

**Інститут професійних трансформацій
Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права ЗВО "Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая"**

Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie

Institute of Social Science of University of Gdansk

Higher school of security and economics (HSSE) – Plovdiv

ГО «Українська Асоціація фахівців системи публічного управління та адміністрування»

ГО «Освітній компас»

E-SCIENCE SPACE

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З

МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

**«НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ»**

(06 – 08 БЕРЕЗНЯ 2024 РОКУ)

Чернігів 2024

УДК 321.01:351+342.3

Під загальною редакцією доктора наук з державного управління,
професорки Гбур Зоряни Володимирівни

Н27 Національна безпека України в умовах воєнного стану. Матеріали І Науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Чернігів, 06-08 березня 2024р.) / Під загальною редакцією д.н.держ. упр., професорки Гбур З.В. – Чернігів, ІПТ, 2024. – 325 с.
ISBN 978-617-8459-00-0

У збірнику представлені матеріали І Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Національна безпека України в умовах воєнного стану». Розглядаються загальні питання державного управління, публічного управління та адміністрування, економічних, юридичних та політичних наук та інші. Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, державних службовців, а також для широкого кола читачів.

УДК 321.01:351+342.3

© Колектив авторів, 2024 ISBN 978-617-8459-00-0

©Видавництво ППЗО «ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ», 2024

Шановні учасники

Першої Науково-практичної конференції за міжнародною участю "Національна безпека України в умовах воєнного стану"!

З великим задоволенням та глибокою повагою вітаємо вас на нашій конференції, присвяченій такій важливій темі, як національна безпека в контексті сучасних викликів, зокрема в умовах воєнного стану.

Ця конференція створює неперевершену платформу для обміну ідеями, науковими дослідженнями та практичним досвідом у сфері забезпечення безпеки держави. Ваша участь є вирішальною у формуванні стратегій, які сприятимуть зміцненню національної безпеки та збереженню миру в Україні та за її межами.

Ми впевнені, що ваші доповіді, дискусії та дослідження принесуть вагомий внесок у спільні зусилля з метою підвищення рівня безпеки та стабільності у нашій країні. Ваші інсайти та перспективи допоможуть нам краще розуміти складні виклики, з якими ми стикаємося, та шукати оптимальні рішення.

Нехай ця конференція стане не лише місцем обміну знаннями, а й початком нової співпраці, які сприятимуть національній безпеці та розвитку нашої країни.

З повагою,

Засновник Приватний післядипломний заклад освіти «Інституту професійних трансформацій», доктору наук з державного управління, доцент, член «Української академії наук»

Тетяна ШЕСТАКОВСЬКА

Шановні учасники!

І Науково-практичної конференції за міжнародною участю "Національна безпека України в умовах воєнного стану",

Вітаю вас сердечно від імені Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права ЗВО "Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая" та особисто від себе!

Це для нас велика честь та привілей вітати вас на цьому важливому заході, що спрямований на аналіз та обговорення питань національної безпеки в умовах, що визначаються воєнним станом.

Конференція є заходом, де об'єднуються розуми, досвід та дослідження різних учених та практиків з метою спільного розуміння викликів, які ставлять перед нашою країною складні обставини сучасної політичної ситуації та воєнного стану. Ваша участь у цій конференції відображає ваше прагнення розвивати інтелектуальні та наукові обміри з метою забезпечення національної безпеки та миру. Ваші дослідження, пропозиції та висновки надихають і рухають вперед наш колективний розвиток.

Бажаю вам плідної роботи під час конференції, важливих дискусій та особистого задоволення від спілкування з колегами та однодумцями.

З повагою,

Проректор з наукової роботи Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права ЗВО "Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая".
д.н.держ.упр., професор

Зоряна ГБУР

Шановні колеги!

Надзвичайно приємно вітати вас на такій представницькій конференції.

Закон України про національну безпеку визначає основи та принципи національної безпеки, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину надійний захист.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій, як складова сектору безпеки і оборони, є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності. Отже, актуальність тематики цієї науково-практичної конференції, зокрема обумовлена важливістю функцій та завдань, покладених на Державну службу України з надзвичайних ситуацій як складову національної безпеки, зокрема в умовах воєнного стану.

Ідея конференції масштабна за своєю суттю та амбітна у своїх прагненнях, а саме – підтримати розвиток наукової та науково-технічної діяльності у сфері національної безпеки, стимулювати інтерес науковців до теоретичних досліджень та практичного застосування знань. Мета нашої спільної роботи – узагальнення нових прикладних і теоретичних досліджень у сфері національної безпеки загалом, і цивільного захисту – зокрема. Ми впевнені, що досить широка проблематика конференції сприятиме обміну думками та пошуку нових пріоритетних напрямів наукових досліджень, встановленню та розвитку наукового співробітництва між закладами вищої освіти України.

Від імені організаційного комітету конференції та від себе особисто щиро бажаю вам нових успіхів і високих наукових звершень.

**Начальник Інституту,
доктор наук з державного управління,
професор, Заслужений лікар України,
лауреат Державної премії України
в галузі науки і техніки**

Петро ВОЛЯНСЬКИЙ

Шановні учасники конференції, від імені громадської організації "Українська Асоціація фахівців системи публічного управління та адміністрування" маю честь вітати вас на цьому значущому заході.

Ця конференція є важливою платформою для обміну досвідом, ідеями та кращими практиками у сфері публічного управління та адміністрування. Ваша участь свідчить про вашу відданість професійному розвитку та прагнення внести свій внесок у покращення суспільства.

Ми віримо, що ваші виступи, доповіді та обговорення принесуть нові ідеї та перспективи, які сприятимуть підвищенню ефективності систем управління та адміністрування в Україні. Ваша енергія та здібності формують майбутнє нашої країни, і цей захід є чудовою нагодою для спільної роботи над реалізацією спільних цілей.

Нехай ця конференція стане важливим кроком у вашому професійному зростанні та відкриє нові можливості для співпраці та спільних проектів у майбутньому.

З найкращими побажаннями,

Голова ГО "Українська Асоціація фахівців системи публічного управління та адміністрування",
д.н.держ.упр., професор

публ

ОХОМЕНКО-КУЦЕВІЛ

Шановні колеги!

Прийміть щирі вітання із нагоди проведення науково-практичної конференції із міжнародною участю «Національна безпека України в умовах воєнного стану».

Тема міжнародного науково-освітнього заходу – практичного спрямування і зорієнтована не тільки на впровадження найсучасніших технологій та наукових досягнень у сфері національної безпеки в умовах воєнного стану, а й на ознайомлення із сучасними аспектами модернізації науки на основі інноваційних технологій для їх

подальшого використання в Україні.

Упевнена, що матеріали наукового заходу стануть для багатьох читачів порадиником і помічником, об'єктивним інформатором і аналітиком, консультантом і посередником у вирішенні наукових питань.

Тримаймо разом освітянський фронт і продовжуємо займатися наукою разом, тому що ми любимо світло істини.

Миру, довгих років плідної творчості та процвітання.

**З повагою,
директор Видавничої групи
«Наукові перспективи»,
кандидат наук з державного управління,
доцент, Лауреат премії Президента
України для молодих вчених, Лауреат
премії
Верховної Ради України
молодим ученим**

I.V. Жукова

Шановні учасники конференції !

Вітаю вас від імені адміністрації та колективу Університету Григорія Сковороди в Переяславі, який з гордістю виступає співорганізатором цієї надзвичайно важливої події. Велика честь і велике задоволення бути частиною цього заходу, що об'єднує мислителів, дослідників та експертів з різних галузей для обговорення актуальних питань та обміну ідеями.

Конференція надасть можливість поділитися знаннями, досвідом і дослідженнями, які вносять вагомий внесок у розвиток науки, освіти та суспільства загалом. Ваша участь додасть значущості цьому заходу, допоможе поглибити нашу співпрацю.

Бажаю вам плідних обговорень, нових відкриттів і важливих знайомств протягом цієї конференції. Нехай ваші презентації будуть віддзеркаленням вашої відданості та завзятості у вивченні наукових проблем. Нехай наші об'єднані зусилля призведуть до нових інсайтів та важливих висновків, які сприятимуть подальшому розвитку нашого глобального академічного співтовариства.

З найкращими побажаннями

Ректор Університету Григорія Сковороди в Переяславі, кандидат політичних наук, доктор історичних наук

Віталій КОЦУР

E-SCIENCE SPACE

UL. SZCZĘSNA, NR 26,
WARSZAWA, KOD 02-454,
POLSKA
e-mail: INFO@E-SCIENCE.SPACE

03.08.2023 № PL 8068

Шановні організатори та учасники науково-практичної конференції

Від імені компанії E-Science Space, Польща, хочу висловити нашу глибоку повагу та вдячність за вашу важливу роботу, особливо в такій вирішальний час для України.

Ця конференція є особливим місцем, де наукові дослідження знаходять своє застосування у практичних рішеннях, спрямованих на підвищення ефективності заходів національної безпеки. Саме під час таких заходів, відбувається зустріч ідей, обмін досвідом та створення нових партнерств, що сприяють підвищенню національного оборонного потенціалу. Важливість даної тематики надзвичайно актуальна в умовах агресії РФ, оскільки під час війни Україна має здатність до мобілізації своїх ресурсів, налагодження співпраці між різними сферами та вдосконалення національного потенціалу для забезпечення стійкості та безпеки своїх громадян.

Наші серця наповнюються оптимізмом, коли думаємо про ваші дискусії, вашу працю, глибоке розуміння та цінні висайти, які ви забезпечите в рамках цієї конференції. Впевнені, що ця конференція стане важливим мостом до прогресу та процвітання України, прокладаючи шлях до світлого майбутнього.

В цьому процесі ви не лише визначите рух науки в Україні, але й поширите ці знання по всьому світу, через ваші активні дискусії, які в подальшому відобразяться в успішних публікаціях. Де саме ми станемо для Вас надійним партнером.

Ми в E-Science Space дуже цінуємо вашу відданість науці та соціальній справедливості. Це джерело натхнення для нас у нашій щоденній роботі.

Ми бажаємо вам успішної та продуктивної конференції. Нехай ваші дискусії принесуть нові ідеї, рішення та перспективи, які допоможуть вам ще більше підвищити стабільність, мир та процвітання в Україні.

Sincerely yours,

Maryna Dei

E-Science Space President
PhD in Law, associate professor

E-SCIENCE.SPACE
<https://e-science.space>
info@e-science.space

+380 96 275 77 56
+385 95 5046 298

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова – **Шестаковська Тетяна Леонідівна**, доктор наук з державного управління, доцент, ректор Чернігівського інститут інформації, бізнесу і права ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая».

Заступники голови:

- **Гбур Зоряна Володимирівна**, доктор наук з державного управління професор, проректор з наукової роботи Чернігівського інститут інформації, бізнесу і права ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»;
- **Москалець Інна Миколаївна**, проректор з навчальної роботи;
- **Яровой Тихон Сергійович**, доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту та публічного адміністрування Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права ЗВО [«Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»](#);

Члени оргкомітету:

- **Палагусинець Р.В.** доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, начальник відділу іноземних дипломатичних представництв Департаменту державного протоколу Міністерства закордонних справ України
- **Сергій Гривко**, кандидат наук з державного управління, Народний депутат України;
- **Пархоменко-Куцевіл Оксана Ігорівна**, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі, голова Громадської організації «Українська асоціація фахівців системи публічного управління та адміністрування»;
- **Бурик Зоряна Михайлівна**, доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі;
- **Сурай Інна Геннадіївна**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління та бізнес-адміністрування Інституту післядипломної освіти та довузівської підготовки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;
- **Крилова І.І.** доктор наук з державного управління, доцент кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування НУОЗ України імені П. Л. Шупика;
- **Кошова С.П.** кандидат наук з державного управління, доцент, директор навчально-методичного центру НУОЗ України імені П. Л. Шупика;
- **Волянський П.Б.** Начальник Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, доктор наук з державного управління, професор, Заслужений лікар України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки;
- **Єременко С.А.**, заступник начальника Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, доктор технічних наук, професор, полковник служби цивільного захисту;
- **Теренте'єва А.В.**, завідувач кафедри державного управління у сфері цивільного захисту, Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, доктор наук з державного управління, професор;
- **Якимчук А.Ю.**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри управління Університету інформаційних технологій та менеджменту у Жешуві, Польща.

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Графік роботи:

10.00-11.00 – реєстрація учасників конференція (offline); 10:40-11:00 – підключення та налаштування (online); 11.10-13.00 - пленарне засідання;
13.30-16.00 – секційне засідання;

Адреса оргкомітету:
вул. м. Чернігів, вул. Ремісника, 28

Мова конференції: українська, англійська, польська.

Регламент виступу учасників: 10-15 хв.

Обговорення: 10 хв.

Виступи науковців

у дистанційному форматі на платформі за посиланням: <https://meet.google.com/jhk-kese-wjs?hs=224>

Основні тематичні напрями роботи конференції:

Робота конференції відбувалась за такими напрямками:

1. Актуальні проблеми діяльності органів публічної влади за напрямками національної безпеки в умовах воєнногостану
2. Особливості реформування за складовими національної безпеки в умовах воєнного часу та надзвичайних ситуацій
3. Публічне управління з метою забезпечення національної безпеки за сферами діяльності в умовах досягнення цілей сталого розвитку у цій сфері
4. Публічне управління та адміністрування воєнного періоду та перехідного повоєнного за сферами діяльності
5. Соціально-економічні детермінанти формування й реалізації державної політики в Україні.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

06.03.2024 (змішаний формат)

Вітальні слова:

10.00 - Шестаковська Тетяна Леонідівна, доктор наук з державного управління, доцент, ректор Чернігівського інститут інформації, бізнесу і права ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая.

10.10 – Москалець Інна Миколаївна, директор Інституту професійних трансформацій.

10.15 - Гривко Сергій Дмитрович – Народний депутат України, Голова підкомітету з питань соціального захисту і реабілітації осіб з інвалідністю та регулювання діяльності їх підприємств і громадських об'єднань Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, кандидат наук з державного управління

ДОПОВІДІ

10.30 – Гаврилечко Юрій Володимирович, к.н. з держ.упр., доцент кафедри національної безпеки, менеджменту та публічного адміністрування Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права ЗВО «МНТУ».

11.00 – «Виклики та загрози для повосенної України»

Радченко Олександр Віталійович, доктор наук з державного управління професор, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри політичної географії інституту суспільних наук Гданського університету, Польща.

11.30 – «Концептуальні засади розвитку космічної галузі в плані відновлення України»

Кошова Світлана Петрівна, к.держ.упр., доцент, директор навчально-методичного центру, Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

12.00 – «Особливості впровадження проектів «Безпечне місто» на державному рівні»

Пустовіт Олексій Борисович аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи НУОЗ України імені П.Л.Шупика

12.30 - «Діяльність правоохоронних органів в умовах воєнного стану з питань ліцензування»

Михалко Олег Станіславович, аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи НУОЗ України імені П.Л.Шупика

13.00 - «Кібербезпека в умовах воєнного стану: особливості»

Пустовіт Ярослав Борисович, аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи НУОЗ України імені П.Л.Шупика

13.30 - «Економічний розвиток громад в умовах воєнного стану»

Циганенко Ганна Володимирівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи НУОЗ України імені П.Л.Шупика

14.00 – «Використання енергозберігаючих технологій як механізм підвищення рівня економічної безпеки в містах України»

Хмара В'ячеслав Валерійович, аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи НУОЗ України імені П.Л.Шупика

15.00 – 17.00 – Робота за напрямами конференції в малих групах.

07.03.2024 (офлайн)

Вітальні слова:

11.00 – Шестаковська Тетяна Леонідівна, доктор наук з державного управління, доцент, ректор Чернігівського інститут інформації, бізнесу і права ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая.

11.20 – Голуб В'ячеслав Львович, кандидат наук з державного управління, заступник директора Департаменту сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації, начальник управління у справах сім'ї та молоді

ДОПОВІДІ

«Цифрові технології в системі публічного управління»

Шестаковська Тетяна Леонідівна, доктор наук з державного управління, доцент, ректор Чернігівського інститут інформації, бізнесу і права ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

«Інструменти публічного регулювання економічного розвитку»

Гбур Зоряна Володимирівна, доктор наук з державного управління професор, проректор з наукової роботи Чернігівського інститут інформації, бізнесу і права ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая».

12.30 – 13.00 – перерва на каву-брейк

13.00 – 16.00 - робота за напрямами конференції в малих групах.

Тренінг-лекція Гбур Зоряни Володимирівни, доктора наук з державного управління професора, проректора з наукової роботи Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені

академіка Юрія Бугая» на тему: *«Методи цікавого викладання онлайн та офлайн для різних цільових груп»*.

Тренінг Голуба В'ячеслава Львовича, кандидат наук з державного управління, заступник директора Департаменту сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації, начальник управління у справах сім'ї та молоді, на тему: *"Молодіжна політика, заснована на підхоплена участі: ревію актуальності"* – 15 хвилин; *"Участь молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики"* – 30 хвилин

Тренінг Сокол Марія Юрївна, Шаховніна Наталія Володимирівна, Семченко-Ковальчук Олена Борисівна, на тему: *"Від лайків до знань: Як зробити навчання цікавим для сучасної молоді"*.

Майстер-клас Костюк Ольги Євгенівни, менеджер з реклами на тему: *«Діджитал-маркетинг в сучасному закладі освіти»* (30 хв.)

Тренінг Шестаковської Тетяни Леонідівни, ректора ЧПБіП на тему: *«Психологічна стійкість сучасного працівника освіти»*.

08.03.2024 (змішаний формат)

10.00 – 11.00 - робота за напрямками конференції в малих групах.

11.30 – «Нормативно-правове забезпечення франчайзингу в Україні»

Голубка Діана Степанівна, аспірантка, Львівський національний університет імені Івана Франка,

12.00 – «Теоретичні основи франчайзингового бізнесу в Україні»

Федунь Ю. Б., к.е.н., доцент, Львівський національний університет імені Івана Франка

12.30 – «Проблеми нормативно-правового забезпечення розвитку франчайзингового бізнесу в Україні»

Бігус М. М., к.е.н., доцент, Львівський національний університет імені Івана Франка.

13.00 – 13.45 – перерва на обід

13.45 – «Фінансові виклики стабільного розвитку економіки України» Галина Сергіївна Іванишина, к.е.н.к, доцент, ВНЗ Національна Академія Управління,

14.20 – «Основні виклики фінансової безпеки в умовах воєнного часу»

Михайло Михайлович Голубка, к.е.н., доцент, Львівський кооперативний професійний коледж економіки та права, голова циклової комісії обліку та фінансово-економічної діяльності,

14.50 – «Роль Рахункової палати України у фінансовій безпеці держави»

Степан Михайлович Голубка, д.е.н., професор, радник, Рахункова палата України

Підведення підсумків

Вручення сертифікатів

Заключне слово

ЗМІСТ

<i>Матеріали досліджень членів організаційного комітету конференції</i>		<i>стор.</i>
Шестаковська Т.Л.	Цифрові технології в системі публічного управління	20-22
Гбур З.В.	Аналіз результатів та впливу використання індикативного планування на реалізацію інвестиційних проектів	23-28
Москалець І.М.	Інноваційна політика України в період війни	29-31
Гривко С.Д.	Публічна політика розвитку національної економіки в умовах глобалізації.	31-34
Палагусинець Р. В.	Суть виконавчого провадження: реформи	35-39
Кошова С.П.	Аспекти публічного управління інноваційних тенденцій створення ракетно-космічної техніки	40-47
Крилова І.І.	Дослідження досвіду зарубіжних країн у сфері екологічного регулювання після війни	47-51
 <i>Матеріали досліджень учасників конференції</i>		
Артюх А.	Система управління персоналом	52-54
Аксьоненко М.	Права і свободи громадян в умовах воєнного стану	54-56
Артеменко К.С., Сильченко К.М.,	Роль технологій та інновацій у вдосконаленні систем соціального захисту через публічне управління	57-59
Антоненко Д.П.	Сучасні тенденції до визначення ключових показників ефективності в органах публічної влади	59-61
Андріанов В.М., Саченко А.С.	Активна громадська участь у владних процесах та ефективний громадський контроль – ключ до успіху антикорупційних заходів	61-64
Бабич О.М, Макаренко Д.П.	Оцінка впливу воєнного стану на економіку України	64-66
Борис Б.В.	Вплив цифрових технологій на медичну практику	66-67
Беляєв В.О.	Оптимізація публічного управління цифровими ресурсами в Україні	67-69
Бобир Р.Б., Одуло Д.П.	Цифрові технології у демократичних процесах	69-71
Брачун В. В., Одуло Д.П.	Впровадження ефективних механізмів контролю та перевірки в публічній службі для зменшення випадків корупції	72-73
Волянський П.Б., Єременко С.А.	Зв'язок між функціями та завданнями єдиної державної системи цивільного захисту як складової сфери національної безпеки України	74-75
Волянський О.П.	Механізм публічного управління медико-санітарними ризиками з забезпечення	76-77

Вишнякова О.П.	національної безпеки України Проблеми кадрового забезпечення центрального органу виконавчої влади в умовах воєнного стану	77-78
Венгер І.	Напрямки державної політики розвитку сфери охорони здоров'я.	78-79
Верхотурова Ніколаєць О.Б. Гавва О.	А.В., Чорний список війни: збитки чернігівського регіону Готовність медичних установ до надання медичних послуг в умовах війни: публічно управлінські аспекти	79-83 83-84
Галушкіна Л.В.	Проблема додержання прав людини в умовах війни	84-86
Гайдук А.	Розвиток економічних відносин територіальних громад України.	86-88
Глухенький М. Ю.	Правовий аспект державного управління в сфері екологічної безпеки в умовах ризиків війни	88-89
Гончарук О.Б.	Недоліки та проблеми державного управління системи охорони здоров'я в умовах воєнного конфлікту	89-90
Голуб В.	Розвиток мережі спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства, як відповідь на зумовлені війною виклики (на прикладі Чернігівської області)	90-94
Голубка Д.С., Федунь Ю.Б., Бігус М.М.	Нормативно-правове забезпечення розвитку франчайзингового бізнесу в Україні	94-95
Дибко Н.М.	«Зелене» бюджетування у світі	95-98
Демиденко Д.	Сучасні моделі оцінювання фінансової стійкості підприємств	98-100
Дубовик Д.	Особливості публічного управління соціальними конфліктами в Україні	100-102
Дементов І.	Напрями стимулювання розвитку територіальних громад	102-104
Дока М., Дульзон А.	Regtech – трансформаційний інструмент фінансового регулювання	104-106
Жолобецька М.	Інформаційно-аналітична система «СОТА» - новий рівень захисту та ефективності національної безпеки	107-109
Завада О. Г.	Аспекти публічного управління виконавчого провадження	109-113
Зозуля В.	Молодіжна політика в демократичному суспільстві	113-116
Заза Ільяс Імадович	Публічне управління механізмом оптимізації фінансово-економічної діяльності ЗОЗ	116-117
Іванишина Г.С., Голубка М.М., Голубка С.М.	Фінансові виклики стабільного розвитку економіки України	117-119
Єдгаров А., Дьомкін О.	Соціальна робота з ВПО жіночої статі.	119-123

Питання до ментального здоров'я осіб похилого віку

Коляда Н.М.	Молодіжна політика як соціальна детермінанта формування й реалізації державної політики в Україні	123-126
Коляда Т.В	Соціально-педагогічна діяльність з молодими сім'ями	126-127
Коваленко О.А.	Державна митна служба України: сучасні проблеми	127-128
Кравченко О.О.	До питань діяльності центрів ветеранського розвитку у закладах вищої освіти	128-130
Кравченко О.О.	Виконавче провадження: досвід	130-132
Крилов М. С.	Екологічне регулювання у повоєнній відбудові	133-136
Клименко А.С.	Соціально-психологічні аспекти управління персоналом на військовій службі	136-138
Кошовий М.О.	Засади розвитку космічної галузі: частина плану відновлення України	138-141
Котеленець А.В.	Перспективи реалізації державної аграрної земельної політики	141-144
Костирко К.	Захист прав споживачів та вплив на бізнес-процеси	144-146
Кириченко Г.В.	Роль цифровізації в системі національної безпеки України	146-149
Кушнір Д.М.	Аналіз програм та заходів управління безробіття під час воєнного стану в Україні	149-152
Лаврук С. І.	Особливості міжнародного гуманітарного права та його зв'язок з публічним управлінням держави	152-154
Лаврук Н.В.	Організаційно-правові засади державного регулювання міграційних процесів в умовах воєнного стану	154-155
Лаврова Т.М.	Організаційно-правові засади державного регулювання міграційних процесів в умовах воєнного стану	155-159
Льовочкін Ю. О.	Впровадження європейської політики зайнятості в Україні	159-161
Ляшук А. О.	Загрози і виклики для системи кібербезпеки інформаційних систем та реєстрів сфери охорони здоров'я	161-164
Ляшук Н. О.	Стан використання індикативного планування у практиці інвестиційних проєктів	164-168
Марченко Н.А.	Особливості надходжень і видатків державного бюджету в умовах воєнного стану	168-171
Макущенко О.В.	Роль міжнародної підтримки у зміцненні національної безпеки України	171-173
Устименко С.В.	Запобігання корупції у сфері ліцензування правоохоронних органів	173-177
Михалко О. С.		
Макаренко О.М.	Основні перешкоди на шляху ефективної	177-178

Матюха В.А.	гармонізації законодавства України з ЄС Роль англійської мови в зміцненні національної безпеки України в умовах воєнного стану	178-180
Марйоха І.	Правові аспекти закону про мобілізацію в Україні: гарантії прав громадян та їх обмеження в умовах загрози національної безпеки	180-183
Миколайчук М.	Забезпечення системного підходу до формування національної безпеки України	183-186
Мойса І.	Дослідження унікальної динаміки публічного управління в секторі охорони здоров'я України.	186-189
Мельничук С.	Концепція стимулювання персоналу	189-192
Новаченко Т.В.	Особливості впровадження стандартів НАТО у діяльність сектору безпеки і оборони України в умовах війни	193-195
Ніколаєнко Ю.	Детінізація фінансових операцій у національній економіці	195-197
Ніколаєв С., Пчелінцев Д.	Технологічні тренди, які визначають розвиток цифрової економіки	197-202
Наталіч Д.П	Вплив воєнного конфлікту на стратегічне управління підприємствами в Україні	202-203
Орішко П.	Особливості безробіття серед молоді та його вплив на соціальну динаміку	203-206
Остапенко К. С.	Актуальні проблеми діяльності органів публічної влади за напрямками національної безпеки в умовах воєнного стану	206-208
Пустовіт О. Б.	Потенціал впровадження проектів «Безпечне місто в Україні»	208-211
Пустовіт Я. Б.	Аналіз існуючих стратегій використання штучного інтелекту в обороні	212-216
Половіна А.О.	Генезис становлення та розвитку захисту прав працівників сфери охорони здоров'я під час лікарської помилки	216-217
Паливода А.	Пріоритети використання СУПТЕХ та РЕГТЕХ	217-220
Притула М. О.	Понятійний апарат обґрунтування системи охорони здоров'я як основи забезпечення національної безпеки України	220-225
Платонов О.	Трансформація системи охорони здоров'я України та умови воєнного стану	225-228
Пінежко А.	Електронне урядування в системі публічного управління	228-230
Полегешко Е.М., Сметаніна К. О.	Аналіз сучасного стану пенсійного забезпечення та гендерної рівності	230-232
Пугуч І., Яценко М.,	Фінансове управління державним боргом України в умовах воєнного стану	232-234
Петренко С. Д.	Особисті не майнові права працівників в	234-236

	системі трудового права: проблеми реалізації та шляхи їх вирішення	
Переїденко А. М.	Державне управління сферою охорони здоров'я в частині регулювання роботи медичного персоналу в умовах воєнного стану	236-237
Рябініна О. П.	Діловодство та архівна справа	237-239
Ралько І.М., Кінаш Т.В.	Проблеми забезпечення захисту медичної таємниці	239-241
Савченко О.С.	Сучасні засади цифровізації публічного управління	241-243
Садовський О.О.	Публічне управління системою надання спеціалізованої допомоги пацієнтам при інсультах	243-246
Сичов В.А.	Публічне управління економічного розвитку	246-250
Соловей С. В.	Основні понятійно-категоріальні положення щодо медичного страхування	250-253
Стороженко Л.	Нетократичні механізми публічного управління як складова реалізації ефективної державної політики в інформаційному суспільстві	253-255
Сокол А.	Проблеми декриміналізації: аналіз наслідків легалізації певних видів злочинів	255-257
Сокол М.	Виконавче провадження в умовах воєнного стану	257-260
Степук О.	Управління державними програмами фізичного розвитку в Україні	260-261
Стегній С.	Соціально-економічний розвиток держави в умовах євроінтеграції	262-263
Старченко А.Р.	Зайнятість в Україні: поточний стан та динаміка змін	263-266
Стафійчук В.В.	Економічна безпека держави в умовах воєнного стану	266-267
Сердюк С.Ю.	Удосконалення процесу адаптації працівників на підприємстві	267-270
Селютін С.	Громадські консультації в системі реалізації механізмів державної політики	270-272
Семченко-Ковальчук О.Б.	Національна безпека України в контексті кіберзагроз: виклики та стратегії протидії	272-276
Садовський О. О. Туз О.	Державна політика цифровізації в управлінні сучасним бізнесом	276-277
Токар В. М.	Аналіз показників міграції населення	277-281
Тесленко О.М.	Моделювання функціонування системи реагування на надзвичайні ситуації в Зоні відчуження як складової національної безпеки України	281-284
Усиченко Н. П.	Права, обов'язки та відповідальність державних службовців: проблеми реалізації та шляхи їх вирішення	284-285

Хоменко Д.І.	Механізми державного управління інвестиційною політикою в будівництві	286-290
Хмара В.В.	Аналіз сучасного стану впровадження енергозберігаючих технологій	290-294
Хмелєвський Р., Шурак Н.	Аспекти дотримання прав людини в умовах воєнних дій у міжнародному праві	294-297
Циганенко Г.В.	Економічний розвиток громад в умовах воєнного стану	297-300
Чорній О.	Державне регулювання розвитку малого та середнього бізнесу	300-302
Чеховський А.А.	Трансформація енергетичної політики України в умовах воєнного часу	302-303
Шкеда В.О.	Управління конкурентоспроможністю підприємства	304-306
Шаховнін А.О.	Імідж службовця в державних органах	306-308
Шаховніна Н.В.	Трансформація математичної освіти в Україні: державна політика та перспективи розвитку	308-313
Ямковий М. В.	Стратегічне планування: надання медичної допомоги при геморагічному інсульті в Україні	313-315
Якимець М.М.	Опір змінам в публічному адмініструванні	315-320
Sofiia Rozhko, Yulianna Kogut	Evaluation of the effectiveness of the cash flow management model	321-323
Смирнов І.М.	Дослідження європейських моделей до взаємодії між державою та неурядовими організаціями у сфері соціальних послуг	322-323
Кузів Р. В.	Застосування великих мовних моделей для оптимізації навчання та розвитку співробітників у ІТ-компаніях	323-325
Гарафонова О.І.	Роль інструментів цифрового маркетингу у просуванні бренду компанії	
Костецький М. Є.		

**Матеріали досліджень членів
організаційного комітету конференції**

Шестаковська Тетяна Леонідівна
доктор наук з державного управління, доцент
ректор Чернігівського інституту інформації, бізнесу і
права ЗВО «МНТУ»
м. Чернігів, Україна

**ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

Цифрові технології в системі публічного управління може забезпечити високу ступінь безпеки, прозорості та децентралізації процесів прийняття рішень та надання послуг. Одним з прикладів використання цифрових технологій в системі публічного управління може бути забезпечення безпеки та прозорості в електронних голосуваннях. Blockchain може забезпечити стійкість до зламів та змін даних, що забезпечує надійність результатів голосування та запобігає можливим спробам вплинути на результати. Ще одним прикладом може бути використання Blockchain технології для забезпечення прозорості та ефективності управління державними ресурсами, такими як земельні ділянки. Blockchain може допомогти забезпечити точність та достовірність даних про власника земельної ділянки, її розміри та межі, що забезпечить ефективне використання землі та запобігає можливим спробам зловживання владою. Також, Blockchain технологія сприятиме ефективності управління фінансовими ресурсами держави, забезпечивши ефективний контроль за розподілом коштів та забезпечивши прозорість в процесах їх використання.

Загалом, використання цифрових технологій в системі публічного управління може забезпечити більш безпечне, прозоре та ефективне управління державними ресурсами та послугами, а також допомогти зменшити ризики корупції та зловживання владою. Однак, важливо розробляти та впроваджувати відповідні правові та технічні механізми для забезпечення безпеки та конфіденційності даних, які обробляються в системах на базі Blockchainу.

Враховуючи всі позитивні сторони від впровадження Blockchain-технології в публічному управлінні варто зауважити на можливих проблемах та ризиках, які варто враховувати під час формування та реалізації такої інновації.

По-перше, незважаючи на використання нової технології ризик проникнення в систему так званої неправдивої інформації зберігається. Конфіденційність даних Blockchain платформи може бути порушена, тому Blockchain стартапам потрібно працювати над безпекою самої системи.

По-друге, Blockchain-технології інноваційного розвитку публічного управління коштують набагато дорожче, ніж традиційні. Головна причина – використання смарт-контрактів вимагає великої кількості електроенергії. Крім того Blockchain хоч і відмінно підходить для створення глобальних баз даних, не може функціонувати в ізоляції від інших глобальних та внутрішніх інформаційних систем.

По-третє, на сьогоднішній день можливості застосування Blockchain-технологій в публічному управлінні залишаються вкрай обмеженими та не відповідають інтенсивності й глобальному охопленню всієї системи публічного управління.

По-п'яте, відсутність налагодженого механізму відбору партнерів через надмірність різнопланових пропозицій від конкуруючих Blockchain платформ [1].

Однак, не зважаючи на сукупність проблем розвитку технології Blockchain в публічному управлінні, вона має значний економічний потенціал, який, на відміну від існуючих, не зникає а лише має спроможність наростати. У результаті проведеного нами дослідження сучасного стану існуючих напрямів застосування Blockchain-технологій в публічному управлінні на світовому рівні, запропоновані перспективні сфери її впровадження в Україні.

Значна кількість експертів вважають, що саме в Україні варто чекати на результативність інновації Blockchain-технології саме в публічному управлінні. Деякі вітчизняні компанії, підприємства і фінансові організації вже давно працюють над впровадженням технології Blockchain як однієї з перспективних інновацій.

Для використання Blockchain-технології у публічному управлінні в повній мірі необхідно реформувати роботу більшості інституцій в публічній сфері. Адже коли у одних є можливість роботи з електронними документами, а інші продовжують працювати з факсами, роздруковують, підписують документи по-старому, процес роботи Blockchain-платформи не буде таким швидким. На особливу увагу заслуговують питання державного регулювання впровадження Blockchain-технологій (нормативно-правове, кадрове забезпечення тощо) [2].

Процес інтеграції найбільших гравців публічного сектору в нову цифрову економічну систему є питанням часу. Тому підтримка на державному рівні вкрай важлива. Найважливіше, що повинна зробити в даному випадку держава це допомогти інститутам публічного сектору стати частиною цієї технології у контексті: адаптація до світових вимог документообігу; полегшенні використання електронного документообігу; легалізація обігу криптовалюти тощо.

Також необхідно розробити глобальні економічні системи, які повинні включати в себе інститути публічного управління, інфраструктурне забезпечення та інших учасників, які забезпечують ефективне функціонування системи публічного управління в Україні. Аналіз вітчизняного публічного сектору показав, що значна кількість його учасників прагнуть працювати з цією технологією і стати частиною нової інноваційної управлінської системи, яка призведе до зниження витрат і більш високого рівня довіри між учасниками публічного управління.

Особливості Blockchain технології систематизовано в три ключові компоненти: 1) трансформативність – тобто технологія, за рівнем трансформаційних змін відповідає індустріальній, інноваційній комп'ютерній революції, зокрема, мова йде про стрімкий розвиток Інтернету. Все в технологічному світі змінюється досить швидко. Blockchain технологія стане однією з технологій, яка змінить наш світ; 2) фундаментальність – Blockchain технологія змінить всі відносини: бізнесу з бізнесом, держави з бізнесом, бізнесу з суспільством тощо; 3) довіра в технологію. Це дає можливість відкриття ринку України для мільярдних інвестицій. Інвестицій, які будуть прозорими і зрозумілими.

Отже, Blockchain може допомогти вирішити різноманітні завдання, як забезпечення надійності даних, більшої прозорості та відкритості в діяльності державних органів, покращення процесу отримання документів, а також забезпечення безпеки в Інтернеті речей. Проте, при використанні Blockchain технологій в

публічному управлінні важливо враховувати негативні ризики та виклики, пов'язані з цими технологіями, такі як складність впровадження, потреба відповідного регулювання та забезпечення конфіденційності даних.

Література:

1. Кузнецова В.П., Бондаренко І.А. Блокчейн як інструмент цифрової економіки в освіті. Питання регулювання економіки. 2018. №1. С. 102-109.
2. Терлюк О. Використання технології Blockchain у публічному управлінні: перспективні сфери застосування й потенційні проблеми правового забезпечення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2021. №3(31). С. 203-210.

Гбур Зоряна Володимирівна,
професор, доктор наук з державного
управління, проректор з наукової роботи
Чернігівського інституту інформації, бізнесу і
права ЗВО "Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая"

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ВПЛИВУ ВИКОРИСТАННЯ ІНДИКАТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Індикативне планування дає можливість вирішувати виклики інвестиційного розвитку держави. Встановлюючи реалістичні та досяжні цілі, органи державної влади можуть спрямувати та зосереджувати інвестиції в ключові сфери національної економіки. Це сприятиме економічному зростанню та відновленню економіки України шляхом залучення внутрішніх та іноземних інвестицій та створення робочих місць.

Ефективне функціонування ринкової економіки неможливе без визначеного індикативного планування. Водночас державне регулювання інвестиційної діяльності передбачає державне управління інвестиціями, регулювання умов інвестиційної діяльності та контроль за її здійсненням усіма учасниками. Управління державними інвестиціями здійснюється державними та місцевими органами виконавчої влади. Цей процес складається з планування та організації інвестиційного процесу, визначення умов і стимулювання дій, пов'язаних з його реалізацією.

Важливим інструментом державного регулювання інвестиційного розвитку є індикативне планування реалізації інвестиційних проєктів. Використовуючи такий підхід до управління, можна побудувати ефективну систему прогнозування, визначення стратегії та розробки програм як для системи в цілому, так і для окремих її елементів. Успіх застосування індикативного методу планування у досягненні ефективних результатів реалізації інвестиційних проєктів залежить від ефективності реалізації етапів цього процесу з використанням усіх інструментів на відповідному етапі. Такий підхід дає змогу чітко визначити порядок дій на всіх рівнях ієрархії індикативного планування, виключити нераціональні витрати, передбачити можливі події, проводити порівняння з минулими показниками реалізації інвестиційних проєктів та визначати показники реалізації інвестиційних проєктів у перспективі.

З огляду на це, державна інвестиційна політика має функціонувати в єдиній системі державного регулювання економіки та узгоджуватися з цілями та принципами цього процесу. Основною метою індикативного планування інвестиційного розвитку має бути формування та реалізація комплексу аналітичних прогнозних документів, планів і програм, які забезпечуватимуть узгоджену діяльність всіх учасників процесу планування для досягнення цілей і завдань, передбачених від реалізації інвестиційних проєктів. Це, зі свого боку, дасть можливість створити сприятливі умови для діяльності всіх суб'єктів господарювання і суспільства, а також

забезпечити сталий і безпечний соціально-економічний, зокрема й інвестиційний, розвиток країни в цілому.

З метою сприяння залученню стратегічних інвесторів в українську економіку, підвищення інвестиційної привабливості України, створення нових високооплачуваних робочих місць та підвищення конкурентоспроможності ухвалено Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020 № 1116-IX [1]. Положеннями цього документа зазначено наступне: щоб отримати державну допомогу, інвестиційні проекти повинні відповідати певним критеріям. По-перше, вони мають бути реалізовані у сферах переробної промисловості, добувної промисловості, поводження з відходами, транспортування, складування, поштової та кур'єрської діяльності, логістики, освіти, науково-технічної діяльності, охорони здоров'я, мистецтва, культури, спорту, туризму та курортів. По-друге, інвестиційний проект має передбачати будівництво, модернізацію, технологічне переоснащення об'єкта інвестування. По-третє, інвестиційний проект повинен створити достатню кількість робочих місць, а середня заробітна плата працівників має бути не менше ніж на 15% вище середньої заробітної плати за даним видом роботи. Крім того, термін реалізації інвестиційного проекту не повинен бути вищим за 5 років.

З метою підвищення реалізації інвестиційних проектів зі значними інвестиціями були здійснені законодавчі зміни, оскільки очікувані перспективи реалізації інвестиційних проектів, що регламентуються Законом України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020 № 1116-IX [1] не були до кінця виправданими.

Так, у серпні 2023 року ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо реалізації інвестиційних проектів із залученням значних інвестицій» від 09.08.2023 № 3311-IX [2], основними цілями є сприяння залученню вітчизняних та іноземних інвестицій шляхом спрощення вимог до інвестиційних проектів, що потребують значних інвестицій, удосконалення форм державної підтримки реалізації таких проектів та створення сприятливих умов для залучення ширшого кола інвестицій, що дасть можливість збільшити кількість інвесторів, великих інвестиційних проектів та сприятиме розвитку регіонів, де ці проекти реалізуватимуть.

Ще один механізм залучення інвестицій – це індустриальні парки. Це потенційний промисловий майданчик для залучення інвестицій з інших країн з метою диверсифікації ланцюжка поставок і вирішення проблеми скорочення часу виходу на ринок. Особливості регулювання індустриальних парків регламентуються положеннями Закону України «Про індустриальні парки» від 21.06.2012 № 5018-VI [3]. Цим документом передбачено спрощений порядок оренди або володіння земельними ділянками в індустриальних парках, безперервність і стабільність ділових відносин в індустриальних парках, надання державного стимулювання розвитку індустриальних парків. Зазначена у законі державна підтримка може здійснюватися за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством, а також шляхом вирішення відповідних проблем спільно з інвесторами місцевих і центральних органів державної влади, спеціалізованих установ і організацій.

Крім того, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2023 р. №176-р прийнято Стратегію розвитку індустриальних парків на 2023-2030 роки [4]. У рамках децентралізації управління стратегія спрямована на краще використання потенціалу індустриальних парків і сприяння вирішенню проблем, пов'язаних із

запобіганням шкоди навколишньому середовищу, створенням доданої вартості та створенням нових кваліфікованих робочих місць.

Важливим елементом ефективності індикативного планування реалізації інвестиційних проектів є страхування інвестицій від воєнних ризиків, що особливо важливо в реаліях сьогодення, зумовлених російсько-українською війною.

З огляду на те, слід звернути увагу на такий важливий документ як законопроект №9015 [5], який набуває чинності з 1 січня 2024 року та яким регламентуються особливості страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків. Новими законодавчими змінами передбачено розширення повноважень Експортно-кредитного агентства та надання йому нової функції, якою передбачено страхувати та перестраховувати інвестиції як міжнародних, так і українських компаній до закінчення воєнного стану. Крім того, українські експортоорієнтовані компанії отримають можливість використовувати інструменти страхування воєнних ризиків. Одним із обмежень у залученні приватних інвестицій в українську економіку під час війни є відсутність ефективного механізму хеджування воєнних ризиків. А без втручання приватного капіталу неможлива комплексна і масштабна відбудова України після війни.

Законом передбачено, що таке страхування може бути укладено лише за умови інвестування у розвиток переробної промисловості та створення об'єктів та інфраструктури, необхідних для експорту вироблених в Україні товарів (робіт, послуг).

Слід відзначити й те, що органи публічної влади спільно працюють над створенням нових можливостей для інвесторів, що підвищуватиме ефективність реалізації інвестиційних проектів, та у перспективі прискорить відбудову країни та відновлення ключових секторів економіки.

На сучасному етапі активно ведуться переговори між представниками публічної влади України та країнами G7 і Європейським Союзом, які стосуються інвестиційних гарантій. У рамках такої співпраці передбачено, що інвестори отримують структурний пакет фінансування, який включатиме [6]:

1. Страхування воєнних ризиків від таких інституцій, як Багатостороннє агентство гарантій інвестицій і Фінансова корпорація розвитку для покриття до 90% потенційних збитків.

2. Надання довгострокових та доступних позик безпосередньо від міжнародних фінансових установ, таких як Міжнародна фінансова корпорація, Європейський банк реконструкції та розвитку чи Європейський інвестиційний банк для підтримки пільгового капіталу.

3. Покриття кредитного ризику через Експортно-кредитне агентство.

Крім того, органи публічної влади активно запрошують міжнародні компанії, які призупинили свою діяльність в Україні через війну, розширити свій бізнес зараз і повернутися, не чекаючи закінчення воєнних дій.

Важливою підтримкою інвестиційного розвитку України є надання інвестиційних гарантій приватним інвесторам в Україні Міжнародним агентством з гарантування інвестицій Всесвітнього банку. Такі гарантії формують позитивний вплив на залучення нових потенційних інвесторів, які розглядають можливості інвестування в Україні. Цей крок відкриває можливості для розвитку бізнесу та створення виробничих ланцюжків у різних регіонах України. Таким чином забезпечується підтримка та просування програми страхування воєнних ризиків для приватного сектора України та підтримується тісна співпраця між донорами та

міжнародним фінансовим співтовариством, українськими та іноземними інвесторами [7].

Інвестиційний портфель загальною вартістю 67 млрд дол. США, що був представлений потенційним інвесторам на URC Marketplace в межах Конференції з відновлення (Ukraine Recovery Conference) в Лондоні у червні 2023 року, став важливим інструментом підвищення ефективності реалізації інвестиційних проектів в Україні. На цьому заході було зібрано 130 проектів з пріоритетних напрямків розвитку економіки. Поточні стратегічні інвестиційні проекти, а також варіанти боргового та акціонерного фінансування були представлені в шести ключових секторах [8]:

1. Сектор будівництва та машинобудування, зокрема виробництво будівельних матеріалів, обладнання та надання будівельних робіт, з інвестиційним портфелем із 32 проектів на суму 30,8 млрд дол. США.

2. Енергетичний сектор, зокрема «зелена» енергетика, виробництво водню та біометану – 36 проектів на суму 25 млрд дол. США.

3. Сектор логістики, включаючи модернізацію транспортної інфраструктури – 30 проектів на суму 6,5 млрд дол. США.

4. В аграрному секторі проектів комплексної переробки та повної утилізації відходів зареєстровано 18 проектів на суму 700 млн дол. США.

5. Побудова повного виробничого циклу з видобутку корисних копалин, критичних мінералів та виробництво продукції з них, зокрема літій-іонних акумуляторів та електромобілів – 10 проектів на суму 3,6 млрд дол. США.

6. Фармацевтичний сектор та сектор охорони здоров'я – 8 проектів на суму 300 млн дол. США.

У ході дослідження доцільно відзначити й те, що Міжнародна фінансова корпорація розглядає можливість фінансування інвестиційних проектів, запропонованих Міністерством економіки України. Це особливо заохочується через програми підтримки бізнесу, такі як програми грантів, фінансування через дешеві позики, сприяння працевлаштуванню, залучення інвестицій та страхування від ризику війни. У перспективі подальшої співпраці між органами публічної влади України та Міжнародною фінансовою корпорацією передбачено вивчення останньою чинних інвестиційних проектів на предмет можливого фінансування. Крім того, Міжнародна фінансова корпорація у контексті надання підтримки Україні зазначила, що проведе аналіз і допоможе визначити найефективніші засоби залучення інвестицій і підтримки приватного сектора, оскільки приватний сектор має стати основою післявоєнної відбудови України. Міжнародна фінансова корпорація також взяла на себе зобов'язання розглянути можливість створення механізму фінансування реконструкції житла в Україні із залученням додаткових коштів комерційних банків. Ця підтримка потенційно може допомогти знизити процентні ставки та зробити іпотечні кредити доступнішими для більшої кількості населення [9].

Доцільно відзначити також особливу роль у забезпеченні інвестиційного розвитку України Агентства торгівлі та розвитку США (USTDA), яке зацікавлене у підтримці розвитку українських компаній у співпраці з американськими партнерами. Ця установа у контексті підтримки Україні взяла на себе зобов'язання проводити інвестиційний аналіз проектів для розвитку бізнесу. Інвестиційний аналіз USTDA допоможе компаніям подавати кращі заявки до страхових агентств для страхування воєнних ризиків або отримання іншої фінансової допомоги. На цю експертну підтримку можуть претендувати компанії, які працюють в основних секторах

України, зокрема енергетиці, транспорті і логістиці для експорту, аграрному секторі, ІТ і цифровізації, переробній промисловості і зеленій металургії [10].

Що стосується промисловості, то важливим механізмом стимулювання інвестиційної діяльності у цьому виді економічної діяльності є надання державної підтримки у вигляді часткової компенсації процентних ставок, надання державних гарантій за кредитами тощо. За допомогою програми «Доступні кредити 5–7–9 %». держава компенсує бізнесу цього сегменту частину кредитного тягаря. Позики можуть бути надані на інвестиційні цілі або для збільшення оборотного капіталу.

Реалії сьогодення у контексті перспектив реалізації інвестиційних проектів вимагають тісної співпраці органів публічної влади та міжнародних фінансових організацій. Особливо важливими у такій співпраці є інвестиційні проекти відновлення, основна мета яких полягає у підвищенні якості обслуговування населення та відновленні і модернізації інфраструктури.

Наприклад, спільно з Європейським інвестиційним банком реалізується ряд інвестиційних проектів, зокрема це [11]:

1. Програма відновлення України, згідно з якою очікується, що 340 млн євро буде виділено на фінансування проектів з відновлення інфраструктури, житлово-комунального господарства в регіонах, які постраждали від війни, а також регіонах, які зазнали значного стресу через приплив внутрішньо переміщених осіб.

2. Програма розвитку муніципальної інфраструктури України. Це багатогалузева інвестиційна програма для реалізації проектів, спрямованих на реконструкцію, модернізацію або мінімізацію зношеності муніципальної інфраструктури України у сферах централізованого теплопостачання, енергоефективності будівель, зовнішнього освітлення житлових будинків, водопостачання та водовідведення, поводження з побутовими відходами.

3. Програма енергоефективності громадських будівель в Україні, згідно з якою підтримуються проекти термомодернізації для підвищення енергоефективності громадських будівель. Крім проектів термомодернізації, також можуть бути підтримані будівельні роботи на громадських будівлях (включаючи роботи з ремонту пошкоджень, спричинених масштабними атаками).

Таким чином, підсумовуючи, зауважимо, що до завдань індикативного планування інвестиційного розвитку країни у контексті реалізації інвестиційних проектів можна віднести створення сприятливого інвестиційного середовища, зниження ризиків, страхування воєнних ризиків, покращення інвестиційного іміджу економіки країни перед потенційними інвесторами, реалізація активної державної політики щодо стимулювання внутрішніх та іноземних інвестицій, формування системи стимулів для вітчизняних та іноземних інвесторів, розробка комплексу заходів щодо диверсифікації джерел та залучення інвестицій, посилення співпраці органів публічної влади з міжнародними фінансовими інституціями у контексті надання інвестиційної підтримки. Таким чином, індикативне планування реалізації інвестиційних проектів є інструментом реалізації стратегічних цілей соціально-економічного, зокрема інвестиційного, розвитку України.

Література:

1. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20>

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями: ЗУ від 09.08.2023 № 3311-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3311-20#doc_info

3. Про індустріальні парки: ЗУ від 21.06.2012 № 5018-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#doc_info
4. Про схвалення Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки: Розпорядження КМУ; Стратегія, План від 24.02.2023 № 176-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-%D1%80#doc_info
5. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків № 9015 від 14.02.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41349>
6. Мінекономіки та парламентський комітет з питань економічного розвитку запрошують міжнародні компанії інвестувати в Україну. Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/NekiTaParlamentskiiKomitet>
7. MIGA застрахувало від воєнних ризиків перші інвестиційні проекти, які втілюватимуть в Україні. Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang45ad7&title=MigaInvestitsii>
8. Інвестиційні можливості в Україні представлено на URC Marketplace в Лондоні. Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang8f1c&title=InvestitsiiniMozhlivostiV>
9. IFC вивчатиме інвестиційні проекти, надані Мінекономіки, для можливого фінансування, - Юлія Свириденко. Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/News/DetaIfcVivchatimeInvestitsiiniProkti>
10. USTDA може готувати інвестиційний аналіз проектів для зростання українського бізнесу. Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/News/DetaiUstdaDliaUkrainskogoBiznesu>
11. Дайджест можливостей для громад від Європейського інвестиційного банку. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. 2023. URL: <https://mtu.gov.ua/news/34977.html>

Москалець Інна Миколаївна
проректор з навчальної роботи,
Чернігівського інституту інформації,
бізнесу і права ЗВО «Міжнародний науково-
технічний
університет імені академіка Юрія Бугая»

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙНИ

З початком повномасштабної війни Україна стикається з надзвичайними складнощами у всіх сферах життя. Потрібно негайно реагувати на ці виклики, щоб гарантувати обороноздатність країни, а також її виробничу, інформаційну та економічну безпеку. У цій складній ситуації інновації та технологічні розробки стають ключовим об'єднуючим фактором для всіх аспектів життя суспільства. Вони слугують рушійною силою розвитку, дозволяючи підвищувати конкурентоспроможність та зміцнювати господарську діяльність економічних систем.

У сучасній інноваційній економіці і велике значення має малий та середній бізнес, який відрізняється гнучкістю, мобільністю та постійним бажанням створювати та впроваджувати новаторські розробки у виробництво. За даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності (GLOBAL INNOVATION INDEX 2023), у 2022 р. Україна погіршила свій рейтинг, і посіла 57 позицію

після 49 у 2021р., однак 2023 р. продемонстрував дещо кращі результати – 55 позицію [1] за рахунок розвитку інноваційних проєктів і появи 80 нових стартапів майже за два роки повномасштабної війни.

На економічному фронті постає вимога до модернізації країни, але для деяких галузей інновації зараз здаються недосяжними. З одного боку, певна частина бізнесу, переважно орієнтована на експорт, продовжує працювати над впровадженням нововведень. З іншого боку, багато підприємств стикаються зі значним зниженням виробництва, продажів та експорту, і тепер їх головною метою є виживання. Проте на макрорівні очевидно, що без активізації інновацій не можна розраховувати на відновлення української економіки.

На шляху до інноваційного прогресу України існують виклики та перешкоди, які необхідно подолати. Серед них можна відзначити недостатнє фінансування інноваційних проєктів, відсутність чіткого збалансованого законодавства, низький рівень кваліфікації фахівців та нестача інфраструктури для інноваційної діяльності.

Внаслідок значних втрат у повномасштабній війні за останні два роки постраждала не лише інфраструктура, а й значна частина вітчизняних підприємств, з яких третина змушена була припинити свою діяльність. Діючі підприємства мають обмежені ресурси для інноваційної діяльності через фінансові втрати, що скорочує їхню спроможність інвестувати у нові розробки, хоча експортно-орієнтовані галузі продовжують інвестувати навіть у складних умовах. Таким чином, на макрорівні стає очевидним, що стимулювання інноваційної діяльності стає критично необхідним

шляхом відновлення країни та формування обороноздатної держави, і це може бути досягнуто через галузеві програми підтримки, фінансові та законодавчі заходи.

Так, незважаючи на високі ризики, які мають банківські установи при кредитуванні підприємств, держава продовжує підтримувати інноваційно-інвестиційну діяльність. Це здійснюється через часткову компенсацію відсоткових ставок та надання гарантій за кредитами в рамках проєкту "Доступні кредити 5-7-9%". Також український Уряд продовжує працювати над Стратегією інноваційного розвитку України до 2030 року, яка ґрунтується на нових підходах. Ця стратегія визначає ключові напрями і розробляє проєкти нормативних актів з метою стимулювання розробників, розвитку інноваційної діяльності підприємств, усунення бюрократичних перешкод у відкритті бізнесу та інвестуванні в інноваційні розробки, створення конкурентного ринку для втілення власних бізнес-проєктів, поліпшення інноваційної екосистеми та розвитку пріоритетних галузей [3]. Усі ці заходи отримують підтримку від міжнародних партнерів, оскільки спрямовані на відновлення та трансформацію держави, яка визначає європейський курс розвитку інноваційної економіки в країні.

Слід зазначити, що у вересні 2022 р. запрацювала інвестиційна платформа Advantage Ukraine. Міністерство економіки України повідомило, що за три місяці її роботи надійшло більше 500 запитів щодо бажання інвестувати в Україну, а також пропозицій проєктів та торгівельної співпраці. Більшість цих пропозицій надійшло від інвесторів із США, Великобританії, Німеччини, Бельгії, Данії, Кореї [2]. Вважається, що інвестиції є ключовим інструментом для створення необхідних умов для виходу з економічної кризи, що відіграють важливу роль у формуванні економічного зростання та сприяють ефективному розвитку України.

Інноваційна діяльність у воєнний період має свої особливості і вимагає ретельної державної політики, спрямованої на підтримку та фінансування інноваційних проєктів, зокрема в областях, що визначаються як пріоритетні, такі як ракетна техніка, безпілотна авіація та виробництво боєприпасів. Це передбачає розробку чіткої інноваційної стратегії, спрямованої на модернізацію виробництва та розвиток венчурної індустрії за участю армії, уряду та бізнесу, шляхом використання стимулюючих механізмів для підтримки співпраці з вітчизняними науковцями та винахідниками для впровадження існуючих і новітніх інноваційних розробок.

Державна підтримка інноваційної сфери може стати ключовим фактором у сприянні розвитку інноваційних підприємств та підвищенні їх ефективності. Прийняття відповідної державної політики сприятиме підвищенню кваліфікації фахівців, забезпечить фінансування інноваційних проєктів і створить сприятливі умови для впровадження нових технологій та продуктів. Такий розвиток може також служити інструментом укріплення співпраці з іншими країнами та сприяти вступу України до глобальної інноваційної спільноти. Участь у міжнародних інноваційних програмах, проєктах та конференціях сприятиме обміну досвідом та технологіями між країнами, а також залученню іноземних інвесторів до України. Співпраця між державою, бізнесом та науково-дослідними установами стане основою для створення інноваційної екосистеми в Україні. Ефективне використання ресурсів та потенціалу країни, залучення талановитих фахівців та стартапів, що допоможе розвитку економіки та підвищенню рівня життя населення, забезпечить створення сприятливого середовища для інноваційної діяльності.

Література:

1. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності. URL: <https://www.me.gov.ua/Docitle=InformatsiiniMaterialiSchodoStanuInnovatsiinoiDiialnosti> (дата звернення: 10.02.2024).
2. Інвестування в Україну під час війни. [1/2] Advantage Ukraine Trans.info. URL : <https://trans.info/ua/rik-viyny-yak-konflikt-v-ukrayinivplynuv-na-transportnyi-sektor-yeвроpy-328130> (дата звернення: 22.02.2024)
3. Стратегія інноваційного розвитку України до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.02.2024)

Сергій Гривко

кандидат наук з державного управління,
Народний депутат України
м. Чернігів, Україна

Публічна політика розвитку національної економіки в умовах глобалізації

Інтеграційні зміни, які формують сучасний орієнтир європейського руху України та нові формати більш відкритої взаємодії з світовими ринками насамперед передбачають становлення модернізованого бачення механізмів реалізації державної політики забезпечення сталого розвитку економіки регіонів та країни загалом. Сучасні тенденції щодо ускладнення конкурентних відносин, відповідні інтеграційні й дезінтеграційні процеси в національній економіці, порушення налагоджених господарських зв'язків із зовнішнім світом формують негативні аспекти розвитку суб'єктів господарювання, значно ускладнюють соціально-економічні відносини із зовнішніми стейкхолдерами.

Вітчизняні науковці жваво обговорюють нагальні питання щодо розвитку інформаційного потенціалу економіки регіонів, який передбачає злагоджений взаємозв'язок і наявність сходжень, особливого щодо рівня комунікацій із різними ринками в регіонах і насамперед з інфраструктурою інформаційного ринку. Саме такі процеси потребують розробки та реалізації дієвих заходів державної політики щодо комплексного розвитку, як повинні мати своє відображення у відповідних регіональних стратегіях, різноманітних програмних і цільових документах, стратегічних пріоритетах державної інформаційної політики. Таким чином спеціалізація регіонів (аграрна, транспортна, індустріальна, туристична тощо), їх галузева структура вимагає розробки відповідної орієнтації для забезпечення всіх стейкхолдерів своєчасною та достовірною інформацією. Відповідно зміни, які виникають у галузевій структурі потребують вчасного реагування і структурної зміни відповідних напрямів й пропозицій щодо інформаційного забезпечення економіки регіонів. У свою чергу це відіграє значну роль у інформаційному відтворенні економіки регіонів. Таким чином, формування спеціалізованого інформаційно-координаційного центру сприятиме не лише своєчасності використання необхідної інформації, а й формувати стратегічні заходи щодо реалізації державної політики регулювання якості товарів і послуг. Становлення та розвиток інформаційного ринку на рівні регіонів, його функціонування дозволить насамперед нейтралізувати відповідні регіональні диспропорції, усунути відповідні факти щодо інформаційної асиметрії [1-2].

Варто розуміти таке питання, як якість наданих інформаційних технологій, які залучаються і сприяють просуванню інноваційних кластерних ініціатив й

інтегрування до відповідних процесів сучасної державної політики. У досліджуваній площині діють певні особливості і принципи їх використання. Представимо найбільш важливі особливості державного регулювання процесу організації системи інформаційного забезпечення: представлення технологічної мети і поточних завдань; освоєння всіх можливих складових й операцій в системі процедурного й технологічного забезпечення; проведення структурування процесів відповідно до поставленої мети, завдань (дорожніх карт, тактичних й стратегічних планів держави); проведення нежорсткої контрольованості інформації, мінімізація конкурентної напруги; сприяння збільшення інформаційних ризиків й інших конфліктних питань, які насамперед стосуються соціально-економічних інтересів стейкхолдерів кластеризації.

Таким чином, інформаційні технології, які необхідно опрацювати і реалізувати, формують певним чином інформаційний потенціал кластерних формувань. Вони повинні відповідати відповідним управлінським стандартам [3]: можливість уніфікації та стандартизації; структурованість відповідно до поставлених завдань; урахування змістовного наповнення всіх складових (які, відповідають потребам інноваційного розвитку стейкхолдерів процесу кластеризації); дотримуватись логіці використання вже існуючих технологій; оптимізувати значні масиви інформації; відповідати міжнародним стандартам інформаційного прогресу; комплексність та єдиний підхід до реалізації інструментарію для опрацювання інформаційних ресурсів; сталість використання, якісне програмне забезпечення й його адаптивність до інших складових процесу управління рухом інформації; постійно самооновлюватись і мати чіткі інноваційні властивості.

Саме така послідовність й сутнісна наповненість звичайно ж не є обов'язковою, забезпечуючи цільовий рух, опрацювання вже наявного потенціалу, системність взаємодії у контексті розвитку теорії й практики. Загальною метою державної політики інформаційного забезпечення результативної діяльності інноваційного кластеру є накопичення, інтеграція й використання відповідних інформаційних ресурсів з певною цільовою орієнтацією на більш розширене відтворення соціально-економічної, бізнесової й інноваційної діяльності. Завдання державної політики в системі інформаційного забезпечення розвитку інноваційного кластеру й використання відповідного наявного потенціалу інформації та інтелектуального капіталу передбачають[4-5]: формування комплексної бази інформаційних ресурсів відповідних регіонів на основі сучасних технологій – Інтернет-ресурсів, бібліотек, підприємств регіонів тощо; формування інформаційної бази щодо інноваційного потенціалу регіонів у вигляді відповідних управлінських розробок, різних технічних проєктів; сприяння просуванню проєктів у сфері комерціалізації інновацій; розробка системи послуг у сфері консультування щодо використання відповідної інформаційної бази; розробка наукових засад (теоретико-методологічних та практичних) щодо розвитку інформаційного забезпечення і його державної підтримки для подальшої комерціалізації наукових розробок; проведення оцінки попиту суб'єктів господарювання регіонів, влади, загалом населення на відповідні інформаційні ресурси (ідентифікація якісних й кількісних параметрів); формування і використання системи показників, які повинні оцінювати стан розвитку регіонів та його суб'єктів господарювання – технічного, еколого-економічного спрямування; перехід до автоматизованого обслуговування всіх учасників кластеру, всього населення регіону, органів влади доступними і актуальними інформаційними ресурсами; модернізація інформаційних технологій щодо обробки інформації та

використання відповідних ресурсів; поширення технологій інформатизації й автоматизації інформаційного обслуговування всього населення регіону.

Щодо інтегрованого інформаційного потенціалу кластерів економіки регіонів варто мати чітко регламентовану модель державної політики щодо формування і використання такого інформаційного потенціалу. Можливими вбачається використання таких моделей:

1. Відкрита, яка передбачає надання доступу до інформаційних ресурсів абсолютно усіх учасників та стейкхолдерів кластеру. Доступ є безкоштовним (однак витрати на утримання і розширення відповідних баз даних несуть у рівній частині усі учасники кластеру). Всі зовнішні суб'єкти, які бажають отримати відповідну інформацію повинні вступати в комерційні відносини і вносити свою частку оплати за доступ й використання таких інформаційних ресурсів. Для обслуговування такого виду моделі доцільно використовувати так звані хмарні технології. Важливим моментом для використання хмарних сервісів є використання широкого спектру пристроїв формуючи двосторонню інформованість між хмарою та клієнтом.

2. Напіввідкрита модель. Тобто доступ до таких інформаційних ресурсів обмежується для певних учасників кластеру. Відповідно коло вільного доступу безпосередньо із зовнішнім середовищем обмежується умовами договірних відносин учасників кластеру.

3. Напівзакрита модель. У даному випадку доступ до інформаційних ресурсів має більш чітко визначене й обмежене коло учасників кластеру із спеціальними умовами доступу.

4. Закрита модель – для зовнішніх користувачів відповідні інформаційні ресурси є закритими. Повна конфіденційність документації, інформаційних ресурсів.

До основних вимог якісного інформаційного забезпечення у контексті забезпечення розвитку інноваційного кластеру з позицій техніко-технологічних й соціально-економічних можливостей, потреб, інтересів стейкхолдерів економічної системи регіонів в питаннях удосконалення ресурсного забезпечення.

1. Комплексність в методології, науково-методичному й технологічному формуванні відповідних баз даних.

2. Єдиний системний підхід до управління відповідними інформаційними ресурсами у контексті формування баз даних, проведення обробки інформації, накопичення і розширення наявного потенціалу, дотримання стандартів безпеки й інших нагальних питань.

3. Єдиний підхід до використання управлінських технологій використання певних інформаційних ресурсів щодо програмного забезпечення, певного доступу до хмарних технологій тощо.

4. Колективність контролювання та цільове використання.

5. Комплексні підходи до проведення реінжинірингу в питаннях забезпечення змін бізнес-процесів й викривання інформаційних ресурсів, проведення прогнозування попиту в інформації для певного регіону, зростання потенційних клієнтів.

6. Організація обліку й оцінки колективних інформаційних ресурсів, як важливого процесу забезпечення розвитку всієї кластерної системи.

7. Представлення єдиних стандартів щодо дотримання інформаційної культури, як перспективного майбутнього у контексті розвитку інформаційної економіки України.

Сформовано науково-методичні підходи до формування й реалізації державної політики інформаційного забезпечення і відповідної організаційно-інституційної

підтримки розвитку інноваційного кластеру на засадах визначення відповідних моделей інформаційного забезпечення (закритого, відкритого, напівзакритого й напіввідкритого типів із характеристикою особливостей інформаційної діяльності і комунікаційних зв'язків), цілей, мети, завдань й принципів державного регулювання інформаційного забезпечення розвитку інноваційних кластерів, що сприяло ідентифікації ключових конфліктів в системі інформаційного забезпечення розвитку інноваційного кластеру, сформуванню алгоритму реалізації державної політики інформаційного забезпечення розвитку інноваційного кластеру і механізму реалізації інструментів держави щодо використання інформаційних ресурсів відповідного інноваційного кластеру. Досвід кластеризації на рівні світового співтовариства надає певні можливості щодо визначення принципових характерних рис і відмінностей для кластерних формувань від звичайних класичних моделей організації господарської діяльності. Позитивними результатами державної політики забезпечення розвитку інноваційних кластерів є вирішення сукупності питань: визначає наявність можливих соціально-економічних й екологічних конфліктів, проблем, або ж перспектив розвитку; використовує інтеграційні інформаційні й управлінські ресурси; дозволяє формувати новий розширений, інтегрований інформаційний потенціал шляхом поєднання інформаційних ресурсів. Отже, регіональні економічні системи у процесі розвитку інноваційних кластерів отримують позитивний результат для відтворення соціально-економічного середовища у рамках наявного й розширеного інформаційного потенціалу, ускладнення й насичення його елементів. Таким чином механізм управління інформаційним потенціалом забезпечує ефективне, цілеорієнтоване залучення відповідних інформаційних ресурсів. Світовий досвід акцентує такий погляд в контексті стійкості розвитку інноваційних кластерних формувань на основі університетів, відповідних наукових установ, адже вони є інформаційними центрами для регіонів, відповідної країни або ж галузей.

Література:

1. Портер М. Конкурентная стратегия: методика анализа отраслей и конкурентов: пер. с англ. / М. Портер. Москва, 2008. 453 с.
2. Marshall A. Principles of Economics: An introductory volume / A. Marshall. London, UK: Macmillan, 1990. 568 p.
3. Feldman V.P. Innovation in Cities: Science based Diversity, Specialization and Localized Competition. *European Economic Review*. 1999. №43. P. 31-39.
4. Салуквадзе І.М. Кластерні формування в регіональній економіці. *Регіональний збірник наукових праць з економіки «Прометей»*. 2008. №3(27). С. 39-41.
5. Соколенко С.І. Стратегія конкурентоспроможності економіки України на основі інтеграційних систем – кластерів / С.І. Соколенко. Севастополь: Вид-во ТОВ «Рібест», 2006. 38 с.

Палагусинець Ростислав Васильович
доктор наук з державного управління,
кандидат економічних наук,
начальник відділу іноземних дипломатичних
установ Департаменту державного протоколу
Міністерства закордонних справ України

Суть виконавчого провадження: реформи

Тлумачення суті виконавчого провадження з погляду реформування вченими висвітлює лише окремі засади такого процесу, однак сучасний практичний аспект залишається недостатньо вивченим.

Реформування системи виконавчого провадження розпочалося у червні 2016 року. Так, Верховна Рада України ухвалила Закони України «Про виконавче провадження» [4] та «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [5]. Згідно із законодавчими нововведеннями функції з примусового виконання частково були покладені на приватних виконавців.

Головою метою реформування системи виконавчого провадження стала докорінна зміна чинної в Україні системи примусового виконання рішень з метою трансформації її на оперативну та ефективну для стягувачів. Законодавчі нововведення також передбачають запровадження цифрових технологій обробки в усіх публічно доступних виконавчих провадженнях, тобто про впровадження автоматизованої системи виконавчого провадження, яка відображає дані про реєстрацію виконавчих документів, а також документів виконавчого провадження, облік виконавчих дій, ведення Єдиного реєстру боржників.

Повномасштабне вторгнення російського агресора на територію України та введення воєнного стану кардинально змінили ситуацію в країні, особливо ситуацію в системі виконання судових рішень. З огляду на це, план досягти європейського показника щодо вдосконалення системи виконавчого провадження залишається поки нереалізованим. Попри те, навіть до початку повномасштабної російсько-української війни такий показник був досить низьким, а після 24 лютого 2022 року сфера примусового виконання рішень в Україні практично припинилася, що призвело до того, що приватні виконавці зіткнулися зі значною кількістю перешкод як об'єктивного, так і правового характеру [6].

З огляду на введення воєнного стану в Україні були внесені законодавчі зміни у виконавчий процес та у систему виконавчого провадження зокрема. Так, у серпні 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану» від 27.07.2022 № 2455-IX [7], яким, базуючись на положеннях Закону України «Про порядок ведення воєнного стану» [8], передбачено, що:

1. Перебіг строків розгляду Дисциплінарною комісією подань про притягнення до дисциплінарної відповідальності окремих приватних виконавців та прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення на таких суб'єктів зупиняється до припинення або скасування воєнного стану в Україні, що встановлюється згідно частини першої статті 40 цього Закону.

2. Відомості, які відповідно до цього Закону підлягають внесенню до Єдиного реєстру приватних виконавців України, вносяться Міністерством юстиції України за відповідної можливості.

3. Планові та позапланові перевірки діяльності приватних виконавців не проводяться. Якщо на час введення воєнного стану позапланові перевірки діяльності приватних виконавців не проводились, то такі перевірки будуть проведені в порядку, визначеному Міністерством юстиції України за письмовою заявою учасника виконавчого провадження щодо рішення, дії чи бездіяльності приватного виконавця після того, як буде скасовано чи припинено воєнний стан.

4. Діяльність приватних виконавців може бути зупинена на один місяць наказом Міністерства юстиції України згідно з поданням керівника структурного підрозділу Міністерства юстиції України. Зазначене вище визначає реалізацію державної політики у сфері примусового виконання рішень, погоджених не менш як п'ятьма членами Дисциплінарної комісії за виявленням ознак серйозних порушень (мотивоване обґрунтування серйозності порушень зазначається в тексті Положення) приватним виконавцем під час виконання професійних обов'язків. Міністерство юстиції України протягом 5 робочих днів після закінчення чи припинення воєнного стану видає наказ про відновлення діяльності приватних виконавців. Крім цього, варто відзначити, що наказ, виданий Міністерством юстиції України про зупинення діяльності приватного виконавця можна оскаржити у суді.

11 квітня 2023 року Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану» № 3048-IX [9]. Так, цей документ у новій редакції встановлює пункт 10-2 розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження» [4], згідно з чим внесено зміни до порядку розпорядження коштами фізичних осіб-боржників, на які накладено арешт органами державної влади або приватними виконавцями на період дії воєнного стану в Україні, встановленого Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 [10].

Новими законодавчими змінами зазначено, що фізична особа-боржник, на кошти якої виконавцем на певний строк накладено арешт, може здійснювати видаткові операції з поточного рахунку у сумі не більше двох розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на календарний місяць, що визначена Державним бюджетом України на 1 січня поточного року, а також має право сплачувати податки, збори, які нараховуються без урахування такого арешту, але за вимоги, що призначення поточного рахунку – це здійснення видаткових операцій.

У випадках накладення арешту на грошові суми, що знаходяться на кількох поточних рахунках одного боржника в одному банку або на поточних рахунках в різних банках, а також у разі наявності кількох виконавчих проваджень арешт накладається лише на один поточний рахунок фізичної особи-боржника. Водночас кількість виконавчих проваджень не підлягає стягненню та не впливає на суми, за якими окремі боржники можуть здійснювати виплатні операції.

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану» № 3048-IX [9] внесено зміни до пункту 6-1 розділу IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [5], який регулює діяльність приватних виконавців на період воєнного стану в Україні, зокрема:

1. Міністерством юстиції України призупинено діяльність окремих виконавців, які не здійснюють свої повноваження на посаді, перебувають за межами України або проходять військову службу відповідно до законодавства.

2. Передбачено зміну виконавчих округів приватними виконавцями, у роботі яких є незакінчені виконавчі документи за умови, що офіси таких виконавців розташовані на території регіонів, на яких тривають активні бойові дії, або які належать до тимчасово окупованих, для продовження виконання таких виконавчих документів.

Реформування системи виконавчого провадження не можливе без цифрових технологій, і на фоні підвищення ролі таких технологій у виконанні судових рішень та рішень інших органів, як у державній практиці, так і в приватній, виникає необхідність встановлення додаткових орієнтирів їх розвитку.

Важливу роль використання цифрових механізмів у процесі виконання виконавчого провадження підтверджує зареєстрований у Верховній Раді України законопроект № 9363 «Про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження» від 07.06.2023 року [11], який визначає основні принципи цифровізації виконавчого процесу. У проекті закону висвітлено потребу необхідності заміни застарілих заходів примусового виконання рішень у сфері арешту активів (механізму арешту активів (коштів), реєстрації іпотеки) та їх модернізації шляхом цифровізації та оптимізації боржників щодо процедури арешту активів.

Цей законопроект розроблено згідно з вимогами розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.03.2023 № 221-р. [12] щодо виконання пункту 486 Плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік. Згідно з Планом, реалізація законопроекту спрямована на вдосконалення процедури примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) шляхом цифровізації окремих етапів виконавчого провадження та, зокрема, забезпечення взаємодії виконавця з органами державної влади, банківськими та іншими фінансовими установами. Крім того, законопроектом передбачено запровадити автоматичний арешт коштів боржників з банківських рахунків та забезпечити реалізацію взаємодії між Єдиним реєстром боржників та іншими реєстрами для запобігання відчуженню майна боржників.

Важливими законодавчими змінами у сфері цифровізації системи виконавчого провадження у разі ухвалення Верховною Радою України цього документа можуть бути:

1. Розширення функціональних можливостей системи, особливо щодо взаємодії виконавців з органами державної влади, банками, іншими фінансовими установами, небанківськими провайдерами платіжних послуг та емітентами електронних грошей.

2. Удосконалення порядку стягнення коштів боржника з рахунків банків та інших фінансових установ, що здійснюється шляхом інформаційної взаємодії між виконавцем та окремими суб'єктами для автоматичного арешту коштів.

3. Забезпечення обов'язкової процедури зв'язку з банками та іншими фінансовими установами з ціллю інформаційної взаємодії для автоматичного арешту коштів.

4. Автоматизація процесу виключення даних про фізичних осіб чи зняття арештів із залишків на рахунках, виключаючи інформацію про фізичних осіб з Єдиного реєстру боржників, коли є достатньо коштів для задоволення вимог стягувача щодо реалізації виконавчого провадження [11].

Запропоновані зміни сприятимуть оптимізації стадій виконавчого провадження та умов застосування заходів примусового стягнення, підвищать ефективність

виконавчого провадження, а також сприятимуть боротьбі з корупцією та відновленню довіри до публічного управління. Тому ухвалення цього законодавчого документа Верховною Радою України дозволить підвищити рівень примусового виконання рішень шляхом цифровізації виконавчих процедур та полегшення сумлінним боржникам погашення боргів.

Варто зауважити, що цифровізація виконавчого провадження має на меті покращити виконання судових рішень та рішень інших органів та підвищити ефективність діяльності державних і приватних виконавців, з метою максимального усунення людського фактора у виконавчому процесі щодо впливу на органи та особи, які виконують судові рішення та рішення інших органів, як сторони виконавчого провадження.

Також законопроект № 9363 «Про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження» від 07.06.2023 року [11] закладає основу для автоматизації виконавчих процедур, зокрема:

1. Взаємодію з державними та приватними виконавцями, іншими державними установами, банками, іншими фінансовими установами, небанківськими провайдерами платіжних послуг та емітентами електронних грошей.

2. Виконавці отримують інформацію про боржників, майно, доходи та кошти, у тому числі конфіденційну, з державних електронних баз і реєстрів та інших автоматизованих інформаційних систем.

При цьому, враховуючи, що впровадження функціонального блоку автоматизованої системи виконавчого провадження залежить від успішної взаємодії з іншими органами та установами, Міністерство юстиції України не передбачає включати опції автоматичного створення або доставки документів або автоматичної обробки отриманої інформації через негативний досвід у попередні роки. Реалізація цих функцій можлива лише за активної згоди та підтримки відповідних носіїв інформації. Без такої згоди взаємодія зрештою залишається на рівні надсилання письмового запиту, однак при цьому виконавцям може бути наданий доступ до відповідної бази даних тоді, коли буде узгоджено формат обміну інформацією в електронному вигляді.

Література:

1. Ганкевич О. М. Інститут приватного виконавця в Україні: деякі теоретичні, законодавчі та практичні аспекти. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. 2018. Вип. 46. С. 56-66.

2. Овчаренко О. М. Реформа системи судоустрою та виконавчого провадження: виклики післявоєнної відбудови України. Юридичний бюлетень. 2023. Випуск 29. С. 77-89.

3. Сергієнко Н. А. Відновлення виконавчого провадження: проблеми правового регулювання. Юридичний вісник. 2020. № 3. С. 170-176.

4. Про виконавче провадження: Закон України; Перелік від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>

5. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>

6. Чепурний Віталій. Виконавче провадження в умовах війни: нові виклики і давні проблеми. Юридична практика. 2023. URL: <https://pravo.ua/vykonavche-provadhennia-v-umovakh-viiny-novi-vyklyky-i-davni-problemy/>

7. Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану: Закон України від 27.07.2022 № 2455-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2455-20#Text>

8. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

9. Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану: Закон України від 11.04.2023 № 3048-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3048-20#Text>

10. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

11. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження № 9363 від 07.06.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42073>

12. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 березня 2023 р. № 221-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-priorytetnykh-dii-uriadu-na-2023-rik-221r-140323>

Кошова Світлана Петрівна

кандидат наук з державного управління, доцент,
директор навчально-методичного центру НУОЗ
України імені П. Л. Шупика;

Аспекти публічного управління інноваційних тенденцій створення ракетно-космічної техніки

Космічний сектор на даний момент переживає серйозні зміни. З моменту як п'ятдесят років тому Сполучені Штати Америки (США) і Радянський Союз впроваджували єдині масштабні національні космічні програми, і на ринку було присутня лише невелика кількість комерційних структур, космічний сектор виріс, диверсифікувався, і почав інтегрувати у свою діяльність технології та інновації з інших секторів. Приватне фінансування космічних підприємств різко зросло за останнє десятиліття. Найбільш яскравими представниками приватних космічних підприємств є SpaceX і Blue Origin, а також менш знайомі, але однаково інноваційні, Planet Labs, Mapbox, Spire, тощо. У результаті цих подій, основні елементи космічного сектору починають змінюватися: від керування урядом і декількома великими підприємствами сектор починає бути більш сегментованим, а отже – більш відкритим для учасників та глобально інтегрованим. Ці зміни надихають багато людей, породжуючи сподівання на те, що включення сонячної системи в економічну сферу нарешті може бути здійснено. Але, в той же час, ці зміни є важкими для «старої гвардії», яка створила та виховала пергу урядову хвилю космічного підприємства. Пояснення описаних тенденцій було проведено з боку Інституту науково-технічної політики США на запит Національного управління з аеронавтики та дослідження космічного простору (НАСА) і Офісу директорів національної розвідки. У роз'ясненні зазначається, що космічне підприємство не є відособленим, а отже більшість подій, якій його стосуються, зумовлюються зовнішніми факторами [1].

У перші роки розвитку космічної ери технології розроблялись в космічному секторі та адаптувались під його потреби, а в подальшому поширювались на інші сектори. Основними прикладами цього процесу є фотоелектричні технології та технології термоелектронного перетворення. Проте, останніми роками, відбувається зворотній процес переходу технологій, в основному інноваційних, у космічний сектор із інших секторів, і досить часто це відбувається у форму готових комерційних продуктів. Зменшення витрат і суттєве вдосконалення таких технологій як обчислювальна потужність, зберігання даних, камерне спостереження, сонячні батареї та мікродвигуни, вплинуло на різноманітні сфери, пов'язані з космосом, включно із спостереженням за Землею, телекомунікацією, космічною наукою та технікою, а також розвідкою.

Оскільки технологічний прогрес поза межами космічного сектору поширюється безпосереднього і на нього, з'являються інноваційні бізнес-моделі управління діяльністю космічних підприємств, створюються нові та дешевші програми використання космосу, що робить інвестиції у космічний сектор більш вигідними та прибутковими. У таких умовах, надзвичайно важливо відстежувати нові

тенденції, які розгортаються у космічному секторі для оперативного їх використання, що, в свою чергу, формує актуальність наукового дослідження.

Світовий економічний сектор є потужним сегментом глобального ринку, який стрімко розвивається. У той же час, однією із основних рушійних сил економічного прогресу є інноваційні технології, зокрема у сфері інформаційно-комунікаційного програмного забезпечення, цифрових систем та зв'язку. Ці розробки є результатом діяльності різних сфер космічної індустрії і в подальшому впливають на всі інші галузі життєдіяльності. Статистичні дослідження у більшості країн, які активно розвивають космічну галузь, показують, що вона є однією із найбільш конкурентоздатних та провідних напрямків у економіці. Так, саме космічні технології виступають гарантією технологічних, військових, наукових, політичних та економічних переваг, забезпечують можливість віддаленого зондування Землі, дозволяють діяти на випередження у надзвичайних ситуаціях, підвищують результативність розвідувальної діяльності, видобування природних ресурсів, є джерелом інновацій у сільське господарство, забезпечують комунікацію та навігацію, охорону навколишнього середовища та моніторинг кліматичних змін. Тому, беззаперечно, відстеження всіх інноваційних змін у космічній галузі є запорукою високотехнологічного розвитку цього сегменту, який в умовах глобалізації є джерелом забезпечення передумов для стратегічного зростання та технологічного лідерства у довгостроковій перспективі [2, с.82].

За останнє десятиліття було відроджено інтерес до космічних подорожей та технологічних інновацій, які їх супроводжують. Більше того, Ілон Маск анонсував колонізацію Марсу [3]. І це далеко не межа. У 2022 році планується розпочати запуск ракет багаторазового використання. Це так званий «святий Грааль» космічних для набуття поширення космічних подорожей, так як використання багаторазових систем запуску для орбітальних транспортних засобів дозволить значно знизити вартість вильоту з атмосфери Землі, відкрити двері для багатьох захоплюючих космічних ініціатив, які в теоретичному контексті є можливими, проте не реалізуються через високу вартість. Окрім того, ця система дозволить здешевити вартість стандартних космічних місії, таких як запуск супутників та підтримка Міжнародних Космічних Станцій. SpaceX планував запустити перший орбітальний рейс із використання ракети багаторазового запуску SN20 на початку поточного року, через очікування схвалення від Федерального управління цивільної авіації США. Розробники зазначають, що SN20 найпотужніша ракета, з поміж всіх коли-небудь побудованих. Проте, компанія SpaceX зіткнулась із технічними складнощами у створенні ракети, а також із складною процедурою ліцензування, тому запуск було перенесено на липень 2022 року.

Зокрема, Федеральне управління цивільної авіації США, яке відповідає за оцінку екологічності та безпечності запуску для навколишнього середовища, оприлюднило список вимог до компанії SpaceX для подання нею заявки на отримання ліцензії для першого польоту, який включає 75 пунктів. В оприлюдненій заяві відомства, після оцінки ступеня виконання умов SpaceX, зазначили, що анонсовані компанією заходи не спричинять значних наслідків для довкілля, проте управління продовжуватиме спостереження для повного виконання компанією умов, і лише суцільне їх впровадження дозволить завершити процес ліцензування.

Згідно інформації, опублікованої SpaceX багаторазова ракетна система складатиметься із космічного корабля SN20 та носія Super Heavy. Повна її висота складатиме 120 метрів, що робить її найвищою із усіх коли-небудь створених ракет. Ракетний Носій Super Heavy вдвічі потужніший, ніж створювана NASA для

пілотованих польотів на Місяць важка ракета Space Launch System. Перший запуск планується здійснити із стартового майданчика компанії у Бока-Чіка на південному сході штату Техас. Під час першого польоту планується, що ракета виконає один орбітальний облік Землі, після чого SN20 здійснить посадку у Тихому океані біля Гавайських островів [4].

Пізніше, в цьому році, також планується запуск двоступеневої ракети New Glenn компанією Blue Origin, на низьку Орбіту Землі. Ця ракета призначена для використання до 25 разів, і в підсумку планується переміщення на ній не лише людей, а й вантажів [3].

Багаторазове використання ракет дозволить компаніям економічно ефективно запускати тисячі супутників на низьку навколоземну орбіту (Low Earth Orbital (LEO)), яка розташовується на висоті від 160 до 2000 км, на відміну від ракет, які запускались на геостаційну орбіту (GEO) на висоту близько 35000 км. Основна перевага LEO супутників полягає в тому, що вона мають найнижчу затримку в мілісекундах, на відміну від GEO супутників. Недоліком LEO є те, що кожен супутник має можливість охопити набагато меншу площу Землі. Нівелюється цей недолік тим, що формується можливість запускати велику кількість таких супутників за відносно низьку вартість. Дослідимо динаміку зміни вартості запуску ракет під впливом інноваційних технологій на основі табл. 1.

Таблиця 1

Зміна вартості ракетних запусків під впливом інновацій

Ракета	Виробник	Вартість (дол./кг)
2016 Atlas V	United Launch Alliance (ULA)*	14100
2014 Ariane 5	Airbus	6900
2015 Falcon 9	SpaceX	4700
2020 Багаторазовий Falcon 9	SpaceX	1800
Швидкий багаторазовий корабель Starship	Теоретична модель на основі оцінок ARK	200

Джерело: розроблено авторами на основі [5].

Як бачимо із табл.1, вартість запуску багаторазових ракет значно нижча ніж стаціонарних, що дозволить найближчим часом здійснити значний прорив як у дослідженні космосу так і в використанні даних з нього для земних потреб.

У той же час, зменшення вартості ракетних запусків стане поштовхом для зростання повітряної мобільності, підвищення якості супутникових зображень та зв'язку, що в подальшому втілиться у розробку автономних дронів, які якраз і керуватимуться супутниковими даними GPS. Ці безпілотні літаючі апарати можуть стати цінністю для компаній сфери електронної комерції, зменшивши вартість доставки.

З іншого боку, планується актуалізація подорожей на Місяць. Хоча протягом останніх десятиліть подорожі на Місяць не були на порядку денному у дослідженнях космосу, це змінилось через визначення ряду стратегічних причин для відновлення посадки на цю зірку за останні декілька років. Проте, на відміну від подорожей на Марс, висадка на Місяць проводитиметься окремими землянами та розвідувальними транспортними засобами. Ключовим фактором, який спонукає оновлення інтересу є

те, що це стане хорошим тестовим фактором для багатьох технологій, які у підсумку допоможуть швидше дістатися Марсу.

Основна увага місій на Місяць буде зосереджена на пересиланні «невеликих корисних навантажень» у вигляді автономних інструментів, призначених для пошуку, витягування та обробки елементів з поверхні Місяця. Такі подорожі будуть відбуватися під керівництвом США. Окрім того, у результаті тісної співпраці між NASA та Astrobotice Technology, росією, Японією та Індією планується доставити роботи технічні земельні ділянки на місячну поверхню протягом 2022 року. Перший запуск планується на серпень 2022 року. Проте, фахівці NASA зазначають, що вони продовжують ремонтні роботи космічного корабля Orion і вже добились значного успіху по підготовці його до повноцінного запуску. Блок для навігації та управління вже замінено з урахуванням результатів тестування. На поточний момент відбувається перевірка тимчасової стадії криогенного руху космічного корабля для забезпечення його успішного виходу на орбіту Місяця [6].

Переважаю більшість комерційних космічних активів складають супутникові запуски, і у 2022 році така тенденція зберігатиметься. Русійною силою посиленої активності у цій галузі є постійне зменшення вартості введення супутників на орбіту та зростаюча кількість випадків використання даних, які вони надають, адже GPS та супутникові знімки є важливим інструментом для багатьох аспектів повсякденного життя, і нові напрямки їх використання, як от наприклад, вирішення проблем, спричинених пандемією, отримання актуальних даних щодо воєнної ситуації в Україні, виникають весь час. Супутники з кожним роком стають меншими та легшими. Це означає, що навіть стартапи тепер можуть скористатися перевагами технологічних можливостей. Насправді, звіти опубліковані в останні роки виявили, що вартість бізнесу по запуску супутника стає порівнянною із запуском програми. Китайський галактичний простір розробив та запустив у космосі 1000 невеликих супутників для своїх клієнтів у галузях, включаючи авіацію, морські та виробничі транспортних засобів. Тим часом, інша китайська компанія, ADA Space, планує мережу з 192 супутників, які використовуватимуть технологію штучного інтелекту для забезпечення потокових супутникових зображень Землі [7].

За оцінкою аналітиків Pitchbook, станом на 2020 рік лідером по кількості спроб орбітальних запусків були США та Китай. Значно відстають від них Росія та Європа, у яких було 14 та 8 спроб відповідно. Найменше спроб орбітальних запусків було здійснено Індією, Іраном та Ізраїлем.

Ще однією ознакою того, що супутники стають дешевшими та доступнішими, можна побачити з перших у світі повністю надрукованих за 3D супутників, які за оцінкою Австралійських виробників Fleet Space Technologies будуть запущені на орбіту в цьому році [7]. Ці супутники в першу чергу розроблені для надання комутаційних та зв'язкових рішень для пристроїв Інтернету речей (IoT), які все більше використовуються для приватних будинків та бізнесу у всьому світі. Розглянемо динаміку зростання кількості активних супутників за допомогою рис. 2:

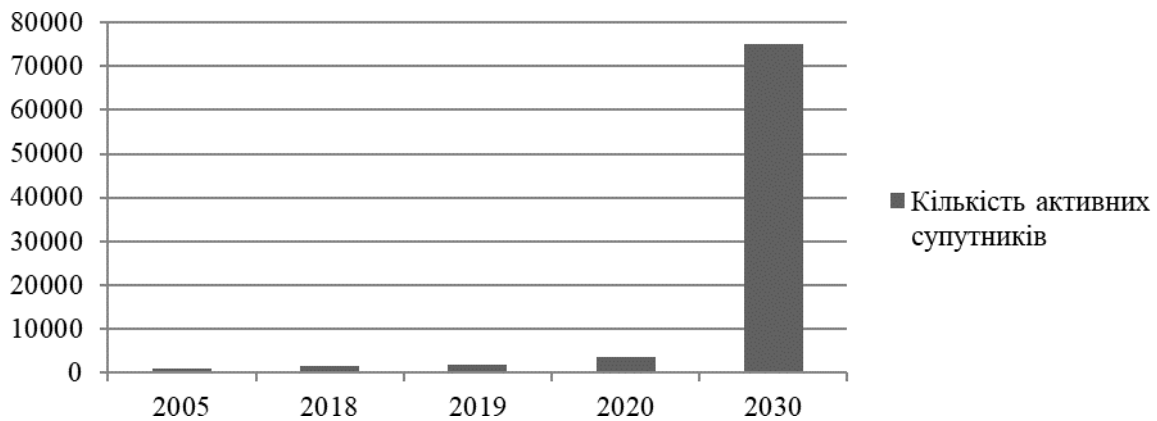

Рис. 2. Кількість активних супутників за 2005-2020 роки та прогноз до 2030 року

Джерело: розроблено авторами на основі [5].

Згідно даних, зображених на рис.2, отримуємо підтвердження описаної тенденції щодо збільшення кількості запусків через зменшення їх вартості та доступності. Так, до 2030 планується, що кількість активних супутників зросте більше ніж на 2000% і складатиме більше 75000.

У той же час, одним із тривожних побічних ефектів від дослідження космосу є те, що ми можемо в кінцевому підсумку наробити стільки ж безладу в решті Всесвіту, як наробили на власній планеті. За приблизними підрахунками, на поточний момент з попередніх космічних місій існує близько 8000 тонн сміття включно з не функціонуючими супутниками, які залишились на орбіті. Вони становлять потенційну небезпеку для майбутніх космічних місій, адже наслідки зіткнення з ними можуть бути катастрофічними, так як і їх вплив на дані з космосу такі як прогнози погоди та GPS.

Зважаючи на це, гостро постає питання очищення космосу після себе. Запущена в цьому році місія ELSA-D має на меті очистити сміття, яке залишиться в космосі після місій, здійснених у майбутньому. Це стало можливим шляхом використання магнітів, які повинні захоплювати плаваюче сміття та підштовхувати його до Землі, де в кінцевому підсумку воно повинне згоріти у зовнішніх шарах атмосфери. Ще один космічний корабель по утилізації відходів, який називається RemovedEbris, використовуватиме сітки для захоплення плаваючого мотлоху. Європейське космічне агентство наразі перебуває на стадії розробки плану по запуску «робота, який самостійно знищується», заклавши програмно в нього мету знищення 100-кілограмового шматка космічного сміття, яке залишається позаду від місії, яка на той момент здійснюється.

Космічні технології спеціально визнані одним із ключів до досягнення 17 цілей сталого розвитку на 2030 рік, викладених Організацією Об'єднаних Націй (ООН). Яскравим прикладом цього є світловідбиваючі матеріали, які спочатку були розроблені для збереження тепла в космічних кораблях, а зараз популяризовані для ізоляції будівель на Землі. Це означає, що світові уряди все частіше інвестують у космічні інновації з основною метою вирішення проблем, спричинених змінами клімату на Землі.

І з зростанням усвідомлення важливості декарбонізації та обмеження глобального потепління серед підприємств це також стає активним фокусом діяльності підприємства. Однією із ініціатив у цьому напрямку є програма Methanesat, яка націлена на виявлення та відстеження джерел викидів метану на Землю. Ця

програма є надзвичайно важливою, так як викиди метану приблизно на половину відповідальні за підвищення глобальної температури від початку промислової епохи. Нещодавно британське космічне агентство оголосило про фінансування ряду проєктів, які розпочнуться в наступному році. Найбільший інтерес викликає проєкт, очолюваний Глобальним супутником. Цей проєкт буде спрямований на використання інфрачервоних камер на супутниках для моніторингу рівня термічних викидів з будинків та підприємств. Ще один проєкт під назвою TreeView, створений Open University за фінансуванням Британським космічним агентством, використовуватиме супутникові знімки для картографування посадки дерев та відстеження вирубки лісів, у співвідношенні з оцінкою дерев секвеструвати викиди вуглецю.

Реаліями 2022 року є зародження адаптивного виробництва у космосі (відомого як 3D-друк). Це нова технологія, яка буде життєво важливою для майбутніх поселень людей у космосі. Якщо будь-який інструмент чи деталь зламається або взагалі буде відсутня, можливість їх відтворення в разі збільшує життєздатність постійного поселення. Окрім того, вчені припускають, що предмети, виготовлені в космосі зможуть бути корисними і на Землі, враховуючи унікальний вплив на формування їх структури мікрогравітації [6].

Згідно дослідження ARK Investment Management кількість надрукованих за допомогою 3D принтера деталей у двигунах літака зросла від 19 у 2015 році, до 304 у 2019 році. Крім того, очікується, що до 2024 року у разі реалізації оптимістичного прогнозу, кількість таких деталей зросте до 4000 [5].

З урахуванням вищенаведеного, закономірно зростають і інвестиції у космічний сектор, і зокрема його напрямок – «SpaceTech» (космічні польоти, супутники та дослідницькі технології). За оцінками Savills, «SpaceTech» вже став глобальним підприємством, інвестиції в яке протягом останніх трьох років зростають по 67% щорічно. Згідно оцінки інвестування венчурного капіталу у космічні технології у 2021 році отримуємо наступні результати (рис. 3).

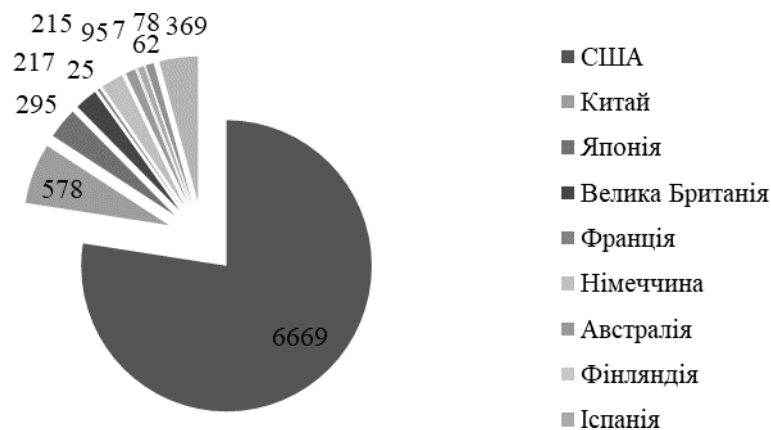

Рис. 3. Спрямування венчурного капіталу в космічні технології в розрізі країн світу у 2021 році (млн.дол.)

Джерело: розроблено авторами на основі [8]

З наведеного рисунку, можемо побачити, що лідируючі позиції у розвитку сфери космічних технологій займає США, де спрямовується близько 77% всього венчурного капіталу. За нею слідує Китай (7%), Японія (3%), Велика Британія (3%) та Німеччина (3%). Найменше венчурний капітал спрямовувався у розвиток космічних технологій у Франції (0%), Австралії (1%), Іспанії (1%) та Канаді (1%). У всіх інших країнах сукупний % спрямування венчурного капіталу в космічні технології склав 4%.

У вартісному виразі, обсяги інвестованого венчурного капіталу за 2010-2021 роки значно відрізнялись. За останні 5 років обсяги венчурного капіталу, який спрямовується у космічну сферу стрімко зростали. Найбільший ріст відстежувався у 2020 році, де у проекти на пізній стадії реалізації було спрямовано більше 4 млрд.дол. За 5 місяців 2021 року обсяги фінансування космічної сфери вже перевищили рівень 2019 року, і якщо темпи спрямування ресурсів залишатимуться сталими то за підсумками 2021 року очікуємо значне перевищення і показників 2020 року. Кількість проектів на початковій стадії була сталою протягом 2019-2020 років, і за 5 місяців 2021 року тенденції практично не змінилися. За незмінної тенденції, обсяги фінансування за 12 місяців 2021 року вирівнюються із показниками за 2020 рік або незначно відхиляться. Пік використання венчурного капіталу Інвесторів Angel&Seed припадає на 2018-2020 роки. У 2021 році відстежуємо незначне зниження обсягів фінансування. Проте, на фоні загального зростання обсягів фінансування Spacetech проектів, таке зниження не матиме значного впливу на космічну сферу.

Для повноти відображення тенденцій по фінансуванню космічної сфери, розглянемо динаміку зміни кількості проектів за 2010-2021 роки залежно від стадії їх реалізації. У кількісному вираженні, найбільша кількість проектів припадає на 2019-2020 роки. За перші 5 місяців 2021 року вже було проінвестовано близько 94 проекти, що становить 57% від показників попереднього року. Таким чином, можемо стверджувати, що за підсумками 12 місяців 2021 року кількість проінвестованих проектів буде найвищою за весь досліджуваний період. Постійне зростання обсягів фінансових ресурсів у сфері Spacetech виступатиме основою для зростання ступеня використання інноваційних технологій в процесі реалізації проектів.

Підсумовуючи вищенаведене, можемо стверджувати, що використання інноваційних досягнень стало рушійною силою для активного розвитку космічної сфери за минулі декілька років і на найближчу перспективу. Статистичні дослідження у більшості країн, які активно розвивають космічну галузь, показують, що вона є однією із найбільш конкурентоздатних та провідних напрямків у економіці. З урахуванням цього, відбувається активний приріст інвестицій у розвиток космічних технологій. Так, очільником компанії SpaceX анонсовано колонізацію Марсу в найближчі десятиліття. Це стане можливим за рахунок використання багаторазових систем запуску для орбітальних транспортних засобів, які значно знизять вартість подорожей у космос. SpaceX є першою компанією, яка планує запустити в космос багаторазову ракету. Проте, технічна складність її розробки та складність процедури ліцензування, яка включає більше 70 вимог, є стримуючим фактором для запуску. Компанія наголосила, що всі перепони практично подолано і вже в цьому році запуск багаторазової ракети таки відбудеться.

Поруч із цим, останніми роками зростає зацікавленість відновлення подорожей на Місяць для тестування нових технологій, які в подальшому дозволять швидше дістатися Марсу. Використання інноваційних технологій при будівництві супутників дозволило зробити їх легшими та меншими. Це впливає на зниження вартості запуску супутника і, як наслідок, активізацію їх запуску. Вже до 2030 року планується, що активних супутників буде більше 75000.

Зростання кількості запусків у космос є каталізатором для виникнення масштабної проблеми його забруднення. Для вирішення проблеми планується здійснювати запуск місії ELSA-D, яка буде проводити очищення сміття після майбутніх місій шляхом його захоплення та підштовхування у напрямку до атмосфери Землі, в якій воно згоратиме.

Література:

1. Bhavya L. Reshaping Space Policies to Meet Global Trends. *National Academies of Sciences, Engineering and Medicine, Arizona State University*. Vol. 32 №4. 2016. URL: <https://issues.org/reshaping-space-policies-to-meet-global-trends/> (Last accessed: 20.07.2022).
2. Кошова С. Розвиток космічної галузі в Україні. *Державне управління. Інвестиції: практика та досвід*. 2022. №3. С. 82–87.
3. Marr B. Trends for 2022. *Bernard Marr & Co. Future-Business-Success*. 2022. URL: <https://bernardmarr.com/the-five-biggest-space-technology-trends-for-2022/> (Last accessed: 20.07.2022).
4. Ракета Starship буде готова до першого запуску в липні. *Interfax-Україна*. 2022. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/839148.html> (дата звернення 22.07.2022).
5. Lu M., Jamshed P. Three Emerging Trends in the Space Industry. *Visual Capitalist*. 2022. URL: <https://www.visualcapitalist.com/sp/three-emerging-trends-in-the-space-industry/> (Last accessed: 23.07.2022).
6. Guilfoil K. NASA prepares return to the moon with new mission set for August launch. *ABC News*. 2022. URL: <https://abcnews.go.com/Technology/nasa-prepares-return-moon-mission-set-august-launch/story?id=87181234> (Last accessed: 22.07.2022).
7. Martin M., Nixon, B., Roy S. 2022 Emerging Technology Trends. *Perkins coie*. 2022. URL: <https://www.perkinscoie.com/images/content/2/5/250570/10-ETT-Chapter-10-Spacetech.pdf> (Last accessed: 22.07.2022).
8. Russel L. Savills reveals rocketing 'Spacetech' VC investment follows life sciences real estate takeover. *Satellite Evolution Group*. 2022. URL: <https://www.satelliteevolution.com/post/savills-reveals-rocketing-spacetech-vc-investment-follows-life-sciences-real-estate-takeup> (Last accessed: 23.07.2022).

Крилова І. І.

д.н.держ.упр., доцент кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Дослідження досвіду зарубіжних країн у сфері екологічного регулювання після війни

Відновлення довкілля після війни може бути складним, але важливим завданням для відбудови країни. Багато країн зіткнулися з цим викликом і застосували різні підходи до відновлення довкілля. Це більшою мірою країни Європи, які мали досвід економічного та екологічного відновлення в період після Другої Світової війни. Тепер ці країни стоять в першості серед екологічних ініціаторів, які не тільки формують передову політику, однак і виділяють значні кошти для розвитку інноваційних технологій у сфері енергетики, що дозволяє повністю переформатувати виробничі процеси на новий, екологічний рівень. Україна в 2022 році зіткнулася із гострою екологічною проблемою через війну. Основна проблема українців сьогодні – це зруйновані будинки та інфраструктура, які потребують захоронення, переробки чи відновлення.

Міжнародний досвід також може відіграти вирішальну роль у вирішенні екологічних проблем в Україні. Наприклад, Швейцарія, яка не є членом Європейського Союзу, але має значний досвід у сфері екологічної політики, може надати цінну підтримку в реалізації екологічних проектів в Україні. Швейцарія інвестує в проекти, які зменшують викиди парникових газів, а її досвід у сфері зелених технологій може допомогти Україні відбудувати країну, не завдаючи шкоди глобальному довкіллю.

Європейська спільнота докладає великих зусиль для боротьби зі зміною клімату, а Україна офіційно є частиною європейської родини. Це означає, що Україні необхідно впроваджувати реформи, спрямовані на скорочення викидів та виконання зобов'язань за Паризькою кліматичною угодою. Для цього Україні необхідно реформувати енергетичний сектор, розвивати сонячну, вітрову та водну енергетику, а також удосконалити системи моніторингу, звітності та верифікації викидів.

Кожна війна у світі, навіть найменша має негативний вплив на навколишнє середовище і екологію зокрема. В історії людства було декілька великих воєн, що мали найбільш катастрофічні наслідки для екології. Світова війна, яка розпочалася 80 років тому, коли німецькі бронетанкові дивізії перейшли Одер, і закінчилася актом капітуляції на борту військового корабля в Токійській затоці, була найгіршою з усіх воєн, "світовою війною", яка призвела до "занепаду Заходу" [1]. Війна призвела до масштабного руйнування міст, населених пунктів та інфраструктури, що спричинило утворення великої кількості відходів та сміття, радіоактивного забруднення. Це, в свою чергу, створило навантаження на системи утилізації відходів і сприяло погіршенню стану довкілля.

Звичайно, найбільш руйнівний вплив на екологію мали наслідки ядерного вибуху. Бомбардування Хіросіми та Нагасакі в серпні 1945 року під час Другої світової війни мало руйнівний вплив на навколишнє середовище обох міст. У цих містах вибух бомби призвів до негайного руйнування міста, включаючи будівлі та інфраструктуру. Сильний жар бомби також спричинив пожежі, які вийшли з-під контролю, що призвело до подальших пошкоджень і руйнувань. Бомбардування створило велику кількість радіоактивних опадів, які забруднили ґрунт, воду та повітря і склали загрозу для здоров'я людей та довкілля поза межами цих міст. Наслідки бомбардування характеризувалися широкомасштабною деградацією навколишнього середовища, включаючи забруднення ґрунту і води, забруднення повітря і зниження біорізноманіття. Радіоактивне забруднення ґрунту і води мало довготривалий вплив, оскільки радіоактивні ізотопи, які були викинуті, мали період напіврозпаду багато років. Це означало, що забруднення зберігатиметься десятиліттями, створюючи загрозу для здоров'я людей і навколишнього середовища.

Бомбардування та обстріли європейських міст спричинили масштабні пошкодження будівель та інфраструктури, що призвело до утворення великої кількості уламків та сміття. Ці відходи потрібно було утилізувати, часто в нерегульований і шкідливий для довкілля спосіб. Для утилізації відходів у містах та навколо них були створені звалища, але багато з них не були належним чином упорядковані, що призвело до забруднення ґрунту та ґрунтових вод. Крім того, спалювання відходів у відкритих кар'єрах або на звалищах призводило до забруднення повітря, що сприяло погіршенню якості повітря.

Війна також призвела до викиду в навколишнє середовище небезпечних матеріалів, таких як хімікати і важкі метали. Наприклад, бомбардування промислових об'єктів призвело до викиду токсичних хімічних речовин, включаючи свинець, азбест і ртуть, які забруднили ґрунт і ґрунтові води та мали довготривалий вплив на навколишнє середовище і здоров'я людей.

Крім того, війна також вплинула на природні ресурси, включаючи ліси, дику природу та водні шляхи. Військові зусилля вимагали величезної кількості ресурсів, включаючи деревину, мінерали та нафту, що створило навантаження на ці ресурси і призвело до погіршення стану довкілля. Крім того, руйнування інфраструктури, наприклад, мостів і доріг, вплинуло на дику природу та її середовище існування.

В результаті війни, Німеччина зіткнулася з деградацією навколишнього середовища, а тому було важливо реалізувати кроки для відновлення своїх природних ресурсів. Країна інвестувала в очищення забруднених територій, відновлення лісів та створення нових місць проживання диких тварин. Водночас прискорився відтік сільського населення, а зміни в технологіях дозволили інтенсифікувати сільськогосподарські системи на менших площах [2-3]. Ліси розширювалися за рахунок спонтанного відновлення на покинутих сільськогосподарських землях. В результаті ліси Німеччини зараз покривають близько 30% території країни, і багато видів диких тварин змогли повернутися до своїх природних середовищ існування.

Подібним чином, після війни у В'єтнамі країна зіткнулася зі значною деградацією навколишнього середовища, спричиненою бомбардуваннями, використанням гербіцидів та вирубкою лісів. У відповідь в'єтнамський уряд реалізував програму лісовідновлення, в рамках якої було висаджено мільйони дерев, а також прийнято нові закони, спрямовані на захист лісів і дикої природи країни. Сьогодні В'єтнам є домом для кількох національних парків і заповідних зон, які підтримують широкий спектр видів диких тварин і рослин [4].

В Іраку уряд Кувейту вжив заходів для відновлення навколишнього середовища після війни в Перській затоці. Країна здійснила масштабні зусилля з очищення від нафти, розлитої у водах під час конфлікту, а також програму лісовідновлення, спрямовану на відновлення пошкоджених лісів. Уряд також створив кілька морських природоохоронних зон і заповідників, і з тих пір спостерігається значне збільшення популяцій морських ссавців і морських птахів у цих районах [5].

Колишня Югославія зазнала значної деградації навколишнього середовища після конфлікту в 1990-х роках. У країні було реалізовано масштабну програму лісовідновлення, а також низку заходів щодо поліпшення управління відходами та зменшення забруднення. Сьогодні ліси покривають понад 60% території країни, а багато видів диких тварин повернулися до своїх природних середовищ існування [6].

В цілому країни Європи та інші країни, що були вимушені боротися із екологічними наслідками війни, формують політику екологічного регулювання комплексно, за рахунок нормативно-правового забезпечення, організації інституцій, фінансування тощо.

Нормативні акти та інструкції. В ЄС Рамкова директива про відходи встановлює стандарти поводження з будівельними відходами та їх утилізації. Сюди входять конкретні вимоги щодо утилізації небезпечних відходів, таких як азбест. Наприклад, у Великій Британії Виконавчий комітет з охорони здоров'я та безпеки (HSE) відповідає за дотримання цих норм і забезпечення безпечного поводження з будівельними відходами та їх утилізацію.

Переробка та повторне використання. У Німеччині широко застосовується підхід "демонтаж замість знесення", де різного роду будівельні компанії та організації спеціалізуються на деконструкції та утилізації будівельних матеріалів [7]. У Нідерландах програма "Циркулярне будівництво" сприяє повторному використанню будівельних компонентів і матеріалів, а програма "Будівельне коло" зосереджується на використанні перероблених матеріалів у нових будівельних проектах [8].

Сталі будівельні практики. У Швеції програма Miljöbyggnad встановлює стандарти сталості для будівель, включаючи зменшення відходів і використання екологічно чистих матеріалів [9].

У Франції програма сертифікації HQE (Haute Qualité Environnementale) встановлює стандарти сталості для будівель і просуває маловідходні будівельні технології [10].

Звалища та сміттєспалювальні заводи. У Німеччині сучасні полігони, такі як Берлінський парк вторинної переробки та муніципальний сміттєспалювальний завод у Лейпцигу, призначені для безпечного утримання та управління будівельними відходами. У Великій Британії об'єкти "Енергія з відходів", такі як завод "Енергія з відходів" у Тіссайді, використовують спалювання для утилізації будівельних відходів з одночасним виробництвом енергії [11].

Інформування громадськості. У Нідерландах програма Afvalwijzer надає інформацію та ресурси про управління відходами та їх переробку, включаючи будівельні відходи [12]. У Бельгії програма Valorlux сприяє зменшенню та переробці відходів через громадські кампанії та освітні програми для будівельної галузі та широкої громадськості [13].

Інноваційні технології. У Данії такі компанії, як Ramboll [14], надають послуги з управління будівельними відходами, включаючи використання сортувальних і переробних потужностей для відновлення матеріалів для повторного використання.

Необхідно зазначити, що ті заходи європейських та інших країн, які були реалізованими після війни, є першочерговим наглядним прикладом швидкого реагування держави на екологічні проблеми. Однак сьогодні при побудові політики післявоєнного економічного відновлення, слід враховувати інноваційні технології, які були недоступними 80 років тому, однак сьогодні, можуть повною мірою використовуватися для прискореного екологічного відновлення.

Література:

1. Ferguson N. The war of the world: Twentieth-century conflict and the descent of the West, London: Penguin Random House. 2006.
2. Mather A. S. The transition from deforestation to reforestation in Europe. Agricultural technologies and tropical deforestation, CAB International, Wallingford, United Kingdom. 2001.
3. Pile L.S. et al. Forest resource management plans: a sustainability approach. Journal of Natural Resources and Life Sciences Education. 2012. 41(1), pp. 79-86.
4. Dang P.T. Restoration of war-damaged ecosystems in Vietnam: A human ecological function, Biodiversity. 2004. 5:4, 2, DOI: 10.1080/14888386.2004.9712741
5. Rathmell A. Planning Post-Conflict Reconstruction in Iraq: What Can We Learn? International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944), 2005. 81(5), 1013–1038. URL: <http://www.jstor.org/stable/3569073>
6. Kranjc A. History of Deforestation and Reforestation in the Dinaric Karst. Wiley Online Library. 2009. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1745-5871.2008.00552.x>
7. Giorgi S., Lavagna M., Campioli A. Guidelines for Effective and Sustainable Recycling of Construction and Demolition Waste. Springer. 2018. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-66981-6_24
8. Circular Construction Economy. De circulaire bouweconomie. URL: <https://circulairebouweconomie.nl/about-us/>
9. Johnson A. Green Building in Sweden: SGBC & Miljöbyggnad. GBIG. 2015. URL: <http://insight.gbig.org/green-building-in-sweden-sgbc-miljobyggnad/>
10. Certification HQE. Isover. URL: <https://www.isover.fr/mon-projet/logements-collectifs/reglementation-en-vigueur/certification-hqe>
11. Teesside Energy-from-Waste (EfW) Facility. Power technology. 2014. URL: <https://www.power-technology.com/projects/teesside-energy-from-waste-efw-facility/>
12. Lapper C. Garbage collection and recycling in the Netherlands. Expatica. 2023. URL: <https://www.expatica.com/nl/living/household/recycling-in-the-netherlands-133948/>
13. Recyclable packaging. Valorlux. URL: <https://www.valorlux.lu/en/recyclable-packaging>

14. Ramboll. URL: <https://ramboll.com>

Матеріали досліджень учасників конференції

Артюх Артем

здобувач вищої освіти другого магістерського рівня освіти,
спеціальність 073 «Менеджмент», ЗВО «Міжнародний
науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

Система управління персоналом

Система управління персоналом - передбачає глибокий аналіз та визначення основних аспектів цього терміну. В загальному розумінні, система управління персоналом - це комплекс організованих процесів, методів та стратегій, спрямованих на ефективне керівництво та розвиток персоналу організації. Її головна мета полягає в забезпеченні високого рівня виконавчої діяльності, задоволення потреб компанії та досягнення стратегічних цілей.

Актуальність теми обумовлена зацікавленістю бізнесу до управління людськими ресурсами в організації та включає в себе ряд ключових аспектів, що мають важливе значення для успішної діяльності підприємства.

Мета статті – визначити основні функції системи управління персоналом, та ключові елементи, а також шляхи вдосконалення управління персоналом.

Основні компоненти системи управління персоналом:

- планування робочої сили, розгляд процесу визначення потреб у робочій силі на підставі стратегічних цілей та завдань організації та визначення оптимального складу персоналу та планування змін у відповідності зі змінами у бізнес-середовищі;
- рекрутинг та найм, процесу залучення та відбору кваліфікованих кандидатів, визначення стратегій та методів привертання талантів на ринку праці;
- навчання та розвиток, розгляд системи навчання та розвитку для забезпечення необхідних навичок та компетенцій працівників, аналіз програм навчання та розвитку, спрямованих на підвищення професійної кваліфікації та розвиток лідерських якостей;
- оцінка роботи та управління конфліктами, визначення методів оцінки роботи працівників та встановлення ефективної системи обговорення виниклих конфліктів, розгляд важливості об'єктивних та справедливих методів оцінки та вирішення конфліктів в організації.

У сучасному світі, де динамічність та нестабільність бізнес-середовища стали нормою, роль ефективного управління персоналом набуває особливої важливості. Ця тема виявляється дуже актуальною в контексті численних викликів, з якими стикаються підприємства та організації:

- глобалізація ринків праці;
- швидкі технологічні зміни;
- нові стандарти робочого середовища;
- розмаїття робочої сили;
- етичні питання управління персоналом;
- нестабільність економічної ситуації.

Зазначення актуальності цієї теми в контексті сучасних викликів свідчить про те, що ефективне управління персоналом стає стратегічною перевагою для підприємств та організацій, допомагаючи їм адаптуватися до змін та досягати успіху у конкурентному середовищі.

Визначення основних функцій системи управління персоналом, таких як планування, набір, тренування та розвиток, оцінка та звільнення персоналу - означає розкриття ключових завдань та дій, які включає в себе процес управління персоналом в організації. Визначення цих функцій допомагає структурувати та систематизувати робочі процеси для досягнення ефективного взаємодії з персоналом

Елементи ефективної системи управління персоналом - включає в себе ряд ключових елементів, які спільно сприяють досягненню стратегічних цілей організації та забезпечують оптимальне використання людських ресурсів [2]. Основні елементи включають:

1. стратегічне планування;
 - вирішення потреб - розуміння стратегічних цілей організації та визначення необхідних людських ресурсів для досягнення цих цілей.
 - адаптація до змін - здатність адаптуватися до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, впливаючи на потреби у персоналі.
2. Ефективний набір та рекрутинг;
 - оптимізація вибору - вибір кандидатів, які відповідають не лише технічним вимогам, але й корпоративній культурі та цінностям.
 - постійний рекрутинг - постійний пошук талановитих працівників навіть у відсутність конкретних вакансій.
3. Система тренування та розвитку; [1].
 - підвищення компетентності - розвиток навичок та знань працівників, необхідних для ефективного виконання робочих обов'язків.
 - планування кар'єри - створення можливостей для кар'єрного росту та розвитку в організації.
4. Ефективна система оцінки та звільнення;
 - об'єктивність оцінок - використання об'єктивних методів для оцінки виконання працівників.
 - управління виходом - логічне та чесне управління вихідною документацією.
5. Створення мотиваційної системи;
 - фінансова стимуляція - встановлення привабливих фінансових умов для працівників.
 - нефінансова мотивація - застосування методів, таких як визнання, можливості професійного зростання та розвитку.
6. Управління робочими відносинами;
 - конфліктологія - ефективне вирішення конфліктів та створення сприятливого робочого середовища.
 - збереження позитивних відносин - підтримання позитивних робочих відносин та комунікації.
7. Відповідальність та облік;
 - чесність та прозорість - забезпечення чесності та прозорості в управлінні персоналом.
 - облік та оцінка результатів - систематичний облік результатів та їх оцінка з метою постійного вдосконалення системи.
9. Залучення персоналу;
 - комунікація та участь - активне залучення працівників до процесів прийняття рішень та обміну ідеями.
 - розвиток командної роботи - створення сприятливого середовища для спільної роботи та досягнення колективних цілей.

Ефективна система управління персоналом є важливою для успіху організації, враховуючи комплексність завдань та вплив технологічних інновацій на цей процес. Організації, які здатні адаптуватися та впроваджувати сучасні підходи до управління персоналом, мають більше шансів на досягнення успіху в конкурентному бізнес-середовищі.

Література:

1. О. М. Шубалий, Н. Т. Рудь, А. І. Гордійчук, І. В. Шубала, М. І. Дзямулич, О. В. Потьомкіна, О. В. Серeda ; за заг. ред. О. М. Шубалого. – Луцьк Управління персоналом : підручник / ІВВ Луцького НТУ, 2018, 162с.
2. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом. Підручник– К.: Центр учбової літератури, 2011. – 418 с.

Аксьоненко Максим

студент I курсу,

спеціальність 081 «Право»

«Чернігівський інститут інформації,
бізнесу і права» ЗВО МНТУ м. Чернігів

Права і свободи громадян в умовах воєнного стану

Умови воєнного стану суттєво впливають на реалізацію основних прав та свобод громадян, а також на демократичні інститути.

Однією з основних проблем воєнного стану є можливість обмеження основних прав і свобод громадян з метою забезпечення національної безпеки. Це може включати обмеження свободи слова, права на приватне життя, права на збори та асоціації. Законодавство, прийняте в умовах воєнного стану, часто надає владі широкі повноваження, що ставить під загрозу засади правової держави.

Крім того, воєнний стан може призвести до великої кількості порушень прав людини, включаючи незаконне утримання, тортури, безпідставні арешти та інші форми недопущення порушень прав людини. Такі порушення залишаються неприпустимими навіть у найважчих умовах, і мають викликати обурення спільності та міжнародної спільноти.

Забезпечення захисту прав і свобод громадян в умовах воєнного стану вимагає уважного балансу між потребами національної безпеки та збереженням принципів правової держави. Правові гарантії, механізми контролю та міжнародна підтримка грають ключову роль у запобіганні зловживань та забезпеченні справедливого та ефективного врегулювання конфліктів. Така тема залишається важливою для подальшого розвитку демократії та прав людини в умовах глобальних викликів та загроз.

Воєнний стан, зазвичай, вводиться у зв'язку із загрозою національній безпеці. Важливо визначити, як забезпечується захист громадян в умовах загострення конфлікту, а також які обмеження можуть бути введені з метою забезпечення безпеки.

Під час воєнного стану може відбуватися обмеження деяких прав і свобод громадян, таких як свобода слова, право на збори та об'єднання, конфіденційність, тощо. Важливо вивчити обсяг і обґрунтування цих обмежень.

Збройна агресія російської федерації і її повномасштабне вторгнення на територію України змусили весь державний апарат і суспільство в цілому перейти до оперативного функціонування в умовах правового режиму воєнного стану.

Загалом, воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії, а також в інших, передбачених законом випадках, та передбачає надання відповідним органам повноважень, необхідних для відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки. У зв'язку з цим, можливим є також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина із зазначенням строку дії цих обмежень.

Однак, незважаючи на всі складнощі сучасних реалій, права людини підлягають виключній охороні. Це зумовлено тим, що положення Конституції України визнають найвищою соціальною цінністю людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку.

Захист законних прав і свобод громадян є одним із ключових обов'язків держави. Однак існують ситуації, коли їх обмеження є невідворотним і здійснюється виключно у спосіб та за допомогою засобів, передбачених чинним законодавством.

[Конституції України](#) (ст. 64) встановлює виключення, за яких можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод людини. Такою підставою безпосередньо виступає впровадження воєнного або надзвичайного стану.

Так, Указом Президента України від [24.02.2022 року № 64/2022](#) в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року, який продовжується і по сьогоднішній день [1].

Також, відповідно до [Закону України № 389-VIII](#) може запроваджуватися трудова повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер [2].

Варто зауважити, що за працівниками, залученими до виконання суспільно корисних робіт, на час виконання таких робіт зберігається попереднє місце роботи (посада).

Відповідно до [Закону України № 389-VIII](#) та [Постанови №753](#) із урахуванням вимог законодавства визначаються відповідні обмеження прав [2]:

- використання потужностей і трудових ресурсів підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, зміну режиму їхньої роботи;
- примусове відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучення майна державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави;
- запровадження комендантської години (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень);
- перевірку документів у осіб, а в разі потреби – проведення огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України;
- заборону проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів;
- встановлення для фізичних і юридичних осіб військово-квартирної повинності з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу служби цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ.

Для захисту прав і свобод громадян необхідно провадити зміни, які б були дієвими під час воєнного стану.

Так, розробка та прийняття законів, які б чітко й однозначно визначали права і свободи громадян в умовах воєнного стану. Внесення змін до Конституції України, які б дозволили більш ефективно захищати права і свободи громадян в цих умовах.

Проведення інформаційних кампаній з метою інформування громадян про їхні права і свободи в умовах воєнного стану. Створення та розповсюдження інформаційних матеріалів (брошури, плакати, веб-сайти) про права і свободи громадян в умовах воєнного стану.

Зміцнення інституцій, які відповідають за захист прав і свобод громадян, таких як Уповноважений з прав людини, правозахисні організації, суди та забезпечення незалежності та ефективності роботи цих інституцій.

Можливість звернення до міжнародних організацій, таких як ООН, Рада Європи, ОБСЄ, з метою отримання допомоги в захисті прав і свобод громадян України в умовах воєнного стану та співпраця з правозахисними організаціями інших країн для обміну досвідом та кращими практиками.

Створення та активізація роботи громадських організацій, які б здійснювали контроль за дотриманням прав і свобод громадян в умовах воєнного стану. Заохочення громадян до активної участі в захисті своїх прав і свобод.

Забезпечення доступності юридичної допомоги для всіх громадян, які потребують захисту своїх прав і свобод в умовах воєнного стану. Створення спеціальних юридичних клінік, які б надавали безкоштовну юридичну допомогу таким громадянам.

Забезпечення доступності психологічної допомоги для громадян, які постраждали внаслідок воєнного стану. Створення спеціальних психологічних центрів, які б надавали допомогу таким громадянам.

Розробка та реалізація програм реабілітації для громадян, які постраждали внаслідок воєнного стану. Ці програми повинні включати в себе медичну, психологічну, соціальну та економічну реабілітацію.

Захист прав і свобод громадян в умовах воєнного стану є складним завданням, яке потребує комплексного підходу. Важливо, щоб всі органи влади, громадські організації та громадяни України об'єднали свої зусилля для вирішення цієї проблеми.

Отже, умови воєнного стану ставлять під загрозу нормальне функціонування прав та свобод громадян, проте збереження цих прав є крайньо важливим для забезпечення справедливості та гуманності в будь-яких обставинах.

Воєнний стан не є приводом для відмови від гарантій, які забезпечуються правовою системою країни. Важливо зберегти баланс між потребами національної безпеки та захистом основних прав і свобод громадян, щоб уникнути можливості зловживань та порушень прав людини під час надзвичайних обставин. Забезпечення судового контролю та гарантій для вразливих груп населення залишається ключовим аспектом у забезпеченні справедливості та правопорядку під час воєнного конфлікту.

Література:

1. Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні": Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-IX#Text>/(дата звернення: 01.03.2024).

2. Про введення воєнного стану в Україні": Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>(дата звернення: 01.03.2024).

3. Які права можуть порушуватись під час війни і як їх захистити? URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/700/yaki-prava-mozut-porusuvatis-pid-cas-viini-i-yak-ix-zaxistiti>/(дата звернення: 01.03.2024).

Артеменко К.С., Сильченко К.М.,
здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти,
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»

Роль технологій та інновацій у вдосконаленні систем соціального захисту через публічне управління

Сучасний розвиток соціальної сфери в країні вимагає корінних трансформацій у проведенні соціальної політики та стратегії. Міжнародний досвід підтверджує, що такі зміни можливі за умови впровадження інноваційних систем у сфері соціального розвитку в Україні шляхом застосування передових соціальних технологій. Країна, яка прагне визнатися як сучасна та розвинена соціальна держава, не може залишатися поза увагою до соціальних трансформацій, що відбуваються в державах Європейського союзу. Тому детальне вивчення та наукове обґрунтування сучасних соціальних технологій у передових світових державах надають працівникам соціальної сфери можливість глибше розуміти соціальні процеси в українському суспільстві та застосовувати їх на високому рівні у практичній діяльності. У контексті сучасних трансформацій українського суспільства, змін в суспільних відносинах, особливо важливими стають питання, пов'язані з вирішенням проблем соціального розвитку, таких як наука, освіта, охорона здоров'я, подолання бідності, та інші.

Соціальний розвиток перш за все передбачає якісне поліпшення індикаторів, що відображають стан соціальної сфери. Серед таких індикаторів можна визначити мінімальні соціальні гарантії, які забезпечують низький рівень соціальних показників, таких як мінімальний споживчий бюджет, мінімальна заробітна плата та пенсія, прожитковий мінімум.

Також важливими є доходи населення та їх структура, витрати та їх структура, рівень заробітної плати, рівень пенсій та доступність послуг освіти, охорони здоров'я та закладів культури.

Таким чином, соціальний розвиток повинен відповідати стану економіки, сприяти виходу із соціальної кризи та забезпечувати належний рівень мінімальних соціальних гарантій та стандартів життя.

Проте, в умовах політичної та економічної нестабільності, лише успішний практичний досвід управлінських інновацій у соціальній сфері дозволяє забезпечити стабільний соціальний розвиток. Регулювання інноваційної діяльності, відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», може здійснюватися на різних рівнях управління державою, від Верховної Ради України до органів виконавчої влади на місцях. Участь цих структур у регулюванні інноваційних процесів обумовлена їхніми функціями в загальній системі управління економікою країни.

Для України надзвичайно значущими є аспекти формування та впровадження принципів справедливого суспільства, що передбачають конкретне забезпечення соціальних гарантій для громадян, забезпечення рівності можливостей на початковому етапі життя та реалізація "соціального ліфту" протягом активного трудового періоду. Також актуальними є заведення ефективного соціального вирівнювання та подолання соціального виключення конкретних груп населення.

Поточна система соціального захисту населення вимагає кардинальних змін, новаторських підходів, політичних та управлінських рішень, інструментів та

механізмів для її модернізації, спроможних гарантувати високий рівень соціальної безпеки та добробуту. Наступає час для впровадження інновацій у сфері соціального захисту, оскільки це відповідає вимогам сучасності та стає нагальною необхідністю для всіх громадян.

До інновацій, які в багатьох країнах світу призвели до значущих та швидких економічних та соціальних змін, відносяться: індивідуалізація та конвертація пільг; модернізація наявних та впровадження нових соціальних сервісів; удосконалення соціальних та служб зайнятості; скорочення кількості інтернатів; запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх закладах; створення мережі "університетів третього віку"; проведення пенсійної реформи; створення єдиної електронної бази даних для одержувачів соціальної допомоги, пільг, пенсій та соціальних послуг, а також цілісної інформаційно-аналітичної системи в сфері соціального захисту; впровадження непрямих методів оцінювання доходів громадян, які претендують на соціальну допомогу [1].

Впровадження інновацій у сфері соціального захисту, таких як створення єдиної електронної бази даних для одержувачів соціальної допомоги, пільг, пенсій та соціальних послуг, а також розробка цілісної інформаційно-аналітичної системи для органів праці та соціального захисту населення, вимагає впровадження новаторських підходів у впорядкування організаційно-управлінських, фінансово-економічних та інформаційно-технологічних процесів.

Ці інновації сприятимуть покращенню якості та ефективності управлінських рішень у сфері соціального захисту населення і призведуть до значних економічних вигод через оптимізацію витрат та ефективне використання державних коштів.

Специфічні позитивні аспекти у сфері соціального захисту включають:

- спрощення та адресність у наданні соціальної допомоги, що призведе до скорочення надання необґрунтованих пільг, обмеживши їх доступ лише для осіб, які мають закріплене право;
- контроль за адресністю фінансових потоків у галузі соціального забезпечення;
- автоматизований моніторинг реалізації заходів у пенсійній та інших соціальних програмах;
- точна оцінка потреб громадян у соціальних послугах та оперативне коригування програм для спрямування допомоги на ті категорії населення, які її дійсно потребують;
- систематизація та уніфікація інформації, покращення міжвідомчої інформаційної взаємодії;
- подолання дублювання в діях та функціональних обов'язках структур соціального захисту;
- покращення системи соціального обслуговування за рахунок спрощення процедур надання державних адміністративних послуг;
- зменшення часових, фінансових і моральних втрат населення завдяки можливості отримання будь-яких довідок з одного джерела.

Загалом, впровадження інновацій та новаторських методик сприяє більш ефективному розподілу та використанню матеріальних, фінансових і трудових ресурсів. Однак існують об'єктивні обмеження в здійсненні інновацій у соціальній сфері, такі як недостатнє розуміння суб'єктами державного управління потреб у змінах, обмежений потенціал цих змін в установах державної та місцевої влади, а також відсутність ефективних механізмів громадського контролю на всіх етапах реалізації державної політики [1].

Міністерство соціальної політики України активно впроваджує інновації у сферу соціального обслуговування.

Ефективність новаторської моделі державної політики у сфері соціального захисту населення в сучасних умовах повинна бути визначена докладним аналітичним та науковим обґрунтуванням управлінських рішень, всебічним оцінюванням соціально-економічних, політико-правових втрат і вигод від їх реалізації, ефективністю системи державного управління та кваліфікацією посадових осіб.

Отже, технології та інновації відіграють ключову роль у вдосконаленні систем соціального захисту через публічне управління, створюючи можливості для суттєвих покращень у цих сферах.

Застосування сучасних інформаційних технологій у публічному управлінні дозволяє оптимізувати процеси прийняття рішень, збільшувати ефективність взаємодії між різними рівнями управління та забезпечувати більш точне спрямування ресурсів.

Інновації в області соціального захисту можуть включати в себе персоніфікацію та монетизацію пільг, модернізацію соціальних послуг, створення єдиної електронної бази даних та інші технологічні підходи, спрямовані на поліпшення якості надання соціальної допомоги.

Важливим елементом є забезпечення взаємодії між державними структурами, використанням єдиної інформаційно-аналітичної системи та підвищенням рівня довіри до систем соціального захисту через впровадження інновацій.

Професіоналізм посадових осіб та їх готовність до впровадження новаторських рішень визначають успішність реформ у сфері соціального захисту, а технології та інновації стають важливим кроком у покращенні життя громадян та оптимізації роботи державних структур.

Література:

1. Система соціального захисту населення. URL: <http://ipzn.org.ua/wp-content/uploads/2016/06/Inovatsijni-sistemy-u-sferi-sotsialnogo-rozvytku-Ukrayiny.pdf> (дата звернення: 25.02.2024).

Антоненко Д. П.

магістрант ЗВО «Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая», м. Київ

Сучасні тенденції до визначення ключових показників ефективності в органах публічної влади

У світлі сучасних викликів у глобальному публічному управлінні впровадження системи ключових показників ефективності (KPI) розглядається як важливий аспект стратегічної діяльності органів влади. Це дозволяє визначати та виміряти результативність, раціонально управляти ресурсами та забезпечувати досягнення стратегічних цілей як на рівні місцевого самоврядування, так і на рівні центральних органів влади.

Однією з основних систем, яка може служити основою для оцінки ефективності діяльності публічних органів у сучасній моделі взаємодії між населенням та владою, є збалансована система показників ("balanced scorecard") [1]. Цю систему, також відому як систему стратегічного вирівнювання, було вперше розглянуто Р. Капланом та Д. Нортонем з метою її впровадження у приватні підприємства.

Сучасній парадигмі публічного управління та адміністрування необхідний перехід від концепції "держава для громадянина" до "публічного сервіс-провайдера - клієнта (громадянина)", де публічний сектор і приватний сектор співпрацюють на партнерських умовах, отримуючи взаємну вигоду від цього "симбіозу" у вигляді створеної доданої вартості. У зв'язку з цим, розумне впровадження принципів приватного сектору у сферу публічного управління стане основним принципом сучасної парадигми публічного управління.

Отже, таку концепцію, як "збалансована система показників" потрібно використовувати для формування ключових показників ефективності не тільки в бізнес-секторі, а й в органах публічної влади. Така система включає в себе чотири основні перспективи оцінки діяльності: фінансова, клієнтська, внутрішня та інноваційна. Ці чотири перспективи дозволятимуть публічним менеджерам вимірювати ефективність діяльності на різних рівнях публічного управління. Кожна з цих перспектив має низку цілей та показників, які забезпечують виконання поставленої мети [2].

Наприклад, фінансова перспектива включає ряд парних зв'язків між цілями та показниками, таких як:

- виконання оперативних фінансових завдань та наявність грошового потоку для їх забезпечення;
- демонстрація успішних фінансових результатів, таких як квартальний ріст продажів та операційних доходів за структурними підрозділами;
- забезпечення майбутніх успіхів через зростання ринкової частки та рентабельності капіталу. Інші перспективи у збалансованій системі показників мають подібну структуру, проте спрямовані на інші аспекти.

Сучасні тренди глобального публічного адміністрування включають також методологію «акцентів на зацікавлених сторонах» («stakeholder-oriented approach»), яка також розглядається в системі оцінки діяльності публічних органів [3].

При використанні КРІ в сучасній парадигмі публічного управління акцентується на участі зацікавлених сторін, таких як громадяни-платники податків, неприбуткові організації, та підприємства. Ці сторони також мають можливість висловлювати свої думки щодо впровадження різних показників, враховуючи свої пріоритети, власні інтереси, сферу діяльності, професійний досвід і т. д.

Також слід враховувати величезний обсяг інформації та контенту, який можна ефективно проаналізувати за допомогою технології Big Data. Ключові показники ефективності, отримані за допомогою цієї технології, можуть надати поверхневу інформацію, що допоможе визначити напрямки цілей і показників, який цікавий громадянам-споживачам послуг публічних органів.

Отже, суспільні концептуальні зміни у сприйнятті публічного управління, спровоковані технологічним прогресом та глобалізацією з одного боку, і воєнними конфліктами та економічною нестабільністю з іншого, наголошують на необхідності переосмислення показників ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Для цього варто розглянути один із можливих підходів до впровадження ключових показників ефективності на основі "збалансованої системи показників". Ця система дозволяє публічному менеджеру враховувати чотири основних фактори впливу - фінансовий, клієнтський, внутрішній та інноваційний - для комплексного аналізу ефективності діяльності управління, департаменту, комітету або органу в цілому.

Література:

1. Robert S. Kaplan, David S. Norton The Balanced Scorecard – Measures that Drive

Performance. Harvard Business Review. Reprint 92105. January-February 1992, С. 71-79.

2. Мельник Ю.М., Савченко О.С. Проблеми застосування збалансованої системи показників на вітчизняних підприємствах. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2011, №1, С. 196.

3. Nabu Muravu Strategic Performance Measurement and Management: The Distinctive Nature of the Public Sector and Implications on Performance Measures. Public Policy and Administration Research. Vol.13, No.2, 2023, С. 25.

Андріанов В.М.

здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня освіти,
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»

Саченко А.С.

здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня освіти,
спеціальність 073 «Менеджмент»
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»

Активна громадська участь у владних процесах та ефективний громадський контроль – ключ до успіху антикорупційних заходів

Активна громадянська участь у владних процесах та ефективний громадський контроль є важливими і актуальними аспектами сучасного суспільства, особливо в контексті боротьби з корупцією. Забезпечення прозорості та відкритості владних структур стає важливою умовою для побудови справедливого та демократичного суспільства.

Активна участь громадян у владних процесах сприяє створенню механізмів запобігання корупції. Громадський контроль дозволяє виявляти та висвітлювати недоречності в діяльності владних органів, що є передумовою для вдосконалення системи та ефективного протидії корупції.

Активна громадянська участь стимулює владні органи до відкритості та звітності. Громадський контроль допомагає вимагати від влади інформації про прийняття стратегічних рішень, використання бюджетних коштів та інших аспектів державного управління.

Громадянська участь в процесах управління сприяє зміцненню демократії. Громадський контроль робить владні структури більш відкритими для громадян, надаючи їм можливість висловлювати свої думки та впливати на прийняття рішень.

Участь громадян у владних процесах та громадський контроль сприяють створенню позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Транспарентність та демократичні стандарти сприяють привертанню інвестицій та розвитку економіки.

Громадський контроль є ключовим елементом ефективності антикорупційних заходів. Активна участь громадян дозволяє швидше виявляти та реагувати на факти корупції, забезпечуючи оперативну реакцію та налагодження відповідних механізмів притягнення винних до відповідальності.

Не лише особи, що обіймають адміністративно-розпорядчі посади та працюють у державних органах, але й звичайні громадяни та юридичні особи виступають суб'єктами протидії корупції. Щодо фізичних осіб у цьому контексті важливо розглядати не обов'язок людей в протидії корупції, а їхню вільну волю виражати таку протидію. Ця концепція повинна стати основною ідеєю в боротьбі з корупцією в Україні, що сприятиме розробці ефективної стратегії для вирішення цієї проблеми.

У сфері боротьби з корупцією важливо максимально використовувати можливості громадянського суспільства, зокрема:

- наявність розвинутої мережі відносин між рівними, автономними суб'єктами (громадянами і соціальними групами), які діють без прямого втручання держави;
- існування розгалужених соціальних мереж, таких як об'єднання, громадські організації, політичні партії, профспілки, структури місцевого самоврядування, незалежні ЗМІ та інші, створених для захисту інтересів громадян та соціальних груп у різних сферах суспільного життя;
- спільна система соціальних норм і цінностей, яка базується на міжособистісній довірі, толерантності, повазі та уявленні про суспільство як цілісність [1, с. 3].

Очевидно, що соціальна єдність, яка ґрунтується на стійких соціальних зв'язках між групами та всередині різних груп населення, спільній системі норм та цінностей, міжособистісній і суспільній довірі, є важливим фактором у запобіганні поширенню асоціальних явищ, включаючи корупційні відносини, і формуванні суспільного здоров'я та благополуччя.

Перемогти корупцію можна лише залучаючи інститути громадянського суспільства, оскільки саме вони мають найбільший інтерес у такій перемозі. Це стає ще більш важливим у ситуації серйозного відчуження суспільства від влади. Повноцінне співробітництво з громадськими організаціями при вирішенні проблеми корупції на такому рівні дає державі можливість збільшити довіру громадян і, отже, шанс на досягнення визначених цілей.

Без активної участі громадськості не можливо подолати масштаби корупції на низовому рівні управління, оскільки корупція на цьому рівні може залишатися непричетною до владних ініціатив, але її можна подолати лише за умови активних зусиль громадян та інститутів громадянського суспільства.

Зрозуміло, що громадяни повинні активніше брати участь у формуванні державної політики з протидії корупції. Громадські організації повинні застосовувати різні механізми протидії корупції, такі як консультування громадськості, участь у робочих групах, обговорення з представниками органів державної та місцевої влади, а також з міжнародними та зарубіжними громадськими організаціями.

Організації повинні проводити громадські експертизи та моніторинг, організовувати громадські слухання щодо протидії корупції, а головне — взяти на себе контроль за виконанням Національною антикорупційною стратегією органами державної та місцевої влади [2].

Також важливо безперервно (протягом часу дії Стратегії) вносити пропозиції щодо її корекції та доповнення, а також стежити за виконанням політичних рішень.

Для ефективнішого протидії корупції з використанням доступних громадянському суспільству інструментів, необхідно отримати підтримку від органів державної влади та місцевого самоврядування. Один з ключових кроків полягає в створенні громадських організацій, які визначають своїми цілями інформування населення про загрози, що несе корупція та корупційна злочинність, а також в

підвищенні рівня громадянської свідомості та активності у протидії цим негативним явищам.

Організаційно-правові умови для ефективної участі громадськості в формуванні та реалізації державної антикорупційної політики в Україні можна описати наступним чином:

1. Збільшення інформаційної відкритості та прозорості діяльності органів публічної влади, включаючи своєчасне і повне інформування про прийняті рішення та докладні пояснення щодо їхніх намірів.

2. Забезпечення доступності та підзвітності органів публічної влади, особливо в тих справах, що безпосередньо торкнуті громадян.

3. Подальше вдосконалення чинного законодавства для створення ефективних механізмів для участі громадськості у формуванні та реалізації державної антикорупційної політики.

4. Розвиток стійких форм конструктивного діалогу між громадськістю та владою, зокрема щодо формування та впровадження державної антикорупційної політики на основі партнерства та взаємодії [3].

Як один із способів сприяння використанню потенціалу "людського фактора" в протидії корупції в Україні, О. Костенко визначає доцільність розвитку "громадянської юстиції" [4]. Це передбачає участь громадськості у боротьбі з корупцією відповідно до принципу соціальної субсидіарності, де громадськість доповнює, а не замінює, діяльність державних інститутів юстиції. Один із шляхів реалізації цієї концепції може бути створення громадської організації або громадського руху під назвою "Громадянська юстиція".

Ця організація має здійснювати інформаційні, експертні та освітні функції, спрямовані на підтримку суспільної реакції на вияви корупції, дотримуючись принципу субсидіарності.

Отже, активна участь громадян у владних процесах є критичним елементом вдосконалення системи протидії корупції. Громадянське суспільство відіграє ключову роль у виявленні, запобіганні та розкритті корупційних порушень.

Забезпечення ефективного громадського контролю є необхідною передумовою для успішної боротьби з корупцією. Громадянські організації та ініціативи мають відігравати важливу роль у моніторингу діяльності владних структур і викритті недоліків.

Забезпечення прозорості та доступу до інформації з боку владних органів є критичним для залучення громадян до антикорупційних зусиль. Інформованість громадян сприяє їхній активній участі та виявленню корупційних ризиків.

Важливо встановити стійкі механізми діалогу між громадянським суспільством та владою. Взаємодія на принципах партнерства сприяє ефективному вирішенню проблем та формуванню антикорупційних стратегій.

Концепція "громадянської юстиції" визначає важливість соціальної субсидіарності, де громадські ініціативи доповнюють і підсилюють дії державних інститутів юстиції.

Процеси громадянської участі та громадського контролю варто постійно удосконалювати з урахуванням змін у суспільстві та технологій для максимізації їхнього впливу на протидію корупції.

Загалом, активна громадянська участь та ефективний громадський контроль становлять необхідний фундамент для успішної реалізації антикорупційних заходів, сприяючи побудові чесного та прозорого суспільства.

Література:

1. Якименко Ю. Громадянське суспільство в Україні: основні характеристики. Центр Разумкова. 36 с. URL: <http://razumkov.org.ua/upload/>
2. Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / М.І. Хавронюк та ін. ; за заг. ред. М.І. Хавронюка. Київ, 2017. 445 с.
3. Бусол О.Ю., Костенко О.М. Концепція протидії корупційній злочинності в Україні потребує нових підходів: основні тези. Публічне право. 2016. № 2. С. 143-151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_2_21
4. Костенко О.М. Щодо антикорупційного потенціалу «людського фактора», або Про «камінь, яким зневажили будівничі». Право України. 2015. № 12. С. 14-21.

Бабич Олександр Миколайович, Макаренко Дмитро Петрович

здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти,
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок,
Чернігівський інститут інформації, бізнесу права ЗВО «МНТУ імені
академіка Юрія Бугая

Оцінка впливу воєнного стану на економіку України

Війна в Україні триває вже два роки і супроводжується значними руйнуваннями та людськими втратами, а також негативно впливає на всі сфери життя українського суспільства, включаючи економіку. Значної шкоди російські війська завдали українській інфраструктурі, включаючи дороги, мости, залізниці, аеропорти та енергетичні об'єкти. Що призвело до порушення ланцюгів постачання та зниження економічної активності. Багато підприємств в Україні призупинили свою роботу через бойові дії, окупацію або економічні труднощі, через це зросло безробіття та знизилися доходи населення.

Економіка України зіткнулася з викликами, що полягають у масовій еміграції мільйонів осіб, мобілізації сотень тисяч працездатного населення до війська та зупинці діяльності численних підприємств. За оцінками Національного банку України, у 2022 році ВВП України скоротився на 29 %. Це найгірше падіння економіки за всю історію незалежності України.

Однак, незважаючи на складнощі, українська економіка продемонструвала стійкість і досягла вражаючих результатів. Ключовими елементами, що сприяли цьому успіху, стали підтримка від міжнародних союзників, незламність та креативність місцевого бізнесу, успішний сезон збору врожаю та, безумовно, непохитна сила українських Збройних Сил. Таким чином, дослідження впливу воєнного стану на економіку України є актуальним і важливим для наукової спільноти, урядових структур, бізнес-середовища та громадськості в цілому.

Метою даної статті є комплексний аналіз впливу воєнного стану на економіку України з урахуванням різноманітних аспектів економічного життя країни та розробки рекомендацій для підтримки стійкого економічного розвитку в майбутньому.

Аналітики Світового банку та Європейської комісії оцінюють збитки, завдані Україні війною протягом періоду з 24 лютого 2022 року по 24 лютого 2023 року, у розмірі 134,7 мільярда доларів США, тоді як потреби в реконструкції та відновленні країни оцінюються в 410,6 мільярда доларів. Загальні економічні втрати через війну включають не тільки знищення та ушкодження інфраструктури, виробничих потужностей та громадських установ, але також втрати в людському капіталі та ресурси, спрямовані на оборонні потреби. [1].

Українські підприємства пройшли ще один рік війни. Незважаючи на проблеми у сферах безпеки, фінансів, логістики та кадрів, компанії активно відновлюються та продовжують свій розвиток. Протягом 2023 року перспективи зростання економіки України були кілька разів переглянуті на користь позитивних змін. Покращення прогнозів відзначили не тільки вітчизняні установи та аналітики, але й міжнародні інституції.

В лютому 2024 року українська економіка продемонструвала наступні ключові показники [2, 3]:

- ✓ Річна споживча інфляція знизилася до 4.7% порівняно з 5.1% у попередньому місяці, при цьому місячний приріст цін склав 0.4%.

- ✓ ВВП у січні виріс на 3.5% [$\pm 1\%$] у порівнянні з січнем минулого року, завдяки збільшенню інвестиційного попиту та поліпшенню логістичних можливостей, що зробило зовнішні ринки більш відкритими для національних виробників. Видатним досягненням лютого стало максимальне з початку повномасштабного вторгнення експортування продукції через український морський коридор.

- ✓ Обсяг товарообігу в січні досяг \$8.5 млрд, що на 7% перевищує показники січня 2023 року, з імпортом на \$5.1 млрд та експортом на \$3.4 млрд.

- ✓ Міжнародні резерви України знизилися на 4.9% в порівнянні з груднем 2023 року, становлячи \$38 525 млн, що було зумовлено виплатою зовнішніх боргів, валютними інтервенціями для підтримки курсової стабільності та зменшенням обсягів міжнародної допомоги.

Варто відмітити, що потенціал зростання економіки за рік міг бути вищим – у жовтні спостерігалось збільшення ВВП на 10,5% порівняно з попереднім роком. Однак, економіка України стикнулася з несподіваними труднощами: у листопаді 2023 року польські транспортні компанії та аграрії ініціювали блокаду основних пунктів пропуску на кордоні з Польщею, виступаючи проти системи дозволів на перевезення для України, вимагаючи відміни так званого «транспортного безвізу». Дана блокада польсько-українського кордону стала значною проблемою для українських експортерів та підприємств, що залежать від імпорту сировини, у зв'язку з використанням автотранспорту для доставки товарів. Проте, активна робота українського морського коридору допомогла частково згладити негативні наслідки блокади для економіки [4].

Важливо зазначити, що українська економіка продемонструвала стійкість до потрясінь, спричинених війною. Воєнний стан в Україні виявив не лише вразливість економіки, але й її здатність до швидкої адаптації та відновлення. Стійкість бізнесу, міжнародна підтримка та внутрішня мобілізація ресурсів стали визначальними факторами протистояння з економічними викликами. Завдяки мужності українського народу та підтримці країн-партнерів Україна зможе відновити свою економіку після війни.

Підсумовуючи можна зазначити, що вплив воєнного стану на економіку України мав комплексний характер, охоплюючи як негативні наслідки у вигляді спаду ВВП, зниження інвестиційної активності та скорочення зовнішньоекономічного обороту, так і позитивні аспекти, пов'язані з мобілізацією ресурсів, адаптацією бізнесу та зростанням відповідальності громадянського суспільства. Міжнародна допомога та співпраця відіграли ключову роль у підтримці економічної стабільності та соціального захисту населення.

Адаптація української економіки до умов воєнного часу демонструє важливість гнучкості економічних систем та здатності держави ефективно реагувати

на кризові виклики. Здійснення структурних реформ, підвищення обороноздатності країни, забезпечення економічної безпеки, а також розробка стратегій постконфліктного відновлення стануть основою для подальшого сталого розвитку України. Досвід України у вирішенні економічних проблем, викликаних воєнним станом, може слугувати прикладом для інших країн, що стикаються з подібними викликами.

Література:

1. Фінансово-економічні наслідки війни. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoekonomichni_naslidki.html
2. Що з бізнесом? Коротко про стан економіки та компаній на лютий 2024 URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-z-biznesom-korotko-pro-stan-ekonomiki-ta-kompanij-na-lyutij-2024>
3. Економіці України прогнозують зростання на 3-5% у 2024 році. URL: <https://gmcenter.ua/posts/ekonomitsi-ukrainy-prohnozuiut-zrostannia-na-3-5-u-2024-rotsi/>
4. Боязке відновлення економіки: чи заживемо краще у 2024-му. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/boyazke-vidnovlennya-ekonomiki-chi-zazhivemo-krashche-u-2024-mu-12495630.html>

Борис Б.В..

аспірант кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування
Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика

Вплив цифрових технологій на медичну практику

Вплив цифрових технологій на медичну практику може бути перетворюючим. Електронні медичні записи (EMR), телемедицина, сучасне медичне обладнання та діагностика, штучний інтелект та аналітика даних, мобільні додатки для здоров'я — всі ці аспекти дозволяють покращити доступність, точність та ефективність медичної допомоги. Проте разом з цими перевагами виникають нові виклики, такі як забезпечення конфіденційності та захисту медичних даних. Аналіз цього впливу потребує ретельного розгляду всіх аспектів цифрової трансформації в медицині.

Вплив цифрових технологій на медичну практику може бути величезним і включає різноманітні аспекти. Ось кілька ключових аспектів, які варто розглянути в аналізі:

Електронні медичні записи (EMR): впровадження цифрових систем для зберігання та обміну медичної інформації дозволяє лікарям легше отримувати доступ до даних про пацієнтів, швидше вносити зміни до їхніх медичних записів та координувати догляд.

Телемедицина: цифрові технології дозволяють проводити консультації та діагностику віддалено, що особливо корисно для людей, які мешкають у віддалених районах або мають обмежений доступ до медичної допомоги.

Медичне обладнання та діагностика: сучасне медичне обладнання, яке використовує цифрові технології, може забезпечити більш точну та швидку діагностику різних захворювань, що сприяє ранньому виявленню та лікуванню.

Штучний інтелект та аналітика даних: використання штучного інтелекту в медицині дозволяє аналізувати великі обсяги медичних даних для виявлення закономірностей, прогнозування ризиків захворювань та вибору найбільш ефективного методу лікування.

Мобільні додатки для здоров'я: цифрові технології також сприяють розвитку мобільних додатків для ведення особистого здоров'я, моніторингу фізичної активності, контролю харчування та відстеження показників здоров'я.

Захист даних та приватність: однак разом із перевагами цифрових технологій в медицині постають питання щодо захисту конфіденційності та безпеки медичних даних, що потребує вдосконалення технологічних та законодавчих механізмів.

Література:

1. Гончаренко В. М. (2019). Цифрові технології в охороні здоров'я: перспективи та виклики для України. Медична інформатика та інженерія, (2), 5-11.
2. Шевченко О. В., Ковальова, Г. О. (2020). Цифрова трансформація в охороні здоров'я України: поточний стан та перспективи. Український журнал медицини, біології та спорту, (5), 70-77.
3. Ткаченко В. В. (2018). Інформатизація охорони здоров'я в Україні: проблеми та перспективи. Український журнал інформатики та обчислювальної техніки, (1), 36-42.
4. Петренко О. І., Гринявський, І. П. (2019). Цифрові інновації в охороні здоров'я: досвід України. Електронне наукове фахове видання "Медицина", (10), 157-160.

Беляєв В. О.

магістрант ЗВО «Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая», м. Київ

Оптимізація публічного управління цифровими ресурсами в Україні

На сьогодні спостерігається активний розвиток цифрових технологій, ступінь застосування та впровадження яких впливає на економічне зростання, якість та рівень життя населення, конкурентоспроможність країни на світових ринках. Дані зміни впливають і на систему публічного управління. Водночас, для ефективного управління цифровими змінами на державному рівні знадобляться компетентні фахівці в області державного та муніципального управління, які мають відповідні компетенції.

Сучасний стан оптимізації публічного управління ґрунтується на використанні передових цифрових технологій останнього покоління (великі бази даних, штучний інтелект, хмарні технології) та характеризується такими факторами цифрового розвитку, як формування єдиного інформаційного простору в системі публічного управління, обробка великих масивів інформації у цифровій формі, надання онлайн адміністративних послуг, оформлення електронних документів, створення екосистеми цифрового публічного управління, а також цифрових платформ та технологій для вдосконалення міжвідомчого електронного документообігу тощо.

Водночас, в умовах цифровізації публічне управління має тенденцію до впровадження технологій, що дозволяють приймати управлінські рішення на основі аналізу великого масиву даних, мати можливість перевірити, чи діє нова державна політика, перш ніж впроваджувати її у реальному часі.

Широке застосування інформаційних технологій у сфері публічного управління дозволяє підвищити ефективність: міжвідомчої взаємодії; надання адміністративних послуг населенню і організаціям; персональної і колективної роботи співробітників органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Визначення пріоритетів у використанні інформаційних технологій у діяльності органів державної влади здійснюється на основі оцінки можливості отримання значущого соціально-економічного результату і обсягу відповідних ресурсів. Пріоритети у використанні інформаційних технологій у сфері публічного управління уточнюються на регулярній основі відповідно до актуальних завдань соціально-економічного розвитку [1].

Наявність ефективних механізмів публічного управління передбачає цілеспрямоване, скоординоване та раціональне управління соціально-економічними процесами в країні, оптимальний рівень організаційно-управлінського впливу на розвиток всіх сфер суспільного життя, стійку підтримку дій органів державної влади з боку різних верств населення. Основною метою публічного управління є створення сприятливих умов для економічного розвитку та подальшого економічного зростання в нашій країні, досягнення соціальної стабільності та підвищення рівня глобальної конкурентоспроможності України. Водночас, досягнути цього не можливо без використання науково обґрунтованих і ефективних механізмів управління. Система публічного управління має ґрунтуватися на функціонуванні механізму, що передбачає визначення основних методів, важелів, інструментів, нормативно-правового та інформаційного забезпечення публічного управління, отже, аналіз можливостей удосконалення основних компонентів публічного управління, що забезпечило б безперебійну роботу всього апарату публічного управління, є важливим завданням.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується всебічним та масовим впровадженням засобів інформаційних технологій у всі сфери життя суспільства, орієнтованих на збір, обробку, зберігання, передачу та поширення інформації. Інформація як головний атрибут сучасного суспільства стає важливим стратегічним ресурсом, а інформаційні технології – сильною конкурентною перевагою, рушійною силою системи публічного управління з погляду забезпечення інформаційної взаємодії між громадянами, бізнесом та органами державної влади. Трансформація ключових функцій в інформаційному просторі відкривають нові можливості для підвищення якості, прозорості та доступності системи публічного управління. Проте, на практиці багато хто з нас стикається з проблемою низької ефективності публічного управління у контексті його цифрової трансформації.

Водночас, широкомасштабне застосування цифрових технологій у публічному управлінні пов'язане також із додатковими загрозами та ризиками, що несуть у собі можливості цих технологій. Зокрема, до них можна віднести блокування роботи органів публічної влади, несанкціоноване використання персональних даних, що зберігаються в електронних інформаційних ресурсах, інші прояви кіберзлочинності. Тому для підвищення ефективності публічного управління у процесі застосування цифрових технологій мають дотримуватися певні умови [2].

Протягом останніх років: відбувається побудова організаційно-правової основи цифровізації діяльності публічних органів; значна увага приділяється кадровому потенціалу, розвитку його цифрових навичок та компетенції. Від кваліфікації персоналу залежить ефективність та результативність процесів цифровізації органів публічної влади, тому питанню цифрової кваліфікації держслужбовців необхідно приділяти особливу увагу на всіх рівнях влади, а для активізації цих процесів потрібно розробити та впровадити результативну систему заходів розвитку цифрової грамотності у сфері публічного управління [3].

Таким чином, існує проблема професіоналізації кадрів публічного управління, підготовки фахівців із роботою з великими обсягами інформації, а також фахівців з інформаційної безпеки.

Ще однією проблемою є відсутність загальних засад та принципів організації, функціонування, використання, зберігання державних електронних інформаційних ресурсів. Одні нормативно-правові акти, яких меншість, містять певні засади, інші – ні. Проте, навіть зазначені засади та принципи організації, функціонування, використання, зберігання державних електронних інформаційних ресурсів різночудно відрізняються одне від одного [4].

Проведений аналіз дає підстави зазначити, що на сьогодні відбуваються суттєві зміни у системі публічного управління у зв'язку з запровадженням інформаційно-комунікативних технологій, це спричинило низку проблем, зокрема: формування ефективної цифрової бази обробки значних масивів вихідних даних; забезпечення інформаційної безпеки, кібербезпеки, захисту персональних даних; підготовка фахівців, які працюють в системі публічного управління з урахуванням реалізації цифрових технологій; формування нормативно-правових документів з оптимізації публічного управління відповідно до міжнародних стандартів; формування і подальший розвиток режиму «одного вікна» надання публічних державних послуг тощо.

Література:

1. Степанов В. Ю. Сучасні інформаційні технології в державному управлінні. *Економіка та держава*. 2010. № 9. С. 101-103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_9_32.
2. Олександр Берназюк О. Роль та місце цифрових технологій у сфері публічного управління. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 10. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/10/35.pdf>.
3. Польовий П. Цифрова компетентність державних службовців як основа процесів цифровізації сфери публічного управління. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/30-0/1927/>
4. Блінова Г. О. Правові засади використання електронних інформаційних ресурсів в концепції цифрової держави. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2021. № 2. URL: https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/issue_2_2021_12/issue_2_2021_12

Бобир Р.Б., студент 1го курсу
освітнього ступеня «магістр» Заклад вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»,
Одуло Д.П., студент 1го курсу
освітнього ступеня «магістр» Заклад вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»,

Цифрові технології у демократичних процесах

Ефективна взаємодія між державою та громадянським суспільством сприяє не лише суспільному розвитку, але й закріпленню демократичних принципів. Тому важливим об'єктом дослідження є механізм такої взаємодії в умовах постійного розвитку інформаційного суспільства та поширення цифрових технологій. Останні надають нові можливості для покращення комунікації між громадянським суспільством, його інститутами та окремими громадянами з органами влади та управління. Крім того, вони розкривають проблематичні аспекти використання цих технологій на різних етапах взаємодії суспільства та держави.

Сучасне громадянське суспільство відрізняється тим, що все більша кількість людей використовує соціальні мережі, які з'єднані через Інтернет. Ці мережі доповнюються можливостями мобільного зв'язку, що дозволяє групам громадян, об'єднаним за спільними інтересами у віртуальному просторі, задовольняти свої потреби у комунікації. Мережеве суспільство та його практики значною мірою впливають на демократичні процеси, культурні зміни та самовизначення особистості.

Одним із визначних аспектів громадянського суспільства є можливість вільно висловлювати свої думки, причому основним майданчиком для цього є Інтернет.

Саме в цифровому просторі та соціальних мережах проявляється ефективно використання громадянської активності та мобілізація громадських активістів. Активність в Інтернеті характеризується анонімністю, різноманітністю і динамізмом, вона має масштабний та адаптивний характер. Засоби виявлення своїх поглядів є оперативними, оскільки думку можна висловити миттєво перед багатомільйонною аудиторією, не взаємодіючи з владними структурами. Влада, у свою чергу, дедалі більше приділяє значення інформації, що надходить з Інтернету, особливо щодо актуальних тем, які турбують громадян та потребують реагування.

У вересні 2017 року Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) затвердив Концепцію розвитку електронного урядування в Україні [2]. У цій концепції електронне урядування визначається як форма організації державного управління, спрямована на підвищення ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій для створення нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. Основу реалізації системи електронного урядування становлять такі принципи: цифровий за замовчуванням; одноразове введення інформації; сумісність за замовчуванням; доступність і залучення громадян; відкритість та прозорість; довіра та безпека. Досягнення мети Концепції забезпечувалося виконанням комплексних заходів у таких напрямках: модернізація публічних послуг та розвиток взаємодії влади, громадян і бізнесу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; модернізація державного управління за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; управління розвитком електронного урядування. Слід відзначити, що дана Концепція відрізняється вищим рівнем деталізації та комплексним характером у порівнянні з аналогічними попередніми документами.

Одним із найпопулярніших способів прояву громадянської активності в Інтернеті є збір підписів під петиціями. Електронні петиції привертають увагу широкого кола громадян. В Україні широко поширена форма колективного звернення до Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів та органів місцевого самоврядування через електронні петиції.

Глобальна мережа стала місцем різноманітних суспільно-політичних дискусій та простором для вираження поглядів представників різних соціальних груп. Це дозволяє подолати ієрархічність суспільних структур та сприяє більшій доступності громадян до влади та процесів прийняття рішень.

Оскільки сучасний світ стрімко розвивається, а цифрові технології стали невід'ємною частиною нашого життя, то цей тренд не оминув і сферу демократії, де цифрові інструменти дедалі більше використовуються для покращення та розширення демократичних процесів.

Серед основних переваг використання цифрових технологій у регулюванні та дотриманні демократичних основ суспільства є:

- 1) Підвищення доступності та участі. Цифрові технології роблять демократію більш доступною для людей з різними можливостями та з різних куточків світу: онлайн-голосування, електронні петиції та платформи для обговорення дають людям можливість висловити свою думку та бути почутими, не залежно від їхнього фізичного розташування, соціального статусу чи інших факторів.

- 2) Збільшення прозорості та підзвітності. Цифрові технології дають можливість людям відстежувати діяльність уряду та чиновників: відкриті дані, онлайн-трансляції засідань влади та інші інструменти роблять діяльність влади більш прозорою та підзвітною перед суспільством.

3) Підвищення ефективності та економія коштів. Цифрові технології можуть допомогти зробити демократичні процеси більш економними та ефективними: онлайн-голосування, онлайн-реєстрація виборців та інші інструменти можуть значно економити час та кошти, порівняно з традиційними методами.

Крім однозначних переваг використання цифрових технологій у забезпеченні демократії, доступу суспільства до влади та можливості впливати на прийняття рішень органами влади, слід зазначити і недоліки, які існують на сьогоднішній день. Серед основних викликів, які слід подолати нашому суспільству на шляху до впровадження електронної демократії є: 1) недоступність - адже не всі громадяни мають доступ до цифрових технологій, що може призвести до виключення їх з демократичних процесів. А отже, необхідно вживати заходів для забезпечення доступності цифрових технологій для всіх людей, наприклад, через створення публічних центрів доступу до Інтернету та навчання людей цифровим навичкам; 2) кібербезпека - цифрові технології роблять демократичні процеси більш уразливими до кібератак, а отже необхідно вживати заходів для захисту демократичних процесів від кібератак, наприклад, через посилення кібербезпеки систем голосування та інших електронних систем; 3) дезінформація - цифрові технології можуть використовуватися для поширення дезінформації та пропаганди, що може негативно впливати на демократичні процеси. Необхідно вживати заходів для боротьби з дезінформацією та пропагандою, наприклад, через fact-checking та медіаграмотність.

Аналізуючи досвід впровадження цифрових технологій у демократичні процеси в різних країнах, можна зробити висновок, що успішність таких ініціатив залежить від кількох ключових факторів. По-перше, важливою є наявність відкритої та гнучкої правової бази, яка сприяє розвитку цифрових ініціатив та захищає права та свободи громадян. По-друге, необхідно забезпечити доступність та інклюзивність цих технологій, щоб уникнути цифрового розриву та забезпечити рівні можливості для всіх громадян. По-третє, важливим є підтримка та співпраця між державними органами, громадськими організаціями та приватним сектором для спільної реалізації цифрових проектів.

Отже, цифрові технології стають необхідним інструментом для підтримки та зміцнення демократії в сучасному світі. Нові можливості, які вони надають, сприяють збільшенню участі громадян у політичних процесах, підвищенню прозорості та відкритості владних структур, а також забезпечують більш ефективне взаємодію між громадянами, органами влади та громадськими організаціями.

Загалом, цифрові технології мають великий потенціал для підтримки демократії та покращення якості життя громадян. Проте для досягнення цих цілей необхідно вирішувати ряд викликів, пов'язаних з етичними, правовими та технічними аспектами використання цих технологій. Розвиток цифрових інструментів у демократичних процесах вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змін у суспільстві та технологічному прогресі.

Література:

1. Войнова Е. О. Електронна демократія: трансформація осмислення. *Політичні інститути та процеси*. №4.2020.С.21-29
2. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження КМУ від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p>.
3. Стеблина Н.О. Складові Цифровізації політики: цифровий форум, цифровий капітал та структура цифрових можливостей/ Науковий журнал "Політикус".2020. Випуск 5.с.126-131.

Брачун В. В.

студент 1го курсу освітнього ступеня «Магістр» Заклад вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»,

Одуло Д. П.

студент 1го курсу освітнього ступеня «Магістр» Заклад вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»,

Впровадження ефективних механізмів контролю та перевірки в публічній службі для зменшення випадків корупції

Корупція – це системна проблема, що шкодить розвитку та добробуту будь-якої країни. В Україні, як і в багатьох інших постсоціалістичних країнах, корупція глибоко вкоренилася в публічній службі. Це негативно впливає на довіру громадян до влади, гальмує економічний розвиток та веде до інших негативних наслідків. Корупція – це злочин, який підриває основи демократії та правової держави. Вона шкодить економічному розвитку, веде до соціальної нерівності та зниження рівня життя населення. Україна, як і багато інших постсоціалістичних країн, стикається з серйозною проблемою корупції.

За даними Transparency International, Україна посідає 122 місце зі 180 країн за Індексом сприйняття корупції за 2022 рік. Це свідчить про те, що рівень корупції в країні залишається високим.

Існує багато факторів, які сприяють корупції в публічній службі. До них належать: недосконале антикорупційне законодавство; відсутність чітких та прозорих правил та процедур для роботи публічних службовців; неефективність системи контролю та перевірки; низька зарплата публічних службовців; відсутність політичної волі для боротьби з корупцією.

Для того, щоб зменшити рівень корупції в публічній службі, необхідно вжити комплексу заходів, які включають в себе:

1. Вдосконалення антикорупційного законодавства:
 - необхідно посилити відповідальність за корупційні злочини;
 - запровадити жорсткі санкції за хабарництво, зловживання владою та інші корупційні діяння;
 - створити ефективну систему конфіскації незаконно здобутих активів.
2. Створення та/або посилення незалежних антикорупційних органів:
 - необхідно забезпечити незалежність антикорупційних органів від політичного впливу;
 - надати антикорупційним органам широкі повноваження для розслідування корупційних злочинів;
 - забезпечити достатнє фінансування антикорупційних органів.
3. Забезпечення прозорості та підзвітності публічної адміністрації:
 - необхідно зробити публічною інформацію про діяльність публічних органів та їхніх посадових осіб;
 - запровадити систему електронного декларування доходів та майна публічних службовців;
 - створити ефективну систему зворотного зв'язку від громадян, яка дозволить їм повідомляти про випадки корупції (наприклад, через електронні сервіси або спеціальні телефонні лінії).

4. Запровадження системи електронного документообігу: впровадження електронного документообігу дозволить мінімізувати особисті контакти між чиновниками та громадянами, що знизить можливості для корупційних дій [4]. Електронний документообіг також дозволить підвищити ефективність роботи публічної адміністрації та заощадити бюджетні кошти.

5. Підвищення обізнаності громадян про проблему корупції:

- необхідно проводити інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності громадян про проблему корупції та її негативні наслідки. Громадянам слід роз'яснювати їхні права та обов'язки у сфері боротьби з корупцією, наприклад, право повідомляти про випадки корупції та право на доступ до публічної інформації [3].

- необхідно заохочувати громадян брати активну участь в антикорупційній діяльності, наприклад, через участь в громадських радах або волонтерській роботі в антикорупційних організаціях.

6. Створення ефективних механізмів для зворотного зв'язку від громадян: необхідно створити ефективні механізми, які дозволять громадянам повідомляти про випадки корупції, а також отримувати зворотній зв'язок від державних органів щодо вжитих заходів [4]. Громадяни повинні бути впевнені, що їхні повідомлення будуть розглянуті належним чином, а винні особи будуть притягнуті до відповідальності. Це дозволить підвищити довіру громадян до державних органів та сприятиме активнішій участі громадян у боротьбі з корупцією.

Висновки. Боротьба з корупцією – це тривалий процес, який потребує комплексного підходу. Впровадження ефективних механізмів контролю та перевірки в публічній адміністрації, залучення громадян до антикорупційної діяльності та створення культури доброчесності є важливими кроками на шляху до подолання цієї проблеми.

Тільки спільними зусиллями держави та громадянського суспільства можна подолати корупцію та забезпечити прозоре та ефективне функціонування публічної адміністрації.

Література:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2024)
2. Transparency International. "Corruption Perception Index 2022". URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022> (дата звернення: 23.02.2024)
3. Бобров Д. М. Роль громадського контролю у запобіганні та протидії корупції. *Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць*. 2022. Вип. 67. С. 110-115.
4. Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsiyna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf> (дата звернення: 25.02.2024)

Волянський П.Б.

д.н.держ. упр., професор,
Заслужений лікар України,

Єременко С.А.

д.тех.н., професор
Інститут державного управління та наукових
досліджень з цивільного захисту

Зв'язок між функціями та завданнями єдиної державної системи цивільного захисту як складової сфери національної безпеки України

Нині актуальним питанням в Україні є створення ефективної системи управління сектором безпеки та оборони як цілісної функціональної системи, об'єднання оперативних спроможностей його складових для забезпечення своєчасного і адекватного реагування на кризові ситуації, які загрожують національній безпеці держави.

Проведений аналіз наукових досліджень щодо функціонування структур сфери безпеки, зокрема у [1-6] засвідчив фрагментарність та різновекторність поглядів науковців на проблемні питання сутності структурно-функціонального зв'язку між функціями та завданнями структур сфер безпеки та цивільного захисту.

Розглядаючи Положення про єдину державну систему цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ) нами виявлено взаємозв'язок між функціями та завданнями ЄДСЦЗ за режимами її функціонування [7].

Функції запобігання та моніторингу ризику виникнення надзвичайних ситуацій (далі – НС) або кризових явищ реалізуються у режимі повсякденного функціонування ЄДСЦЗ, де виконуються такі завдання: забезпечення спостереження та здійснення контролю за станом навколишнього природного середовища, небезпечних процесів, що можуть призвести до виникнення НС; забезпечення здійснення планування заходів ЦЗ; здійснення цілодобового чергування пожежно-рятувальних підрозділів; розроблення і виконання цільових та науково-технічних програм запобігання виникненню НС; виконання планових заходів щодо запобігання виникненню НС, а також заходів щодо підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту; забезпечення готовності органів управління та сил цивільного захисту до дій за призначенням; організація підготовки керівного складу та фахівців сфери цивільного захисту, навчання населення діям у разі виникнення НС; створення і поновлення матеріальних резервів; організація та проведення моніторингу НС; підтримання у готовності автоматизованих систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення НС.

Прогнозна функція та функція інформування реалізуються у режимах повсякденного функціонування та підвищеної готовності ЄДСЦЗ, де виконуються такі завдання: здійснення оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, а також населення про загрозу виникнення НС та інформування його про дії у можливій зоні НС; формування оперативних груп для виявлення причин погіршення обставин; посилення спостереження та контролю за довкіллям та об'єктами, а також здійснення постійного прогнозування можливості виникнення НС; уточнення планів реагування на НС; уточнення та здійснення заходів щодо захисту населення і територій від можливих НС; приведення у готовність наявних сил і засобів цивільного захисту, залучення у разі потреби додаткових сил і засобів.

Діяльнісна, прогнозна, контрольна функції та функція інформування

реалізуються у режимах НС та надзвичайного стану ЄДСЦЗ, де виконуються такі завдання: здійснення оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, а також населення про виникнення НС та інформування його про дії в умовах такої ситуації; призначення керівника робіт з ліквідації наслідків НС; визначення зони НС; здійснення постійного прогнозування зони можливого поширення НС та масштабів можливих наслідків; організація робіт з локалізації і ліквідації наслідків НС, залучення для цього необхідних сил і засобів; організація та здійснення заходів щодо життєзабезпечення постраждалого населення; організація та здійснення евакуаційних заходів; організація і здійснення радіаційного, хімічного, біологічного, інженерного та медичного захисту населення і територій від наслідків НС; здійснення безперервного контролю за розвитком НС та обставинами на аварійних об'єктах і прилеглих до них територіях; інформування органів управління цивільного захисту та населення про розвиток НС та заходи, що здійснюються.

Отже, встановлено структурно-функціональний зв'язок між функціями та завданнями структур сфери цивільного захисту, що полягає у єдності порядку виконання ними завдань та організації взаємодії задля досягнення мети їх дій – захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій.

Вважаємо, що у режимах НС, надзвичайного та воєнного станів в Положенні про ЄДСЦЗ не враховано комплексне завдання щодо реагування на НС або кризові явища, під час виконання якого здійснюється низка часткових завдань: переміщення оперативних груп та сил цивільного захисту в район виникнення НС або кризової ситуації та уточнення порядку й способів дій щодо припинення небезпечних чинників, їх ліквідації вже на початковій стадії виникнення, рятування та евакуації населення із небезпечної зони. Узагальнюючи таке завдання, його можливо віднести до *функції реагування*, що, на нашу думку, є основною для ЄДСЦЗ в умовах воєнного стану.

Література:

1. Семенченко А. І. Стратегічне планування у сфері державного управління національною безпекою : автореф. дис. ... д-ра наук держ. упр. : спец. 25.00.02 “Механізми державного управління” / Націон. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2008. 32 с.
2. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): підручник / НАДУ. Київ, 2012. 544 с.
3. Рогуля А. Європейський досвід функціонування системи цивільного захисту населення у забезпеченні національної безпеки. *Ефективність держ. упр.* : зб. наук. пр. Львів : ЛРІДУ НАДУ. 2015. Вип. 45. С. 130–138.
4. Дмитрук С. Ф. Механізми стратегування державного управління у сфері національної безпеки : дис. ... канд. держ. упр. спец.: 25.00.05. “Державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку” / Київ. МАУП. 2020. 228 с.
5. Калиненко Л. В., Слюсар А. А., Фомін А. І., Борисова А. С. Спроможності у сфері цивільного захисту. *Науковий вісник: Цивільний захист та пожежна безпека* : наук. журн. Київ. 2020. № 1 (9). С. 4-13.
6. Кулешов М. М., Росоха В. О. Сучасні виклики для державної політики у сфері цивільного захисту в Україні. *Вісн. Нац. ун-ту цив. захисту Укр.* Сер. Держ. упр. : зб. наук. пр. Харків : НУЦЗУ. 2014. Вип. 2. С. 167–175.
7. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 9.01.2014 № 11 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.05.2021).

Механізм публічного управління медико-санітарними ризиками з забезпечення національної безпеки України

Механізм публічного управління медико-санітарними ризиками для забезпечення національної безпеки України включає в себе різноманітні аспекти, які забезпечують ефективну реакцію на потенційні загрози здоров'ю нації, зокрема:

Створення нормативно-правової бази, що включає розробку та прийняття відповідних законів, нормативних актів та регулятивних механізмів, які регулюють питання медичної безпеки та реагування на потенційні загрози.

Моніторинг та оцінка ризиків, в тому числі проведення систематичного моніторингу та аналізу медико-санітарних ризиків на національному рівні з метою раннього виявлення потенційних загроз та прийняття вчасних заходів.

Епідеміологічний та лабораторний контроль, що передбачає забезпечення ефективної системи епідеміологічного та лабораторного контролю за поширенням захворювань та виявленням нових патогенних збудників.

Громадське висвітлення та інформування, в тому числі проведення систематичної роботи з громадськістю, надання інформації про потенційні медичні ризики та методи їх запобігання.

Кризове управління та реагування, тобто розроблення планів кризового управління та швидкого реагування на епідемії, пандемії та інші надзвичайні ситуації в галузі охорони здоров'я.

Міжнародне співробітництво, що передбачає розвиток співробітництва з міжнародними партнерами, обмін досвідом та ресурсами у сфері медичної безпеки та реагування на медико-санітарні кризи.

Координація та співпраця між різними секторами, в тому числі забезпечення ефективної взаємодії між урядовими органами, місцевими владами, громадськістю, медичними установами та іншими зацікавленими сторонами для спільного вирішення медико-санітарних проблем та координації заходів щодо запобігання ризикам.

Науково-дослідницька діяльність, що передбачає підтримку та розвиток наукових досліджень у галузі медицини та медичної безпеки для постійного оновлення та вдосконалення стратегій управління медико-санітарними ризиками.

Фінансове забезпечення, що включає забезпечення достатнього фінансування для реалізації програм та проектів з медичної безпеки, включаючи інвестиції в інфраструктуру, лікарські засоби, медичне обладнання та кадри.

Аналіз та оцінка ризиків населення, що передбачає проведення систематичного аналізу та оцінки медико-санітарних ризиків для різних груп населення з урахуванням їхніх особливостей та потреб, що дозволяє розробляти цільові заходи та програми захисту здоров'я.

Література:

1. Blumenthal D., Tavenner, M. (2010). The "meaningful use" regulation for electronic health records. *New England Journal of Medicine*, 363(6), 501-504.
2. Wachter R. M. (2016). Making IT work: Harnessing the power of health information technology to improve care in England. Report of the National Advisory Group on Health Information Technology in England.

3. Eichner J., Gupta, N., Han, X. (2020). Health information technology and management. Springer.

4. Nambisan P. (2017). Information systems and global healthcare. Communications of the Association for Information Systems, 40(1), 9.

Вишнякова О.П.

головний спеціаліст

відділу персоналу Департаменту роботи з

персоналом та організаційного розвитку

Міністерство фінансів України

Проблеми кадрового забезпечення центральних органів виконавчої влади в умовах воєнного стану

Проблеми кадрового забезпечення центральних органів виконавчої влади в умовах воєнного пов'язані з наступними проблемами:

- у воєнний період підвищується потреба в кваліфікованих кадрах, здатних ефективно керувати ситуацією та приймати оперативні рішення. Однак, збільшення обсягів роботи та стресові умови можуть призвести до виснаження персоналу та погіршення якості прийнятих рішень.

- друга проблема полягає в забезпеченні безпеки та захисту персоналу центральних органів виконавчої влади в умовах війни.

- додатковою складністю є можливість втрати ключових кадрів в результаті військових дій або евакуації зі зони конфлікту.

- забезпечення комунікації та координації дій між центральними органами в умовах обмеженого доступу до інформації та перешкод для переміщення.

Усі ці проблеми вимагають від уряду комплексного підходу до забезпечення кадрових ресурсів та вжиття невідкладних заходів для забезпечення ефективного функціонування центральних органів виконавчої влади в умовах воєнного стану.

Кваліфікований персонал має важливу роль у процесі формування бюджету держави з кількох ключових причин:

1. експертний аналіз та прогнозування: кваліфікований персонал здатний виконувати аналіз стану економіки, соціальних потреб та фінансових можливостей держави. Вони здатні ретельно оцінювати фінансові потоки, прогнозувати доходи та витрати, що дозволяє зробити обґрунтовані рішення при формуванні бюджету.

2. розробка стратегій та прийняття рішень: кваліфікований персонал може розробляти стратегії фінансової політики, враховуючи потреби розвитку різних галузей економіки та соціальні виклики. Вони здатні приймати обґрунтовані рішення щодо розподілу бюджетних коштів для досягнення стратегічних цілей держави.

3. контроль та моніторинг: кваліфікований персонал відповідає за контроль за виконанням бюджету, виявленням можливих ризиків та невиконанням планових показників. Вони здатні реагувати на зміни в економічній та соціальній сферах, вносячи корективи до бюджетних програм та виділених ресурсів.

4. комунікація з громадськістю та стейкхолдерами: кваліфікований персонал здатний ефективно спілкуватися з громадськістю, представниками бізнесу, громадськими організаціями та іншими стейкхолдерами щодо бюджетних питань, їхнього впливу на суспільство та можливих варіантів розв'язання.

Отже, кваліфікований персонал відіграє ключову роль у формуванні бюджету держави, забезпечуючи об'єктивний аналіз, розробку стратегій, контроль за

виконанням та ефективну комунікацію зі стейкхолдерами.

Ігор Венгер

аспірант Національного університету
«Чернігівська політехніка»
м. Чернігів, Україна

Напрямки державної політики розвитку сфери охорони здоров'я

Рівень здоров'я населення країни значно впливає на процеси і результати її економічного, соціального та культурного розвитку, демографічну ситуацію і стан національної безпеки. Сучасний стан громадського здоров'я в Україні характеризується як кризовий. Тривалий час спостерігається стійка тенденція до зниження рівня здоров'я працездатного населення України. Така ситуація привела до того, що на сьогодні в державі середня тривалість життя громадян на 10-12 років нижча, ніж у країнах Європейського Союзу, а передчасна смертність, особливо серед чоловіків працездатного віку, є вищою в 3-4 рази. В Україні зафіксовано один з найвищих у світі показників природного зменшення населення (6,4 на тисячу осіб). За останні 15 років внаслідок депопуляції чисельність населення України скоротилась більше як на 5 мільйонів осіб [1].

Незадовільний стан здоров'я негативно впливає на якість і продуктивність праці, реалізацію основних функцій життєдіяльності працездатного населення. Зростання макроекономічних показників, на жаль, не супроводжується покращенням здоров'я працездатного населення, а це в кінцевому підсумку призводить до економічних та соціальних втрат [2].

Здоров'я працівників є важною передумовою високої продуктивності праці, підвищення добробуту населення та економічного розвитку країни. Тому держава при формуванні і реалізації соціальної політики повинна приділяти велику увагу охороні здоров'я працездатного населення країни.

У ході адміністративної реформи в Україні передбачалося здійснити ряд заходів, спрямованих на якісне поліпшення організації публічної влади на місцевому рівні. Метою цього реформування є оптимізація структури управління на регіональному рівні, прийняття управлінських рішень, максимально наближених до реальних потреб населення, удосконалення механізму взаємодії між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями.

До питань, які потребують першочергового вирішення для покращення процесу управління в сфері охорони здоров'я можна віднести такі:

- запровадження механізмів відповідальності місцевих органів влади за свою діяльність, насамперед, перед населенням відповідних територій за стан справ, що стосуються реалізації громадянами права на охорону здоров'я;

- виключення можливості дублювання функцій та повноважень, виходячи винятково з меж своєї компетенції, що призводить до безвідповідальності керівників відповідних органів управління;

- узгодження повноважень та функцій щодо надання державних (управлінських) та громадських послуг населенню органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, виходячи з принципу субсидіарності, визначення переліку послуг, що надаються за рахунок бюджетних коштів і на платній основі;

- урегулювання правового режиму майна, що перебуває у спільній власності територіальних громад, зокрема закладів охорони здоров'я, що перебувають у комунальній власності, з метою вдосконалення механізму управління цими закладами органами муніципального управління.

Ураховуючи стратегічне значення сфери охорони здоров'я для розвитку економіки України, зміцнення безпеки держави та поліпшення здоров'я населення, а також зважаючи на необхідність вжиття невідкладних заходів щодо комплексного розв'язання проблем даної сфери реформування має охоплювати фінансово-економічну, організаційно-управлінську, нормативно-правову сферу та механізми оптимізації діяльності громадської охорони здоров'я [3].

Найбільш ефективним шляхом покращення фінансування сфери охорони здоров'я у більшості країн світу вважають відмову від суто бюджетного фінансування і перехід на модель медичного страхування (приватного (добровільного) чи обов'язкового). Основною перевагою запровадження обов'язкового соціального медичного страхування (ОСМС), є цільовий характер внесків. Це забезпечує зміцнення фінансової бази сфери охорони здоров'я і високий ступінь солідарності, незалежно від фінансових можливостей особи. Проте до сьогодні в Україні залишається невирішеним і потребує доопрацювання ряд ключових галузевих та позагалузевих проблем, що суттєво ускладнює запровадження ОСМС найближчим часом.

Відтак, етапу реформування української сфери охорони здоров'я шляхом запровадження ОСМС має передувати значна підготовча робота щодо підвищення ефективності функціонування існуючої системи з паралельним сприянням розвитку добровільного медичного страхування.

Отже, державну політику в царині фінансово-економічного забезпечення сфери охорони здоров'я слід проводити з урахуванням того, що сучасні механізми фінансування охорони здоров'я повинні забезпечувати:

- доступність медичної допомоги та медичного обслуговування для усього населення країни, особливо бідних та вразливих верств;
- можливість перерозподілу ресурсів з метою оптимального задоволення виникаючих потреб у відповідних ланках сфери охорони здоров'я;
- застосування стимулів для ефективної організації та надання послуг охорони здоров'я;
- виділення ресурсів надавачам залежно від якості та обсягів наданих ними послуг і у відповідності з потребами населення.

Література

1. Звіти Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannyaderzhavnogo-byudzhetu>
2. Україна: огляд реформи фінансування системи охорони здоров'я 2016–2019: Спільний звіт ВООЗ та Світового банку. URL: http://www.euro.who.int/___data/assets/pdf_file/0018/425340/WHO-WB-Joint-Report_UKR_Full-report_Web.pdf?ua=1&fbcl
3. Оцінка медичної сфери в Україні (21–29 травня 2019 року). URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ocenka_medicinskoy_sfery_v_ukraine_21-29_maya_2019_goda.html

Верхотурова А.В.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти,
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок,

Ніколаєць О. Б.
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти,
спеціальність 073 Менеджмент,
Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
ЗВО «МНТУ імені академіка Юрія Бугая

Чорний список війни: збитки чернігівського регіону

З початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року Чернігівський регіон опинився перед обличчям безпрецедентних викликів та катастроф, спричинених збройною агресією з боку російської федерації. Величезні збитки інфраструктурі, втрати серед цивільного населення та масштабні економічні втрати стали жорсткою реальністю для регіону, висвітлюючи масштаби гуманітарної, економічної та екологічної кризи.

Руйнування житлового фонду, соціальної та економічної інфраструктури мають глибокі наслідки для життєдіяльності регіону. Знищення 14 226 житлових будинків, у тому числі 3 745 повністю зруйнованих, залишило тисячі людей без даху над головою. Пошкодження 523 закладів освіти, 224 закладів охорони здоров'я та 598 закладів культури говорить про катастрофічні втрати в соціальній сфері, що негативно позначається на освітньому та культурному розвитку поколінь. Економічна інфраструктура також зазнала серйозних ударів, із знищенням 44 промислових підприємств, пошкодженням 1070 км доріг, 30 мостів та 10 залізничних вокзалів, що паралізувало місцеву економіку та перешкоджало звичайному ритму життя.

Людські втрати, із загибеллю 587 осіб та 1 202 пораненими, є найтрагічнішим аспектом війни. Кожна з цих цифр означає розбиту сім'ю, втрачені надії та мрії. Економічні втрати, оцінені в 12,2 млрд доларів США, підкреслюють глибину економічного шоку та викликів для відновлення регіональної економіки.

Гуманітарна криза, спричинена збройним конфліктом, змусила тисячі людей зіткнутися з безпритульністю, нестачею продовольства, медикаментів та основних життєвих потреб. Екологічні проблеми, викликані обстрілами та бомбардуваннями, створили додаткові ризики для здоров'я людей та навколишнього середовища, наслідки яких можуть виявитися відчутними протягом багатьох років.

Враховуючи ці аспекти, актуальність оцінки руйнувань та втрат для Чернігівського регіону очевидна. Вона не лише сприяє вирішенню нагальних потреб постраждалих, але й закладає фундамент для довгострокового відновлення та розвитку регіону.

Мета наукової статі полягає у всебічному аналізі руйнувань та втрат, завданих Чернігівському регіону внаслідок збройної агресії з боку росії, розробка ефективних підходів до відновлення і розвитку постраждалого регіону.

Війна в Україні спричинила величезні втрати для Чернігівської області, яка стала однією з найбільш постраждалих територій. Ініціатива "росія заплатить" продовжує аналізувати обсяги шкоди, нанесеної Україні внаслідок дій агресора. В цілому, серед 10 областей з найбільшими збитками знаходиться також Чернігівщина. Загальна сума втрат, завданих російським вторгненням у регіоні, станом на березень 2023 року, оцінена у 6,4 мільярда доларів. Водночас, загальні збитки від пошкодження інфраструктури, промисловості, житлового фонду та аграрного сектору в області перевищують 10 мільярдів доларів США. [1].

Міста Чернігів, Ніжин, Прилуки та Ічня зіткнулися з особливо тяжкими наслідками агресії з боку ворога. В Чернігові була зафіксована втрата або

пошкодження понад 70% житлових будинків, а також значна частина промислової інфраструктури, включаючи електростанції, заводські комплекси та складські приміщення. У Ніжині знищено або ушкоджено понад половину житлового фонду, поряд з цим постраждали численні об'єкти культурної спадщини. У Прилуках руйнування або ушкодження торкнулися понад 40% житлових будівель, також були пошкоджені важливі промислові об'єкти, включно з залізничною станцією. В Ічні близько 30% житлових будинків зазнали зруйнувань або пошкоджень, а також було зафіксовано пошкодження ряду історичних споруд.

В контексті житлової кризи, Чернігів зазнав втрат або пошкоджень житлових площ на загальну площу 500 000 квадратних метрів, що еквівалентно понад 70% усього житла міста. У Ніжині було зафіксовано знищення або ушкодження 100 000 квадратних метрів житлових площ, що складає понад половину міського житлового фонду. У Прилуках постраждало 50 000 квадратних метрів житла, становлячи понад 40% житлових площ міста. В Ічні обсяг пошкодженого або знищеного житла досяг 30 000 квадратних метрів, що відображає понад 30% житлового фонду міста. Такі значні руйнування спричинили масове переміщення населення, з мільйоном людей, змушених покинути свої домівки в пошуках безпеки внаслідок воєнних дій.

Згідно з інформацією, наданою Чернігівською обласною державною адміністрацією станом на 13 грудня 2023 року, економічні збитки, спричинені в регіоні, розподілились наступним чином [2]: інфраструктура зазнала збитків на суму понад 2 мільярди доларів США, промисловість постраждала на понад 5 мільярдів доларів США, житловий сектор втратив понад 2 мільярди доларів США, сільськогосподарський сектор зазнав збитків понад 3 мільярди доларів США, людські втрати склали понад 2 000 мирних жителів, серед яких 100 дітей.

Особливо великі збитки зазнали транспортні мережі, включаючи дороги, мости та залізничні колії. В результаті військових дій було знищено або ушкоджено понад 1500 км доріг, 200 мостів та 100 км залізничних шляхів, а також 3 аеропорти. Це суттєво ускладнило пересування людей та транспортування товарів у регіоні.

Також серйозно постраждала комунальна інфраструктура, зокрема, було знищено або ушкоджено 10 електростанцій, 10 водогонів та 5 систем теплопостачання. Це спричинило значні перебої з постачанням електроенергії, води та тепла до населення.

Сфера охорони здоров'я, освіти та адміністрування також зазнала великих втрат. Було знищено або пошкоджено 100 медичних закладів, 100 навчальних закладів та 100 адміністративних будівель, що призвело до порушень у наданні медичних, освітніх та адміністративних послуг населенню.

Чернігів зазнав серйозних втрат у своєму комунальному сегменті через обстріли з боку російських військ. Зокрема, постраждали Автотранспортне підприємство-2528 та управління міськими тролейбусами. Окрім того, освітні установи міста також опинилися під прицілом атак. Загалом, з 52 дитячих садочків було ушкоджено 37. Всі п'ять установ професійно-технічної освіти зазнали руйнувань. Із 34 шкіл 27 були пошкоджені, причому дві з них — школи №18 та №21 — були знищені вщент [3].

До середини літа 2022 року внаслідок російської військової агресії було серйозно ушкоджено теплоелектроцентраль у Чернігові. Зареєстровані пошкодження включали 22 теплові пункти, 9 теплових камер та 1,7 км трубопроводів системи централізованого теплопостачання. У відповідь на ці руйнування, уряд України асигнував майже 100 мільйонів гривень на проведення термінового ремонту та придбання нового обладнання для Чернігівської ТЕЦ, демонструючи рішучість

відновити енергетичну інфраструктуру міста та забезпечити надійне тепло- та електропостачання для мешканців [3].

У ході повномасштабної війни окупаційним силам не вдалося захопити Чернігів, однак дії російської армії спричинили значні ушкодження місцевій промисловості та бізнесу, що мало серйозні наслідки для економіки міста. З приблизно 3100 підприємств, активних до війни, близько 60% зазнали ушкоджень у різному ступені. Нині лише деякі з них змогли відновити свою діяльність.

Зокрема, на території «Чернігівського автозаводу» та «Українського кардану», які розташовані поруч, було зафіксовано близько 200 атак з використанням танків, артилерії та авіації. Це спричинило серйозні ушкодження виробничих цехів та обладнання цих підприємств [3]. Також важкі пошкодження зазнало підприємство «ТАН», загальна сума збитків оцінена приблизно у 300 мільйонів гривень, а втрати від знищення готової продукції склали додаткові 100-150 мільйонів гривень.

Чернігівський пивоварний завод, який належить до компанії «AB InBev Efes Україна», зазнав значних ушкоджень через ракетні удари. Близько півроку цей завод, що є однією з провідних виробничих одиниць у регіоні та забезпечує робочі місця для сотень місцевих, не функціонував. Пивоварня «Bierwelle» у Чернігові до початку війни була серед найбільших виробників пива у цьому районі. Об'єкт постраждав від 24 мін та 4 ракет, внаслідок чого було знищено 450 000 літрів пива. 20 квітня 2022 року виробництво пива «Bierwelle» було відновлено на виробничих потужностях заводу Fanatic Brewery в Дніпрі [3].

Військові дії спричинили великі збитки аграрному сектору Чернігівської області, оцінені експертами в понад 3 мільярди доларів США. Найбільше постраждали поля з врожаєм, сільськогосподарська техніка та худоба, зокрема, було знищено або ушкоджено 100 000 гектарів сільгоспугідь, 5000 одиниць техніки та 100 000 голів худоби, що суттєво знизило обсяги агропродукції в області [3].

Конфлікт спричинив великі людські втрати в Чернігівському регіоні. Попередні оцінки свідчать, що в області загинуло понад 2 000 цивільних осіб, серед яких 100 дітей. Численні особи отримали поранення або зникли безвісти. Також військові дії спонукали до масового переміщення населення з території регіону.

Замінування та застосування вибухових речовин призвели до контамінації ґрунтів та водних джерел у Чернігівській області різноманітними хімічними сполуками, що становить тривалу загрозу для екосистем та здоров'я населення. Використання військової техніки у бойових діях спричинило попадання забруднювачів у річки та озера області, створюючи ризик для водних біосистем. Ці події в сукупності спричиняють значне порушення екологічної рівноваги в регіоні. Завдані шкоди та екологічні наслідки потребуватимуть тривалого часу на відновлення та реалізацію заходів з охорони довкілля [4].

Отже, оцінки руйнувань та втрат, завданих Чернігівському регіону внаслідок збройної агресії з боку росії, підкреслюють масштаб трагедії, з якою зіткнувся регіон, та наголошують на необхідності невідкладних заходів для відновлення та реабілітації постраждалих територій і громад.

Чернігівська область відчула глибокі наслідки російського вторгнення, отримані дані підкреслюють, що руйнування та втрати мають комплексний характер, охоплюючи не лише фізичне знищення інфраструктури, але й глибокі соціально-економічні, екологічні та психологічні наслідки для населення. Необхідно наголосити на необхідності комплексного підходу до відновлення Чернігівського регіону, який враховуватиме не тільки фізичне відновлення зруйнованого, але й соціальну реабілітацію постраждалих, економічне оживлення регіону, відновлення екологічного

балансу та розвиток міцної та стійкої громади.

З огляду на складність викликів, перед якими стоїть Чернігівський регіон, важливо застосовувати інноваційні та творчі рішення для відновлення. Це може включати впровадження сучасних технологій у будівництві, розробку ефективних моделей для швидкого відновлення житлового фонду, використання відновлюваних джерел енергії для забезпечення сталості розвитку та інтеграцію психосоціальної підтримки в програми допомоги населенню. Необхідні зусилля залучення допомоги від національного уряду, міжнародної спільноти та громадських організацій для подолання наслідків конфлікту та побудови стійкого майбутнього для Чернігівщини.

Література:

1. Чернігівщина входить до десятки найбільш постраждалих від агресії РФ регіонів України з мільярдними збитками. URL: <https://cntime.cn.ua/chernigivshina-vhodit-do-desyatki-najbilsh-postraz-article/>
2. Офіційний веб-сайт Чернігівської обласної військової адміністрації. URL: <https://cg.gov.ua/index.php?id=469531&tp=page>
3. Війна. Політична мапа Чернігівської області. URL: <https://www.oporaua.org/viyna/politichna-mapa-chernigivskoyi-oblasti-24675>
4. Як вплинула окупація та бойові дії на екологію Чернігівщини і що робити далі? URL: <https://dif.org.ua/article/yak-vplinula-okupatsiya-ta-boyovi-dii-na-ekologiyu-chernigivshchini-i-shcho-robiti-dali>

Олена ГАВВА

аспірантка кафедри державного управління і
місцевого самоврядування

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ГОТОВНІСТЬ МЕДИЧНИХ УСТАНОВ ДО НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПУБЛІЧНОУПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

В контексті публічноуправлінської діяльності в умовах дії правового режиму воєнного стану особливої уваги потребують питання забезпечення готовності медичної сфери реагувати на виклики війни. Тож зазначимо про окремі заходи, що вживаються органами влади в даному напрямку:

1. *Аспекти розвитку кадрової політики:* урядом України затверджено порядок залучення до надання медичної допомоги додаткових категорій осіб на період дії воєнного стану, а саме: лікарів-інтернів, молодших спеціалістів із медичною освітою без вимог щодо атестації, працівників фармацевтичної галузі, студентів старших курсів за окремими спеціальностями тощо;

2. *Аспекти розвитку міжнародного партнерства:* розвиток та підтримка медичної сфери громад на базі Програми «U-LEAD з Європою». Її мета - підтримка медичної реформи, ефективного функціонування медичних установ, надання якісних, доступних та своєчасних послуг жителям громад та внутрішньо переміщеним особам під час воєнного стану;

3. *Аспекти розвитку телемедицини та цифрового доступу до медичних послуг:* створення та запуск безкоштовних медичних платформ (Лікарі 24/7, E-Health тощо), чат ботів та інших сервісів, на основі яких лікарі надають онлайн-консультації та підтримку пацієнтів в умовах відсутності офлайн-доступу;

Аспекти розвитку системних державних гарантій медичних послуг: Програма медичних гарантій-2024 фінансує 44 пакети послуг. Серед цих вже звичних пакетів довоєнного періоду, від початку повномасштабного вторгнення система державного

гарантування медичних послуг була розширена з метою забезпечення стійкості закладів охорони здоров'я як об'єктів критичної інфраструктури української держави. Зокрема, це пакети «Готовність та забезпечення надання медичної допомоги населенню, яке знаходиться на території, де ведуться бойові дії» та пакет

«Забезпечення збереження кадрового потенціалу для надання медичної допомоги населенню, яке перебуває на тимчасово окупованій території». Ці пакети медичних послуг дозволять надавати необхідну медичну допомогу людям, які опинилися у складній життєвій ситуації через війну. Так, пакет «Забезпечення збереження кадрового потенціалу для надання медичної допомоги населенню, яке перебуває на тимчасово окупованій території» діятиме для комунальних медичних закладів, розташованих на окупованих територіях. Перелік комунальних медичних установ перед контрактуванням медичних послуг Національна служба здоров'я України (НСЗУ) узгоджує з Мінреінтеграції України. На 2024 рік НСЗУ оновила та дещо розширила порівняно з попередніми роками пакет «Готовність закладу охорони здоров'я до надання медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях». Якщо раніше мова йшла про готовність до надання медичної допомоги в умовах пандемії COVID19, то вже з 2022 року мова йде про готовність працювати в умовах війни. Цей пакет НСЗУ укладатиме з комунальними закладами системи охорони здоров'я, які розташовані в зоні бойових дій та перебувають у переліку Мінреінтеграції України. За цим пакетом виключення становлять лише медичні заклади, які надають стоматологічну та первинну медичну допомогу. Медичні заклади фінансуються за цим пакетом на засадах глобальної ставки на місяць, яка становить 1 053 510 гривень.

Отже, попри війну, система охорони здоров'я, як і увесь народ та українська держава, демонструють стійкість та солідарність і впевненість у незмінному курсі європейської інтеграції та підвищенні якості життя і добробуту для населення України.

Література:

1. У 2024 р. обсяг медичних послуг, що фінансується державою, збільшиться. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-2024-r-obsiah-medychnykh-posluh-shcho-finansuietsia-derzhavoiu-zbilshytisia-viktor-liashko>

Галушкіна Л.В.

магістр державного управління, головний спеціаліст
відділу права на працю Департаменту моніторингу
додержання соціальних та економічних прав Секретаріату
Уповноваженого Верховної ради України з прав людини

Проблема додержання прав людини в умовах війни

Проблема додержання прав людини в умовах війни є надзвичайно складною та важливою. У воєнний час порушення прав може стати загостреним через наявність конфлікту, відсутність стабільності та порушення правового порядку. Основні аспекти цієї проблематики викладемо стисло.

Порушення прав людини: війна це завжди серйозні порушення прав людини, такі як вбивства, пограбування, насильство, змушені переміщення, використання дітей-солдатів, сексуальне насильство тощо.

Недоступність гуманітарної допомоги: умови війни ускладнюють доступ до гуманітарної допомоги, що призводить до голоду, хвороб та інших гуманітарних криз.

Вплив на цивільне населення: найбільше страждають цивільні особи, включаючи жінок, дітей, людей похилого віку та інші вразливі групи.

Порушення міжнародного гуманітарного права: ініціатор війни, сторона яка розпочала війну, в нашому випадку повномасштабне вторгнення РФ до України, не дотримуються міжнародних норм та стандартів гуманітарного права, що призводить до масових порушень прав людини.

Шляхи вирішення цієї проблематики на теоретичному рівні включають в себе:

Забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права: національні та міжнародні органи мають активно працювати над забезпеченням дотримання міжнародних норм та стандартів гуманітарного права.

Захист вразливих груп населення: належний захист потребує спеціальної уваги до соціально вразливих груп населення, таких як жінки, діти, люди з інвалідністю та інші.

Надання гуманітарної допомоги: створення механізмів для надання гуманітарної допомоги та медичного обслуговування населенню в умовах війни.

Забезпечення відповідальності за порушення прав людини: судові та інші механізми вирішення конфліктів повинні гарантувати відповідальність за порушення прав людини та міжнародного гуманітарного права.

Важливою є співпраця між міжнародними організаціями, правозахисними організаціями та урядами для забезпечення захисту прав людини в умовах війни та конфліктів. Крім того державою в умовах війни мають бути вжиті заходи: забезпечення безпеки громадян (забезпечити захист громадян від загроз безпеки, вживаючи заходів для запобігання атак, терористичних актів та інших форм насильства); гуманітарна допомога (надання гуманітарної допомоги населенню, включаючи харчування, медичну допомогу, проживання та інші основні потреби); захист соціально вразливих груп населення (особлива увага має бути приділена жінкам, дітям, людям з інклюзією, які можуть бути особливо під ударом під час війни); проведення інформаційних кампаній (організовувати інформаційні кампанії для своїх громадян з метою попередження небезпеки та надання рекомендацій щодо дій в умовах війни); захист прав людини (забезпечення дотримання прав людини незалежно від обставин війни, в тому числі шляхом контролю за діяльністю військових та інших органів влади); розробка планів надзвичайних ситуацій (підготовка планів надзвичайних ситуацій та надання громадянам інструкцій щодо дій в екстрених обставинах); соціальна підтримка (надання соціальної підтримки та допомоги постраждалим внаслідок війни, включаючи компенсації за збитки та втрати). Ці заходи мають на меті забезпечити безпеку, захист та добробут громадян у найважчі часи війни.

Щодо забезпечення дотримання прав громадян на окупованих територіях України є складним завданням, оскільки на цих територіях існує серйозне порушення міжнародного права та прав людини. Однак, деякі заходи можуть бути вжиті для покращення ситуації і вони застосовуються:

Міжнародний тиск та дипломатичні заходи – Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами та міжнародними організаціями, щоб залучити увагу до порушень прав людини на окупованих територіях та створити міжнародний тиск на окупантів.

Інформаційна кампанія – Україна проводить активну інформаційну кампанію, спрямовану на розкриття порушень прав людини на окупованих територіях та привертає увагу світової спільноти до цієї проблеми.

Міжнародні судові інстанції – Україна звернулась до міжнародних судових інстанцій, таких як Міжнародний кримінальний суд, з метою притягнення відповідальності за порушення прав людини на окупованих територіях.

Надання гуманітарної допомоги – Уряд України організовує та надає гуманітарну допомогу населенню, що проживає на окупованих територіях, забезпечуючи доступ до харчів, медикаментів та інших необхідних ресурсів.

Це лише не велика частина тих заходів, які вживаються і ще тих які могли б бути застосовані. Проте варто констатувати, що окупанти діють жорстко не дотримуючись ні норм міжнародного гуманітарного права ні будь яких інших гуманітарних норм щодо цивільного населення. Війна це завжди синонім слів порушення прав людини, і зупинити ці порушення можна лише зупинивши війну.

Антон Гайдук

аспірант «Міжнародного науково-технічного
університету імені академіка Юрія Бугая»
м. Чернігів, Україна

Розвиток економічних відносин територіальних громад України

Сучасні тенденції соціально-економічних трансформацій не обмежуються відповідними техніко-технологічними процесами, а полягають в їх надзвичайно складному симбіозі, що вимагає узгодження перманентних суспільних вимог та потреб шляхом ефективної переорієнтації механізмів державного управління на інноваційний розвиток. Економіці України як складній відкритій системі властиві загальні закономірності розвитку, які перебувають під впливом екзогенних (глобалізаційні та модернізаційні процеси) та ендогенних (матеріальні блага, кадрові ресурси, товарні відносини тощо) флуктуаційних параметрів. Негативні тенденції функціонування економіки України в умовах децентралізації обумовлені сукупністю об'єктивно-суб'єктивних факторів, а саме: втрата державою лідерських позицій на міжнародних ринках, низький рівень економічної свободи й результативності інноваційної діяльності, неефективність реформ в економіці та ін. Зважаючи на вищесказане постає актуальна проблема нейтралізації загроз деградації економіки та використання потенційних можливостей забезпечення її інноваційного розвитку в умовах децентралізації, вирішення якої передбачає формування резонансної представленим умовам моделі управління інноваційним розвитком шляхом зміни парадигми мислення в суспільстві та позиціонування стійкості зростання економіки України.

Основними інститутами в інноваційному суспільстві є інтегровані структури, в яких поєднується виробництво нового знання та його комерціалізація. В цілому, модель управління інноваційним розвитком характеризується складною структурою, головними елементами якої є: генерування наукових знань; рівень освіти та підвищення кваліфікації; комерціалізація наукових досліджень та інновацій; трансфер технологій та інновацій; захист інтелектуальної власності; інструменти регулювання [1-2].

Встановлено, що модель управління інноваційним розвитком економіки буде ефективною, якщо будуть дотримуватись такі умови: готовність суспільства та його інституцій здійснювати діяльність на принципах інноваційного розвитку; належний інвестиційно-інноваційний клімат для забезпечення інноваційного розвитку економіки на макро-, мезо й мікрорівнях; сформованість системи управління та

забезпечення реалізації моделі інноваційного розвитку економіки, яка передбачає розробку концепції інноваційного розвитку, державну інноваційну політику на засадах децентралізації, стратегії інноваційного розвитку, механізми управління інноваційною діяльністю, орієнтованих на задоволення та єдність соціально-економічних інтересів в умовах децентралізації.

Глобалізація соціально-економічних процесів в Україні вимагає становлення нових методологічних підходів до формування моделі управління інноваційним розвитком економіки в умовах децентралізації. Успішне здійснення децентралізації сприяє інноваційному розвитку економіки через:

- підвищення підзвітності та відповідальності урядових структур шляхом формування їхньої нової структури, більш наближеної до людей та відкритої до інновацій;
- зменшення зловживання владою завдяки передачі певних функцій центральних органів влади на нижчі рівні;
- покращення політичної стабільності шляхом надання організованим територіальним групам населення можливості контролювати процес розвитку економіки;
- посилення економічної конкуренції за допомогою створення нових невеликих комунікаційних майданчиків для змагання регіональних ринків [3-4].

Підтримуючи позицію вчених [1-6], що, ефективність функціонування та розвитку будь-якої соціально-економічної системи багато в чому залежить саме від вибору дієвої її моделі. У свою чергу, оцінка ефективності як системи, так і її моделі повинна мати об'єктивний, комплексний, а по можливості, і кількісний характер. Тому першочерговим є ідентифікація об'єктивних і однозначних критеріїв для оцінки ефективності, які б давали можливість проводити порівняння моделей, різних за своїми принципами, завданнями, ресурсами та механізмами управління.

Враховуючи, що на сучасному етапі конкуренція за відповідні ресурси поступилася конкуренції за споживача, зазначимо, що інновація є основою конкуренції і умовою конкурентоспроможності економіки. Встановивши взаємозв'язки між конкурентоздатністю, конкурентоспроможністю, конкурентостійкістю економіки та його інноваційного розвитку, вважаємо обґрунтованим оцінювати через зазначені категорії ефективність використання потенціалу інноваційного розвитку економіки.

Зауважимо що потенціал інноваційного розвитку економіки є змінним і залежить від сукупності факторів, зокрема: динаміки соціально-економічного розвитку України та окремих суб'єктів господарювання; темпів змін в глобальному просторі; рівня цивілізованості високорозвинутих країн; темпів розвитку людського капіталу; залежності України в цілому від вимог глобалізації; рівня насиченості та розвитку вітчизняного ринку товарів та послуг; обраних внутрішніх і зовнішніх стратегій; пріоритетів в експортному спрямуванні економіки тощо. Також, оцінку результативності використання потенціалу інноваційного розвитку економіки через рівень його конкурентоспроможності та конкурентостійкості доцільно проводити з позиції системної цілісності з орієнтацією на кінцеву продукцію, реалізацію стратегії або завдань.

Значний вплив на суспільний розвиток має модель управління інноваційним розвитком економіки, яка є більш складною структурою, адже відбувається залучення до функціональних й виробничих процесів природних ресурсів. Встановлено, що така складність передбачає дотримання сукупності вимог для результативної реалізації моделі управління інноваційним розвитком економіки України, а саме: 1) готовність

суспільства до інноваційного розвитку; 2) належний інноваційно-інвестиційний клімат на всіх рівнях управління; 3) сформована система державного управління; 4) узгодженість концепцій розвитку економіки, суспільства, інститутів, соціально-трудових, владних, земельних та інших відносин. Враховуючи цільові орієнтири інноваційного розвитку економіки України з метою покращення якості та умов життя, було встановлено, що результативність моделі управління інноваційним розвитком економіки визначається через сукупність взаємопов'язаних ефектів (техніко-технологічного, соціально-економічного, екологічного, організаційного, біологічного, динамічного), яка має визначену чітку структуру залежно від завдань та цілей економіки.

Література:

1. Потенціал розвитку і перспективи відродження сільських територій в умовах сучасних реформ: науково-аналітична доповідь. під ред.. В. Борщевського. Львів, 2017. 43 с.
2. Гриник І.В. Проблеми і перспективи наукового забезпечення трансферу інновацій в АПК. Методичні підходи створення інновацій та трансферу об'єктів інтелектуальної власності у агровиробництво / під ред. В.П.Ситника, В.В.Кириченка. Х., 2008. С. 16-20.
3. Дергачев В.А. Новые формы международной экономической регионализации. *Економічні інновації*. 2014. Вип. 57. С. 111-126
4. Інституціональна модель інноваційної економіки: колективна монографія / за ред. В. І. Ляшенка, О. В. Прокопенка, В. А. Омеляненко. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2019. 327 с.
5. Shestakovska T., Durglishvili N., Kushnir S. [Competitiveness of the agrarian business in the context of maintenance of leadership positions on the market](#). In: Strielkowski, W. (ed.). Proceedings of the 2nd International Conference on Social, Economic and Academic Leadership (ICSEAL 2018), Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 2018. ol. 217, pp177-184.
6. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку: монографія / В.В. Зянько. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. 397 с.

Глухенький М.Ю.

здобувач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри публічного управління, адміністрування
та соціальної роботи Національного університету
охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Правовий аспект державного управління в сфері екологічної безпеки в умовах ризиків війни

Правовий аспект державного управління в сфері екологічної безпеки в умовах ризиків війни має велике значення для забезпечення стійкості та захисту екологічного середовища в періоди конфліктів та воєнних дій, зокрема варто врахувати наступні аспекти:

міжнародне право: держави повинні дотримуватися міжнародних договорів, конвенцій та протоколів, пов'язаних з охороною довкілля, навіть у періоди війни. Наприклад, Женевські конвенції та інші міжнародні правові акти містять положення про захист навколишнього середовища в разі збройного конфлікту;

національне законодавство: держави повинні мати відповідне законодавство, яке регулює охорону довкілля в умовах війни. В тому числі, норми щодо захисту

водних ресурсів, повітря та ґрунтів від забруднення, а також механізми реагування на екологічні катастрофи, що виникають внаслідок воєнних дій;

стратегії та плани управління кризами: держави повинні мати стратегії та плани дій для врегулювання екологічних криз у разі воєнних дій. Сюди входять плани екологічної евакуації, заходи з обмеження забруднення, реагування на хімічні та радіаційні загрози тощо;

міжнародне співробітництво: умови війни вимагають спільних зусиль і співробітництва між державами для вирішення екологічних проблем, а саме обмін інформацією, координацію дій у разі екологічних катастроф та спільне розроблення стратегій з екологічного відновлення.

захист інфраструктури: держави також повинні приділяти увагу захисту екологічно важливої інфраструктури від можливих воєнних загроз.

Загалом, управління екологічною безпекою в умовах війни вимагає комплексного підходу, який базується на міжнародних нормах і принципах, національному законодавстві та співробітництві між державами.

Література:

1. Горлинський В.В. Філософія безпеки і сталого людського розвитку: ціннісний вимір / В.В. Горлинський. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2011. – 378 с.
2. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навч. посіб./ В.С. Джигирей. – К.: Знання України, 2000. – 203 с.
3. Добровольський В.В. Екологічні знання: Навчальний посібник / В.В. Добровольський. – К.: ВД "Професіонал", 2005. – 304 с.
4. Екологічна енциклопедія: У 3-х т. / Редколегія: А.В. Толстоухов (головний редактор) та ін. – К.: ТОВ "Центр екологічної освіти та інформації", 2006. – Т.1. - 432 с.

Гончарук О.Б.

аспірант кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування
Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика

Недоліки та проблеми державного управління системи охорони здоров'я в умовах воєнного конфлікту

Удосконалення державно-управлінського механізму охорони здоров'я в умовах воєнного стану є критично важливим завданням для забезпечення безпеки та добробуту громадян під час воєнних конфліктів. Зокрема важливо розробити чіткі плани дій та процедур для управління охороною здоров'я в умовах воєнного стану. Це включає розробку стратегій екстрених медичних втручань, медичного забезпечення та госпіталізації поранених. Крім того забезпечити ефективні комунікації та координації між різними рівнями управління охороною здоров'я, урядовими органами, медичними установами та громадськими організаціями. Також, важливим моментом є забезпечення медичним персоналом та ресурсами, зокрема запаси медичного обладнання, ліків, крові та інших медичних ресурсів повинні бути забезпечені та готові до негайного використання в умовах війни.

Не менш важливим аспектом є забезпечення безпеки медичному персоналу в умовах воєнного конфлікту, включаючи захист від нападів, надання безпеки на робочому місці та доступ до необхідних засобів захисту. А також психологічна підтримка як медичному персоналу, так і поранених цивільних осіб та їх родин, військовослужбовців у періоди воєнного стану.

Не менш важливим аспектом є збір та аналіз даних про здоров'я населення в умовах воєнного стану, що допомагає визначити пріоритети та ефективно спрямовувати ресурси для надання медичної допомоги. Варто також, налагоджувати співпрацю з міжнародними медичними організаціями та гуманітарними організаціями, що допоможе забезпечити доступ до медичної допомоги та ресурсів у найбільш вразливих груп населення.

Важливо враховувати ці аспекти при розробці та впровадженні стратегій управління охороною здоров'я в умовах воєнного стану, щоб забезпечити найвищий рівень медичної допомоги та безпеки для всіх громадян.

В умовах воєнного конфлікту система охорони здоров'я може зіткнутися з рядом серйозних недоліків та проблем, які ускладнюють надання ефективної медичної допомоги населенню, зокрема до таких ми віднесли:

недостатність ресурсів: умови воєнного стану призводять до значного зниження наявності медичних ресурсів, таких як ліки, медичне обладнання, кров, персонал і т. д. Недостатність цих ресурсів значно обмежує можливості охорони здоров'я;

порушення безпеки медичного персоналу: медичний персонал може стати об'єктом нападів або спроб впливу під час війни, що призводить до загрози їхньому життю та безпеці, як наслідок зменшення кількості медичних працівників, які готові працювати в умовах воєнного стану;

переповнення закладів охорони здоров'я: війни призводить до значного збільшення кількості поранених осіб, внаслідок чого заклади охорони здоров'я переповнені і перевантажені і це може знижувати якість медичної допомоги;

порушення доступу до медичної допомоги: війна перешкоджає наданню медичної допомоги населенню через знищення інфраструктури, перешкоди в пересуванні та інші обставини;

психологічні травми та стрес: війна це значне психологічне травмування та стрес як серед медичного персоналу, так і серед цивільних осіб та військовослужбовців;

відсутність координації та співпраці: умови війни ускладнюють координацію та співпрацю між різними медичними установами, гуманітарними організаціями та владними органами, що призводить до дублювання зусиль або навіть конфліктів у діях.

Наявні проблеми вимагають комплексного підходу та ретельного планування для забезпечення найкращої можливої медичної допомоги населенню в умовах воєнного конфлікту.

Література:

1. Гнатовський М. М. Європейський правовий простір. Концепція та сучасні проблеми. К. : Промінь, 2005. 224 с.
2. Гнатовський М. М. Становлення та тенденції розвитку європейського правового простору: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2002. 22 с.
3. Трихліб К. О. Гармонізація законодавства України і законодавства ЄС: наближення загально-правової термінології : монографія. Х. : Право, 2015. 224 с.
4. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи: загально-теоретична характеристика: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. К., 2005. 32 с.

В'ячеслав ГОЛУБ,

заступник директора Департаменту
сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної

Розвиток мережі спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства, як відповідь на зумовлені війною виклики (на прикладі Чернігівської області)

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, спричинені ним воєнні події зумовили посилення актуальності питань запобігання та протидії домашньому насильству та основних засад реалізації державної політики в цій сфері.

Такі суспільні виклики, передовсім, пояснюються критичною масою кризових явищ у приватній сфері, коли партнери через створені війною надзвичайно напружені умови вдаються до тиску, агресії та стресу в стосунках. Особливо це характерно для сімей, в яких є учасники або жертви бойових дій, адже такі обставини суттєво впливають на характер взаємин, зумовлюючи емоційне перевантаження. Окрім цього на нагальність питань домашнього насильства під час війни впливає ускладнення соціально-економічних проблем, нестабільність та втрати, що викликають конфлікти в сім'ях [1].

Уся гострота проблематики надзвичайно характерна для суспільної ситуації Чернігівської області, яка серед інших регіонів України першою відчула трагедію війни: запеклі бойові дії, авіаційні та ракетні обстріли, окупація населених пунктів, безчинства та знущання військових над цивільним населенням тощо. Група дослідників особливостей реалізації загроз державному суверенітету України та перспектив виходу з цієї війни зазначають, що воєнні дії на території України мають рішучий та безкомпромісний характер. При цьому російська сторона масштабно застосовує усі види зброї для знищення військового потенціалу України, її економічних, транзитних та інших спроможностей, руйнування системи державного управління, а найтрагічнішим є зростання жертв серед мирного населення [2]. Саме тому для Чернігівщини актуальність питань запобігання та протидії домашньому насильству в умовах війни є особливо високою.

Водночас, як саме явище домашнього насильства є складним і мультинауковим з точки зору його аналізу, так і показники його суспільної проєкції не є однозначними. Дані проведеного в окремих регіонах України аналізу судових постанов свідчать про суттєве збільшення (на 73%) кількості випадків домашнього насильства після початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну [3]:

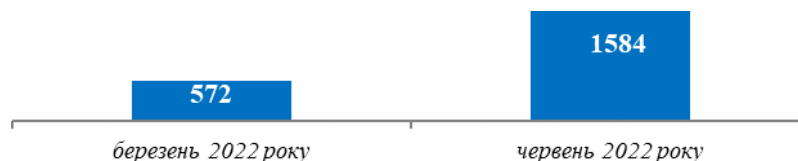

Рис. 1. Ріст кількості випадків домашнього насильства в окремих регіонах України в період після повномасштабного вторгнення

З іншого боку міжвідомча інформація про випадки домашнього насильства в Чернігівській області не свідчить про такий значний ріст цього явища в регіоні. Департаментом сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації узагальнено відповідні дані за 2021, довоєнний, рік та 2023 рік (2022 рік не розглядається через об'єктивну неінформативність певних показників, оскільки початок повномасштабного вторгнення рф в Україну був позначений суттєвим збоєм

в роботі державних органів, до повноважень яких належать питання запобігання та протидії домашньому насильству в області, що спричинило значні прогалини в обліку):

Показник	Кількість звернень щодо домашнього насильства, що надійшли за звітний період:	
	2021 рік	2023 рік
Усього:	11134	11037
<i>У т.ч. за суб'єктом звернення:</i>		
- діти:	268	370
- жінки:	9158	8587
- чоловіки:	1708	2080

Дані таблиці дійсно свідчать про загальну ідентичність довоєнної ситуації та стану справ у відповідній сфері в період війни. Однак, як зазначалось, явище домашнього насильства – комплексне, а, отже, і дослідницький погляд на нього має бути різнокурсний. Тож, оцінюючи соціальні явища, необхідно враховувати суспільні процеси, що відбуваються цей період.

Загрози, викликані війною, зумовили масштабну міграцію населення області із зони ризику в більш безпечні регіони України та за її межі. Мобілізація військовозобов'язаних також суттєво вплинула на кількість постійних мешканців населених пунктів регіону. А, виходячи з інформації з вищенаведеної таблиці, та, враховуючи результати згаданого раніше дослідження [3], кривдниками найчастіше є чоловіки. Ураховуючи зазначене, показники домашнього насильства на Чернігівщині у 2023 році можуть мати іншу конотацію, коли на тлі суттєвого зменшення чисельності населення та, зокрема, чоловічого, як вірогідного визначального фактора обсягу домашнього насильства в регіоні, кількісні показники цього явища лишаються на довоєнному рівні, – з певною долею впевненості можна стверджувати про його ріст.

Саме погіршенням ситуації щодо явища домашнього насильства в Чернігівській області може бути пояснено підвищення рівня актуальності питань його запобігання та протидії, та, як наслідок, – уваги з боку зацікавлених сторін. Наслідком цього став стрімкий розвиток мережі спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (далі – мережа, спеціалізовані служби), на Чернігівщині, тобто саме тих суб'єктів, що відповідно до чинного законодавства, на відміну від загальних служб підтримки, призначені виключно для цієї категорії та проводять цілеспрямовану роботу з нею [4]. Цей процес демонструє наведена нижче діаграма:

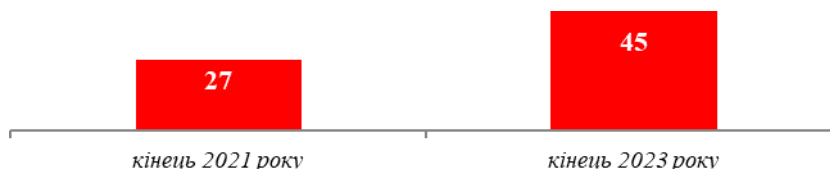

Рис. 2. Динаміка розвитку мережі спеціалізованих служб підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства, в Чернігівській області

Окрім кількісного розвитку мережі спеціалізованих служб відзначається прогрес у диверсифікації їх типів. Так, до мобільних бригад соціально-психологічної допомоги (далі – мобільні бригади) та спеціалізованих служб первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (далі – консультаційні служби) додалися денні центри соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (далі – денні центри) з «кризовими кімнатами». Останні є особливо важливими суб'єктами цієї роботи, оскільки забезпечують цілодобовий прилисток та надання соціальної допомоги упродовж певного періоду, що дуже важливо в умовах суцільної небезпеки.

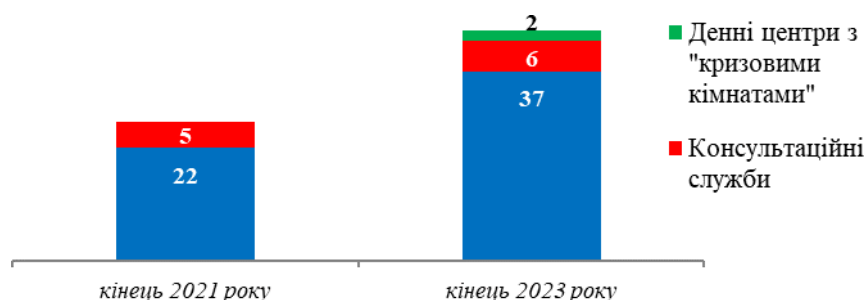

Рис. 3. Структура мережі спеціалізованих служб в Чернігівській області за типами

У контексті розвитку в Чернігівській області мережі спеціалізованих служб, необхідно звернути увагу на глобальних гравців, діяльність яких забезпечила цю динаміку. Це, передовсім, органи державної влади, місцевого самоврядування, міжнародні інституції та громадські організації. Так, окрім обласної державної адміністрації, сільських, селищних і міських рад області значний внесок у цю справу внесли Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA Україна) та громадська організація «Інноваційні соціальні рішення», як самостійні актори, так і у співпраці з місцевими органами влади. Зокрема, завдяки зусиллям зазначених недержавних суб'єктів в регіоні діють чотири мобільні бригади у Чернігові, Ніжині, Ніжинському районі та Варвинській територіальній громаді. А в результаті їхньої співпраці з облдержадміністрацією та Ніжинською міською радою створено два денні центри з «кризовими кімнатами» у Чернігові та Ніжині.

Разом з тим необхідно відзначити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на створення мережі спеціалізованих служб як реальний інструмент розвитку відповідної сфери [6]. Завдяки ній у 2023 році на Чернігівщині органами місцевого самоврядування було створено дві консультаційні служби в Борзнянській та Сосницькій територіальних громадах.

Загалом картина регіональної мережі спеціалізованих служб за суб'єктами їх створення має наступний вигляд:

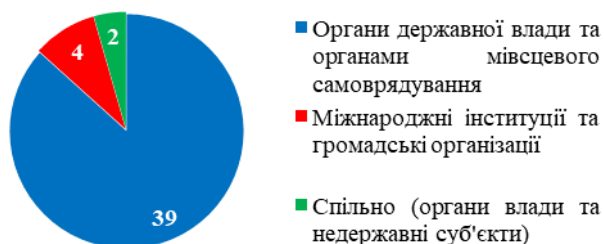

Рис. 4. Структура мережі спеціалізованих служб в Чернігівській області

Таким чином, розвиток мережі спеціалізованих служб став очевидною відповіддю на зумовлені війною виклики. Діяльність спеціалізованих служб є надзвичайно важливою та відіграє ключову роль у створенні безпечного та підтримуючого середовища для тих, хто постраждав від домашнього насильства, та у виконанні важливих завдань у сфері запобігання та протидії цьому явищу.

Література:

1. Запобігання та реагування на гендерно зумовлене насильство під час війни та в післявоєнних умовах: досвід та рекомендації жіночих громадських організацій / І. Адільханян та ін. Відень: WAVE, 2022.- С. 19.

2. М. Шевченко. Російсько-українська війна: особливості реалізації загроз державному суверенітету України та перспективи виходу з війни / М. Шевченко, О. Зозуля, Г. Храпач, А. Лепіхов // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського — 2022. — № 2(75). DOI: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2022-2-75/6-15>.

3. Domestic Violence in Ukraine: Response During the War (First Half of 2022). URL: <https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2022/10/ENGПроект-дослідження-РС.docx---копія.docx---копія.docx-1.pdf>.

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

5. Про затвердження Порядку та умов надання у 2023 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення мережі спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 02.06.2023 № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/559-2023-%D0%BF#Text>.

Голубка Д. С., аспірантка,
Львівський національний університет імені Івана Франка
Федунь Ю. Б., к.,е.,н., доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
Бігус М. М., к.,е.,н., доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Нормативно-правове забезпечення розвитку франчайзингового бізнесу в Україні

Останніми роками швидкими темпами розвивається підприємницька діяльність, у якій залишається усе менше галузей, які б не використовували франчайзингової форми ведення бізнесу. Оскільки, перед бізнесменом виникає питання, або займати дуже вузькопрофільну нішу, або починати робити те, що на ринку багато хто робить, а відповідно, – боротися з конкуренцією.

Франчайзинговий бізнес пропонує третій варіант – розпочати власну справу, користуючись сформованим брендом, налагодженими виробничими й управлінськими процесами та успішною моделлю уже існуючого бізнесу [1].

Будь-яка підприємницька діяльність передбачає роботу з договорами. Тому кожному керівнику важливо сформувати таку структуру договору та свого роду модель, яка при будь-якому сценарію розвитку подій ефективно розвиватиме бізнесу. Однією з таких договірних моделей є договори комерційної концесії та франчайзингу. Так, як якісно сформований договір франчайзингу – це запорука успіху правильного

використання франшизи як для франчайзера, так і для франчайзі, тобто свого роду схема відносин.

Тут варто чітко зазначити, що комерційна концесія – це закріплений у Цивільному кодексі України вид договору, тоді як франчайзинг – форма договірних відносин, які спеціальним чином не регулюються українським законодавством. За своєю ж суттю договір комерційної концесії – це аналог договору франчайзингу в Україні [1].

Виходячи із змісту ГКУ та ЦКУ та враховуючи аналогію у правовій природі комерційної концесії та франчайзингу, доцільно зазначити, що правоволоділець - це франчайзер, а користувач - франчайзі; зміст норм у двох кодексах, де надаються поняття договору комерційної концесії і визначається його предмет, не є цілком аналогічним, однак частково повторюється та взаємодоповнюють одна одну.

Також варто відмітити, що слід користуватися «вітчизняною термінологією» що найменше у випадку з внутрішніми договорами. Хоча навіть при використанні термінології франчайзингу, прийнятої в міжнародному обороті, українські суди трактують такі правовідносини як відносини комерційної концесії, отже проблем з тлумаченням у учасників таких правовідносин виникнути не повинно [2].

Аналіз законодавчого рівня розвитку франчайзингу свідчить про те, що воно в основному базується на понятті договору комерційної концесії, за яким передаються:

1. Комплекс прав на об'єкти інтелектуальної власності (знаки для товарів і послуг, комерційне найменування, промислові зразки, винаходи, твори, комерційна таємниця, ноу-хау тощо).

2. Комерційний досвід.

3. Ділова репутація [3].

Формуючи нормативну-правову базу для ефективного франчайзингового бізнесу в Україні, слід детально аналізувати та використовувати позитивний зарубіжний досвід, зокрема, США, європейських країн, Китаю, але разом з тим враховувати національні особливості та потреби суб'єктів господарювання в Україні [4].

Отже, нормативно-правове забезпечення франчайзингового бізнесу для українських підприємців, має буди нормативно-правовою підтримкою, яка сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Література:

1. Франчайзинг: веб-сайт. URL: <https://vigolex.net/project-details/franchayzing/>.
2. Особливості франчайзингу по-українськи: на що слід звернути увагу: веб-сайт. URL: https://ua.prostopravo.com.ua/prava_biznesu/dogovirni_vidnosini/statti/osoblivosti_franchayzingu_po_ukrayinski_na_scho_slid_zvernuti_uvagu.
3. Подоляк А. Франчайзинг, або З ким поведешся, від того й наберешся : веб-сайт. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA012647
4. Гордеюк А.О., Жук Д.В. Особливості та перспективи розвитку франчайзингу в Україні : веб-сайт. URL: https://pp-ss.pro/wp-content/uploads/2019/12/NDI_PPSN_2019-12-10.pdf

Дибко Н.М.

к.е.н., головний спеціаліст
відділу розвитку програмно-цільового методу
управління планування державного бюджету
Департаменту державного бюджету
Міністерства фінансів України

«Зелене» бюджетування у світі

Негативний вплив людини на довкілля є глобальною проблемою XXI ст., чинником погіршення кліматичних умов та загрозою для існування цивілізації. Сьогодні одним із найактуальніших питань соціально-економічного розвитку країн світу та, зокрема, країн-членів Європейського Союзу, є досягнення кліматичної нейтральності через накопичення несприятливих чинників. Так, в умовах викликів воєнного стану, збільшення забруднюючих речовин в атмосферне повітря, що негативно впливає на навколишнє середовище, пандемія та природні катастрофи, важливим є розробка та запровадження заходів, спрямованих на зменшення негативного впливу на клімат та навколишнє середовище. Уявлення про ступінь наявного та очікуваного антропогенного тиску викидів забруднюючих речовин на навколишнє середовище, дозволяє визначити ступінь досягнення цільових значень. Оцінювання впливу на навколишнє природне середовище окремих секторів економіки, стаціонарних та пересувних джерел викидів має знайти своє відображення у формуванні бюджету.

«Зелене» бюджетування застосовується деякими економічно розвинутими країнами світу та такими, що знаходяться на стадії розвитку, однак боротьба із негативним впливом на клімат є актуальним для усіх країн світу. Існують різні практики застосування «зеленого» підходу у бюджетуванні. Вони передбачають управління бюджетом за доходами та видатками через оцінку впливу на навколишнє середовище. У доходній частині бюджету це стосується запровадження податків і зборів, які стимулюють галузі виробництва застосовувати обладнання, що не має негативного впливу на навколишнє середовище, або такий вплив є нейтральним. В Україні у разі якщо під час провадження господарської діяльності здійснюються різні види забруднення навколишнього природного середовища та/або забруднення різними видами забруднюючих речовин, такий платник податку зобов'язаний визначати суму податку окремо за кожним видом забруднення та/або за кожним видом забруднюючої речовини.

Розвиток зеленого бюджетування почався з поєднання управлінських інструментів - політика визначення пріоритетів фінансування та фінансових – обсяги та умови. «Зелене» бюджетування є лише одним із підходів спрямованому на відстеженні обсягів видатків на боротьбу із зміною клімату з метою досягнення результату, а також здійснення оцінки щодо впливу окремих доходів і видатків на навколишнє середовище та базується на виді бюджетування “за результатами”. Так, у Словенії кожний інвестиційний проект має відображати рівень впливу на навколишнє середовище і отримати відповідну оцінку. Таку практику підтримує Світовий банк.

Так, Міністерством довкілля Словенії визначено мету: чиста вода, що передбачає видатки із бюджету в обсязі 35 млн євро. Ціль такого заходу встановлено: забезпечити чистою водою 99% домогосподарств.

Аналогічно, визначено мету: парки та зелені зони, обсяг видатків - 15 млн євро. Метою проекту встановлено: 75% громадян мають доступ до зеленої зони, розташованої не далі 1 км від будинку.

У Словенії здійснюється оцінка внеску проектів/заходів у досягнення природоохоронних цілей та принцип «Не завдавати істотної шкоди» шляхом маркування проекта/заходу: +2 - сприятливо, +1 - невизначено, 0 - нейтрально, -1 - несприятливо.

Як пояснюють фахівці Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), «зелене» бюджетування «включає оцінку впливу бюджетної та фінансової політики на довкілля та оцінку їхньої узгодженості з виконанням національних і міжнародних зобов'язань». Основна мета бюджетного підходу за «зеленим» пріоритетом полягає у прагненні забезпечити відповідність компонування бюджетних ресурсів до конкретних пріоритетів, управлінських стимулів та результативних показників.

ОЕСР створила платформу Паризького співробітництва наприкінці 2017 року щодо запровадження зеленого бюджетування на рівні всіх урядів. На початку 2021 року теоретико-прикладні вказівки з «озеленення бюджетів» опублікував Світовий банк. Європейська Комісія запропонувала для наступного довгострокового бюджету на 2021–2027 років, щоб не менш як 25 % видатків ЄС спрямовувалися на кліматичні дії та досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року.

Зелене бюджетування розглядається як одна з умов сучасного демократичного урядування: наприклад, 70 % платників податків Великобританії воліють витратити суспільні кошти в напрямі позитивного впливу на людей чи планету. У цій статті використовуємо для дослідження інструменту зеленого бюджетування «кліматичне маркування» теоретичні твердження, що публічні фінанси є частиною фінансової системи країни, а бюджетування – трансформована до актуальних потреб суспільства технологія управління публічними фінансами.

Для України важливим є вирішення проблеми зміни клімату, що потребує змін у ключових галузях економіки. Відокремлення подальшого соціально-економічного розвитку країни від збільшення викидів потребує врахування цілей в галузі боротьби зі зміною клімату.

Центральним органом виконавчої влади, уповноваженим формувати і здійснювати державну політику у сфері зміни клімату, є Міністерство екології та природних ресурсів України. Дорадчим органом для координації діяльності з різних аспектів проблеми зміни клімату є Міжвідомча комісія із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

Стратегічні документи: Цілі сталого розвитку: Україна, ціль 13 «Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками» (Указ Президента від 30.09.2019 № №722/2019); Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року (Розпорядження КМУ від 07.12.2016 № 932-р); Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року.

Світова практика свідчить, що кліматично орієнтований підхід у бюджетному процесі є врахування кліматичних аспектів на усіх стадіях бюджетного процесу та висвітлення у відповідних бюджетних документах цілеспрямованості на боротьбу зі зміною клімату. У бюджетних програмах враховуються кліматичні аспекти, які є специфічними екологічними та природними характеристиками.

Врахування кліматичних аспектів здійснюється виходячи з визначення актуальності з погляду клімату (виходячи із цілей: запланований вплив; на основі цілей політики: заходи, заплановані політикою у сфері клімату); охоплення сфер маркуванням (визначення галузевих міністерств; капітальні та/або поточні видатки; органи місцевого самоврядування та державні підприємства); вимірювання (оцінка витрат; визначення відповідності встановленим цілям).

«Зелене» бюджетування передбачає визначення процесів, вимірів і моніторингу «зелених» бюджетних доходів і витрат, спрямованих на представлення про бюджетне фінансування проектів і заходів політики, які спрямовані на досягнення цілей у сфері боротьби зі зміною клімату або захисту навколишнього середовища. Метою «Зелене»

бюджетування є забезпечити, щоб наслідки з точки зору впливу на клімат і навколишнє середовище достатнім чином враховувалися під час прийняття рішень, пов'язаних з фіскальною політикою. Забезпечується поєднання виконання національних і міжнародних зобов'язань. Такий підхід доцільно застосовувати як до доходів, так і до видатків.

Одним із ефективних інструментів по боротьбі із забрудненням навколишнього середовища також є зелені облігації. Це такі облігації, що являють собою проспект (рішення про емісію, а для державних облігацій України - умови розміщення) яких передбачає (передбачають) використання залучених коштів виключно на фінансування екологічного проекту або окремого його етапу ([стаття 18 Зелених облігацій Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»](#)). Зелені облігації, це такий борговий інструмент, кошти від продажу якого спрямовуються виключно на фінансування екологічних проектів, зокрема будівництво електростанцій, які працюють на відновлюваних джерелах енергії. Підходи щодо оцінювання впливу на навколишнє середовище доцільно застосовувати до таких інвестиційних зелених проектів.

Застосування кліматичного маркування на рівнях від напрямів використання коштів бюджетних програм до мережі головного розпорядника бюджетних коштів дасть змогу здійснювати моніторинг кліматичного впливу в результатах бюджетування для його подальшої оцінки.

Демиденко Д.
здобувач вищої освіти другого (магістерського)
рівня освіти, спеціальність Менеджмент,
ЗВО «МНТУ»,

Сучасні моделі оцінювання фінансової стійкості підприємств

Оцінка фінансової стійкості підприємств набуває особливої важливості в умовах змінного економічного середовища. Підприємства шукають ефективні та точні методи для визначення своєї фінансової стійкості, щоб уникнути ризиків банкрутства, зберегти конкурентоспроможність та забезпечити стабільність у довгостроковій перспективі.

Аналіз наукової літератури в області оцінювання фінансової стійкості підприємств свідчить про постійний інтерес до удосконалення методів аналізу та оцінювання фінансового стану компаній.

Актуальність теми продиктована тим, що дослідження та розробка нових методів оцінки фінансової стійкості підприємств відіграє важливу роль у підтримці життєздатності бізнесу та забезпеченні його успішного функціонування у сучасних умовах.

Мета дослідження. Це дослідження спрямоване на визначення ефективних інструментів, які допоможуть компаніям об'єктивно оцінювати свій фінансовий стан.

Моделі та методи, які використовуються для оцінювання фінансової стійкості підприємства, можна умовно об'єднати у три основні типи: описові, предикативні та нормативні [1-3].

Описові моделі і використовуються для опису та аналізу фактичних даних про фінансовий стан підприємства, орієнтовані на розуміння та виявлення закономірностей в фінансових показниках, які характеризують стійкість підприємства в минулому, дозволяють аналізувати та описувати стан фінансових показників у

певний період часу [1]. Вони часто використовуються для розуміння поведінки системи або процесу в умовах сталості або відсутності зовнішніх впливів. Дескриптивні моделі включають:

1. Горизонтальний фінансовий аналіз, який є корисним інструментом для оцінки здоров'я фінансів підприємства, визначення тенденцій у його розвитку та прийняття обґрунтованих управлінських рішень на основі аналізу динаміки фінансових показників.

2. Вертикальний фінансовий аналіз дозволяє детально вивчати структуру фінансів підприємства, виявляти та аналізувати зміни в складі фінансових звітів і відстежувати динаміку розвитку окремих компонентів. Це допомагає управлінцям отримати глибше розуміння фінансової структури підприємства та приймати обґрунтовані рішення на основі цього аналізу.

3. Порівняльний аналіз - це метод вивчення фінансової звітності, який передбачає порівняння різних аспектів фінансових даних для отримання важливої інформації про фінансовий стан підприємства. Цей метод дозволяє встановлювати взаємозв'язки, тенденції та відмінності між різними показниками за різні періоди часу або між різними підприємствами. Проводиться порівняння фінансових показників підприємства з аналогічними даними інших галузей чи конкурентів може дати глибше розуміння стану підприємства в контексті ринкових тенденцій.

4. Аналіз фінансових коефіцієнтів - це метод вивчення фінансових даних підприємства шляхом використання різних коефіцієнтів, що розраховуються на основі фінансових показників з метою оцінки фінансового стану, ефективності управління та здатності підприємства виконувати свої функції.

5. Факторний аналіз - це статистичний метод, який використовується для виявлення взаємозв'язків між змінними або факторами у наборі даних. Цей аналіз допомагає встановити, які фактори чи змінні можуть впливати на фінансові результати підприємства.

Предикативні моделі спрямовані на прогнозування майбутніх фінансових показників та стійкості підприємства. Предикативні моделі - це інструменти або методи, спрямовані на прогнозування майбутніх подій, поведінки або значень на основі аналізу наявних даних та використання різних алгоритмів. Зміст та методи предикативних моделей включають:

1. Прогнозування - передбачення майбутніх подій, значень чи тенденцій на основі аналізу минулих даних.

2. Застосування наявних структурованих та неструктурованих даних для створення прогностичних моделей.

3. Отримання прогнозів або приблизних значень для майбутніх подій, що допомагають у плануванні, прийнятті рішень та стратегічному управлінні.

Методи предикативних моделей:

1. Статистичні методи: використання статистичних аналізів, регресійних моделей, методів часових рядів для прогнозування майбутніх значень на основі попередніх даних.

2. Машинне навчання: використання алгоритмів навчання на основі даних для побудови моделей, які можуть прогнозувати та класифікувати дані, використовуючи різноманітні методи навчання.

3. Штучний інтелект: використання методів, що використовують нейронні мережі, глибоке навчання та інші техніки.

4. Техніки прогнозування включають у себе експертні системи, аналіз часових рядів, моделі часткового навчання та інші підходи, які дозволяють створювати

прогностичні моделі.

Нормативна модель фінансової стійкості - це набір нормативних показників, які вважаються ключовими для оцінки фінансової стійкості підприємства чи організації. Ця модель встановлює стандарти, які вважаються оптимальними чи прийнятними для забезпечення стійкості фінансового стану компанії.

Нормативні моделі використовуються для управління, планування та розробки стратегій, вони вказують на те, яким чином система чи процес повинен функціонувати, виходячи з визначених стандартів, норм чи цілей. Ці моделі дозволяють оцінювати поточний стан та визначати шляхи для досягнення бажаного ідеального стану. Моделі порівняння фактичних результатів діяльності господарюючих суб'єктів з очікуваними показниками. Вони допомагають підприємствам порівнювати свої результати з встановленими стандартами та рекомендаціями, щоб визначити відхилення та вжити заходи для покращення.

Висновки: комбінування різних моделей та методів оцінювання фінансової стійкості дозволяє підприємствам отримувати більш об'єктивні та повні показники свого фінансового стану, що сприяє вдосконаленню стратегій управління та забезпеченню стійкості у складних умовах сучасного бізнесу.

Література:

- 1.Ткаченко А. М., Єлець О. П. Deskriptivni modeli diagnostiki finansovo-ekonomichnoi diialnosti pidpriemstva. *Ekonomichnyi visnik Donbasu*. 2008 (4) s.149-151. URL: http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/483/11111/1/visnik_4_2008.pdf
2. Сучасні інформаційні технології для аналізу господарської діяльності підприємств / А. П. Заросило // *Ekonomichnyi visnik Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*. 2016. Vип. 4(2). С. 82-86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_4%282%29_18
- 3.Мельник. Г. Г., Методи та моделі оцінки фінансової стійкості підприємств регіону в антикризовому управлінні. *Ekonomichnyi visnik Donbasu* № 3 (25), 2011, с.108-111. - Режим доступу: http://www.evd-journal.org/download/2011/2011-3/Ek_visnyk_3_2011-108-111.pdf

Денис Дубовик

аспірант Міжнародного науково-технічного
університету імені академіка Юрія Бугая
м. Чернігів, Україна

Особливості публічного управління соціальними конфліктами в Україні

Значна кількість науковців акцентують увагу на тому, що інституціональна організація влади є органічним її виміром, що налагоджує відносини реалізації владних повноважень. Дане твердження також підтверджується тим, що влада завжди передбачає певне обмеження свободи кожної особистості, а інститут має елемент раціональності, що, у свою чергу зменшує рівень соціальної напруги та можливостей зловживання владними повноваженнями [1].

Суспільно-політичні інститути, об'єднання, організації, рухи, включаючись у конфлікт, підтримують власні соціально-владні інтереси. Тобто, соціальні конфлікти поділяють на конфлікт між владою і громадськістю, інтереси якої не представлені у владних відносинах; конфлікт між існуючою владою, який пов'язаний із внутрішньою боротьбою за розподіл відповідних владних повноважень та зайняття лідерських позицій, обґрунтовуючи новий курсу в межах діючого політичного ладу; конфлікт між індивідами та певними суспільними групами. Розвиток соціально-політичної системи будь-якої країни безпосередньо пов'язаний із процесом функціонування її інституціональної підсистеми, яка складається з таких інститутів, як: держава, уряд,

парламент, партії, громадські організації тощо, які діють у досить конфліктогенній сфері соціальних відносин.

Інституалізація функцій органів державної влади передбачає те, що кожен інститут державного управління виконує визначені для нього специфічні функції, які він має виконувати з метою забезпечення нормального функціонування, стійкого розвитку всіх об'єктів суспільного сектора й персональної відповідальності перед суспільством, державою за можливі недоліки та не результативність у такій роботі. Чітка інституалізація функцій органів державного управління дає можливість керівникам та спеціалістам у даному напрямі: знати, до якого конкретно інституту необхідно звернутись з появою відповідних проблем та їх вирішення; визначити, хто несе персональну відповідальність у разі не вирішення відповідної проблеми; можливість подати до суду на відповідний інститут за невиконання ним визначених йому доручень державою та застосування до нього визначених фінансових санкцій [2].

Функціональна змістовність інститутів публічного управління насамперед залежить від визначення нормативної, яка визнана міжнародними стандартами інституційної бази, перш за все специфічними національними законодавчими актами. Адже процес інституалізації публічного управління має чітко обумовлений постійний характер, орієнтований на приведення визначених завдань діючих інститутів публічного управління у відповідність до сучасних потреб всього суспільства. Тому створені на даний момент інститути не є постійними, вони змінюються в залежності від розвитку усієї соціальної системи та перспектив суспільного поступу загалом.

Інституціоналізація діяльності органів публічного управління в Україні проходить у контексті вдосконалення системи соціальних інститутів, які представляють собою сформовані на законодавчих засадах органи державної влади і місцевого самоврядування за участю громадян, громадських організацій, асоціацій та політичних об'єднань, що, у свою чергу, виступає суспільним компромісом, який надає владі характеру законності.

Важливим у розумінні саме інституційної основи соціального процесу є те, що інститути функціонують як відповідні унормовані форми влади. У свою чергу, змістом їх діяльності є задоволення інтересів та потреб суспільства й громадянина. Отже, інститут публічного управління є законодавчо унормованою формою участі громадян у формуванні та реалізації влади, що є змістом конституційного принципу народовладдя. Саме у соціальних інститутах він набуває процесуальної форми, а у владних – формально-юридичної, що правомірно поєднує поняття “інститутів” та “органів” влади в єдиному соціально-правовому комплексі. Такий підхід дозволяє розглядати інститути публічного управління у ролі виконавчої, законодавчої і судової гілок влади, органів місцевого самоврядування, політичні партії та інститути громадянського суспільства [3].

Вітчизняна система інститутів публічного управління соціальними конфліктами на сьогодні лише частково трансформувалася, адже її ключові елементи не отримали якісних змін, які б належним чином відповідали сучасній моделі різноманітності соціально-політичного процесу. Тому Україні необхідно нарощувати нові й зміцнювати вже існуючі інститути публічного управління соціальними конфліктами, які б функціонували в прозорому демократичному режимі за участі громадян і їх об'єднань, що є головним ресурсом суспільного розвитку нашої країни в умовах євроінтеграції [2].

Отже, під інституціоналізацією публічного управління соціальними конфліктами розуміється не лише затвердження чітких нормативно-правових актів, а

вся сукупність можливих регулюючих норм, а саме: законодавчі акти, меморандуми, протоколи, усні домовленості тощо. Тобто важлива не сама форма, а наявність добровільної та законної згоди формувати відносини та проводити переговори в рамках визначених правил. Становлення різноманітних громадських центрів, погоджувальних комісій з вирішення соціальних конфліктів, підключення масових громадських організацій, зацікавлених громадян на сьогодні є обов'язковою умовою для ефективної інституціоналізації публічного управління соціальними конфліктами.

Література:

1. Афонін Е. Концептуальні засади взаємодії політики й управління / авт. кол.: Е. Афонін, Я. Бережний, О. Валецький та ін.; за заг. ред. В. Ребкала, В. Шахова, В. Голубь, В. Козакова. Навч. посібник. Київ : НАДУ, 2010. С. 265-289.
2. Калюжна Ю. Попередження соціальних конфліктів: інформаційний аспект. Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник». 2017. Випуск 122. С. 380-383.
3. Конах В. Сучасні тенденції в захисті національних інтересів від російської пропаганди. Стратегічні пріоритети. 2016. №1. С.88-98.

Іван Дементов

аспірант ЗВО «Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая»
м. Чернігів, Україна

Напрями стимулювання розвитку територіальних громад

Децентралізація влади, яка є одним із пріоритетних напрямків реформ в Україні, передбачає передачу значних повноважень та ресурсів на місцевий рівень. Це створює нові можливості для розвитку територіальних громад, але також ставить перед ними ряд викликів. Одним із ключових викликів є забезпечення ефективного управління громадами. Для цього необхідно забезпечити належну професійну підготовку кадрів, впровадити сучасні технології управління та сприяти розвитку громадянської активності. Інноваційні підходи у державній політиці можуть бути ефективним інструментом для вирішення цих викликів. Вони дозволяють: Створити нові можливості для розвитку громад. Покращити ефективність управління. Підвищити рівень громадянської активності.

Деякі конкретні приклади інноваційних підходів у державній політиці для стимулювання розвитку територіальних громад включають:

1. Розвиток електронного урядування. Електронне урядування дозволяє громадам надавати послуги громадянам та бізнесу більш ефективно та прозоро. Україна активно розвиває електронне урядування. У 2015 році було прийнято Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», який заклав правову основу для розвитку електронного урядування в Україні. У 2018 році було створено Міністерство цифрової трансформації України, яке відповідає за розвиток цифрової економіки та суспільства в Україні. За останні роки в Україні було реалізовано ряд важливих проектів у сфері електронного урядування, зокрема: Розроблено та впроваджено єдину державну електронну платформу «Дія», яка надає громадянам доступ до широкого спектру державних послуг. Впроваджено електронний документообіг в органах державної влади та місцевого самоврядування. Розроблено та впроваджено систему електронної ідентифікації громадян [1].

Електронне урядування має ряд переваг, зокрема:

1. Покращення ефективності та прозорості державного управління. Електронне урядування дозволяє органам державної влади та місцевого самоврядування більш ефективно та прозоро надавати послуги громадянам та бізнесу.

2. Підвищення доступності державних послуг. Електронне урядування дозволяє громадянам та бізнесу отримувати державні послуги в будь-який час і в будь-якому місці.

3. Сприяння економічному зростанню. Електронне урядування сприяє розвитку підприємництва та економічному зростанню.

Разом із тим, розвиток електронного урядування в Україні стикається з низкою викликів, зокрема:

- нестача цифрових навичок у населення. Більшість українців не мають достатніх цифрових навичок для використання електронних державних послуг.

- недосконалість нормативно-правової бази. Деякі нормативно-правові акти не відповідають сучасним вимогам розвитку електронного урядування.

- нестача фінансових ресурсів. Розвиток електронного урядування потребує значних фінансових ресурсів.

У перспективі електронне урядування в Україні буде розвиватися за такими напрямками: Розширення спектру державних послуг, які надаються в електронному вигляді. Покращення якості державних послуг, які надаються в електронному вигляді. залучення громадян до процесу розвитку електронного урядування [2].

Отже, розвиток електронного урядування є важливим кроком на шляху до створення ефективного та прозорого державного управління в Україні.

2. Запровадження програм підтримки підприємництва. Підтримка підприємництва сприяє створенню нових робочих місць та економічному зростанню громад. Запровадження програм підтримки підприємництва є важливим інструментом для стимулювання економічного зростання та створення нових робочих місць. Такі програми можуть включати в себе: Фінансову підтримку, наприклад, у вигляді субсидій, грантів, кредитів та пільгових умов оподаткування. Інформаційну та консультаційну підтримку, наприклад, у вигляді навчальних програм, семінарів та консультацій з питань реєстрації бізнесу, оподаткування, маркетингу та управління. Інфраструктурну підтримку, наприклад, у вигляді надання офісних приміщень або виробничих потужностей.

3. Створення умов для розвитку соціальної інфраструктури. Соціальна інфраструктура, така як школи, лікарні та культурні заклади, є важливою для якості життя в громадах. Держава може створювати умови для розвитку соціальної інфраструктури за допомогою таких заходів:

3.1. Фінансування будівництва та реконструкції об'єктів соціальної інфраструктури. Цей напрямок є найбільш важливим, оскільки він дозволяє забезпечити фізичне існування соціальної інфраструктури.

3.2. Забезпечення доступності соціальних послуг для населення. Цей напрямок включає в себе надання пільг та субсидій малозабезпеченим громадянам, а також розвиток соціальних програм, таких як дошкільна освіта, безкоштовне лікування та соціальне житло.

3.3. Створення сприятливого середовища для розвитку соціальної інфраструктури. Цей напрямок включає в себе розробку нормативно-правової бази, яка сприяє розвитку соціальної інфраструктури, а також залучення приватного сектору до фінансування та будівництва соціальних об'єктів. Держава має вживати заходів для створення умов для розвитку соціальної інфраструктури. Це дозволить

підвищити якість життя населення та забезпечити його доступність до необхідних послуг [3].

4. Залучення громадян до управління громадою. Громадська активність сприяє розвитку громад та вирішенню місцевих проблем.

Держава може стимулювати розвиток інноваційних підходів у державній політиці для стимулювання розвитку територіальних громад шляхом:

Проведення досліджень та розробок у сфері децентралізації. Це дозволить розробити ефективні механізми впровадження інновацій.

Надання фінансової підтримки інноваційним проектам. Це сприятиме їх реалізації на практиці.

Створення сприятливого середовища для розвитку інновацій. Це може включати законодавчі зміни, а також підтримку з боку державних органів.

Впровадження інноваційних підходів у державній політиці є важливим кроком на шляху до забезпечення ефективного розвитку територіальних громад України.

Література:

1. Кужелєв М.О., Нечипоренко А.В. Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку: практика використання в Україні: монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.

2. Wallimann I. Social and solidarity economy for sustainable development: its premises – and the Social Economy Basel example of practice. International Review of Sociology. 2014. Vol. 24:1, P. 48-58.

3. Baark E. The Chinese State and Its Role in Shaping China's Innovation System. The Asian Developmental State, edited by Y.W. Chu. New York : Palgrave Macmillan, 2016. P. 217-236.

Дока Микола, Дульзон Артем

здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти,
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування,

Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені
академіка Юрія Бугая» м. Київ, Україна

Regtech – трансформаційний інструмент фінансового регулювання

Фінансове регулювання є важливим інструментом для керування соціально-економічним розвитком країни [1]. Воно спрямоване на забезпечення контрольованого впливу на темпи і якість економічного зростання шляхом вдосконалення інституційного середовища фінансово-економічних перетворень.

У зв'язку з переходом фінансових установ на роботу в цифровому форматі гостро постала необхідність пошуку нових методів та інструментів регулювання і нагляду за діяльністю фінансових установ з метою підвищення оперативності та ефективності регуляторних і наглядових рішень. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій є ключовим аспектом в цьому процесі.

Фінансові технології відкривають нові можливості для розвитку фінансового ринку [2], проте вони також створюють нові ризики, які потребують ефективного регулювання та нагляду. Регуляторам необхідно активно залучатися до процесу розвитку фінансових технологій та шукати інноваційні рішення для забезпечення стабільності та безпеки фінансового ринку.

Актуальність дослідження полягає в необхідності розробки єдиних стандартів роботи з базами даних, вимог до якості даних, аутсорсингу даних та

інформаційній безпеці фінансових установ. Також важливо враховувати тісну взаємодію між технологією і регулюванням, оскільки технологія змінює атрибути фінансових послуг та структуру ринку, а регулювання повинно адаптуватися до цих змін з метою підтримки ефективності.

Метою дослідження є визначення ступеня впливу фінансових технологій на фінансовий ринок та виявлення можливих методів реагування регулятора на цей вплив.

Фінансові технології мають потенціал змінити традиційні бізнес-моделі, структури та операції фінансових організацій. Адаптація контролюючих органів до цих змін може допомогти забезпечити ефективний нагляд за діяльністю фінансового ринку [3].

Результати наукових досліджень. Фінансове регулювання важливу роль у підтримці довіри до фінансової системи. Воно спрямоване на запобігання ризикам, забезпечення стабільності та ефективності ринку, а також захисту інтересів споживачів фінансових послуг.

В свою чергу, регулювання суттєво впливає на розвиток фінансових технологій, але ні технології, ні регулювання не є екзогенними. Фінансове регулювання спрямоване на усунення вразливості та недоліків на фінансових ринках, які послаблюють фінансову стабільність, підривають ефективність ринку та піддають ризику для споживачів. регулювання не є екзогенним фактором. Воно взаємодіє з розвитком фінансових технологій і, у свою чергу, може впливати на їхній розвиток. Правильне регулювання має бути пропорційним, забезпечуючи захист споживачів, підтримку конкуренції та усунення системних ризиків.

Фінансове регулювання повинно: надати стимули та враховувати системний ризик організацій; захистити споживачів у випадках, коли отримання інформації важко або дорого; а також підтримувати конкуренцію.

Розвиток фінансових технологій вимагає нових підходів до фінансового регулювання та нагляду. Контролюючим органам необхідно адаптуватися до змін, що відбуваються в сфері фінансових послуг, і шукати ефективні методи регулювання, щоб забезпечити стабільність та ефективність фінансового ринку. Це може включати розробку нових стандартів роботи з базами даних, впровадження заходів щодо інформаційної безпеки, а також використання аналітичних інструментів та штучного інтелекту для моніторингу та аналізу фінансових операцій.

Розвиток фінансових технологій вимагає адаптації регулювання до нових викликів і можливостей. Regtech (технології, що сприяють виконанню регуляторних вимог) може відігравати важливу роль у поліпшенні регулювання, забезпечуючи більш ефективний моніторинг та виконання регуляторних вимог.

Одним з можливих методів реагування на вплив фінансових технологій є активне співробітництво між регуляторами, фінансовими установами та іншими зацікавленими сторонами. Важливо створити механізми обміну інформацією та спільного вирішення проблем, що виникають у зв'язку з впровадженням нових технологій. Також необхідно розробляти гнучкі та інноваційні правила та політики, які б враховували особливості фінансових технологій і забезпечували їхню безпеку та стабільність [3].

При цьому слід зазначити, що регулювання не є екзогенним фактором. Воно взаємодіє з розвитком фінансових технологій і, у свою чергу, може впливати на їхній розвиток. Правильне регулювання має бути пропорційним, забезпечуючи захист споживачів, підтримку конкуренції та усунення системних ризиків.

У майбутньому, Regtech може бути використаний не тільки для підвищення

ефективності регулювання, але й для перетворення самого процесу регулювання. Він може допомогти переосмислити та реструктурувати фінансове регулювання, враховуючи трансформацію фінансового ринку та використовуючи переваги нових технологій.

Крім того, кордон регулювання повинен бути гнучким та забезпечувати контроль та коригування регуляторного арбітражу між регульованим та нерегульованим периметром з метою забезпечення обмеження системних ризиків та збереження цілей регулювання.

За доцільно взяти за основу методологію, запропоновану Великобританією, яка спрямована на гармонізацію моделей регулювання та вимог до відповідності (контрольованих даних), що може призвести до: 1) моделювання політики в галузі регулювання; 2) стандарти звітності; 3) засоби системи ризику; 4) гармонізація; 5) уніфіковані інструменти відповідності; 6) співпраця та обмін окремими даними; 7) співпраця регуляторів з Fintech.

Гармонізація політики регулювання та стандартів звітності може сприяти створенню єдиної системи регуляторного арбітражу, яка дозволить регуляторам ефективно контролювати діяльність регульованих та нерегульованих суб'єктів і забезпечити обмеження системних ризиків. Також, співпраця та обмін даними між регуляторами та Fintech можуть сприяти ефективному моніторингу [4] та виконанню регуляторних вимог.

Запропонована методологія може забезпечити стандартизований підхід до регулювання, що дозволить регуляторам більш ефективно реагувати на інновації в галузі фінансових технологій.

Для успішного впровадження фінансових інновацій необхідно розробляти стратегії, які б забезпечували баланс між стимулюванням інновацій та мінімізацією фінансових ризиків, враховуючи кращий досвід з інших країн. Також важливо розробити ефективні механізми регулювання та нагляду за інноваційними процесами, щоб забезпечити їхню стабільність та відповідність цілям національного розвитку.

Розвиток Regtech і співпраця між регуляторами та фінансовими технологіями можуть сприяти створенню ефективного регуляторного середовища, яке враховує швидкий розвиток фінансових технологій. Застосування стандартизованої методології регулювання, як запропоновано Великобританією, може забезпечити гармонізацію і співпрацю між регуляторами та сприяти розвитку інноваційних рішень у фінансовому регулюванні.

Література:

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва, та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2015. 376 с.
2. Міщенко В. І., Льон І. М. (2017) Роль монетарного регулювання у стимулюванні економічного розвитку. *Фінанси України*, (4), 75–93.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2017_4_7
3. Леонова Б. І., Урванцева С. В. Інноваційні технології в діяльності фінансових установ
URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c9639d37-0ca8-47d2-9665-88d04e75519c/content>
4. Концепція розвитку інноваційних наглядових та регуляторних технологій. Консультаційний документ. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%A1oncept_development_Suptech_Regtech.pdf?v=4

Інформаційно-аналітична система «СОТА» - новий рівень захисту та ефективності національної безпеки

У сучасному світі, де загрози для національної безпеки постійно зростають, важливо мати ефективні інструменти для аналізу, моніторингу та управління ризиками. Україна, як країна, що пережила та продовжує боротися зі складними викликами, активно впроваджує інноваційні технології для підвищення ефективності заходів безпеки. Однією з таких ініціатив є інформаційно-аналітична система «СОТА».

В контексті військової агресії і постійно зростаючих загроз для національної безпеки, впровадження та подальше розвиток інформаційно-аналітичних систем, таких як ІАС «СОТА», є надзвичайно важливим кроком для забезпечення безпеки та стійкості країни.

Метою даного дослідження є розкриття особливостей функціонування та можливостей інформаційно-аналітичної системи «СОТА» (ІАС «СОТА»), як інноваційного інструменту для забезпечення національної безпеки України.

ІАС "СОТА" представляє собою високотехнологічну платформу, розроблену з метою забезпечення комплексного аналізу та моніторингу ситуації в сфері національної безпеки України. Ця система була створена в Апараті Ради національної безпеки і оборони України та впроваджена з метою підвищення ефективності прийняття рішень, оперативної реакції на загрози та забезпечення найвищого рівня захисту конфіденційної інформації.

Система «СОТА» створена для збору, обробки та аналізу великого обсягу даних з різних джерел, спрямованих на виявлення загроз і можливих вразливостей у сферах національної безпеки. Її роль в національній безпеці полягає: в виявленні потенційних загроз для національної безпеки, включаючи військові, терористичні, кібернетичні та інші загрози; в оцінці та аналізу ризиків, які можуть виникнути з різних сфер, включаючи політичні, економічні, військові, технічні та інші ризики; в забезпеченні оперативного моніторингу стану справ, включаючи військові події, соціальні процеси, економічні тенденції та інші ключові аспекти; в реагуванні на загрози, відстеженні подій, вирішенні проблемних ситуацій і запобіганні потенційним небезпекам; в також в забезпеченні співпраці та координації дій між різними структурами для вирішення завдань національної безпеки та оборони.

Слід зазначити, що спеціалісти Апарату РНБО України спільно з відповідними міністерствами та відомствами успішно працюють над втіленням рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 червня 2021 року щодо покращення мережі ситуаційних центрів та цифрової трансформації сфери національної безпеки і оборони. Це рішення було введено в дію Указом Президента України від 18 червня 2021 року № 260 [1]. Основний акцент співпраці зроблено на впровадженні програмного забезпечення ІАС "СОТА" у єдину мережу ситуаційних центрів країни.

Сучасна інформаційно-аналітична система "СОТА" (ІАС "СОТА"), яка розроблена та введена в експлуатацію Апаратом РНБО України, базується на технології Big Data. [2].

Працюючи з Big Data, система забезпечує зберігання, об'єднання та аналіз даних із різноманітних джерел із метою підвищення достовірності, ефективного моніторингу стану національної безпеки у понад 20-ти напрямках) [3]. Серед цих напрямів є питання соціальної, внутрішньої та зовнішньополітичної безпеки, ситуація в зоні проведення операції об'єднаних сил, поширення захворювання на коронавірусну інфекцію COVID-19 як у світі, так і в Україні, процеси просторової та функціональної трансформації, самоврядування у контексті децентралізації, стан місцевих бюджетів і спроможність громад, проблеми надкористування, питання економічної та фінансової безпеки, а також загрози на внутрішніх та зовнішніх ринках, тощо.

Метою цієї системи є ефективна координація діяльності державних органів для забезпечення безпеки країни [2].

Програмні аналітичні модулі ІАС "СОТА" дозволяють забезпечити об'єктивний контент-аналіз даних та синхронізацію інформації із різних джерел. Це інструмент для аналізу та управління ризиками у сфері національної безпеки та оборони України.

ІАС "СОТА" представляє собою високорівневу систему, що збирає і обробляє інформацію зовнішніх джерел, синхронізуючи її з геопросторовими даними [4].

Вона має гнучку та відкриту архітектуру, що дозволяє створювати нові функціональні модулі відповідно до потреб, що виникають під час виконання державної політики у сфері національної безпеки. Ця система розроблена з урахуванням потреб у надійному захисті конфіденційної інформації та забезпеченням ефективного аналізу даних для прийняття обґрунтованих рішень.

ІАС "СОТА" представляє собою складну багатошарову інформаційно-аналітичну систему найвищого рівня захисту інформації [2].

Система "СОТА" використовує три рівні обробки інформації: загальнодоступний, для службового користування та таємний. Для забезпечення безпеки обробки даних ІАС "СОТА" було отримано Атестат відповідності на комплексну систему захисту інформації, який був виданий після проведення державної експертизи.

Програмні аналітичні модулі ІАС "СОТА" дозволяють проводити об'єктивний аналіз даних та синхронізувати інформацію з різних джерел. Ці модулі є важливим інструментом для аналізу та управління ризиками у сфері національної безпеки і оборони України [2].

"Інформаційно-аналітична система "СОТА" – це передовий інструмент для аналізу та управління ризиками в сфері національної безпеки і оборони"[5]. Це було підкреслено 26 жовтня 2023 року, під час зустрічі керівника Апарату Ради національної безпеки і оборони України Андрія Зюзя з делегацією Консультативної місії Європейського Союзу з реформування сектору цивільної безпеки України"[5].

«Ми розмовляємо про ефективний інструмент із високим рівнем захисту інформації, яким активно користується керівництво держави для ухвалення стратегічних управлінських рішень»[5], підкреслив Андрій Зюзь.

Аналізуючи можливості цієї системи, керівник Апарату звернув увагу на те, що вся інформація, отримана з державних реєстрів, оновлюється в режимі реального часу. Це не лише допомагає отримувати повну картину минулих подій, але й дає змогу розуміти поточну ситуацію та робити прогнози для майбутніх дій.

За словами керівника Апарату Ради національної безпеки і оборони України Андрія Зюзя, система надає можливість відслідковувати розвиток у різних сферах нашої економіки. Завдяки системі є можливість побачити, що відбувається з

використанням природних ресурсів, розглянути кількість сплачених податків, а також виявити особи, які перебувають під санкціями. За допомогою системи можливо проводити аналіз військових загроз та ризиків, відстежуючи ракетні атаки, дії безпілотників та авіації, оцінювати ситуацію на лінії фронту та контролювати постачання західного озброєння.

«Ми ставимо акцент на точність, своєчасність та візуальність контенту», - пояснив Андрій Зюзь [5]. Він також додав, що тема національної безпеки охоплює всі сфери життєдіяльності і є надзвичайно важливою для країни.

В контексті конкретних ситуацій, система відслідковує ситуацію на лінії бойових дій, контролює розміщення ворожих сил, ракетні удари по території України, обстріли населених пунктів та має можливість географічного відстеження інформації щодо воєнних дій, надзвичайних ситуацій та публічних заяв в медіапросторі.

ІАС "СОТА" дозволяє контролювати нові поставки озброєння за статусами (наприклад, готове до відвантаження, в дорозі або отримано ЗСУ) та країнами, що надають зброю, повідомили у РНБО.

Система надає можливість уряду та військовим структурам отримувати оперативну інформацію щодо стану справ у різних галузях національної безпеки. Її функціонал охоплює аналіз даних про економіку, енергетику, екологію, соціальні показники, військові загрози, міжнародні відносини та інші ключові аспекти. Це дозволяє проводити не тільки стратегічний, але й оперативний аналіз ситуації в реальному часі. Завдяки цьому відбувається якісний моніторинг та ефективне планування та управління переміщеннями людських та технічних ресурсів, з урахуванням динаміки, та змінами бойової обстановки, беручи до уваги зовнішні фактори (місцевість, тимчасовий та погодний аспект, рівень скритності, кількісні та якісні характеристики людського ресурсу та техніки).

У результаті дослідження доведено, що інформаційно-аналітична система «СОТА» відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки України, допомагаючи у виявленні, аналізі та управлінні ризиками, що дозволяє країні краще реагувати на потенційні загрози та робити обґрунтовані стратегічні рішення.

Література:

1.Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Щодо удосконалення мережі ситуаційних центрів та цифрової трансформації сфери національної безпеки і оборони» від 4 червня 2021 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0039525-21#Text>

2.Сайт Ради національної безпеки і оборони України <https://www.rnbo.gov.ua/ua/COTA.html>

3. Палій, С. (2022). Сучасні тенденції розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення у контексті прийняття ефективних управлінських рішень: (на прикладі органів державної влади України). Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук, (10), 166–174. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.10.2022.269493>

4. В Україні презентували сучасну систему «СОТА», яка містить вичерпну інформацію з різних сфер життєдіяльності країни, більшість даних буде публічною. Президент України Володимир Зеленський : офіц. інтернет-представництво. 5 жовт. 2021. URL: <https://www.president.gov.ua/news/v-ukrayini-prezentuvali-suchasnu-sistemu-sota-yaka-mis-tit-vi-70933>

5. Андрій Зюзь: «Вище керівництво держави користується системою «СОТА» під час ухвалення управлінських рішень» <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/6686.html>

Завада О.Г.

магістр з державного управління, завідувач
навчальним кабінетом кафедри ракетних

Аспекти публічного управління виконавчого провадження

Важливість виконавчого провадження полягає в тому, що воно є завершальною стадією судового процесу. Його метою є захист прав, власності, навколишнього середовища та моралі фізичних і юридичних осіб, забезпечення громадської безпеки та виконання законів, що встановлюють порядок здійснення публічної влади.

Реформування та оптимізація публічної влади потребує розуміння адміністративно-правових інструментів, що використовуються для регулювання окремих сфер управлінської діяльності. Не є винятком і сфера примусового виконання судових та інших інституційних рішень, яка нещодавно зазнала значних законодавчих змін. Так, запровадження інституту приватних виконавців сприяло переходу від централізованої до єдиної системи виконавчого провадження, що, безперечно, вплинуло на особливості адміністративно-правового регулювання.

Відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII [6], «виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) (далі – рішення) – сукупність дій визначених у цьому Законі органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню» [6].

Виконавче провадження є однією з основних гарантій законності та покликане забезпечити своєчасне та якісне виконання рішень судів та інших компетентних органів. Важливість виконавчого провадження полягає в тому, що воно є завершальним етапом виконавчого процесу, який захищає права фізичних і юридичних осіб, власність, навколишнє середовище та моральні права, забезпечує громадську безпеку і є процедурою здійснення державної влади.

Прийнявши Закон України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII [6], держава не відмовилася від регулювання виконавчого провадження, тому передала моніторинг процесу Міністерству юстиції України, наділивши його не лише контрольною функцією, а й можливістю перевірки професійної компетентності майбутніх виконавців. З огляду на це настала можливість самостійно обирати, чи звертатись до державного виконавця, чи до приватного.

У більшості випадків фізичні та юридичні особи віддають альтернативу державним виконавцям. Стягувач може за власним бажанням звернутися до державного виконавця або приватного виконавця (за винятком того, що стягнення може здійснювати лише державний виконавець).

Важливим питанням розвитку системи виконавчого провадження є встановлення чітких правил і принципів діяльності приватних виконавців та створення системи відповідальності приватних виконавців, яка унеможливило непрофесійну поведінку. Запуск інституту приватних виконавців дозволяє стягувачам обирати між приватними та державними виконавцями та забезпечити ефективне виконання виконавчих проваджень.

Вимоги до приватних виконавців значно вищі за вимоги до державних. Приватні виконавці підзвітні Міністерству юстиції України, контроль за їх роботою здійснюють Кваліфікаційна комісія приватних виконавців і Дисциплінарна комісія приватних виконавців. Міністерство юстиції України веде Єдиний реєстр приватних виконавців України, доступ до якого розміщено на офіційному вебсайті Міністерства юстиції України. Про початок своєї діяльності приватні виконавці зобов'язані повідомити Міністерство юстиції України. Ці суб'єкти виконавчого процесу мають право розпочати свою діяльність з дня внесення відомостей про них до Єдиного реєстру приватних виконавців України.

Важливим чинником ефективності виконавчого провадження є інформаційне забезпечення, в якому автоматизована система виконавчого провадження посідає одне з головних місць. Наказом Міністерства юстиції України від 05 серпня 2016 року № 2432/5 [7] закріплено Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, у якому автоматизована система виконавчого провадження трактується як «інформаційно-комунікаційна система, що забезпечує збирання, зберігання, облік, пошук, узагальнення, надання відомостей про виконавче провадження, формування Єдиного реєстру боржників та захист від несанкціонованого доступу» [7].

Згідно з положеннями статті 8 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII [6], автоматизована система виконавчого провадження забезпечує: об'єктивний та справедливий розподіл виконавчих документів між державними виконавцями; надання інформації про виконавче провадження сторонам виконавчого провадження; підготовку документів до виконавчого провадження; централізоване зберігання виконавчих документів; централізоване зберігання відомостей про рахунки державних та приватних виконавців, що розкриваються для цілей виконавчого провадження; підготовку статистичних даних; етапи реєстрації та доставки вхідних та вихідних листів; здачу документів виконавчого провадження до електронного архіву; ведення Єдиного реєстру боржників.

Оголошення воєнного стану в Україні призвело до зупинки роботи автоматизованої системи виконавчого провадження, тому державне підприємство «Національні інформаційні системи» тимчасово заблокувало доступ до Автоматизованої системи виконавчого провадження та Єдиного реєстру боржників з метою запобігання несанкціонованому втручання в інформацію, що міститься в цих реєстрах. Зупинення реєстрації призупинило проведення виконавчих дій державними та приватними виконавцями.

Починаючи з 11 квітня 2022 року Державне підприємство «Національні інформаційні системи» частково почало відновлювати доступ виконавців до автоматизованої системи виконавчого провадження.

Так, Наказом Міністерства юстиції України від 04.04.2022 № 1310/5 «Деякі питання доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження та Єдиного реєстру приватних виконавців України у період воєнного стану» [8] здійснено регулювання питання підключення виконавців до автоматизованої системи виконавчого провадження в умовах воєнного стану. Орієнтиром формування тенденцій розвитку виконавчих процедур можна вважати сучасну політику реформування публічного управління, напрямки якої безумовно впливатимуть на сферу примусового виконання рішень.

Приватним виконавцям доступ до автоматизованої системи виконавчого провадження заборонений, однак він може бути відновлений адміністратором автоматизованої системи виконавчого провадження на підставі письмового повідомлення виконавчого органу Міністерства юстиції України за таких обставин:

1. Договір (контракт) страхування цивільно-правової відповідальності укладено приватним виконавцем відповідно до вимог статті 24 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [9], термін дії якого не закінчився.

2. Приватні виконавці не зобов'язані сплачувати жодних зборів за використання автоматизованої системи виконавчого провадження.

3. Якщо офіс приватного виконавця не розташований у зоні ведення активних бойових дій або тимчасово окупований, інформація про це вноситься до переліку та може бути проведена перевірка офісу приватного виконавця.

4. Приватний виконавець здійснює свою діяльність в офісі, відомості про який внесено до Єдиного реєстру приватних виконавців України, який відповідає вимогам, встановленим відповідними нормативно-правовими документами.

Доступ державних та приватних виконавців (посадових осіб) до інших Єдиних та Державних реєстрів Міністерства юстиції України призначено для здійснення ними повноважень щодо примусового виконання судових рішень та рішень інших органів відповідно до законодавства та з урахуванням положень Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» від 06.03.22 №209 [8].

20 червня 2023 року оприлюднено законопроект №9407 «Про внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження» щодо деяких питань виконання виконавчих проваджень та відповідальності виконавців» [10]. Саме цим проектом законодавчого документу Верховної Ради України визначається відповідальність виконавців. Відповідно до законопроекту виконавець несе цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність за свої рішення, дії чи бездіяльність, а також за шкоду, заподіяну третім особам, у порядку та розмірі, встановлених законом, а також несе дисциплінарну відповідальність, тобто він може бути притягнений до дисциплінарної відповідальності за вчинення ним дисциплінарного проступку, що визначено у Законах України «Про державну службу» від 10.12.2015 № 889-VIII [11] та «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII [9].

Часто виконавці накладають арешт на всі кошти боржника, а не на частину. Тобто виникає ситуація, за якої сума арештованих коштів значно перевищує суму, необхідну для виконання виконавчого документа. Для того, щоб виконавці не зловживали своїми повноваженнями, законопроектом пропонується заборонити накладати арешт на майно та кошти боржника у розмірі, що перевищує необхідний для забезпечення реального виконання рішення. Крім того, окремими положеннями пропонується доповнити Закон України «Про виконавче провадження» новою статтею 76-1, яка передбачає підстави для притягнення посадових осіб, які здійснюють виконавчий процес, до дисциплінарної відповідальності. Так, цією статтею встановлено, що дисциплінарними порушеннями державних службовців, тобто державних виконавців, можуть бути, зокрема, зневажливі висловлювання щодо державного гімну, національних символів та народу України, прийняття рішень, що суперечать законодавству або висновкам Верховного Суду тощо. Водночас для приватних виконавців невиконання умов примусового заходу, порушення правил професійної етики, порушення вимог професійної сумісності вважатиметься дисциплінарним проступком.

Отже, відзначимо, що виконавче провадження є складним юридичним утворенням, оскільки поєднує в собі здійснення публічної влади, у тому числі діяльність державних і приватних виконавців та органів судової влади. З вищевикладеного можна зробити висновок, що прийняття та реалізація нових законодавчих змін в контексті удосконалення публічно-управлінських аспектів матиме позитивний вплив і, насамперед, сприятиме захисту прав та інтересів сторін виконавчого провадження.

Література:

1. Булик І. Л. Особливості виконавчого провадження в Україні. Київський часопис права. 2021. № 1. С. 65-71.
2. Фурса С. Функції виконавчого провадження та їх вплив на реалізацію органами примусового виконання їх завдання в Україні. Scientific Collection «InterConf». 2022. № 119. С. 93-100.
3. Андрієвська Л. О. Виконавче провадження як завершальна стадія судового процесу. Трансформаційні процеси в умовах війни та післявоєнного періоду: Збірник матеріалів Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 10 червня 2022 року). Чернігів: ГО «Науковоосвітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2022. С. 301-302.
4. Сергієнко Н. А. Поняття, задачі та структура виконавчого провадження. Юридична наука. 2019. № 11(101), Том 2. С. 215-225.
5. Кравцов С. О., Кріконова Е. К. Виконавче провадження як завершальна стадія судового процесу. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2020. Том 31(70) № 3. С. 79-83.
6. Про виконавче провадження: Закон України; Перелік від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>
7. Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження: Наказ Міністерства юстиції України; Положення, Перелік, Форма типового документа, Звіт від 05.08.2016 № 2432/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-16#n16>
8. Деякі питання доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження та Єдиного реєстру приватних виконавців України у період воєнного стану: Наказ Міністерства юстиції України від 04.04.2022 № 1310/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0381-22#Text>
9. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>
10. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження» щодо деяких питань виконання виконавчих проваджень та відповідальності виконавців» від 20.06.2023 № 9407. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI09426A?an=5>
11. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

Зозуля В.

студентка І курсу,
спеціальність 081 «Право»
«Чернігівський інститут інформації,
бізнесу і права» ЗВО МНТУ м. Чернігів

Молодіжна політика в демократичному суспільстві залишається актуальною та важливою темою з численними аспектами, що впливають на розвиток суспільства в цілому.

Молодь становить значну частку населення багатьох країн, і її думка та дії можуть суттєво впливати на політичну картину. Забезпечення їхньої активної участі у політичних процесах стає важливою умовою для представлення різноманітних поглядів та інтересів.

Молодь часто приносить новаторські ідеї та підходи в політику, що може сприяти розвитку суспільства та вирішенню складних проблем. Залучення їхнього потенціалу може призвести до нових стратегій розвитку.

Молодіжна політика включає в себе питання соціальної справедливості, рівних можливостей, боротьби з дискримінацією та інші аспекти, що стосуються прав та інтересів молоді. Забезпечення їхнього гідного представництва є важливим для демократичного суспільства.

Розбудова молодіжної політики сприяє підвищенню рівня політичної грамотності та активності серед молоді. Забезпечення освіти та інформування про політичні процеси є ключовим для формування громадянської свідомості.

Залучення молоді до прийняття рішень і вирішення суспільних проблем визначає їхню роль як активних учасників та суб'єктів змін. Це сприяє вихованню відповідальних громадян, які беруть участь у формуванні своєї держави.

Молодіжна політика – це діяльність держави, органів місцевого самоврядування та громадського сектору, спрямована на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції молоді в суспільні процеси [1].

Мета молодіжної політики полягає у створенні умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, підвищенні рівня її самостійності та конкурентоспроможності, а також сприянні активній участі молоді у суспільному житті.

Молодіжна політика в демократичному суспільстві є дуже важливою, оскільки молоді люди є майбутнім нації. Забезпечення їхніх прав, можливостей для розвитку та участі в прийнятті рішень допомагає забезпечити сталість та процвітання суспільства. Тому актуальність молодіжної політики полягає в тому, щоб створити умови для розвитку та самореалізації молодих людей, щоб вони могли внести свій внесок у будівництво кращого майбутнього для всіх.

Для успішної реалізації молодіжної політики в демократичному суспільстві важливо створити механізми для активної участі молодих людей у прийнятті рішень, враховуючи їхні потреби та погляди. Також важливо забезпечити доступ молоді до освіти, робочих місць, культурних та спортивних заходів, щоб вони могли розвиватися та самореалізовуватися. Крім того, важливо підтримувати молодіжні ініціативи та проекти, спрямовані на покращення якості життя молодих людей і суспільства в цілому.

Основні принципи молодіжної політики: потреба визначення та встановлення чітких кроків щодо її впровадження на місцях та в новостворених об'єднаних територіальних громадах.

До цих кроків слід віднести [2]:

1) розроблення програми розвитку молоді, формування її бюджету та календарного плану;

2) організація заходів з надання послуг для молоді та створення необхідної молодіжної інфраструктури;

3) впровадження молодіжної кадрової політики (стажування, підвищення кваліфікації, тренінги щодо першого робочого місця, профорієнтація серед шкільної молоді тощо);

4) встановлення фінансових стимулів у вигляді премій, соціального житла для тих, хто займається молодіжним підприємництвом, запровадження компенсації відсотків по кредитах, видача безвідсоткового кредиту, пільги на оренду приміщень, землі тощо;

5) проведення щорічного звітування за результатами роботи в напрямі молодіжної політики задля аналізу загального стану та виявлення сильних і слабких сторін для їх посилення та визначення перспективних напрямів роботи.

Деякі з проблем, які можуть виникати у молодіжній політиці в демократичному світі, включають обмежений доступ молодих людей до участі в політичному процесі, недостатню увагу до їхніх потреб та проблем, а також відсутність ефективних механізмів для взаємодії між молодіжними організаціями та урядом. Щоб вирішити ці проблеми, важливо забезпечити більш активну участь молоді у прийнятті рішень, створити програми та проекти, спрямовані на підтримку молоді та їхнього розвитку, а також підтримувати співпрацю між різними інтересами для досягнення спільних цілей.

Для вирішення проблем молодіжної політики в демократичному суспільстві можна впровадити такі заходи:

1. Забезпечити більшу участь молоді у політичному процесі шляхом створення механізмів для їхньої активної участі у прийнятті рішень.

2. Розробити та впровадити програми та проекти, спрямовані на підтримку молоді та їхнього розвитку, включаючи доступ до освіти, робочих місць та культурних заходів.

3. Підтримувати молодіжні ініціативи та проекти, спрямовані на покращення якості життя молодих людей та розвиток суспільства в цілому.

4. Забезпечити ефективну співпрацю між молодіжними організаціями, урядом та іншими стейкхолдерами для досягнення спільних цілей.

Отже, залучення молоді до політичних процесів є необхідним для збереження та розвитку демократії. Молодь, виступаючи як суб'єкт змін, може приносити новаторські підходи та важливі голоси до суспільного діалогу.

Активна молодіжна політика сприяє формуванню висококваліфікованих та громадянських лідерів, що може сприяти соціальному та економічному розвитку країни. Молодь володіє потенціалом для інновацій та створення сучасного, конкурентоспроможного суспільства.

Розвиток молодіжної політики також сприяє боротьбі за рівність та включеність в суспільство. Важливо забезпечувати рівні можливості для молоді незалежно від їхнього соціального походження, гендерної чи етнічної приналежності.

Молодіжна політика сприяє розвитку політичної грамотності та свідомості серед молоді. Це необхідно для формування критичного мислення, здатного аналізувати складні політичні питання та приймати інформовані рішення.

Розвиток молодіжної політики вимагає активної співпраці між урядом, громадським сектором та самою молоддю. Важливо створювати платформи для відкритого діалогу та обміну ідеями, щоб гарантувати ефективні та представницькі рішення.

Пріоритетними складовими частинами молодіжної політики мають стати фінансове та кадрове забезпечення, розвиток молодіжної інфраструктури, створення умов для молодіжного підприємництва, а також залучення людей віком від 18 до 35 років до процесу розроблення та ухвалення рішень.

Люди цієї вікової категорії, повинні намагатися реалізувати себе в тій місцевості, де вони проживають. В цей процес слід активно включитися з боку держави молодіжним центрам, які мають стати осередками практичної роботи з молоддю, які сприяють їх розвитку, громадянській освіті, популяризації здорового способу життя, волонтерства, молодіжного підприємництва, підвищенню рівня внутрішньої мобільності.

Такі центри треба створювати в кожній громаді на базі закладів освіти, культури, спорту у вигляді молодіжних хабів, платформ та коворкінг-майданчиків, через них слід просувати та реалізовувати молодіжну політику, а також її принципи, розширювати напрями, в яких молодь може себе знайти в соціумі, отже, брати участь у розвитку в країні перспективних видів діяльності, в яких вона безпосередньо зможе себе реалізувати.

Загалом, розвиток молодіжної політики в демократичному суспільстві сприяє створенню відкритого та різноманітного політичного середовища, де різні погляди та інтереси молоді можуть бути представлені та враховані.

Активна участь молоді у політиці є важливим фактором для забезпечення сталого розвитку та високого рівня демократії в сучасному суспільстві.

Література:

1. Молодіжна політика в Україні: навчальний посібник / П. В. Горінов, Р. Г. Драпушко, Н. А. Драпушко, О. Є. Ілюк / за заг. ред. акад., проф. В. П. Андрущенка. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023. 304 с.
2. Драпушко Р. Г., Горінов П. В., Захаренко К. В., Міненко Є. С. Державна молодіжна політика України в умовах європейської інтеграції: виклики та можливості. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Т. 33 (72). № 4. С. 7-12.

Заза Ільяс Імадович

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування
та соціальної роботи Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика

Публічне управління механізмом оптимізації фінансово-економічної діяльності ЗОЗ

Публічне управління механізмом оптимізації фінансово-економічної діяльності закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) має важливе значення для забезпечення ефективного використання ресурсів у цій сфері. Для цього можуть бути використані такі інструменти та підходи:

Стратегічне планування : розробка стратегічних планів розвитку закладів охорони здоров'я, які враховують фінансові та економічні аспекти, дозволяє визначити пріоритети та напрямки оптимізації витрат.

Фінансовий моніторинг і контроль: впровадження систем фінансового моніторингу та контролю дозволяє вчасно виявляти витрати та управляти фінансовими ресурсами, уникати перевитрат та зменшувати ризики фінансових порушень.

Оптимізація бюджетних асигнувань: ретельне планування та розподіл бюджетних коштів допомагає забезпечити ефективне використання ресурсів, уникнути перекосів у фінансуванні та забезпечити фінансову стабільність закладів.

Ефективне управління затратами: впровадження системи управління затратами дозволяє ідентифікувати та оптимізувати найбільш витратні процеси та послуги, зменшуючи надмірні витрати та забезпечуючи ефективне використання ресурсів.

Стимулювання ефективності та інновацій : використання систем стимулювання ефективності та інновацій сприяє створенню механізмів мотивації для підвищення продуктивності та якості надання медичних послуг.

Участь громадськості та стейкхолдерів: залучення громадськості та зацікавлених сторін до процесу публічного управління сприяє покращенню транспарентності та відкритості в управлінні фінансово-економічною діяльністю ЗОЗ.

Ці підходи допомагають оптимізувати фінансово-економічну діяльність ЗОЗ, забезпечуючи більш ефективне та ефективне використання обмежених ресурсів у сфері охорони здоров'я.

В умовах воєнного стану особливо актуальними стають такі аспекти оптимізації фінансово-економічної діяльності закладів охорони здоров'я як:

ефективне використання ресурсів - забезпечення ефективного використання обмежених фінансових ресурсів умовно воєнного стану є критично важливим для забезпечення медичних закладів необхідними матеріально-технічними засобами та медикаментами.

підвищення мобільності та готовності - необхідно розробляти механізми, що забезпечують швидке реагування медичних закладів на зростання потреб у медичній допомозі та забезпечення готовності до мобілізації персоналу.

стратегічне планування та розподіл ресурсів - необхідно здійснювати ретельне стратегічне планування та розподіл фінансових ресурсів для забезпечення необхідних медичних послуг у зоні конфлікту.

забезпечення безпеки та захисту персоналу – в умовах воєнного стану особливу увагу слід приділяти заходам безпеки та захисту медичного персоналу, зокрема забезпеченню відповідного обладнання та матеріалів для роботи в умовах конфлікту.

впровадження та оптимізація технологій - використання сучасних технологій та інформаційних систем дозволяє оптимізувати процеси надання медичних послуг, зменшуючи витрати та підвищуючи ефективність.

співпраця з міжнародними партнерами та гуманітарними організаціями - важливо розвивати співпрацю з міжнародними гуманітарними організаціями та партнерами для отримання додаткової фінансової підтримки та необхідних ресурсів.

Ці аспекти допомагають максимально ефективно використовувати обмежені ресурси та забезпечувати максимальну готовність медичних закладів до надання медичної допомоги в умовах воєнного конфлікту.

Іванишина Г.С.

кандидат економічних наук, доцент,
ВНЗ Національна Академія Управління

Голубка М.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський кооперативний фаховий коледж економіки і права,
голова циклової комісії обліку та фінансово-економічної діяльності

Фінансові виклики стабільного розвитку економіки України

Глобалізаційні виклики останніх років, у тому числі військова агресія Росії проти України, всебічно актуалізували безпекові та стабілізаційні детермінанти розвитку економіки країн. Перед світовою спільнотою з'явилися нові завдання, одними із пріоритетних серед них є вироблення політики глобального сталого розвитку з поглибленням специфікації управлінських підходів на рівні держав.

За таких обставин, стабільність розвитку національної економіки повинна забезпечуватись, насамперед, шляхом подальшої мобілізації власних ресурсів, а також передбачуваних резервів фінансового та виробничого характеру. При цьому, фінансові резерви повинні формуватися шляхом підвищення ефективності бюджетної, податкової і боргової політики держави.

Актуальність даного дослідження обумовлена необхідністю виявлення ризиків, особливостей їх трансформації у виклики та впливу на розвиток економіки України у форс-мажорних умовах.

Існує багато наукових розробок щодо класифікації ризиків в економічній теорії. Одним із критеріїв такої класифікації є сфера походження, що дозволяє виокремлювати ризики, зокрема, фінансові як базові реагенти у форс-мажорних (пандемія, військові дії тощо) обставинах.

У загальному, ризиками переважно вважають «викликані певними обставинами події, що матимуть вплив на ефективність та результативність діяльності установи» [1]. У деяких нормативно-правових актах, трапляється тлумачення, що «ризик – це можливість настання події, що матиме вплив на здатність установи виконувати завдання і функції та досягати визначеної мети (місії), стратегічних та інших цілей діяльності установи» [2].

У всякому разі, слід визнати, що ризики є наслідком невизначеності, основними причинами виникнення якої є незнання, випадковість та протидія [3, с. 64-65].

Однак з погляду стабільного розвитку національної економіки ризики у випадку пролонгування або навпаки некерованого і стрімкого впливу можуть трансформуватись у виклики. Виклик, на відміну від ризику, – це нова умова подальших змін, вплив на яку за поточних обставин видається утрудненим та потребує значних часових затрат.

Ризикогенність фінансової ситуації у форс-мажорних умовах полягає в деструктивних детермінаціях, зокрема, для розвитку бізнес-середовища і банківської сфери, внаслідок чого можуть відбутись потужні впливи на інфляційні процеси.

У системі управління фінансовими викликами важливе місце займають механізми, спрямовані на підтримку розвитку національної економіки в умовах воєнного стану. Одним із основних інструментів розвитку національної економіки є створення потужних фінансових фондів з метою компенсації витрат, насамперед, представниками малого і середнього бізнесу, а також запровадження пільгового кредитування, відтермінування сплати податків тощо. Показово, що в кризових умовах представники великого і монополізованого бізнесу України продовжують отримувати надприбутки, зокрема мова йде про паливно-енергетичний комплекс та галузь фармацевтики.

Дуже важливо, щоб у системі протидії регресу бізнес-середовища застосовувались інноваційні стимулятори антикризового менеджменту. Мова йде про первинну підтримку інноваційно-активних підприємств, а також суб'єктів господарювання у знаннємістких сферах. На відміну від пандемії, в умовах ведення повномасштабної війни обов'язковим елементом економічної політики повинно стати переведення національної економіки на «воєнні рейки» та закріплення такого заходу на законодавчому рівні. Це стане надійним фундаментом мобілізації всіх наявних ресурсів з метою їх безпосереднього цільового спрямування на забезпечення функціонування національної економіки та обороноздатності держави в умовах війни. Ми погоджуємося з думкою, що «це достатньо жорстка позиція, яка може призвести до певних обмежень для громадян. Однак вона є необхідною для забезпечення перемоги України у війні» [4].

Наразі, повномасштабна війна є однією із основних причин щодо необхідності реструктуризації національної економіки. Такі заходи можуть позитивно відобразитись на проведенні модернізації економічної системи України у повоєнні часи.

Більше того, економіка України може стати особливо привабливою для іноземних інвестицій на противагу довоєнного періоду. Однак для цього необхідна активна фінансово-економічна політика держави з промоцією інвестиційного потенціалу та реалізацією конкретних заходів, спрямованих на стабілізацію ситуації у процесі господарювання. У цьому плані, додатковими можливостями є створення умов для повернення в Україну мігрантів, що стане потужним резервом інтелектуально-трудоного потенціалу на внутрішньому ринку праці.

У рамках залучення іноземних інвестицій у національну економіку важливим етапом має бути розробка довгострокової фінансової стратегії стабільного розвитку національної економіки, незалежної від політичних змін, а також виважена тактика захисту економіки за форс-мажорних обставин. Пропозиції та рекомендації щодо змістовності такої стратегії буде предметом наступних досліджень автора.

Література:

1. Методичний посібник щодо аспектів управління ризиками, як складової системи внутрішнього контролю у розпорядника бюджетних коштів / Міністерство фінансів України. Київ, 2022. С. 5.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 р. № 1062 «Основні засади здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF#Text>.
3. Галіч М. Теоретичні засади ризику та ризик-менеджменту / М. Галіч, А. Михайлов // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2015. – № 12. – С. 61–71.
4. Лепеха Я. Переведення економіки України на «воєнні рейки»: що це означає для середньостатистичного українця [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kyiv24.news/news/perevedennya-ekonomiky-ukrayiny-na-voyenni-rejky-shho-cze-oznachaye-dlya-serednostatystychnogo-ukrayinczya>.

Єдгаров Артур
аспірант І року навчання
Спеціальності 231. Соціальна робота
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
Дьомкін Олександр
аспірант І року навчання

Соціальна робота з ВПО жіночої статі. Питання до ментального здоров'я осіб похилого віку

Ментальне здоров'я – це не лише відсутність розладів, а й внутрішні ресурси для того, аби активно жити, реалізувати свої здібності, працювати, піклуватися про інших, пам'ятаючи й про себе. За даними соціологічних досліджень, понад 90% українців мали хоча б один із симптомів тривожного розладу, а 57% перебувають у зоні ризику розвитку ментальних порушень. Українці не мають звички звертатися до фахівця: 31% громадян не вважають свої проблеми достатніми для цього. Зараз це основний бар'єр на шляху звернення по психологічну допомогу. Так само, як здатність до адаптування, функціонування й навіть певного розвитку під час війни, перспективи повоєнного відновлення України значною мірою залежать від рівня емоційної солідарності громадян та культури піклування про ментальне здоров'я. Психологічні проблеми нарастають непомітно, впливають на всі сфери життя та знижують здатність протистояти викликам. [1]

Психосоціальна робота - це виявлення, вивчення і нейтралізація негативного впливу психотравмуючих чинників на соціальне життя людини, її соматичне і психічне здоров'я, міжособистісні відносини. Психотравмуючі фактори можуть призводити до розвитку розладів пізнавальних, емоційних, рухово-вольових процесів, неврозів, психозів, що може завершуватися спробами суїцидів і протиправними діями. **Завдання психосоціальної роботи** - подолання соціальної дезадаптації людини, оздоровлення міжособистісних відносин у професійній та сімейно-побутового життя. У центрі уваги знаходиться психіка людини, яка узагальнено розуміється як система управління індивідуальним життям і поведінкою, тобто життєдіяльністю. Центральна теза психосоціальної роботи - здорова психіка забезпечує оптимальну життєдіяльність людини і, навпаки, деструктивні зміни в житті ведуть до деструктивних змін психіки. [2]

Психосоціальна підтримка розуміється як похідне всіх зобов'язань і зв'язків, які забезпечують індивіда:

- 1) товарами і послугами, такими як фінансова допомога або побутова допомога вдома;
- 2) інформацією (наприклад, хто і де може надати консультацію з різних питань);
- 3) психосоціальним сприянням, виявленим в підтримці, емоційному комфорті, близькості.

Враховуючи складність і різноманітність проблем, що вимагають вирішення через надання психосоціальної допомоги, в психосоціальній роботі часто беруть участь різні фахівці, включаючи соціальних працівників, психологів з різною спеціалізацією, психотерапевтів і психіатрів. [3]

В контексті зазначеного та з урахуванням війни, яка зараз триває в Україні, особливого значення набуває напрям рішення вікових проблем літніх людей, зокрема жінок – переселенок «золотого» віку, які потребують кризової психосоціальної допомоги. У різних культурах і спільнотах протягом історії формувалося шанобливе ставлення до людей похилого віку. Як краще виявляти турботу про слабких і старих членів суспільства — питання, яке хвилює всіх: самих старих людей, членів їхніх родин, політиків. Турбота про престарілих — частина політики суспільства. За

останнє десятиріччя в ряді країн (наприклад, у Великій Британії, Швеції, Данії, Нідерландах, Австралії) у цій сфері відбулися великі зрушення — як у мисленні, так і в реальному житті. З одного боку, вони були викликані тиском престарілих людей і членів їхніх родин, з іншого — це результат дій політиків, які бажають знизити швидко підвищені витрати платників податків на догляд за людьми похилого віку, по-третє — підвищити ефективність і рентабельність всіх видів турботи про престарілих. Тиск з боку осіб, які отримують догляд, тобто престарілих, є особливо сильним у країнах, де є організоване лобі престарілих людей.

В Україні соціальне забезпечення людей похилого віку здійснюється через систему пенсійного забезпечення, передбаченого законодавством (Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 р. № 1788-12).

Стосовно діяльності держави щодо психосоціальної роботи з людьми похилого віку, у тому числі жінками – переселенками, то під час повномасштабного вторгнення росії в Україну Міністерство соціальної політики продовжує планомірну роботу, спрямовану на підтримку осіб з інвалідністю (кількість яких, на жаль, зросла через повномасштабну війну) та забезпечення їх активної участі у житті суспільства.

Одним з напрямків є фінансова підтримка тих громадських об'єднань осіб з інвалідністю (далі – ГО), які можуть надавати соціальні послуги, спрямовані на соціалізацію та інтеграцію таких осіб в суспільство. Для того, щоб створити можливість спрямувати кошти державного бюджету на підтримку ГО, забезпечити прозорий механізм використання коштів і якісно покращити надання соціальних послуг особам з інвалідністю, 27 січня 2024 року Уряд ухвалив відповідну постанову «Деякі питання надання фінансової підтримки громадським об'єднанням осіб з інвалідністю».

Постанова встановлює вимоги та визначає критерії участі громадських об'єднань осіб з інвалідністю у конкурсі для визначення проектів, на реалізацію яких надається фінансова підтримка. Організатором конкурсу визначається Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю. Одержувачем бюджетних коштів може бути ГО, яке надає особам з інвалідністю соціальні послуги, що відповідають затвердженим державним стандартам соціальних послуг. При цьому громадське об'єднання може надавати одну або декілька послуг одночасно. Ухвалення єдиного Порядку використання коштів для надання фінансової підтримки ГО осіб з інвалідністю дозволить направляти бюджетні кошти на фінансову підтримку загальнодержавних проектів, спрямованих на соціалізацію та інтеграцію осіб з інвалідністю. [4]

Крім державних суб'єктів психосоціальної роботи, цікавим є досвід благодійних та громадських організацій, чия діяльність пов'язана з наданням психосоціальної допомоги. Так, з початку війни недержавні громадські та благодійні організації надавали і продовжують надавати активну та щоденну психосоціальну допомогу під час евакуації та медичної евакуації літніх жінок – переселенок: евакуація, транспортування, лікарсько-медична, гуманітарна, психологічна допомога, патронаж, матеріали й обладнання для жінок, які мали проблеми з пересуванням. Зокрема, хочемо навести приклад проведення психосоціальної роботи в МБФ «Єврейський Хесед «Бней Азріель».

Зазначений благодійний фонд працює з 1996 року і на сьогодні надає допомогу більше 6500 соціально незахищеним літнім людям, які мешкають в Києві, Київській області, Житомирі та Житомирській області. Благодійні програми фонду – різноманітні, відповідають критеріям спонсорів фонду, а розроблені на базі кращого досвіду соціальної роботи США, Ізраїлю, Великобританії. Отже, з метою аналізу та

визначення питань, які потребують негайного вирішення, фондом було здійснено опитування літніх жінок – переселенок, які стали підопічними фонду з 24 лютого 2022 року, та з'ясовано низку психосоціальних чинників, зокрема: трагічні втрати дітей та інших рідних людей, домашніх улюбленців; втрата своєї домівки і всіх матеріальних статків, зароблених протягом життя; відсутність можливості померти у рідному місті чи селі й бути похороненій поруч з померлими близькими; неможливість контролювати ситуацію; відсутність достатнього фінансового забезпечення у перспективі; відсутність звичного кола спілкування (знайомих та друзів). Зазначені чинники сформували коло проблем, серед яких було визначено найбільш гостру – низьку соціальну та психологічну адаптацію літніх жінок – переселенок в умовах вимушеного проживання у новому середовищі під час війни, яка продовжується.

Для зменшення впливу вищезазначених факторів фондом було розроблено «антикризові» системні заходи. Так, для отримання консультативної допомоги була організована «гаряча лінія», яка продовжує працювати на сьогодні. Фонд не надавав тимчасового проживання, але допоміг фінансово покривати видатки на оплату комунальних послуг, а також, за допомогою волонтерів, надав всіляку допомогу побутовими речами, меблями, постілью, посудом тощо для забезпечення комфортних умов проживання. Крім того, для надання гуманітарної допомоги були залучені і партнерські організації.

Важливою стала продумана та добре організована психо-емоційна підтримка. Так, куратором проєктів допомоги переселенцям призначено співробітницю з числа ВПО, які з 2014 року проживають у Києві, працюють у фонді та мають відповідний досвід адаптації до нових умов. Співробітники Центру психологічної підтримки «Ор Шалом» проводять індивідуальні та групові підтримуючі зустрічі. Для зручності підопічних, яким важко добиратись з Лівого берега до фонду, особливо з урахуванням повітряних тривог, групові зустрічі відбуваються як у приміщенні центру «Ор Шалом», так й у Денному центрі, розташованому в одному з лівобережних районів столиці. Крім того, соціальні робітники Центру соціальної допомоги в рамках благодійної програми «Догляд на дому», відповідно до критерії спонсорів фонду, здійснюють патронаж підопічних, під час якого надають не лише безкоштовну соціальну послугу, але певним чином виступають тією людиною, яка вислухає, обійме серцем, допоможе порадою та ділом. Слід зазначити, що соціальні робітники, яких на сьогодні працює у фонді більше 900 осіб, отримують спеціальну підготовку в Навчальному центрі фонду. Серед тренінгів – «Базовий курс соціального робітника», «Особливості комунікації з людьми похилого віку», підтримуючі зустрічі «Профілактика психоемоційного вигорання». На тренінгах соціальні робітники отримують сучасні знання з догляду за людьми з різними захворюваннями, засвоюють навички користування сучасними матеріалами санітарної гігієни та реабілітації. Також фонд турбується про особистий санітарний комфорт: щомісяця частина підопічних отримує урологічні прокладки, памперси для дорослих. Особлива увага приділяється реабілітаційному обладнанню, яке надається у безкоштовне користування: функціональні ліжка, палочки, ходунки, протипролежневі матраци тощо. В індивідуальному порядку для тих, хто за станом здоров'я не може вийти з дому, професійним реабілітологом фонду надається допомога на дому.

Варто зазначити, що літні жінки, які у себе вдома жили з діагнозом «деменція», можуть, за наявності легкого ступеню захворювання, взяти участь у благодійних програмах «Збереження пам'яті» та «Формування спільноти, дружньої до людей з деменцією». В рамках цих програм фахівцями фонду також проводяться підтримуючі

зустрічі для членів родин цих людей і методичні зустрічі для соціальних робітників, які здійснюють догляд за людьми з деменцією.

Центр общинної та культурно-масової роботи організовує концерти, вистави, творчі зустрічі, на яких літні люди повертають собі хоч на короткий час молоді роки, а добре знайомі музичні композиції дозволяють об'єднатись переселенцям та місцевим мешканцям у спільних спогадах. В фонді працює неймовірна кількість гуртків – вивчення іноземних мов, рукоділля, пілатес, танці, інтелектуальна гра «Що?Де?Коли?», завдяки яким жінки – ВПО заводять нові знайомства, можуть в команді реалізувати свій творчий потенціал. Крім того, спеціально для переселенців організовуються «Дні іменинника», під час яких учасники у теплій, приємній атмосфері спілкуються з земляками.

Для багатьох переселенок літнього віку вкрай важливою стала участь у волонтерських проєктах, спрямованих на допомогу захисникам, дітям, безпритульним тваринам. Їхні прагнення становляться реальністю разом з Центром волонтерства, де у зручний для себе час жінки створюють енергобатончики, в'яжуть теплі жилети, створюють свічки та інше. Отже, всі бажаючі здійснюють свій посильний внесок у спільну Перемогу.

Система благодійних програм та спеціальних проєктів МБФ «Єврейський Хесед «Бней Азріель» дозволяє здійснити позитивний психосоціальний вплив на проблему соціальної та психологічної адаптації літніх жінок – ВПО під час війни, а саме:

- зменшити негативний вплив на їхній психологічний стан;
- розширити можливості для задоволення потреб, подолання проблем, повноцінної життєдіяльності (підвищити соціальні ресурси);
- підвищити особистісні ресурси, здатність особистості адекватно реагувати на виклики.

Література:

1. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?» / Інтернет-джерело: <https://eduhub.in.ua/news/vseukrajinska-programa-mentalnogo-zdorov-ya-ti-yak> .
2. Тюття Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота. Навчальний посібник, - К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. - 590 с.
3. Камбур В.А. Соціальна адаптація особистості / Інтернет-джерело: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3088/МОН%20Глибока%20%20%20ostat%20K.A.V.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. Міністерство соціальної політики України / Інтернет-джерело: <https://www.msp.gov.ua/news/22551.html>

Коляда Н.М.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Молодіжна політика як соціальна детермінанта формування й реалізації державної політики в Україні

Реалізація молодіжної політики є одним із провідних напрямів діяльності держави. При цьому особливо гостро стоїть питання розробки та апробації нових

технологій роботи з різними категоріями молоді, нормативно-правового забезпечення державної молодіжної політики.

Молодіжна політика – це «напрямок державної політики, спрямований на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції дітей та молоді в суспільні процеси, що здійснюються в інтересах дітей та молоді та за їх участю» [1].

За часи незалежності України молодіжна політика як системна діяльність держави зазнала змін як на нормативному, так і на інституційному та організаційно-методологічному рівнях – від Декларації про загальні засади державної молодіжної політики в Україні (1992 р.) до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» (2021), створення та реалізації єдиних підходів до молоді як окремої соціально-демографічної групи європейського суспільства.

В Україні розуміння молоді як об'єкта національно-державних інтересів, одного з головних чинників забезпечення розвитку держави і суспільства знаходить практичне втілення в низці законодавчих актів і урядових програм [6, с. 5].

Основні аспекти молодіжної політики регламентують закони та нормативно-правові акти, а саме: Стратегія розвитку державної молодіжної політики до 2030 року, Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки, програма «Молодіжний працівник» (2014), Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі» (2017), Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції підтримки та сприяння розвитку дитячого громадського руху в Україні» (2018), Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів на 2019–2022 роки з реалізації Концепції підтримки та сприяння розвитку дитячого громадського руху в Україні» (2019), Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки» (2020), Закон України «Про основні засади молодіжної політики» (2021) та ін.

У науково-практичному, науково-методичному доробку питання розвитку різних аспектів молодіжної політики презентовані у міждисциплінарних дослідженнях, що свідчить про зацікавленість науковців, теоретиків і практиків до означеної проблеми (П. Горінов, Н. Дзюба, Р. Драпушко, Н. Драпушко, О. Ільюк, О. Лісовець, Н. Левченко, Н. Павлик, І. Пеша, О. Ярема та ін.) [3; 6].

Актуальним напрямом розвитку молодіжної політики сьогодні є молодіжна робота – перспективна сфера професійної діяльності з молоддю, що потребує розвитку підготовки та сфери працевлаштування молодіжних працівників, рівня популяризації молодіжної роботи в усіх областях, містах України. Відповідно до термінології Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти поняття «молодіжна робота» визначено як «інструмент для особистого розвитку, соціальної інтеграції та активного громадянства молодих людей» [6, с. 52].

В Україні молодіжну роботу реалізують на чотирьох рівнях: міжнародному, національному, регіональному та місцевому, що регламентується нормативно-правовими документами. Зокрема, у Законі України «Про основні засади молодіжної політики» (2021) визначено, що молодіжна робота – це «діяльність, спрямована на залучення дітей та молоді до суспільного життя, що здійснюється дітьми та молоддю, разом з дітьми та молоддю або в інтересах дітей та молоді за допомогою інструментів спільного прийняття рішень; суб'єкти молодіжної роботи – фізичні особи, фізичні особи – підприємці, юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми,

форми власності та підпорядкування, що здійснюють молодіжну роботу. До суб'єктів молодіжної роботи належать, зокрема, молоді особи, молодіжні та дитячі громадські об'єднання, інші громадські об'єднання, молодіжні ради, органи (організації) учнівського та студентського самоврядування, молодіжні центри, молодіжні працівники, радники з питань молоді, благодійні організації, неформальні молодіжні об'єднання» [1].

Суб'єктами молодіжної роботи є установи, заклади, організації, зокрема: громадські ради, координаційні ради з питань молодіжної політики, координаційні ради з питань національно-патріотичного виховання молоді, молодіжні ради, молодіжні колегії, студентські ради, парламенти; молодіжні центри, центри роботи з дітьми та молоддю; заклади освіти; заклади позашкільної освіти та ін. [6]. На державному рівні заслуговує на увагу діяльність Всеукраїнського молодіжного центру, програми «Молодіжний працівник», Асоціації молодіжних працівників та молодіжних центрів України.

Сучасність висуває ряд вимог щодо підвищення ефективності соціальної роботи з молоддю, серед яких – оновлення змісту підготовки, зосередження уваги на усвідомленні досвіду минулих років; врахування вікових особливостей та прав молодих людей, формування умінь вибору змісту роботи, планування і т.п. Тому на порядку денному – формування справжнього соціально компетентного організатора молодіжної роботи, розробка ефективних моделей та механізмів підготовки кадрів для означеної сфери соціальної роботи з урахуванням адекватних особливостей часу орієнтацій та інтересів молоді, а також соціально-політичної ситуації в країні і світі.

Один із актуальних та перспективних напрямів розвитку молодіжної політики – розвиток молодіжної роботи в закладах вищої освіти, що має академічний і науково-прикладний аспекти та пройшов шлях від навчальної дисципліни до науково-практичних розробок. Сьогодні в закладах вищої освіти України діють молодіжні центри (Молодіжний центр «START», Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини [4]; успішно реалізуються освітні програми («Соціальна робота (Молодіжна робота)», ОС «магістр», Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; та ін.) [5]; розробляється навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів, таких як: «Соціальна молодіжна політика», «Соціальна політика», «Проектна діяльність у молодіжній роботі», «Теорія і практика молодіжної роботи», «Молодіжна робота», «Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства», «Сучасні практики молодіжної роботи», «Організація та інфраструктура молодіжної роботи», «Соціальне проектування в молодіжній роботі», «Тренінгові технології в молодіжній роботі», «Менеджмент молодіжної роботи», «Молодь в сучасній громаді» та ін. [6].

Отже, з часом у контексті розвитку академічної, прикладної наукової діяльності, популяризації молодіжної роботи в Україні виникла потреба у виокремленні окремого напрямку досліджень, створення відповідних структурних підрозділів, підготовки висококваліфікованих кадрів для роботи з молоддю.

Означені напрями є перспективними для подальших теоретико-наукових розробок задля досягнення соціальної значимої мети молодіжної політики як соціальної детермінанти формування й реалізації державної політики в Україні – всебічного розвитку і самореалізації молоді в різних сферах суспільного життя, розкриття її потенціалу, захисту інтересів та прав, сприяння соціальному становленню й розвитку, професійній орієнтації та організації змістовного дозвілля, підтримки талановитої, обдарованої молоді.

Література:

1. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата запити: 09.02.2024)
2. Молодіжна політика в об'єднаних територіальних громадах: посібник учасника/ці навчального семінару. К., 2018. С. 12–76.
3. Молодіжна політика в Україні: навчальний посібник / П. В. Горінов, Р. Г. Драпушко, Н. А. Драпушко, О. Є. Ільюк / за заг. ред. акад., проф. В. П. Андрущенка. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023. 304 с.
4. Молодіжний центр «START». Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <https://url.udpu.edu.ua/ZThmNDFjYm> (дата запити: 11.02.2024)
5. Освітньо-професійна програма «Соціальна робота (Молодіжна робота)» за другим рівнем вищої освіти «магістр» за спеціальністю «231 Соціальна робота». Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <https://url.udpu.edu.ua/NGIzOGNIYz> (дата запити: 12.02.2024)
6. Підготовка майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи: теорія і практика : монографія / Наталія Володимирівна Левченко ; [наук. ред. Н. М. Коляда] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. К. : Компрінт, 2023. 423 с.

Коляда Т.В.

к.п.н., доц. кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

Соціально-педагогічна діяльність з молодими сім'ями

Важливим завданням нашої держави є сприяння розвитку молоді сім'ї як провідної ланки суспільства і важливого інституту становлення особистості в соціумі. Сім'я є першим виховним інститутом і впливає на людину протягом всього її життя. Наше суспільство переживає важкий воєнний час, що обумовлює вимушений трансформаційний процес, який докорінно змінює соціокультурну ситуацію. Окрім того, соціальні інституції минулого не відповідають умовам нового соціокультурного суспільства.

Не зважаючи на плеяду досліджень проблеми соціальної роботи з молодими сім'ями, питання постійно вимагає нових нових підходів до широкого обговорення в педагогічній науці і освітній практиці, що зумовлює актуальність.

Інститут молоді сім'ї виконує та реалізовує надзвичайно важливі функції суспільства, до яких можна віднести соціалізацію особистості, безперервність суспільства через планування та народження дітей та передачу їм досвіду, традицій тощо[5].

Законодавчо поняття "молода сім'я" визначається як подружжя, в якому вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років або як неповна сім'я, в якій мати (батько) віком до 35 років. Створення молоді сім'ї відбувається шляхом оформлення шлюбних стосунків. Цивільним Кодексом України встановлено мінімальний шлюбний вік: 18 років для чоловіків та 17 для жінок. Тобто шлюбний вік молоді збігається з різними періодами життя (здобуття освіти, професії, соціального становлення тощо), що суттєво впливає на сімейні орієнтації[1; 4].

Соціально – педагогічна робота з молодими сім'ями націлена на усі можливі методи роботи націлені на підтримку молодих людей та визначення критеріїв ефективності показників. Вона полягає у вирішенні психологічних та педагогічних проблем.

Фахівці соціальної сфери виконують роль соціального партнера, консультанта молодій сім'ї, і в разі необхідності отримує висококваліфіковану соціально-педагогічну та соціально-психологічну підтримку та допомогу, звернувшись в соціальні служби[2].

Основними функціями сім'ї є: взаємний розвиток членів сім'ї, дружні відносини, організація дозвілля; соціальна, моральна і емоційна підтримка.

Основним змістом соціально-педагогічної роботи з сім'єю соціальна профілактика, соціальна допомога, соціальний патронаж, соціальна реабілітація, надання їй соціально-психологічної, психолого-педагогічної, соціально-медичної, юридичної, інформаційно-консультативної, психотерапевтичної допомоги та підтримки з метою вдосконалення її життєдіяльності [2; 5; 6].

Отже, соціально-педагогічна діяльність з молодими сім'ями спрямована на підтримку та соціально-педагогічний супровід і полягає у раціональному вирішенні як соціальних, так і психолого-педагогічних проблем сім'ї, зорієнтована на збереження основних функцій сім'ї. Працівники соціальної сфери стають соціальними партнерами для молодого подружжя, і в разі потреби надають комплексну соціальну допомогу.

Література:

1. Гусак, Н. Тарановська, А. Молода сім'я та сімейні орієнтації молоді [електронний ресурс] режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2323>
2. Зайцева З. Г., Трубавіна І. М. Соціальна підтримка сім'ї. Комплексні матеріалів для працівників соціальних служб для молоді. Вип. 2. – К. А.Л.Д., 1995. – 327 с.
3. Програми центрів ССМ / З. Г. Зайцева, І. М. Трубавіна. – К. : УДЦССМ, 2001. – 217 с.
4. Молода сім'я: проблеми та умови її становища / За ред. проф. А. Й. Капської. – К. : ДЦССМ, 2003. – 184 с
5. Соціальна педагогіка / За заг. ред. А. Й. Капської. – К.: Центр навч. літ-ри, 2003. – 467 с.
6. Соціальна робота з молодією сім'єю. Збірник теоретичних і методичних

Коваленко О.А.

Головний державний інспектор відділу
державного майна Департаменту матеріально-технічного
забезпечення та управління державним майном
Державної митної служби України

Державна митна служба України: сучасні проблеми

Серед сучасних проблем української Державної митної служби можна виділити наступні:

Низька зарплата та відсутність мотивації персоналу: низька оплата праці та відсутність стимулів можуть призвести до втрати кваліфікованих працівників, а також стимулювати поширення корупційних практик.

Низький рівень координації з іншими відомствами: недостатня співпраця та координація між митницею та іншими правоохоронними органами може ускладнювати боротьбу з організованою злочинністю та контрабандою.

Корупція та недостатня прозорість: незважаючи на реформи та зусилля у боротьбі з корупцією, митниця залишається однією з найбільш корупційних структур

в Україні. Недостатня прозорість та високий рівень бюрократії сприяють розповсюдженню корупційних практик.

Недостатня ефективність контролю та нагляду: часті випадки проникнення контрабанди та неправомірного переміщення товарів через кордон свідчать про недостатню ефективність митного контролю та нагляду. Недоліки в системі моніторингу та недостатнє фінансування можуть призвести до пропуску незаконних вантажів.

Недостатнє оновлення та модернізація технічного забезпечення: застаріле обладнання та технології ускладнюють роботу митників та підвищують ризик недекларації товарів. Хоча варто відзначити, що митниці на заході нашої держави є вже більш осучаснені.

Для вирішення цих проблем необхідно проводити системні реформи у сфері митного контролю, вдосконалювати законодавство та технічне забезпечення, підвищувати зарплату та мотивацію працівників, а також покращувати міжвідомчу співпрацю та координацію.

Умови війни в Україні створюють додаткові проблеми для роботи митниці, зокрема, якщо узагальнити і стисло викласти то до них можемо віднести:

Загроза безпеки персоналу та інфраструктури – на окупованих або конфліктних зонах існує загроза терористичних атак або військових дій, що ставить під загрозу безпеку працівників митниці та інфраструктуру кордону.

Збільшення контрабанди та незаконного переміщення товарів – в умовах війни збільшується кількість контрабандних операцій та незаконного переміщення товарів через кордон. Це може стати проблемою для митниці, оскільки збільшення обсягів роботи може перевантажити їхні ресурси та зробити контроль більш складним.

Недостатня координація з іншими відомствами: умови війни можуть ускладнити координацію роботи митниці з іншими правоохоронними та військовими відомствами. Недостатня співпраця може перешкоджати ефективному контролю та нагляду за переміщенням товарів через кордон.

Недостатній доступ до інформації: умови війни можуть обмежувати доступ митниці до інформації про переміщення товарів та осіб через кордон, що ускладнює їхню роботу та може призвести до збільшення ризиків порушень.

Втрата контролю над деякими територіями: умови війни призводять до втрати контролю держави над певними територіями, де митниця не може забезпечувати ефективний контроль та нагляд за переміщенням товарів.

Розв'язання цих проблем потребує комплексного підходу, включаючи посилення безпеки персоналу та інфраструктури, підвищення ефективності контролю та нагляду, покращення координації з іншими відомствами та забезпечення доступу до необхідної інформації.

Кравченко О.О.

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету соціальної та психологічної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

До питань діяльності центрів ветеранського розвитку у закладах вищої освіти

У 2020 р. були видані Методичні рекомендації щодо створення та діяльності ветеранських просторів. Метою яких є надання практичної та методичної допомоги органам місцевого самоврядування, а також організаціям громадянського суспільства, їх об'єднання для впровадження найбільш ефективних засобів реабілітації та психосоціальної адаптації ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалим учасникам Революції Гідності, членів сімей ветеранів, осіб, на яких поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту тощо». Враховуючи зміст Методичних рекомендацій, ветеранські простори мають сприяти соціальному захисту ветеранів та членів їх сімей, зокрема збереженню їх психічного здоров'я, отриманню освітніх послуг з метою підвищення конкурентоспроможності на ринку праці та продуктивної зайнятості, забезпеченню їх соціальної та професійної адаптації [1].

Згідно цих рекомендацій ветеранський простір визначається як юридична особа, створена та зареєстрована в установленому порядку з метою надання допомоги та соціальних послуг ветеранам, членам їх сімей, що має конкретно визначене та пристосоване до цього приміщення [1].

Принципами Центру визначено: безоплатність; доступність; професіоналізм; самостійність, незалежність та відповідальність осіб, які звертаються до ветеранського простору; впровадження принципу «рівний рівному», «ветеран для ветерана»; комплексність у вирішенні проблем; функціонування в якості комунікаційного майданчика між органами влади та місцевого самоврядування, організаціями громадянського суспільства та іншими особами, які готові надавати допомогу; функціонування за принципом «єдиного вікна»; ефективна координація з партнерами; належне перенаправлення; реєстрація та облік надання допомоги [1].

У рекомендаціях обумовлено категорії осіб, яким надається допомога у Центрі: військовослужбовці ЗСУ та інших збройних формувань; ветерани війни (учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни); особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалі учасники Революції Гідності; представники добровольчих формувань; особи, які здійснювали волонтерську діяльність; члени сімей вказаних вище осіб тощо [1].

Передбачені такі напрямки роботи: надання психологічної допомоги; надання правової допомоги; проведення заходів для підвищення професійного рівня, профорієнтації; створення бізнес-інкубатора для ветеранів; організація занять спортом та проведення фізкультурно-спортивної реабілітації; організація роботи мобільних груп допомоги; організація діяльності регіонального тренінгового центру; функціонування центру дозвілля [1].

Створення Центрів ветеранського розвитку – це проєкт Міністерства у справах ветеранів на виконання Плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік. Діяльність таких осередків є важливою складовою у процесі формування й реалізації державної політики у сфері професійної адаптації, зайнятості, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці ветеранів війни, членів їхніх сімей і родин загиблих Воїнів.

На виконання плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (затв. Каб. Міністрів України від 25 квіт. 2023 р. № 373-р.) передбачений пункт **106. Утворення центрів ветеранського розвитку при закладах вищої освіти у регіонах України.**

Міністерство у справах ветеранів України розширює регіональну мережу Центрів ветеранського розвитку.

Перший в Україні Центр ветеранського розвитку відкритий у Львові на базі Національного університету «Львівська політехніка». Підтримати, допомогти, супроводити, а також забезпечити професійну інтеграцію та реінтеграцію – таке завдання Центру. Сюди зможуть звернутися ветерани, їхні сім'ї, а також родини загиблих героїв.

Сумський державний університет має успішний досвід підтримки військових та членів їхніх сімей. Тому поява Центру ветеранського розвитку дозволила розширити спектр допомоги Захисникам і Захисницям та їхнім родинам.

На базі Харківського національного університету ім. В. Каразіна створено Центр ветеранського розвитку, який є великим спільним простором, розділеним на зони – коворкінгу, лекційну, відпочинку тощо, де можна працювати як індивідуально, так і у складі груп. Заклад обладнано необхідною технікою і враховано всі належні вимоги щодо інклюзивності. В університеті започатковано освітню програму «Організація роботи фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб».

У Вінниці Центр ветеранського розвитку діє на базі Вінницького Національного Технічного Університету. Окрім освітніх складових надаються соціально-психологічна підтримка, правові консультації.

У Дніпрі при Університеті митної справи та фінансів створено аналогічний центр, на базі якого проходять навчання помічників ветерана.

У Миколаєві – при Чорноморському національному університеті ім. Петра Могили у липні 2023 р. відкрито Центр ветеранського розвитку. Центр здійснив перший випуск помічників ветеранів, які протягом навчання познайомилися з нормативно-правовою базою захисту прав ветеранів, соціальним захистом ветеранів, реабілітацією ветеранів війни та членів їхніх сімей, дізналися про психологічні та комунікативні стратегії у роботі з ветеранами та членами їхніх сімей, професійну адаптацію ветеранів до цивільного життя та про організацію роботи документообігу фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб.

У Житомирі Центр ветеранського розвитку запущено на базі Державного університету «Житомирська політехніка», а у Києві – при Національному авіаційному університеті (НАУ).

Завдяки наявним у Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» потужним освітньо-науковим та матеріально-технічним спроможностям у Центрі ветеранського розвитку Полтавської політехніки військові ветерани та їхні рідні зможуть проходити професійну підготовку та перепідготовку за унікальними сімома напрямками, а саме: ІТ, нафтогазова інженерія, будівництво та цивільна інженерія, філологія, терапія та реабілітація, юриспруденція, право та фінансова грамотність, а також військова підготовка (для тих, хто бажає здобути військову спеціальність).

Центр ветеранського розвитку Університету Григорія Сковороди у Переяславі поряд із визначеними завданнями Міністерством у справах ветеранів реалізує ряд короткострокових курсів для ветеранів та членів їхніх сімей.

Створення Центрів ветеранського розвитку дозволяє розширити напрями діяльності закладів вищої освіти і відповідно спектр освітніх послуг.

Література:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо створення та діяльності ветеранських просторів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0008917-20#Text>

Кравченко О.О.

к.ю.н., доцент кафедри публічного управління,

Виконавче провадження: досвід

З метою підвищення ефективності діяльності органів та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень, Верховна Рада України 2 червня 2017 року прийняла два документи: Закон України «Про виконавче провадження» [1] та Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [2], якими внесено низку змін у систему примусового виконання рішень, основною метою яких є усунення недоліків та перешкод у виконанні судових рішень та захист прав виконавця провадження, захист інтересів стягувачів, посилення відповідальності недобросовісних боржників та розвантаження державних виконавців щодо роботи з виконавчими провадженнями.

З метою забезпечення ефективності виконавчого провадження, зокрема своєчасного та повного виконання рішень відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» [1]:

- засади виконавчого провадження встановлюються для забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб;
- розширено перелік рішень, які підлягають виконанню;
- запроваджено автоматизацію процесів прийняття рішень шляхом електронної реєстрації документів, повної фіксації процесуальних рішень та дій щодо виконання в автоматизованій системі, функціональних потоків, надання інформації та умов доступу, встановлених Міністерством юстиції України);
- оптимізовано умови здійснення заходів впливу;
- посилено відповідальність боржника у виконавчому провадженні, підвищено суми штрафів, що накладаються виконавцем;
- модернізовано механізм управління авансовими платежами та комісією за виконання;
- передбачено можливість реалізації конфіскованого майна на електронних торгах.
- вдосконалено систему утримання із заробітної плати та інших доходів боржника, порядок виконання рішення про поміщення боржника, поновлення на роботі, порядок виконання рішення про зобов'язання боржника виконати або не вчинити певні дії, спосіб зберігання майна. на яке накладено арешт, визначення вартості майна боржника, відомості про майно боржника тощо.

Варто зазначити, що багато питань щодо виконавчих проваджень у багатьох країнах світу стосовно стягнення заборгованості вирішують насамперед питання примирення між кредиторами та боржниками як сторонами виконавчого провадження.

Як правило, примусове виконання у виконавчому провадженні здійснюється незалежним судовим виконавцем. Якщо фізична або юридична особа, яка вимагає примусового виконання, знає номер рахунку боржника або його роботодавця, ця фізична або юридична особа може подати заяву на передачу або накладення арешту. У цьому випадку судовий виконавець не бере участь у процедурі, а суд надсилає виконавчі документи безпосередньо фінансовій установі, яка має рахунок, роботодавцю або платнику для накладення арешту. В інших випадках суд, який видав

виконавчий лист, надсилає виконавчі документи для виконання незалежному судовому виконавцю за місцем проживання боржника або за місцезнаходженням майна, якщо таке є. Витрати, пов'язані із судовим виконанням, зазвичай несуть особа, яка вимагає примусового виконання, та боржник.

При задоволенні грошової вимоги майнові права боржника обмежуються для забезпечення стягнення боргу. Судовий виконавець може накласти арешт на банківські рахунки, заробітну плату, матеріальні цінності (транспортні засоби) або нерухоме майно боржника-надавача фінансових послуг. Судовий виконавець проводить аукціон з продажу конфіскованих речових і нерухомих цінностей за наявності встановлених законом умов. Виконавче законодавство встановлює спеціальні правила примусового виконання, якщо метою примусового виконання є вчинення певних дій або припинення дій.

Фізична чи юридична особа або інша заінтересована особа, права чи законні інтереси якої порушено діями, чи бездіяльністю державного виконавця, може подати до державного пристава-виконавця відмову у примусовому виконанні. Судовий виконавець повинен передати його до суду, який здійснює примусове виконання. Суд, уповноважений виконувати примусове виконання, зазвичай не є тим самим судом, який постановив примусове виконання. Виконавчим судом є місцевий суд за місцезнаходженням судового виконавця [3].

Щодо реформування системи виконавчого провадження в Україні, то одним із найважливіших нововведень такого процесу стало запровадження Інституту приватних виконавців, який працюватиме разом із державними виконавцями.

Це пояснюється тим, що низьке виконання рішень судами та відповідними органами завдає серйозної шкоди системі правосуддя в цілому та порушує права громадян та компаній, які виступають стягувачами у виконавчому провадженні. Проте, переробляючи систему виконавчого провадження на основі світового досвіду, слід мати на увазі, що нові положення мають бути максимально адаптовані з урахуванням обмежень світової практики та міжнародного права. Лише в цьому випадку Україна може бути гідним партнером у сфері міжнародних відносин.

Важливим моментом впровадження світових стандартів у сферу реформування системи виконавчого провадження в Україні має стати уніфікація форм і напрямів діяльності органів публічної влади України та її посадових осіб з метою забезпечення належного функціонування суспільних відносин у виконавчому провадженні. В її основі лежить непорушність конституційних прав, свобод та законних інтересів особи.

Тому першочерговим напрямком реформування у цій сфері залишається вдосконалення законодавства, яке націлене на усунення правових перешкод для виконання судових рішень та розроблення системи правових норм, які стимулюють учасників правовідносин до беззастережного виконання своїх обов'язків.

Література:

1. Про виконавче провадження: Закон України; Перелік від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>
2. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>
3. Enforcement proceedings. Court of Hungary. URL: <https://birosag.hu/en/enforcement-proceedings>

Крилов М.С.
аспірант кафедри публічного управління
і проектного менеджменту ДЗВО Університет
менеджменту освіти, начальник Управління природних
монополій Департаменту житлово-комунальної
інфраструктури КМДА

Екологічне регулювання у повоєнній відбудові

Екологічне регулювання відіграє вирішальну роль у післявоєнній відбудові, оскільки допомагає пом'якшити негативний вплив війни на довкілля та забезпечити сталий розвиток. Відновлення довкілля та вирішення екологічних проблем є важливими складовими процесу відновлення, і вони можуть допомогти підтримати загальну стабільність і процвітання країни.

Одним із способів вирішення екологічних проблем після війни є екологічні проекти. Ці проекти можуть допомогти відновити пошкоджені екосистеми та природні ресурси, а також сприяти сталому розвитку. Наприклад, проекти, спрямовані на поліпшення управління відходами, скорочення викидів парникових газів і збільшення використання відновлюваних джерел енергії можуть допомогти зменшити деградацію навколишнього середовища і сприяти сталому зростанню.

Існує багато країн, які вважаються успішними в управлінні навколишнім середовищем. Відповідно до рейтингу Індекс екологічної ефективності (EPI), найбільш екологічними країнами є Данія, Великобританія, Фінляндія [15].

Таблиця 1 – Топ-20 найбільш екологічних країн [15]

Місце	Країна	Місце	Країна
1	Данія	11	Нідерланди
2	Великобританія	12	Франція
3	Фінляндія	13	Німеччина
4	Мальта	14	Естонія
5	Швеція	15	Латвія
6	Люксембург	16	Хорватія
7	Словенія	17	Австралія
8	Австрія	18	Словаччина
9	Швейцарія	19	Чехія
10	Ісландія	20	Норвегія

Данія – країна, яку називають лідером у сфері екологічного менеджменту. Країна має сильні традиції захисту навколишнього середовища і впроваджує політику сприяння використанню відновлюваних джерел енергії та енерго ефективності. Данія також є лідером у сфері переробки та утилізації відходів.

Швеція має сильні традиції захисту навколишнього середовища і також є лідером у сфері переробки та утилізації відходів. Швеція також виробляє значну частину електроенергії з відновлюваних джерел, таких як гідро- та вітроенергетика. Німеччина також вважається лідером в управлінні навколишнім середовищем. Країна поставила перед собою амбітні цілі в галузі відновлюваної енергетики та енерго ефективності, а також впроваджує політику сприяння використанню електромобілів і

розвитку "розумних" електромереж. Німеччина також є лідером у сфері переробки відходів і впроваджує політику, спрямовану на зменшення кількості відходів.

Ісландія відома своїм раціональним використанням природних ресурсів та прихильністю до захисту навколишнього середовища. Значна частина електроенергії в країні виробляється з відновлюваних джерел, переважно гідро- та геотермальної енергії. Ісландія також має великі території, що охороняються як національні парки та дикі території.

Це лише кілька прикладів країн, які вважаються найбільш успішними в управлінні навколишнім середовищем. Інші країни, які часто згадуються в цьому контексті, включають Норвегію, Швейцарію та Нову Зеландію. При цьому успішний менеджмент реалізується більшою мірою на місцевому рівні, або навіть на рівні конкретних організацій.

Розглянемо найбільш успішні екологічні проекти світу, які варто розглядати для прискореного екологічного розвитку в період післявоєнного відновлення.

- Коста-Ріка має давню прихильність до захисту навколишнього середовища і є лідером у сфері охорони природи та сталого розвитку. Країна впроваджує політику, спрямовану на заохочення використання відновлюваних джерел енергії, і поставила собі за мету стати вуглецево-нейтральною до 2021 року. Крім того, Коста-Ріка захистила значну частину своїх земель як національні парки, заповідники та притулки для дикої природи [16]. В результаті країна стала лідером у сфері охорони довкілля та сталого розвитку.

- Сінгапур реалізував низку ініціатив з управління навколишнім середовищем, включаючи створення "Зеленого плану", який встановлює цілі щодо зменшення забруднення, збереження енергії та захисту біорізноманіття. Місто-держава також впровадило програму "Зелене будівництво", яка заохочує будівництво енергоефективних будівель, і систему сертифікації "Зелений знак", яка визнає будівлі, що відповідають високим екологічним стандартам [17].

- Unilever – глобальна компанія з виробництва споживчих товарів, яка реалізувала низку ініціатив у сфері екологічного менеджменту. Компанія поставила собі за мету до 2020 року отримувати всю свою сільськогосподарську сировину з екологічно чистих джерел, а також скоротити викиди парникових газів і використання води. Unilever також отримала визнання за свої практики сталого постачання та зусилля зі зменшення впливу своєї продукції на навколишнє середовище [18].

- Google – глобальна технологічна компанія, яка реалізувала низку ініціатив у сфері екологічного менеджменту. Компанія поставила собі за мету до 2020 року перейти на 100% відновлюваної енергії у своїй діяльності, а також забезпечити нейтральний вуглецевий слід. Крім того, Google розробила низку інструментів і технологій для підвищення енергоефективності, таких як автомобілі Google Street View, переобладнані для використання електричної енергії [19].

- У столиці Данії Копенгагені реалізовано низку ініціатив з управління навколишнім середовищем, включаючи комплексну систему управління відходами, яка спрямована на зменшення кількості відходів та збільшення обсягів їх переробки. Місто також має програму спільного використання велосипедів та інвестує в інфраструктуру громадського транспорту, щоб зменшити кількість автомобілів на дорогах, що допомагає зменшити забруднення повітря [20].

Що стосується післявоєнного відновлення України, то першочерговими проблемами, які потрібно вирішити, є проблеми корумпованості, або відкритої

політики, а також екологічна освіта населення. Наскрізна екологічна та кліматична політика має бути інтегрована в усі сектори та рівні суспільного життя з урахуванням положень, умов та обмежень політики. Повоєнне відновлення України має визначати пріоритетність цілей Європейського зеленого курсу щодо декарбонізації економіки, збереження біорізноманіття та переходу до сталого сільського господарства. Інвестиції та залучення коштів мають бути спрямовані на виробництво з високою доданою вартістю, узгоджуватися зі сталим розвитком і відходити від сировинної економіки.

Розвиток «зеленої» економіки має бути низько вуглецевим, енерго ефективним, природо орієнтованим, чистим, збалансованим і керуватися такими принципами, як спільна відповідальність, інновації та взаємозалежність. Фіскальна політика та політика соціального захисту повинні супроводжуватися низько вуглецевими цілями, а регуляторні органи повинні забезпечувати дотримання екологічних стандартів та верховенства права.

Планування післявоєнного відновлення в Україні має відповідати європейським інструментам екологічного планування і включати стратегічну екологічну оцінку та оцінку впливу на довкілля. Екологічні стандарти повинні визначати методи моніторингу та вимоги до якості ґрунту, повітря, води та навколишнього середовища. Відновлення інфраструктури та підприємств має відбуватися із застосуванням найкращих доступних технологій.

Участь громадськості та органів місцевого самоврядування, прозорість і субсидіарність мають бути основою для прийняття рішень у стратегіях і планах післявоєнного відновлення. Ефективне використання донорських коштів на "зелене" відновлення та розвиток має бути скоординованим, прозорим і супроводжуватися розбудовою потенціалу на національному та місцевому рівнях [21].

Врахування екологічних і соціальних аспектів у плануванні відновлення та розвитку призведе до більш стійкого, сталого та справедливого майбутнього для України. Інтеграція екологічної та кліматичної політики в усіх секторах, розвиток "зеленої" економіки та активне залучення місцевих органів влади і громадськості є ключовими кроками на шляху до світлого майбутнього. Повоєнний період відновлення надає можливість закласти фундамент для сталого розвитку, гарантуючи, що майбутнє України буде екологічно безпечним і соціально відповідальним.

Результати дослідження показали, що війни в різних країнах світу призводять до екологічних катастроф, наслідки яких відновлюється десятиліттями. Багато країн Європи зіткнулися із проблемами деградації навколишнього середовища, зокрема знищення лісів, забруднення території хімікатами та важкими металами, пошкодження будівель та інфраструктури. Кожна країна світу приймала ті заходи екологічного регулювання, які є найбільш актуальні для вирішення проблеми. Однак в цілому країни Європи екологічне регулювання починають із розроблення нормативних актів та інструкцій, що дозволяють активувати роботу інституцій у напрямі розвитку екології. Німеччина та Нідерланди в політиці екологічного регулювання акцент робили на переробці та повторному використанні ресурсів; у Швеції та Франції задіювалися сталі будівельні практики, що передбачали використання екологічно чистих матеріалів; у Великобританії та Німеччині здійснювалися заходи з організації переробки сміття. Практично всі країни Європи, однак більшою мірою Нідерланди та Бельгія, впроваджували заходи інформування громадськості та навчання сортувати сміття з метою його подальшої переробки. Використання сучасних інноваційних технологій дозволило повторно використовувати відпрацьовані матеріали. У результаті Данія, Великобританія,

Фінляндія, Німеччина, Нідерланди, Ісландія мають сильну політику захисту навколишнього середовища, яку підтримують завдяки розумним технологіям та використанню відновлювальних енергетичних ресурсів.

Література:

15. The Environmental Performance Index. 2022. URL: <https://epi.yale.edu/downloads/epi2022.pdf>
 16. UN. Costa Rica named 'UN Champion of the Earth' for pioneering role in fighting climate change. 2019. URL: <https://www.unep.org/ng-role-fighting-climate>
 17. Singapore Infopedia. Singapore Green Plan. URL: <https://eresources.nlb.gov.sg2.html>
 18. Unilever. Our eco-efficiency reporting. URL: <https://www.unilever.com/plp/our-reporting-centre/our-reporting/>
 19. Accelerating climate action at Google and beyond. URL: <https://sustainability.google>
 20. COPENHAGEN. European Green Capital 2014. URL: https://ec.europa.eu/environment/europeang_webres.pdf
- Бойко О. Зелена відбудова України: Позиція громадськості. Екодія. 2022. URL: <https://ecoaction.org.ua/zelena-vidbudova-ukrainy.html>

Клименко А.С.

доктор філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», директор центру підвищення кваліфікації кадрів, доцент кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Національного університету «Одеська політехніка»

Соціально-психологічні аспекти управління персоналом на військовій службі

Військова служба, як складова національної безпеки, ставить перед собою не лише завдання забезпечення обороноздатності країни, а й ефективного управління великими командуваннями військовослужбовців. Успішне управління персоналом на військовій службі вимагає врахування численних соціально-психологічних аспектів, які визначають ефективність та бойовий дух військових частин.

Основою безпеки та стабільності країни є національна стійкість. В умовах загострених геополітичних та економічних викликів, веденням воєнного стану важливим стає не лише мобілізаційна готовність, а й ефективне управління персоналом на військовій службі, яке збільшує потенціал національних оборонних сил.

Державне управління об'єктивно виступає як інструмент формування національної стійкості, маючи здатність підсилювати або послаблювати ефективність інших підсистем у відповіді на вплив глобальних ризиків, з якими країна стикається. Державне управління полягає в створенні відповідної моделі національної стійкості. Очевидно, що така модель не може залишатися сталою, оскільки вона повинна мати складний динамічний характер. Сам процес забезпечення національної стійкості повинен регулярно оновлюватися, при цьому відповідна модель має постійно доповнюватися новими механізмами та інструментами [3].

У свою чергу, одним із ключових аспектів забезпечення національної стійкості є управління персоналом на військовій службі, що базується на різних соціально-психологічних аспектах. Перш за все, мова йде про психологічну підготовку особового складу, яка передбачає формування психологічної стійкості військовослужбовця до участі у бойових діях.

У процесі формування психологічної стійкості студентів вищих військових навчальних закладів розрізняються зовнішні та внутрішні чинники, що сприяють розвитку цього явища. Зовнішні умови, які визначають формування психологічної стійкості, включають особливості освітнього середовища та суб'єкт-центровану психологічну практику. До внутрішніх умов відносяться: особливості Я-концепції та самооцінки, внутрішній локус контролю, рефлексія, наявність життєвої мети, комбінована зі здатністю розв'язувати актуальні завдання, відкритість до нового досвіду, толерантність до невизначеності та відсутність страху перед майбутнім, пов'язаним із можливістю бойових дій, що може призвести до каліцтва чи загибелі. Поєднання зовнішніх та внутрішніх чинників сприяє інтеграції усвідомлення студентів, розвиває адекватне розуміння своїх потреб і їх упорядкування в певну систему [2].

Таким чином, один із ключових аспектів управління персоналом на військовій службі є врахування особливостей психологічного стану військовослужбовців та формування психологічної стійкості [1]. Сучасний стан військових конфліктів та війн може створювати високий рівень стресу та тривожності, що впливає на ефективність дій в умовах високої напруги. Розвиток програм психологічної підготовки та забезпечення доступу до психологічної допомоги є важливим елементом управління особливого складу командування.

Наступним аспектом ефективного управління на військовій службі є формування довіри в команді. Розуміння соціальних динамік та розвиток механізмів для підтримки взаємодії та взаєморозуміння важливі для створення єдиної та сильної команди. Лідерство, засноване на взаєморозумінні та довірі, сприяє вирішенню завдань у кризових ситуаціях. Отже, у військовому середовищі, де виклики та стресові ситуації можуть виникнути в будь-який момент, ефективне управління персоналом необхідно для забезпечення безпеки та успішного виконання завдань. Однак, важливо враховувати, що ефективне управління на військовій службі не може існувати без високого рівня довіри в команді військовослужбовців. Довіра є основою для взаємодії та співпраці в умовах кризових ситуацій. Коли члени команди довіряють один одному, вони ефективніше реагують на стрімкі зміни та невизначені обставини. Лідер, якому довіряють його підлеглі, має більше можливостей впливати на частину особового складу військової частини. Довіра створює фундамент для ефективного лідерства та послідовності в діях. Довіра полегшує взаємодію та відкриту комунікацію між членами команди. Коли кожен військовослужбовець вірить у відданість та компетентність своїх колег, спілкування стає більш ефективним.

Отже, неможливо оминати такий соціально-психологічний аспект як розвиток лідерських якостей, які грають важливу роль в управлінні військовим персоналом. Ефективний лідер повинен виявляти не тільки високі професійні здібності, але і здатність розвивати та підтримувати свою команду. Програми підготовки лідерів та системи оцінки лідерського потенціалу стають необхідним елементом управління персоналом.

Слід зазначити, що специфіка військової служби вимагає особливої уваги до набуття компетентностей у сфері комунікації та взаємодії та уміння ефективно вирішувати конфлікти. Забезпечення відкритої та ефективної комунікації в команді допомагає уникати непорозумінь та сприяє швидкому реагуванню на зміни у ситуації. Ефективні комунікації грають ключову роль у передачі інструкцій, стратегій та завдань. Особовий склад військової частини отримує чіткі та зрозумілі директиви, що сприяють ефективності діяльності на військовій службі. Також, у військовому середовищі можуть виникати різні типи конфліктів. Розуміння їх природи допомагає

у вчасному реагуванні та запобіганні їхнього ескалації. Застосування методів медіації та посередництва може сприяти ефективному вирішенню конфліктів, забезпечуючи об'єктивний погляд та сприяючи згоді сторін.

Управління персоналом на військовій службі не завершується з виходом зі складу. Підтримка психологічного здоров'я ветеранів та їхнє успішне повернення в цивільне життя є важливою складовою військового управління. Таким чином, з метою відновлення та інтеграції ветеранів після завершення військової служби, необхідним є підтримка їх психологічного здоров'я та надання соціальних послуг. Основними завданнями є забезпечення доступу ветеранів до консультативних та терапевтичних послуг, надання психологічної підтримки та допомоги в розв'язанні емоційних проблем, організація групових сесій та груп підтримки, надання навичок копінгу для впорядкування зі стресовими ситуаціями та адаптації до нових умов. Також надання соціальних, медичних, транспортних послуг для реабілітації і відновлення ветеранів.

Отже, співвідношення соціальних та психологічних аспектів управління персоналом на військовій службі визначає успіх армії в сучасних умовах. Забезпечення психологічної стійкості, формування довіри в команді та розвиток лідерських якостей - це завдання, які вимагають системної уваги та інноваційних підходів для створення високопрофесійної та згуртованої військової сили.

Література:

1. Дячук С. Сутнісні основи психологічної стійкості особистості військовослужбовця Збройних Сил України. 23-24 листопада 2022 року, Тернопіль, ТНТУ. с. 142-145. URL: <http://surl.li/rbbtn>
2. Ключков В. Особливості формування психологічної стійкості майбутніх офіцерів Збройних Сил України. Вісник Національного університету оборони України, 70(6), 67–77. URL: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/263577>
3. Коваль З. Система стійкості держави та національної безпеки: інформаційно-психологічний аспект. Актуальні проблеми державного управління № 1(82). 2021. Розділ Механізми державного управління с.105-111. URL: <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/229149>

Кошовий М.О.

студент факультету експлуатації повітряних суден
Академії льотної підготовки
Національного авіаційного університету"

Засади розвитку космічної галузі: частина плану відновлення України

У сучасному житті людства космонавтика відіграє важливу роль. З її допомогою вирішуються завдання інформаційного забезпечення, включаючи супутниковий зв'язок, високоточну космічну навігацію, дистанційне зондування Землі, проводяться дослідження, пов'язані з розширенням знань про космос за межами навколосезного простору. Застосування космічної техніки та космічних технологій є невід'ємною умовою розв'язання актуальних питань щодо забезпечення сталого розвитку держави, її національної безпеки та обороноздатності. Саме тому розвиток космічної галузі є пріоритетним напрямом багатьох держав світу. Вони спрямовують на розвиток космічної галузі значні бюджетні кошти, навіть не дивлячись на ряд невирішених національних та соціально-економічних проблем. Це означає, що для них космічна галузь є ключовим чинником забезпечення економічної та національної безпеки.

Україна, яка завдяки своїм досягненням в минулі десятиліття вважається космічною державою, практично не використовує свій потенціал. На сьогоднішній день її підтримка (як фінансова, так і законодавча) для розвитку космічної галузі є недостатньою. Виходячи з цього можна сказати, що державна підтримка та розвиток вітчизняного космічного сектору є надзвичайно важливим та актуальним питанням, оскільки він здатен забезпечити стратегічне зростання та технологічне лідерство нашої держави, особливо в післявоєнний період.

Із стрімким розвитком космічних технологій та збільшенням їх обсягів у світі, вони стали більш доступними, аніж були десяток років тому. Цього вдалося досягти завдяки приватним ініціативам інвесторів світового рівня, що охоче вкладають кошти у експерименти, пов'язані із даною галуззю.

В Україні теж можуть з'явитися приватні аерокосмічні компанії. Для цього в неї є всі можливості. Саме в нашій державі працюють передові конструкторські бюро та підприємства, історія яких розпочалася ще на початковому етапі авіаційних технологій та ракетобудування. Українські інженери залучаються до наймасштабніших проєктів світу, і в найближчі роки ця тенденція буде набирати обертів.

В наш час Україна володіє всіма необхідними потужностями для розробки космічних засобів, їх випробовування, запуску та експлуатації. Саме тому її без перебільшення можна назвати космічною державою [1]. В зв'язку з російським вторгненням, яке розпочалося ще в 2014 році, український космічний ринок втратив одного із головних замовників своєї продукції. Однак, змінивши в останні роки вектор своєї діяльності, наша держава швидко надолужить втрачене [2]. Для того щоб цього досягти, потрібна ефективна кооперація між приватними інвесторами, державою та міжнародними організаціями.

Разом з тим, незважаючи на перспективи галузі, сьогодні космічна індустрія в Україні переживає не найкращі часи.

За даними Публічного звіту голови Державного Космічного агентства України за 2020 рік встановлено, що державним бюджетом було передбачено на виконання програм із розвитку космічної галузі 95 млн грн, однак фактично профінансовано у 2020 році 69 млн грн. Протягом 2020 року було удосконалено космічні системи телекомунікацій та навігації шляхом введення в експлуатацію системи координатно-часового та навігаційного забезпечення України. Ця система складається з двох центрів контролю навігаційного поля та мереж контрольно коригувальних станцій [3]. На жаль, космічна галузь практично не використовує наявний в неї потенціал для свого подальшого розвитку. Це зумовлено низкою проблем, які потребують негайного вирішення. Завдяки цьому космічна галузь в Україні вийде на новий рівень розвитку. Розроблені нею космічні технології зможуть якщо не конкурувати, то знаходитися на однаковому рівні з розвиненими країнами. Для того щоб нові технології з'являлися, необхідне фінансування наукових та експериментальних проєктів, за результатами яких створюються інноваційні продукти [2].

За результатами 2020 року було здійснено ряд наукових космічних досліджень з створенням нової космічної техніки, а також розроблено проєкт концепції загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2021-2025 роки [4]. За результатами досліджень створено космічні комплекси та виготовлено матеріальну частину основної конструкції першого ступеня до двох ракет носіїв "Antares", двох блоків двигунів четвертого ступеня до ракет носіїв "Vega", та забезпечено пуски цих ракет [2].

Україна входить до 13 країн поважного клубу космічних держав. Це не випадково, адже не дивлячись на ряд труднощів, з якими зіткнулась космічна галузь в нашій державі, українські вчені продовжують активно працювати. Як і декілька десятків років тому, вони запускають супутники, пілотовані кораблі й орбітальні станції та роблять все можливе для розвитку космічного сектору.

Формування державної космічної політики повинне відповідати ключовим цілям відновлення України. В умовах воєнних дій 2022 року Україна зіткнулася із проблемою безпеки та браку інформаційної, технологічної підтримки у боротьбі проти агресора. В першу чергу, основні завдання державної програми відновлення повинні бути націлені на удосконалення національної безпеки, в якій космічні технології відіграють одну із ключових ролей. Створення ракетно-космічної техніки неможливе без модернізації та розробки її зразків. Завдяки цьому можна об'єднати інноваційні технології, а за рахунок комерційних пускових послуг суттєво зменшити навантаження на бюджет.

Державна політика відіграє важливу роль у розвитку космічної галузі. Основним документом, відповідно до якого здійснюється космічна діяльність в Україні, є Загальнодержавна цільова науково-технічна програма. Це передбачено Законом України «Про космічну діяльність». Відповідно до нього, програма розробляється та затверджується Верховною радою України. Термін дії документа – 5 років. Відновлення економіки неможливе без міжнародної співпраці. При цьому це стосується кожної галузі, у тому числі і космічної. Міжнародна співпраця створює можливості для притоку інвестицій, вона дозволяє долучатися до реалізації спільних проектів, забезпечуючи постійний високий дохід компаніям та підвищуючи науково-технічний потенціал країни.

Останніми роками Україна активно стимулює міжнародну співпрацю, об'єднуючи зусилля із Європейським космічним агентством та NASA. Ці організації є чи не найбільш фінансованими у всьому світі, а тому співпраця з ними дозволяє країні отримувати постійні замовлення. Окрім зазначених організацій, на сьогодні Україна активно співпрацює із понад 30-ма країнами, та приймає участь у 12-тих міжнародних космічних організаціях. Все це в комплексі дозволяє стимулювати та розвивати експорт готової продукції космічної індустрії.

Однак для того, щоб приватна космічна галузь в Україні розвивалася, слід рухатися не тільки в межах розвитку державних закупівель. Доцільно здійснювати стимулювання розвитку приватних компаній, які можуть самостійно створювати за власні кошти космічні технології, що можуть користуватися попитом як в межах країни, так і на світовому ринку.

Останні декілька років актуальним стає питанням перспектив розвитку космічної галузі не тільки для виконання державних замовлень, однак і для забезпечення світового попиту на послуги космічної індустрії. На світовому ринку сьогодні найбільш затребуваною є супутникова навігація, дистанційне зондування, супутники-інспектори, антисупутникові програми, системи попередження тощо [10]. Незважаючи на стрімкий розвиток галузі, гравців на світовому приватному ринку недостатньо. Поки деякі держави не активно вкладають кошти у розвиток даної індустрії, попит на продукти космічної індустрії можуть перехопити ініціатори, які вчасно скористаються відсутністю конкуренції на світовому ринку.

Як вже було згадано, космічна індустрія у цілому світі вважається однією із найбільш прибуткових, саме тому нею цікавиться значна кількість інвесторів, які готові інвестувати значні кошти з метою заробітку у майбутньому. При цьому

приватні інвестори більшою мірою орієнтуються не на довгострокові, а на короткострокові проекти.

Для того, щоб розвивати комерційну космічну галузь, державі необхідно створювати умови, в яких компанії зможуть здійснювати науково-практичну діяльність, використовуючи державні інтелектуальні та технічні надбання, і при цьому не мати перешкод розвитку проектів зі сторони уряду. У такому контексті актуальною стає потреба розвитку передумов, де за умови державної гарантії підприємства матимуть можливість не тільки заробляти кошти, однак і примножувати наукові надбання країни.

Література:

1. Чому Україну можна вважати космічною державою? armyfm.com.ua, 2019. URL: <https://www.armyfm.com.ua/chomu-ukrainu-mozhna-vvazhati-kosmichnoyu-derzhavoyu/>
2. Іванченко О. Україна космічна: чи вийдемо на міжнародну інвестиційну орбіту? Економічна правда, 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/10/30/666754/>
3. Публічний звіт голови Державного космічного агентства України за 2020 рік. Державне космічне агентство України, 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/kosmos-zvit-2020.pdf>
4. Кабмін ухвалив концепцію космічної програми України на 2021-2025 із обсягом бюджетного фінансування 15 млрд грн. ua.interfax.com.ua, 2021. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/715875.html>
5. Уряд схвалив Загальнодержавну цільову науково-технічну космічну програму

Анастасія Котеленець

доктор філософії з економіки, старший викладач
Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права
м. Чернігів, Україна

Перспективи реалізації державної аграрної земельної політики

Державна земельна політика є діяльністю органів влади у сфері земельних відносин, орієнтована на раціональне використання і охорону землі, гарантування продовольчої безпеки країни та формування екологічно безпечних умов для господарської діяльності та якості життя [1]. Тобто, державна земельна політика формується у сфері регулювання земельних відносин, використання і охорони земель, землеустрою, плати за землю, ведення державного земельного кадастру, здійснення моніторингу земель та державного контролю за використанням й охороною земель. Земельна політика в конкретний період її розвитку насамперед формується під впливом загальнодержавної соціально-економічної політики та представляється в правилах розподілу і використання земельного фонду, певних обмеженнях та стимулах у досліджуваній сфері [2].

Досить складно представити рівень впливу та державного регулювання соціально-економічних процесів, забезпечуючи результативне функціонування країни. Насамперед це стосується сільського господарства, у якому ще й до сьогодні не завершено земельної реформи й не врегульовано земельні відносини.

Дієва державна земельна політика є важливою складовою механізмів державного управління соціо-еколого-економічного поступу України, формує важливі умови для розвитку інфраструктури соціально-економічної системи й життєдіяльності всього суспільства, відіграє досить важливу роль у наповненні

бюджетів всіх рівнів, може стати дієвим інструментом зміцнення позиції адміністративного устрою України.

Так, Європейська економічна комісія ООН з питань забезпечення управління земельними ресурсами представляє рекомендації, які сприяють удосконаленню державного регулювання досліджуваної сфери:

1. Законодавче представлення сутності землі, форм і характеру власності, юридична регламентація форм користування та прав на землю, певних обмежень та зобов'язань, які реєструються.

2. Комерційне використання системи державного управління земельними ресурсами у відповідності до довгострокової фінансової моделі, дієвої системи нормативно-правового регулювання й адміністративного управління, а також своєчасна орієнтація механізмів управління земельними відносинами на задоволення попиту споживачів.

3. Забезпечення прозорості діяльності системи управління земельними відносинами, надійний, вільний, із низькими витратами доступ до необхідної земельної інформації для всіх суб'єктів ринку.

4. Постійне проведення оцінки і контролю ефективності, цілісності та прозорості системи державного управління земельними відносинами за допомогою сукупності показників, які представляють, насамперед, витрати коштів та часу на виконання відповідних операцій із землями, а також рівень задоволення соціально-економічних потреб [3].

Із представлених рекомендацій на сьогодні Україною частково виконано лише першу. Напрями реалізації основних пріоритетів державної політики щодо розвитку земельних відносин представлено в Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року».

Саме цим законом передбачено, що формування та функціонування земельних відносин проводитиметься шляхом розширення та вдосконалення відповідного нормативно-правового забезпечення, формування необхідних інституційних засад, сприяння посилення державної підтримки відповідних земельної реформи. Також акцентовано увагу на тому, що основними шляхами для удосконалення регулювання земельних відносин є: створення державної системи щодо реєстрації прав власності на земельні ділянки і розміщене на них нерухоме майно; повна персоніфікація власників і користувачів земельних ділянок сільськогосподарського призначення; удосконалення методики щодо оцінки земель, урахування вартості землі сільськогосподарського призначення при забезпеченні збалансування міжгалузевих відносин; формування інфраструктури ринку землі; формування системи земельного іпотечного кредитування; становлення та фінансове забезпечення загальнодержавних програм щодо використання і охорони земель, насамперед зменшення їх розораності, використання системи захисту від водної та вітрової ерозії, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, рекультивації порушених земель, стандартизації і нормування у сфері охорони земель; розробка проєктів організації територій новостворених землеволодінь і землекористувань до бізнес-планів сільськогосподарських підприємств; впровадження ефективної системи охорони родючості ґрунтів і системи моніторингу ґрунтів, організація суцільної агрохімічної паспортизації земель саме сільськогосподарського призначення.

Незважаючи на те, що розробляється багато програм та завдань, які прямо або опосередковано стосуються певних проблем земельної політики, земельні відносини залишаються й досі нерегульованими. Тобто повноцінного нормативно-правового поля для регулювання земельних відносин поки що не сформовано. Особливої

актуальності набувають питання перебудови системи контролю за процесом використання й охороною земель, адже державний контроль, який здійснюється, є неефективним, визначена кількість порушень законодавства має тенденцію до зростання, земельні органи зазвичай самі порушують закони, а держава не має механізму контролю за порушниками [4-5].

Значна кількість дискусій ведеться навколо проблем запуску ринку сільськогосподарських земель, його важливості і механізму функціонування. На момент дослідження в Україні діє мораторій на продаж сільськогосподарських земель, однак незважаючи на це, операції із продажу землі проводяться. Такий факт свідчить про не досконалість законодавчої бази та розвитку тіньового корумпованого сектору.

У країнах, де функціонує ринок земель, на проведення операцій купівлі-продажу накладаються значні обмеження. Так, в різних європейських державах саме той, хто купує землю, повинен мати необхідну сільськогосподарську кваліфікацію, встановлений законодавством досвід роботи, обов'язковість проживати у даному господарстві і сам працювати в ньому. У випадку, коли фермер не обробляє землі або ж використовує її неефективно, вона може у нього бути вилучена. Також практикується примусовий викуп землі у таких неефективних власників.

Встановлено, що в регулюванні земельних відносин ключова роль повинна бути відведена саме державі, адже вона повинна розробляти ефективну нормативно-правову базу, виступати гарантом для продовольчої безпеки країни, формувати екологічно безпечні умови для провадження господарської діяльності і сприяти раціональному використанню й охороні землі а також нести відповідальність за дії, які будуть вступати у протиріччя із діючим законодавством. Державна земельна політика в Україні перебуває на етапі формування і на цей час не відповідає світовим критеріям та вимогам належного управління земельними відносинами. Для запровадження дієвого ринку купівлі-продажу сільськогосподарських земель відсутні необхідні соціально-економічних передумов, питання у значній мірі має лише політичний характер. Зарубіжний досвід також свідчить, що перш ніж запускати ринок землі варто розробити необхідну нормативно-правову й документальну базу. Як свідчить, історичний досвід саме запровадження ринку землі повинно проходити поступовий, поетапний шлях а не нав'язуватися різними насильницькими методами. Актуалізуються потреби скорішого вирішення завдання щодо вдосконалення ринку оренди, адже саме оренда дає змогу досягати тих оптимальних розмірів у землекористуванні, не авансуючи необхідних коштів на купівлю землі, адже витрати при порівняно низьких доходах досить нескоро себе окуплять. Тому в майбутньому саме оренда буде перспективною формою землекористування, однак за умови, що держава буде використовувати ефективні механізми щодо контролю і сприятиме розвитку орендних відносин, які будуть мати законне підґрунтя. Насамперед це стосується врегулювання законодавчого поля щодо спадкоємства власності, надання орендарям й орендодавцям однакових прав та інше.

Література:

1. Бородіна О., Прокопа І. Подолання структурних деформацій в аграрному секторі України: інституціоналізація і модернізація мало товарного сільськогосподарського виробництва. *Економіка України*. 2015. №4. С. 88-96.
2. Апопій В., Мацько М. Раціональне використання земель сільськогосподарського призначення : правові та економічні проблеми. *Екологічні, економічні та технологічні аспекти використання земельних ресурсів*: Матеріали міжнародного науково-практичного форуму, 19-21 вересня 2007р. Львів: Львів. держ. агроуніверситет. 2007. 515с.

3. Чаплигіна О.В., Шиян А.А. Фактори впливу на ціну земель сільськогосподарського призначення. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2011. №1. С. 36-40.

4. Третьак А. Напрями формування державної земельної політики, або зміна пріоритетів земельної реформи. *Землевпорядний вісник*. 2008. № 1. С. 21-33.

5. Косович Б. Структура земельних відносин в Україні: економіко-правовий аспект. *Вісник Львівського державного аграрного університету: Економіка АПК*. 2004. №11(2) 563 с.

Костирко Ксенія
студентка I курсу,
спеціальність 073 «Менеджмент»
«Чернігівський інститут інформації,
бізнесу і права» ЗВО МНТУ м. Чернігів

Захист прав споживачів та вплив на бізнес-процеси

У сучасному світі, де ринок товарів та послуг постійно зростає, а інформація стає все більш доступною, захист прав споживачів набуває особливої ваги. Це пов'язано з низкою факторів.

Споживачам стає все складніше самостійно зробити свідомий вибір, їм потрібна допомога у розумінні характеристик, ризиків та потенційної шкоди продуктів.

Торгівля товарами та послугами виходить за рамки національних кордонів, що ускладнює контроль за якістю та безпечністю продукції.

З'являються нові способи продажу та доставки товарів, а також нові типи продуктів, що потребує оновлення законодавства та методів захисту прав споживачів.

Захист прав споживачів має суттєве значення для забезпечення безпечності та відповідності продукції стандартам якості; запобігання шахрайству, недобросовісній рекламі та зловживанням з боку продавців; створення рівних умов для ведення бізнесу та захист добросовісних продавців; стимулювання економічного зростання та розвитку.

Концепція захисту прав споживачів ґрунтується на кількох основних принципах:

1. Право на безпеку – споживачі мають право на безпечні товари та послуги, які не завдають шкоди їхньому життю, здоров'ю або майну.

2. Право на інформацію – споживачі мають право на отримання достовірної та повної інформації про товари та послуги, які вони купують.

3. Право на вибір – споживачі мають право вільно обирати товари та послуги, які їм підходять.

4. Право на справедливе ставлення – споживачі мають право на справедливе та чесне ставлення з боку продавців та виробників.

5. Право на відшкодування шкоди – споживачі мають право на відшкодування шкоди, завданої їм унаслідок неякісних товарів або послуг [1].

Першим кроком у разі виявлення неякісного продукту або порушення прав споживача є звернення до продавця з вимогою усунути недоліки або відшкодувати збитки. Якщо продавець не задовольнив вимоги споживача, можна звернутися до відповідних органів державного нагляду. Споживач має право на захист своїх прав у судовому порядку.

Захист прав споживачів відіграє важливу роль у сучасному діловому середовищі з ряду причин:

1. Етична відповідальність: бізнес несе етичну відповідальність за те, щоб пропонувати безпечні та якісні продукти та послуги своїм клієнтам; захист прав споживачів гарантує, що клієнтів не обманюють і не експлуатують; це сприяє справедливій та чесній конкуренції на ринку.

2. Економічна вигода: захист прав споживачів веде до підвищення довіри до бізнесу; коли клієнти впевнені, що їхні права захищені, вони з більшою ймовірністю купуватимуть продукти та послуги; це може призвести до збільшення продажів, лояльності клієнтів та прибутку.

3. Зниження ризиків: нехтування правами споживачів може призвести до штрафів, судових позовів та шкоди для репутації; захист прав споживачів допомагає бізнесу уникнути цих ризиків.

4. Збереження та розвиток конкурентного середовища: захист прав споживачів гарантує, що всі підприємства на ринку дотримуються однакових правил; це сприяє справедливій конкуренції та стимулює інновації.

5. Збільшення впливу споживачів: доступності інформації та розвитку онлайн-інструментів, споживачі мають більше можливостей, ніж будь-коли раніше, для захисту своїх прав; бізнес, який ігнорує права споживачів, ризикує втратити клієнтів та зазнати шкоди для репутації.

6. Сприяння соціальній відповідальності: захист прав споживачів може стимулювати бізнес до прийняття більш етичних та екологічних практик, це може призвести до більш стійкого та справедливого суспільства.

7. Зростання ролі держави: уряди країн світу все більше уваги приділяють захисту прав споживачів; бізнес, який не відповідає захисту прав споживачів, ризикує зіткнутися з жорсткішим регулюванням з боку держави [2].

В цілому, захист прав споживачів є невід'ємною частиною сучасного ділового середовища. Це не лише етична відповідальність, але й економічна вигода для бізнесу. Захищаючи права споживачів, бізнес може збудувати довіру, лояльність та стійкий успіх.

Захист прав споживачів має значний вплив на різні аспекти бізнес-процесів.

А саме, бізнес змушений надавати чітку та правдиву інформацію про свої продукти та послуги. Це може призвести до зменшення витрат на рекламу, підвищення довіри до бренду, кращого розуміння потреб клієнтів.

Пропонувати справедливі та прозорі умови продажів. Це може призвести до зменшення кількості повернень товарів, підвищення лояльності клієнтів, кращого розуміння законів про захист прав споживачів.

Відповідати стандартам безпеки та якості продукції. Це може призвести до зменшення ризиків для здоров'я та безпеки, підвищення конкурентоспроможності продукції, кращого розуміння потреб клієнтів.

Бізнес змушений пропонувати доступ до ефективного механізму вирішення спорів. Це може призвести до зменшення кількості скарг, підвищення задоволеності клієнтів, кращого розуміння потреб клієнтів.

Бізнес, який ігнорує права споживачів, ризикує втратити клієнтів та зазнати шкоди для репутації [2]. Натомість, захист прав споживачів може підвищити лояльність клієнтів, поліпшити імідж бренду, привернути нових клієнтів.

Захист прав споживачів може стимулювати бізнес до прийняття більш етичних та екологічних практик. Це може призвести до розробки нових продуктів та послуг, підвищення конкурентоспроможності, кращого розуміння потреб клієнтів.

Бізнес, який не відповідає захисту прав споживачів, ризикує зіткнутися з жорсткішим регулюванням з боку держави. Захищаючи права споживачів, бізнес може уникнути штрафів та санкцій, побудувати кращі відносини з державою, краще розуміти законодавство.

Важливо зазначити, що захист прав споживачів не завжди є вигідним для бізнесу. Виконання вимог щодо захисту прав споживачів може збільшити витрати, ускладнити ведення бізнесу, обмежити свободу дій.

Однак, довгострокові переваги захисту прав споживачів, як правило, переважають короткострокові витрати. Бізнес, який ігнорує права споживачів, ризикує втратити клієнтів, зазнати шкоди для репутації та зіткнутися з жорсткішим регулюванням з боку держави. Натомість, захищаючи права споживачів, бізнес може збудувати довіру, лояльність та стійкий успіх.

Ключовими перевагами дотримання прав споживачів є: розробка та впровадження політики захисту прав споживачів; навчання персоналу; створення ефективної системи обробки скарг; прозорість та чесність; співпраця з органами з захисту прав споживачів; використання технологій; постійне вдосконалення.

Отже, захист прав споживачів – це не просто юридична вимога, а й важливий фактор успішного бізнесу. Компанії, які щиро ставляться до захисту прав своїх клієнтів, будуть винагороджено лояльністю, довірою та довгостроковим успіхом.

Література:

4. Як працює захист споживачів. URL: <https://eba.com.ua/protection-consumer-rights/> (дата звернення: 29.02.2024).

5. «Захист прав споживачів і бізнесу – перший пріоритет»: АМКУ долучився до VII Міжнародного форуму із захисту бізнесу. URL: <https://amcu.gov.ua/news/zahist-prav-spozvivachiv-i-biznesu-pershij-biznesu> (дата звернення: 29.02.2024).

Кириченко Г.В.,

кандидат наук з державного управління,

доцент кафедри менеджменту, маркетингу

та публічного адміністрування, Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права ЗВО "МНТУ ім. Ю. Бугая", м. Чернігів.

Роль цифровізації в системі національної безпеки України

Цифровізація — одна з визначальних тенденцій розвитку людської цивілізації, яка формує більш інклюзивне суспільство та кращі механізми управління, розширює доступ до охорони здоров'я, освіти та банківської справи, підвищує якість та охоплення державних послуг, розширює спосіб співпраці людей. Набула вона і особливо ключової ролі в системі національної безпеки. Цифровізація є вже вимогою не тільки часу, а й суспільства, особливо в аспектах, що стосуються забезпечення нормальної життєдіяльності громадян та системи безпеки.

У сучасних умовах воєнного стану в Україні нагальними є питання забезпечення якісного впровадження цифрових технологій з метою покращення реалізації політики з питань національної безпеки. Сучасний світ постійно стикається з проблемами кібершпигунства та зловживань у кіберпросторі. Цифрові загрози, такі як кібератаки на державні установи, корпорації та критичну інфраструктуру, стають все більш деструктивними. Кібертероризм і поширення дезінформації через Інтернет швидко поширюється, створюючи загрозу суспільній стабільності, а також стабільності конституційного ладу та суверенітету країни. Саме тому використання

цифрових технологій та цифрових інструментів важливе для запобігання, виявлення та реагування на погрози, вони мають великий потенціал для ефективної кібербезпеки. Розробка та вдосконалення кіберстратегій, міжнародне співробітництво та захист критичної інфраструктури стали ключовими складовими сучасної системи національної безпеки.

Впровадження інструментів цифровізації допомагає здійснювати політику в сфері національної безпеки орієнтовану на швидкість її реалізації та захист інтересів держави, суспільства та людей. У вузькому (технічному) розумінні цифрові технології — це набір процесів, методів і систем, які використовують цифрові дані та сигнали для обробки та передачі інформації.

З'ясовано, що нормативне визначення дефініції «цифрові технології» (англ. «digital technologies») відсутнє, при цьому, у загальному значенні її розглядають в якості електронного способу, завдяки якому відбувається процес обробки та передачі певної інформації, під час чого застосовуються спеціальні кодувальні позначки. При цьому, зазначимо, що у вітчизняній практиці законодавець використовує дефініцію «інформаційна технологія» у значенні «цілеспрямованої організованої сукупності інформаційних процесів з використанням засобів обчислюваної техніки» [1], які характеризуються значною швидкістю в процесі обробки відповідних відомостей, наданням відповідей по запитам у максимально короткий час, забезпечення доступу до інформації з будь-якого територіального розташування, децентралізацією інформації.

З точки зору національної безпеки цифрові технології можуть бути корисними в таких аспектах:

1. Обробка великих обсягів даних. Це включає зберігання, аналіз та обробку інформації за допомогою комп'ютерів і програмного забезпечення.

2. Надання адміністративних послуг громадянам держави, а також іноземцям, проведення офіційних онлайн-опитувань, подання клопотань, дистанційне судове засідання тощо.

3. Постійний, швидкий зв'язок та надання актуальної інформації.

4. Медицина, включаючи надання військовослужбовцям високоякісної та невідкладної допомоги з використанням цифрових технологій для діагностики, лікування та моніторингу стану здоров'я.

5. Охорона правопорядку та розшук людей. Використання сучасних цифрових технологій (розпізнавання обличчя, сканер відбитків пальців, генетична експертиза тощо) значно полегшило та прискорило пошук людей. Крім того, ці технології дозволили підтримувати правопорядок і автоматично фіксувати правопорушення [2].

Цифровізація у національній безпеці має своєю метою підвищення автоматизації операцій, що мають захисний напрямок, ефективності діяльності відповідних структур у напрямку національної безпеки, що сприятиме зниженню можливих ризиків для життя людей.

На сьогоднішній день в Україні прийнято п'ять програмних довгострокових документів, які стосуються (прямо або опосередковано) питань національної безпеки і торкаються цифровізації:

- 1) Стратегія національної безпеки України [3], згідно якої: поточними та прогнозованими загрозами національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов є стрімкі технологічні зміни, насамперед в енергетиці та біотехнологіях, розробки у сфері ШІ, які докорінно трансформують економіку і суспільство в цілому; основне завдання розвитку системи кібербезпеки – гарантування кіберстійкості та кібербезпеки національної

інформаційної інфраструктури, зокрема в умовах цифрової трансформації; Україна зміцнить бойовий потенціал Збройних Сил України, інших органів сил оборони шляхом: удосконалення та розвитку на основі сучасних технологій систем управління, телекомунікацій, розвідки, логістики;

2) Стратегія інформаційної безпеки [4], яка передбачає, що основними напрямками забезпечення інформаційної безпеки України є протидія дезінформації та інформаційним операціям, насамперед держави-агресора. Досягнення зазначеної цілі здійснюватиметься шляхом виконання таких завдань: створення системи раннього виявлення, прогнозування та запобігання гібридним загрозам, зокрема, створення системи протидії дезінформації та інформаційним операціям, спрямованої на запобігання, максимально швидке виявлення та реагування держави і суспільства на інформаційні загрози; розвиток спроможностей складових сил оборони щодо протидії загрозам в інформаційному просторі;

3) Стратегія кібербезпеки України [5], якою передбачено, що забезпечення кібербезпеки є одним із пріоритетів у системі національної безпеки України. Швидко змінюваний цифровий світ вимагає формування більш збалансованої та ефективної національної системи кібербезпеки, яка зможе гнучко адаптуватися до змін безпекового середовища, гарантуючи громадянам України безпечне функціонування національного сегмента кіберпростору, передбачивши нові можливості для цифровізації всіх сфер суспільного життя;

4) Стратегія забезпечення державної безпеки [6], якою передбачено, що основними завданнями державної політики у сфері забезпечення державної безпеки є: завершення створення, подальший розвиток і посилення спроможності національної системи кібербезпеки, оптимізація координації її суб'єктів з метою ефективної протидії кіберзагрозам у сучасному безпековому середовищі; створення ефективної системи обміну інформацією між суб'єктами забезпечення державної безпеки та запровадження дієвих механізмів доступу суб'єктів забезпечення державної безпеки до державних електронних інформаційних ресурсів та автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів, банків (баз) даних;

5) Стратегія воєнної безпеки України [7], відповідно до якої основними аспектами є виконання таких основних завдань: розвиток спроможностей щодо забезпечення кібербезпеки, кіберзахисту та кібероборони під час підготовки та ведення всеохоплюючої оборони України; підвищення рівня боєздатності Збройних Сил України (далі – ЗСУ) та інших складових сил оборони з досягненням і підтриманням визначених спроможностей щодо вогневого ураження противника, застосування авіації та протиповітряної оборони України, контролю ближньої морської зони, ведення спеціальних операцій, територіальної оборони України, управління та всебічного забезпечення військ (сил), відбиття агресії в кіберпросторі (ведення кібероборони).

Незважаючи на складну геополітичну ситуацію та воєнний стан, Україна вже досягла певних успіхів у використанні цифрових технологій у розробці державної політики національної безпеки. Вони використовуються в різних секторах, зокрема у військовій сфері, кіберзахисті, безпеці дорожнього руху та прикордонному контролі, розвідці, логістиці тощо. Цифрові технології стали невід'ємною складовою стратегії національної безпеки в кожній країні світу і зараз життєво важливі для України.

Література:

1. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 р. № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#n191>

2. Golio, M. (2018). RF and Microwave Passive and Active Technologies. CRC Press. https://books.google.com.ua/books?id=MCj9xSVQKIC&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

3. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>

4. Про Стратегію інформаційної безпеки: Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>

5. Про Стратегію кібербезпеки України: Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>

6. Про Стратегію забезпечення державної безпеки: Указ Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#n5>

7. Про Стратегію воєнної безпеки України: Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/>

Кушнір Д.М

студентка 1-го курсу,

спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,

Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права

ЗВО «МНТУ імені академіка Юрія Бугая»

Аналіз програм та заходів управління безробіття під час воєнного стану в Україні

Військовий стан, введений через повномасштабне вторгнення росії, суттєво вплинув на економіку України та на ринок праці, проблема безробіття значно загострилася. З одного боку, війна призвела до руйнування багатьох підприємств та скорочення робочих місць. З іншого боку, багато людей втратили працездатність або були змушені виїхати з країни. У таких умовах, ефективна відповідь держави на виклики безробіття стає не тільки економічною, але й соціальною необхідністю.

Зменшення рівня безробіття має важливе значення для підтримки стабільності в суспільстві, зменшення соціальної напруженості та підвищення рівня життя населення. Забезпечення людей роботою сприяє не тільки задоволенню їхніх базових потреб, але й дає можливість для самореалізації та відновлення віри в майбутнє. Особливо це важливо для тих, хто втратив роботу в результаті воєнних дій або був змушений покинути своє місце проживання та шукати нові можливості для заробітку.

Враховуючи виклики, з якими Україна зіткнулась у військовий період, актуальність державних заходів та програм для зменшення безробіття є беззаперечною. Вони є ключовим елементом соціальної та економічної стратегії країни, спрямованої на мінімізацію негативних наслідків війни, забезпечення соціальної стабільності та закладення фундаменту для майбутнього розвитку.

Метою наукової статті є аналіз ефективності державних заходів та програм, спрямованих на зменшення безробіття в Україні під час військового стану, а також визначення їхнього впливу на соціально-економічну стабільність та розвиток країни.

За даними Державної служби зайнятості протягом 2023 року в Україні було зареєстровано 483,2 тисячі безробітних, що на 45,6% менше, ніж у 2022 році [1,

2]. Проте офіційна статистика безробіття в Україні значно відрізняється від реальної ситуації, як стверджують деякі представники Міністерства економіки. Після фактичного занепаду на початку повномасштабної війни, з середини 2022 року ринок праці поступово відновлюється.

За цей період роботодавці повідомили центрам зайнятості про наявність 329,4 тисячі вільних робочих місць. Найбільшу кількість вакансій було зафіксовано у Львівській - 33,9 тис., Дніпропетровській - 29,5 тис. областях та Києві - 26,6 тис. На початок лютого 2024 року статус безробітного мали 101,4 тисячі українців, з яких чоловіки склали 24,9 тисячі - 24%, а жінки - 76,5 тисячі, що становить 76%. Основну частку зареєстрованих безробітних склали особи віком від 35 до 44 років та від 45 до 55 років, кожна вікова група становила 30% [3].

Боротьба з безробіттям є одним із пріоритетів уряду України. У 2023 році на програми з боротьби з безробіттям виділено 10 мільярдів гривень. Уряд України співпрацює з міжнародними організаціями, неурядовими організаціями та приватним сектором для вирішення цієї проблеми. У квітні 2023 року, в Україні було реалізовано низку заходів та програм з метою зменшення безробіття під час військового стану, спричиненого повномасштабним вторгненням росії. Уряд України вживає такі заходи для боротьби з безробіттям у воєнний час:

1. Для людей, які втратили роботу або не можуть знайти її в умовах військового стану, уряд України реалізує програми соціальної підтримки. Вони включають виплати допомоги по безробіттю, програми соціального захисту для особливо вразливих категорій населення, а також психологічну підтримку для тих, хто зіткнувся з труднощами через війну.

2. Одним із основних напрямків державної політики є програми перенавчання та перекваліфікації. Враховуючи зміну потреб ринку праці, такі програми допомагають зменшити рівень безробіття, надаючи людям нові навички та компетенції, які затребувані в інших секторах економіки. Включаючи навчання у сфері ІТ, аграрному секторі, виробництві, а також у сферах, де існує високий попит на працівників під час воєнного стану.

3. Уряд України також впроваджує програми, які стимулюють створення нових робочих місць, особливо в критично важливих для економіки галузях. Через надання податкових пільг та грантів роботодавцям, такі заходи допомагають не тільки забезпечити людей роботою, але й стимулювати економічне зростання. Зокрема, передбачено звільнення від сплати податків на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб.

4. Держава малому та середньому бізнесу, який постраждав від війни надає кредити на пільгових умовах, гранти, а також консультаційні послуги для допомоги в адаптації до змінених умов ведення бізнесу. Дозволяє підприємствам не тільки вижити в складних умовах, але й розвиватися, створюючи нові робочі місця.

5. Інвестиції в інфраструктуру та відновлення пошкоджених регіонів не тільки сприяють відновленню від військових дій, але й створюють нові робочі місця. Проекти з відбудови доріг, мостів, житлових комплексів та іншої інфраструктури забезпечують зайнятість значної кількості людей, сприяючи одночасно економічному відновленню.

6. Інші ініціативи включають в себе створення онлайн-платформи для пошуку роботи та вакансій; проведення інформаційних кампаній з питань працевлаштування; співпрацю з міжнародними організаціями та неурядовими секторами для підтримки

безробітних.

Також держава ініціює широкий спектр програм, спрямованих на зниження безробіття в країні та активацію динаміки на ринку праці. В рамках ініціативи «Робота», громадяни мають шанс отримати мікрогранти до 250 тисяч гривень для старту або розширення власного бізнесу, а також значніші гранти, що сягають кількох мільйонів, на розвиток виробничих підприємств, закладення фруктових садів чи теплиць. Важливою умовою для отримання таких грантів є створення нових місць праці підприємцями [4].

Наступною програмою, яка спрямована на підтримку зайнятості є компенсація роботодавцям за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, що вже залучила понад 9 тисяч підприємців.

Також програма залучення безробітних до «Армії відновлення» через участь у суспільно корисних роботах. З початку реалізації ініціативи «Армія відновлення», згідно з інформацією від пресслужби Державної служби зайнятості, до виконання суспільно корисних робіт залучено 87 852 безробітних. Для оплати їхньої праці було виділено 582 мільйони гривень. Найактивніше до участі у проєкті залучалися жителі Харківської області, де кількість безробітних, що долучилися до проєкту, сягнула 17 180 осіб. Серед інших лідерів за кількістю залучених до проєкту також були Донецька (11 170), Київська (10 634), Полтавська (10 405) та Чернігівська (9 658) області. Всього в рамках «Армії відновлення» було охоплено 19 регіонів країни [5].

Центри зайнятості пропонують різноманітні програми перекваліфікації, які дозволяють людям набутися нових професій, затребуваних на ринку. Зокрема, особи старші за 45 років, ветерани, внутрішньо переміщені особи можуть скористатися можливістю отримати ваучер на навчання для зміни спеціальності, чия вартість досягає до 10 прожиткових мінімумів (на даний момент - це 26 тисяч гривень) [4].

Реалізація заходів щодо стимулювання створення нових робочих місць, підтримка малого та середнього бізнесу, інвестиції в інфраструктуру та відновлення пошкоджених регіонів сприятимуть не тільки відновленню економіки, але й її подальшому розвитку. Це дозволить Україні не просто відновитись після воєнних руйнувань, але й здійснити структурні зміни в економіці, підвищити її конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Висновки. Підсумовуючи, державні заходи та програми для зменшення безробіття в Україні під час військового стану мають важливе значення для подолання викликів, поставлених воєнними діями, та закладення фундаменту для майбутнього процвітання країни. Аналіз показав, що державні ініціативи мають певний позитивний вплив на ситуацію з безробіттям. Так, з початку війни було працевлаштовано 1,1 мільйона безробітних.

Однак, необхідно також визнати існуючі виклики та обмеження, з якими зіштовхуються ці програми, включаючи потребу в оптимізації механізмів їх реалізації, забезпеченні достатнього фінансування, а також адаптації до швидко змінюваних умов воєнного часу. Їхня ефективна реалізація вимагає комплексного підходу, адаптації до змінюваних умов та активної участі усіх зацікавлених сторін.

Література:

1. Державна служба зайнятості України. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>
2. Попит та пропозиція на зареєстрованому ринку праці у 2023 році. URL: file:///C:/Users/USER/Downloads/popyt_i_propozyciya_na_rynku_praci_12_2023.pdf
3. В Україні торік майже удвічі скоротилась кількість зареєстрованих безробітних. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3829652-v-ukraini-torik-majze-udvici-skorotilas-kilkist-zareestrovanih-bezrobitnih.html>

4. Уряд реалізує комплексну програму з покращення ситуації на ринку праці - Юлія Свириденко. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=639e69d6-fcc9-4e62-a5b0-a867f8ddf4b9&title=UriadRealizu>

5. До "Армії відновлення" залучили майже 88 тисяч безробітних. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/12/709804/>

Лаврук С.І.

здобувач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри публічного управління, адміністрування
та соціальної роботи Національного університету
охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Особливості міжнародного гуманітарного права та його зв'язок з публічним управлінням держави

Міжнародне гуманітарне право - це галузь міжнародного права, яка встановлює норми та принципи, спрямовані на захист людей від наслідків збройних конфліктів. Це включає захист цивільного населення, поранених, військовополонених, та інших осіб, що перебувають під впливом воєнних дій. Міжнародне гуманітарне право забороняє використання непропорційної сили, навіть у часи війни, та встановлює обмеження щодо методів та засобів ведення війни з метою мінімізації страждань цивільного населення та збереження гуманітарних цінностей. Основні джерела міжнародного гуманітарного права включають міжнародні конвенції, звичаєве міжнародне право, а також загальноприйняті принципи гуманізму та гуманності.

Громадяни країни, де триває війна, мають бути обізнані з міжнародним гуманітарним правом з кількох ключових причин. По-перше, знання міжнародного гуманітарного права дозволяє громадянам краще розуміти свої права та обов'язки під час конфлікту. Це може включати знання про захист від насильства, доступ до медичної допомоги, права під час конфлікту, а також заходи безпеки. По-друге, обізнаність з міжнародним гуманітарним правом сприяє збереженню гуманітарних цінностей під час воєнних дій. Громадяни можуть впливати на свої власні дії та вчинки, щоб забезпечити повагу до прав людини та мінімізувати страждання під час конфлікту. По-третє, знання міжнародного гуманітарного права сприяє активнішому взаємодії з гуманітарними організаціями та міжнародними спільнотами. Громадяни можуть бути більш ефективними у захисті своїх прав та вимагати відповідних заходів від уряду та міжнародних спільнот у разі порушення міжнародних стандартів гуманітарного права.

Обізнаність з основами міжнародного гуманітарного права допомагає не лише захистити їхні права та безпеку, але й сприяє збереженню гуманітарних цінностей та забезпеченню гуманного та етичного ставлення під час конфлікту.

Міжнародне гуманітарне право (МГП) встановлює норми, що регулюють поведінку учасників збройних конфліктів з метою захисту осіб, що не беруть участі у війні та обмеження впливу збройних сил на цивільне населення. Основні особливості МГП та його зв'язок з публічним управлінням держави можуть бути наступними:

1. Захист цивільного населення: МГП встановлює правила, спрямовані на захист цивільного населення від непропорційного насильства під час збройних

конфліктів. Це включає заборону на неправомірне вбивство, пограбування, насильство та будь-яку форму неприйнятної поведінки проти цивільних осіб.

2. Заборона на використання заборонених збройних засобів: МГП встановлює заборону на використання хімічної, біологічної та ядерної зброї, а також мін, які можуть призвести до непропорційного поранення цивільного населення.

3. Правила щодо лікування поранених та захисту військовополонених: МГП встановлює норми, що стосуються медичного обслуговування поранених та захисту військовополонених, включаючи їхній захист від фізичного та психологічного насильства.

4. Забезпечення гуманітарної допомоги: МГП визнає право на гуманітарну допомогу та встановлює правила для її надання та доступу до неї. Це включає забезпечення безперешкодного доступу до гуманітарних організацій та захист їхньої незалежності.

5. Відповідальність за порушення МГП: МГП передбачає встановлення відповідальності за порушення його норм, включаючи можливість переслідування та покарання осіб, які порушили встановлені стандарти.

Зв'язок МГП з публічним управлінням держави полягає у забезпеченні виконання державою своїх зобов'язань перед міжнародним співтовариством у сфері захисту прав людини, забезпечення безпеки та гуманітарної допомоги в умовах збройних конфліктів. Державне управління повинно забезпечувати прийняття та впровадження відповідної законодавчої бази, механізмів контролю та нагляду, а також сприяти співпраці з міжнародними гуманітарними організаціями та міжнародними партнерами з метою ефективного захисту прав та безпеки людини під час збройних конфліктів.

Зв'язок міжнародного гуманітарного права з публічним управлінням держави може бути багатоаспектним і включати наступні ключові елементи:

законодавча база – держава повинна прийняти та впровадити відповідні закони та нормативно-правові акти, які відображають міжнародні стандарти гуманітарного права. Це включає ратифікацію міжнародних конвенцій, які регулюють захист прав людини в умовах конфліктів;

інституційні структури – державні органи управління, зокрема міністерства оборони, міністерства зовнішніх справ, міністерства охорони здоров'я та інші, повинні мати відповідні структури та механізми для забезпечення дотримання гуманітарного права під час воєнних дій;

ефективний моніторинг та звітність – державні органи мають здійснювати моніторинг дотримання гуманітарного права в умовах конфліктів, а також забезпечувати публічну звітність щодо порушень та заходів, прийнятих для їх запобігання;

навчання та освіта – публічні програми навчання та освіти мають включати аспекти міжнародного гуманітарного права для забезпечення свідомого розуміння цих питань серед державних службовців, військовослужбовців та інших відповідальних осіб;

співпраця з міжнародними організаціями – держава повинна співпрацювати з міжнародними гуманітарними організаціями, такими як Червоний Хрест, Червоний Півмісяць та ЮНІСЕФ, для спільного забезпечення захисту та гуманітарної допомоги в умовах конфліктів;

забезпечення прав осіб, що зазнали насильства – держава має розробити та впровадити програми та сервіси для підтримки та реабілітації осіб, які постраждали

від насильства під час конфліктів, включаючи медичну, психологічну та соціальну допомогу;

Ці елементи відображають важливість ефективного публічного управління для забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права та захисту прав людини в умовах воєнних конфліктів.

Література

1. Міжнародне гуманітарне право. Посібник / [О.О. Войтенко, М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса: Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. - 145с

Лаврук Н.В.

здобувачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри публічного управління, адміністрування
та соціальної роботи Національного університету
охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Організаційно-правові засади державного регулювання міграційних процесів в умовах воєнного стану

Організаційно-правові засади державного регулювання міграційних процесів в умовах воєнного стану є критично важливими для забезпечення безпеки та захисту громадян в разі військового конфлікту, зокрема наступні. Законодавча база: держава повинна мати чітку законодавчу базу, яка регулює міграційні процеси в умовах воєнного стану. Ці закони мають визначати правовий статус біженців, правила в'їзду та перебування в країні, процедури надання притулку, та інші аспекти, пов'язані з міграцією під час кризових ситуацій.

Створення спеціальних механізмів: в умовах воєнного стану можуть створюватися спеціальні органи чи комітети, відповідальні за координацію міграційних процесів. Ці органи можуть бути залучені до розробки політики, планування евакуаційних заходів, надання допомоги біженцям та координації дій з міжнародними гуманітарними організаціями.

Захист прав мігрантів та біженців: держава повинна забезпечувати захист прав мігрантів та біженців, включаючи право на безпеку, житло, медичну допомогу, освіту та працевлаштування. Ці права мають бути гарантовані незалежно від статусу мігранта або біженця.

Міжнародна співпраця: умови воєнного стану часто потребують міжнародної співпраці у сфері міграції. Держави можуть співпрацювати з міжнародними організаціями, такими як ООН, для надання гуманітарної допомоги, обміну інформацією та координації дій.

Кризове планування: держава повинна мати кризові плани, які передбачають можливі сценарії міграційних криз, процедури евакуації та розміщення біженців, а також механізми координації дій між різними відомствами та міжнародними партнерами.

Інформаційна кампанія: держава має здійснювати інформаційну роботу серед населення щодо прав та обов'язків мігрантів та біженців, процедур надання допомоги, а також можливих небезпек, пов'язаних з міграційними процесами в умовах воєнного

стану. Це допомагає підвищити свідомість громадян та уникнути паніки чи дискримінації.

Забезпечення доступу до юридичної допомоги: держава повинна забезпечувати доступ до юридичної допомоги для мігрантів та біженців, які можуть потребувати захисту своїх прав у складних ситуаціях, зокрема, у випадках депортації, затримання або конфліктів з місцевим населенням.

Моніторинг та оцінка ситуації: державні органи повинні здійснювати постійний моніторинг та оцінку ситуації з міграційних питань в умовах воєнного стану, щоб вчасно реагувати на зміни, виявляти проблемні сфери та вдосконалювати стратегії дій.

Гуманітарна допомога: держава має забезпечувати гуманітарну допомогу мігрантам, біженцям та особам, що переслідуються, включаючи надання притулку, їжі, води, медичної допомоги та інших необхідних ресурсів для їхнього виживання та захисту.

Такі заходи сприяють стабілізації ситуації в державі та мінімізації негативних наслідків міграційних процесів в умовах воєнного конфлікту. Вони спрямовані на забезпечення захисту та безпеки всіх осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах під час воєнних дій.

Міграційна політика – це система правових, фінансових, адміністративних і організаційних заходів держави та недержавних установ щодо регулювання міграційних процесів з позицій міграційних пріоритетів, кількісного та якісного складу міграційних потоків, їх соціальної, демографічної та економічної структури. Проте, спираючись на результати дослідження, висновки та рекомендації науковців щодо розробки Закону України «Про основні засади міграційної політики» в новому дано ширше тлумачення державної міграційної політики. Державна міграційна політика – це сукупність заходів, що здійснюються державою з метою регулювання міграційних процесів, створення умов для реалізації інтелектуального і трудового потенціалу мігрантів, побудови демографічного правового суспільства, забезпечення належного соціально-економічного та демографічного розвитку, дотримання принципів захисту національних інтересів, безпеки і територіальної цілісності України.

Управління міграційною політикою в умовах воєнного стану потребує особливої уваги та акцентів, спрямованих на захист прав та безпеки громадян, мігрантів та біженців, ключові акценти, які мають бути враховані в державному управлінні в таких умовах. Такі акценти визначають стратегічні напрямки державного управління в сфері міграції в умовах воєнного стану, спрямовані на забезпечення безпеки, гуманітарної допомоги та ефективного управління міграційними процесами.

Література:

2. Закон України «Про біженців» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2557-14>
3. Піскун О. Міграційна служба в Україні / О. Піскун, І. Прибиткова, В. Волович // Політична думка. – 1996. – № 3–4, – С. 45–72.
4. Чехович С.Б. Юридичні аспекти міграційних процесів в Україні / С.Б.Чехович. – К.: Укр. центр правничих студій, 2001. – 288с.
5. Закон України «Про імміграцію» [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>

Лаврова Т.М.
аспірантка кафедри публічного управління, адміністрування

Механізми державного регулювання екстреної медичної допомоги хворим з цереброваскулярною патологією

Згідно з офіційними даними Всесвітньої організації охорони здоров'я у світі щорічно реєструється близько 7,6 мільйонів летальних випадків через цереброваскулярні хвороби. За прогнозами експертів найближчі два десятиліття стануть піковими за темпами зростання кількості захворювань головного мозку судинного ґенезу, що зумовлюється загальносвітовим старінням населення, високими темпами урбанізації та нехтуванням більшістю принципами здорового способу життя [1].

В Україні серцево-судинні та судинно-мозкові патології виступають причинами більше як 2/3 смертей, а також зумовлюються приблизно 30% випадків інвалідизації, що значно скорочує тривалість життя громадян. За статистикою Міністерства охорони здоров'я України в країні налічується 3 мільйони хворих на різні цереброваскулярні патології, що становить 6,4% від всього населення. Так, останні займають друге місце серед причин смертності в Україні (близько 14% всіх померлих). Найпоширенішим захворюванням серед цереброваскулярних патологій є інсульт. Щорічно реєструється 100-115 тисяч нових випадків інсультів, більше третини з них – у людей працездатного віку. У часовому вимірі – інсульті реєструється кожні 4 хвилини [2]. При цьому основний успіх у попередженні невідворотного настання негативних наслідків, включаючи навіть летальне завершення, лежить у наданні своєчасної, висококваліфікованої допомоги. Відтак на фоні стабільного зростання кількості захворювань на цереброваскулярні патології в Україні попередження їх прогресування та покращення якості та повноти надання допомоги у разі їх настання стають однією із ключових завдань системи охорони здоров'я. З урахуванням цього, виявлення механізмів удосконалення державного регулювання екстреної медичної допомоги хворим на цереброваскулярні патології набуває значної актуальності.

Слово «цереброваскулярний» складається з двох частин – «церебро», що відноситься до великої частини мозку, і «васкулярний», що означає артерії та вени. Разом слово цереброваскулярний означає кровообіг у мозку. Термін цереброваскулярні патології включає всі розлади, при яких ділянка мозку тимчасово або постійно уражена ішемією або кровотечею, і одна або більше церебральних кровоносних судин залучені до патологічного процесу. Цереброваскулярні захворювання включають інсульт, стеноз сонної артерії, стеноз хребців і внутрішньочерепний стеноз, аневризми та судинні мальформації. Обмеження кровотоку може виникнути через звуження судини (стеноз), утворення тромбів (тромбоз), блокування (емболія) або розрив кровоносної судини (крововилив). Відсутність достатнього кровотоку (ішемія) впливає на тканини головного мозку та може спричинити інсульт [3].

Проводячи паралель між Європою та Україною, можемо побачити, що поширеність цереброваскулярних патологій складає 12,7% у структурі всіх випадків серцево-судинних захворювань. При цьому близько 14% всіх цереброваскулярних хвороб закінчуються летально, а це – найгірший показник у Європі [4].

Під час організації екстреної медичної допомоги хворим на цереброваскулярні захворювання обов'язково необхідно враховувати той факт, що відстрочена діагностика хвороби, включають гострий ішемічний інсульт, внутрішньо мозковий крововилив, транзиторну ішемічну атаку і субарахноїдальний крововилив може перешкоджати своєчасному лікуванню і зумовить нанесення значної шкоди пацієнту. Початковий помилковий діагноз у відділенні невідкладної допомоги зустрічається приблизно у 9% пацієнтів з інсультом; у 5 пацієнтів з хибно негативним інсультом, яких виписують безпосередньо з відділення невідкладної допомоги, частко спочатку діагностують доброякісні неврологічні стани, зокрема головний біль, тоді як у тих хто поступає з відділення невідкладної допомоги спочатку частко вказується як зміна психічного стану або гострий стан сплутаної свідомості. Хоча частота виявлення небезпечних захворювань, пов'язаних із головним болем при обстеженні у лікарнях екстреної медичної допомоги низька, нехтувати можливістю їх існування в будь-якому випадку не можна. У медичній практиці відстежуються випадки, про виникнення діагностичних помилок серед пацієнтів, виписаних з лікарні невідкладної допомоги із симптомами головного болю [5].

Розуміння джерел виникнення діагностичних помилок серед пацієнтів із симптомами, які опосередковано вказують на цереброваскулярну патологію є важливим кроком до зменшення шкоди, через неправильну постановку діагнозу. На сьогоднішній день врахування наявності супутніх судинних факторів ризику у поєднанні з проведенням комп'ютерної томограми голови є чи не основоположним при постановці діагнозу щодо цереброваскулярної хвороби. Відтак, при регулюванні екстреної медичної допомоги в обов'язковому порядку повинна враховуватись необхідність забезпечення діагностики пацієнта через проведення комп'ютерної чи магнітно-резонансної томографії.

У той же час, наукові публікації в галузі медицини підкреслюють недосконалість системи охорони здоров'я за рівнем її забезпечення, в тому числі технологічного та матеріального. Ситуація повинна була змінитись на фоні запровадження медичної реформи і тотального переформатування системи фінансування охорони здоров'я. Одним із ключових заходів у зазначеному напрямку було утворення Національної служби здоров'я України (НСЗУ). Для укладення контракту на надання медичних послуг по лікуванню цереброваскулярних хвороб медичних заклад повинен був відповідати певним вимогам. Паралельно із розвитком практики укладення договорів з медичними закладами набула поширення Програма медичних гарантій від НСЗУ. Згідно із нею кожен громадянин України має можливість потрапити до лікаря не залежно від його місця перебування та наявності укладеної з лікарем декларації. У рамках програми відбувалось розкриття переліку безкоштовних послуг, на які має право кожен пацієнт. У Програмі медичних гарантій на 2023 рік вказано, що одним із пріоритетних напрямків розвитку сфери охорони здоров'я є першочергове забезпечення за рахунок наявних та додаткових ресурсів профілактики, ранньої діагностики і лікування таких неінфекційних захворювань: серцево-судинні: артеріальна гіпертензія, гострий інфаркт міокарда; цереброваскулярні захворювання, зокрема гострий мозковий інсульт та ін. [6]. Проте на практиці, цього досягнути стало складніше. Це пов'язано із тим, що медичним закладам подекуди було складно досягнути критеріїв, виставлених НСЗУ, а в умовах недостатності фінансування галузі охорони здоров'я ситуацію перетворювалась на безвихідну. Так, щоб підвищити рівень, якість та спектр послуг, які надаються закладом охорони здоров'я, і як наслідок отримати відшкодування витрат за надані послуги від НСЗУ необхідно було відповідати встановленим умовам, хоча саме

кошти на відшкодування таких витрат і повинні були слугувати джерелом для розвитку технологічного та матеріального оснащення медичного закладу.

Для вирішення ситуації яка склалась і забезпечення повноцінного доступу до всіх гарантованих медичних послуг у 2022 році було розпочато процес формування нормативної бази для утворення «спроможної госпітальної мережі». Насамперед роз'яснимо, що спроможною госпітальною мережею закладів охорони здоров'я ж мережа надавачів медичних послуг, яка забезпечує медичне обслуговування в межах відповідного госпітального округу, в тому числі під час надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану. Метою створення спроможної мережі є організація належного якісного медичного обслуговування, із забезпеченням дотримання принципів доступності та своєчасності, а також найбільш ефективного використання матеріальних, трудових та інших ресурсів.

Ключовою одиницею спроможної мережі виступає госпітальний округ. Під госпітальним округом розуміється територія, в межах якої організоване надання якісної, повноцінної, безперервної та пацієнтоорієнтованої медичної допомоги та реабілітації. У рамках госпітального округу функціонують загальні, кластерні та надкластерні багатoproфільні медичні заклади, а також надавачі інших медичних послуг. Заклади охорони здоров'я, які входять в госпітальний округ різняться за обсягами та складністю медичної допомоги, яку вони надають, а також кількістю громадян, котрих вони здатні прийняти.

Медичні заклади, які повинні забезпечити медичну допомогу хворим з цереброваскулярними патологіями входять до переліку центрів екстреної медичної допомоги, а також кластерних та надкластерних закладів охорони здоров'я.

Процес створення спроможної мережі медичних закладів розпочався ще у 2019 році шляхом прийняття Постанови Кабінету міністрів України «Деякі питання створення госпітальних округів» від 27.11.2019 року за №1074.

Проте, виклики повномасштабної війни з російською федерацією накралась на ті наявні системні проблеми, які відстежувались у практиці діяльності закладів охорони здоров'я і вирішення яких активно відбувалось і до 24 лютого. З урахуванням того, що до наявних проблем додалась необхідність відбудови зруйнованої інфраструктури, а також враховуючи той факт, що нерідко відстежуються випадки, коли лікарі женуть за новою назвою мед закладу (кластерний чи надкластерний) чи за кількістю укладених контрактів з НСЗУ, що зумовлює розпорошення ресурсів, і як наслідок, страждає якість послуг, було прийнято рішення врахувати зазначені реалії та прийняти нову постанову про «Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я» за №174 від 28 лютого 2023 року. Цією Постановою розпочинається інфраструктурний етап медичної реформи [7].

Згідно із новими умовами на обласні, Київські міські державні військові адміністрації накладається вимога розробки та подання на погодження до Міністерства охорони здоров'я спроможної мережі закладів охорони здоров'я і плани по розвитку госпітальних округів до 1 травня поточного року. Після цього, вони повинні розглянутись МОЗ у двомісячних термін та повернутись на затвердження на місця У подальшому плани по розвитку регіонів повинні переглядатись і по-новому погоджуватись МОЗ не рідше одного разу на три роки.

Досить поширеною проблемою у сучасній системі медичної допомоги є недосконала організація раннього доступу до наданням першої допомоги. Включення центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф із пунктами постійного базування бригад швидкої медичної допомоги до складу госпітального округу дозволить забезпечити доступ пацієнтів з цереброваскулярними патологіями до

своєчасної медичної допомоги. Проте, не потрібно забувати, що на швидкість доїзду швидкої пацієнта впливає в тому числі і якість доріг, їх завантаженість, культура дорожнього руху, справність та кількість медичного транспорту, відсутність назв вулиць та нумерації будинків на них, тощо. Поруч із цим статистично значуще зростання показників виживання серед пацієнтів екстреної медичної допомоги можна досягнути лише за умов доступу пацієнтів до такої допомоги не більше як через 4 хвилини після настання екстреної ситуації. На практиці ж цей процес може розтягнутись і на 40-60 хвилин, а дехто взагалі може так і не дочекатись карети швидкої.

Для вирішення ситуації пропонується розробляти маршрути транспортування пацієнтів бригадами екстреної медичної допомоги до надкластерних, кластерних і загальних закладів охорони здоров'я за відповідними напрямками надання медичної допомоги. Обов'язок за розробку таких маршрутів покладається на структурні підрозділи з питань охорони здоров'я, які входять до складу обласних державних (військових) адміністрацій. При цьому пункту постійного розміщення брига екстреної медичної допомоги в межах спроможної мережі повинні бути розташовані таким чином, щоб забезпечувати встановлені нормативи прибуття брига на місце виклику.

Ще однією проблемою надання екстреної медичної допомоги є факт неспроможності самостійно її викликати людині із вадами зору та слуху, а також тим хто через хворобу тимчасово відчуває труднощі із мовленням та слухом (що актуально саме при цереброваскулярних патологіях), адже виклик приймається виключно через телефонні дзвінки.

Література:

1. Elflein J. Cerebrovascular disease in the U.S. – Statistics & Facts. *Statista*. 2022. URL: <https://www.statista.com/topics/4385/cerebrovascular-disease-in-the-us>
2. В Україні від інсульту помирає вдвічі більше людей, порівняно з Західною Європою. *Департамент охорони здоров'я Полтавської обласної державної адміністрації*. 2022. URL: <http://uoz.gov.ua/2022/11/02/в-україні-від-інсульту-помирає-вдвічі>
3. Cerebrovascular Disease. American Association of Neurological Surgeons. 2022. URL: [https://www.aans.org/en/Patients/Neurosurgical-Conditions-and-Treatments/Cerebrovascular-Disease%20\(hemorrhage\)](https://www.aans.org/en/Patients/Neurosurgical-Conditions-and-Treatments/Cerebrovascular-Disease%20(hemorrhage))
4. Бойко А.В. Раптова серцева смерть: від етіології до профілактики. *Український медичний часопис*. 2023. URL: <https://umj.com.ua/uk/etiologiyi-do-profilaktiki>
5. Liberman A. Cerebrovascular disease hospitalizations following emergency department headache visits: A nested case–control study. *Wiley Online Library*. 2021. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/acem.14353>
6. Програма медичних гарантій 2023 рік. *Національна служба здоров'я України*. 2023. URL: https://health.kyivcity.gov.ua/files/pr_2023.pdf
7. Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я: Постанова Кабінету міністрів України №174 від 28 лютого 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-п#Text>

Львовчкін Ю. О.

студент 1го курсу
освітнього ступеня «Магістр» Заклад вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»,

Впровадження європейської політики зайнятості в Україні

Зайнятість є одним із ключових аспектів економічного та соціального розвитку будь-якої країни. У контексті європейських стандартів, політика зайнятості визначається комплексом заходів, спрямованих на стимулювання зайнятості, підвищення якості роботи та захист прав працівників.

На сьогоднішній день, Україна стикається з рядом викликів у сфері зайнятості, включаючи велику кількість безробітних, недостатній рівень оплати праці, та нестабільні умови працевлаштування. За даними Державної служби статистики України, на початок 2024 року рівень безробіття склав 8.7%, причому особливо високий рівень спостерігається серед молоді та жінок. Безробіття є однією з головних проблем українського ринку праці, що потребує комплексного підходу для вирішення.

Європейська політика зайнятості має на меті сприяти створенню більш інклюзивного та конкурентоспроможного ринку праці в Європейському Союзі. Вона ґрунтується на трьох основних принципах: активізації, координації та партнерстві.

Активізація передбачає надання людям допомоги в пошуку роботи та підтримку їх у працевлаштуванні. Це може включати такі заходи, як:

- 1) Професійна орієнтація та консультивання
- 2) Навчання та перепідготовка
- 3) Фінансова допомога

Координація передбачає співпрацю між різними рівнями влади, а також з соціальними партнерами (профспілками та роботодавцями).

Партнерство передбачає залучення до процесу прийняття рішень та реалізації політики зайнятості всіх зацікавлених сторін.

Україна прагне до впровадження європейської політики зайнятості з метою модернізації своєї політики зайнятості та приведення її у відповідність до європейських стандартів. Цей процес розпочався у 2004 році з підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Впровадження європейської політики зайнятості в Україні стикається з низкою викликів, до яких належать: нестабільність економічної ситуації; недостатнє фінансування; нерозвинена інфраструктура ринку праці; низький рівень кваліфікації робочої сили; тіньова економіка.

Попри складнощі, Україна має потенціал для впровадження європейських стандартів у сфері зайнятості. Для цього необхідно:

- 1) Реформування законодавства: удосконалення законодавства з метою забезпечення захисту прав працівників та створення сприятливих умов для бізнесу; створення сучасної та ефективної системи надання послуг з пошуку роботи та працевлаштування; розширення спектру послуг, що надаються службою зайнятості, включаючи профконсультивання, профорієнтацію, перепідготовку та підвищення кваліфікації.
- 2) Розвиток соціальної інфраструктури: вдосконалення системи освіти, охорони здоров'я та соціального захисту для забезпечення доступу до якісних послуг для всіх верств населення; розвиток системи профтехосвіти та перепідготовки кадрів; заохочення роботодавців до інвестування в людський капітал.
- 3) Підтримка підприємництва та інновацій: створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та інноваційних технологій, що сприятиме створенню нових робочих місць та збільшенню виробничих потужностей; зменшення бюрократичних перешкод для розвитку підприємництва; створення нових робочих місць.

Міжнародно-правові норми, які є основою правової системи будь-якої країни сьогодні, визначають напрямки реформування як загальної системи права, так і

окремих галузей права. У цьому контексті трудове та соціально-забезпечувальне законодавство України також розвивається відповідно до загальносвітових та європейських тенденцій. Наприклад, протягом років незалежності України законодавство про зайнятість та соціальний захист безробітних пройшло значні реформи, наближаючись до високих стандартів прав людини у цій сфері. Важливим кроком у цьому напрямі стала редакція Закону України "Про зайнятість населення" у 2012 році, яка передбачала ряд заходів щодо стимулювання продуктивної зайнятості, підтримки молоді у здобутті першої роботи та врегулювання працевлаштування іноземних громадян. Цей Закон і відповідні до нього нормативні акти постійно зазнають змін, особливо в останні роки через проблеми, спричинені пандемією COVID-19 у 2020-21 роках та збройною агресією Російської Федерації проти України з лютого 2022 року і далі. Важливо зазначити, що співпраця між законодавчою та виконавчою владою з експертами профільних міжнародних організацій приносить позитивні результати, оскільки українське законодавство все більше наближається до визнаних міжнародних стандартів, зокрема, стандартів Європейського Союзу, які акцентують на правах людини, повазі до особистості, гідності та рівності в сферах зайнятості та професійної освіти.

Впровадження європейської політики зайнятості в Україні є складним, але необхідним процесом, вона вимагає комплексного підходу та системних змін у сфері економіки та соціальної політики. Це може призвести до значних покращень на ринку праці та сприяти економічному розвитку країни. Це відкриває нові можливості для розвитку країни та покращення якості життя її громадян.

Література:

1. Bashnianyn H. I., Horodyskyu T. I. Адаптація європейської політики зайнятості до реалій Української економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2023. № 28 (1). С. 172–178.
2. Бабенко О. В. Впровадження європейської політики зайнятості в Україні: стан та перспективи. *Економіка України*. 2020. № 4. С. 43-50.
3. Демченко К. О. Європейська політика зайнятості: досвід для України. *Молодий вчений*. 2020. № 4 (70). С. 294-297.

Ляшук А. О.

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи
Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика

Загрози і виклики для системи кібербезпеки інформаційних систем та ресстрів сфери охорони здоров'я

Кібербезпека у сфері охорони здоров'я стала ключовою проблемою для медичних установ і країни. Для розвитку електронної системи охорони здоров'я та активної цифровізації процесів медичній спільноті потрібні не лише цифрові знання та навички, а й базові знання та навички з кібербезпеки для захисту власних даних і даних пацієнтів у цифровому просторі. З огляду на те, кіберзахист забезпечує такі заходи, як захист від вірусів, хакерських атак, фальсифікації даних та інших дій, які можуть призвести до видалення чи крадіжки даних, а також потенційно згубного впливу на роботу та продуктивність працівників, використання незаконно отриманої інформації про лікувальні установи, фізичних чи юридичних осіб або з метою зриву процесу надання медичних та супутніх послуг у цілому.

Концепція електронної охорони здоров'я «e-Health» є природною еволюцією стратегічного плану дій щодо вдосконалення національної системи охорони здоров'я. Електронна охорона здоров'я означає використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі охорони здоров'я. Зараз цей напрямок вважається одним з найбільш перспективних і швидко розвиваються. Однак у реаліях вітчизняної системи впровадження «e-Health» стикається зі значною кількістю перешкод різного походження, які певною мірою затримують перехід усієї системи охорони здоров'я на новий рівень. Тому належне управління ресурсами сфери охорони здоров'я здійснюється без достатньої функціональності, надійності та своєчасної інформації. Зрештою, інформація формує основу процесу управління, оскільки вона містить дані, необхідні для оцінки ситуації та прийняття управлінських рішень. Без економічних, технологічних, соціально-психологічних та адміністративних методів управління, за допомогою яких система управління безпосередньо впливає на цілі управління, неможливо приймати оптимальні управлінські рішення. Важливу роль у цьому процесі відіграє підвищення якості інформаційного забезпечення процесів управління шляхом впровадження інформаційних комп'ютерних технологій.

У Концепції розвитку електронної охорони здоров'я [1] щодо системи кібербезпеки передбачено інформатизацію закладів охорони здоров'я, затвердження концептуально-еталонної бази цифрових компетенцій медичних працівників, розвиток інформаційної культури та цифрової компетентності, кібербезпеки та кібергігієни медичного персоналу та пацієнтів.

Водночас для забезпечення якості, безпечності та доступності електронної охорони здоров'я у напрямку кібербезпеки передбачено:

- 1) забезпечити кібербезпеку, відстежувати, захищати та аналізувати можливі вторгнення, втрати та пошкодження;
- 2) реалізувати функції програм і платформ, необхідних для пошуку вразливостей у системах, програмах, реєстрах тощо та, за необхідності, проводити постійний моніторинг кіберзагроз за участю «етичних хакерів»;
- 3) впроваджувати програми з кібербезпеки та кібергігієни та навчати користувачів електронної системи охорони здоров'я, щоб забезпечити відповідність вимогам і стандартам захисту персональної інформації [5].

Міністерство охорони здоров'я України спільно зі Світовим Банком в рамках проекту «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» (HEAL Ukraine) ухвалило Угоду про позику від 22.12.22 №9468-UA [6], якою передбачено створити єдиний Галузевий Центр кібербезпеки в галузі охорони здоров'я, щоб забезпечити належний рівень інформаційної безпеки у цій сфері та суспільстві в цілому.

Так, положеннями Угоди передбачено розвиток потенціалу, цифровізацію та підтримку інновацій, зокрема розробку основних модулів системи електронної охорони здоров'я, включаючи реєстрацію медичних працівників, портал даних пацієнтів, модулі системи електронної охорони здоров'я для груп інвалідності та реабілітації, покращення кібербезпеки даних, пов'язаних зі здоров'ям, інтеграцію цифрових систем охорони здоров'я з пов'язаними системами в сусідніх країнах і зміцнення систем електронної охорони здоров'я в усіх закладах охорони здоров'я [6].

Кількість кібератак на критично важливу інфраструктуру, в тому числі на заклади охорони здоров'я, значно зросла з початку повномасштабної російсько-української війни. Такі кібератаки націлені на те, щоб перервати роботу, викрасти та використати медичні дані населення України. Тому захист особистої та медичної інформації є дуже важливим. Особливо це актуально, коли Україна перебуває у воєнному стані, де хакери країни-агресора постійно намагаються викрасти дані

населення України для кібератак і дезінформаційних кампаній. Тому, враховуючи такі проблеми, потрібно приділити особливу увагу питанням кібербезпеки на стратегічному, організаційному та технічному рівнях.

З огляду на те, зауважимо, що повномасштабне вторгнення ворога на територію України принесло нові загрози та виклики, пов'язані з необхідністю підвищення рівня кіберзахисту інформаційних систем та реєстрів та розвитку електронної охорони здоров'я загалом.

Так, ключові загрози та виклики, пов'язані з впливом війни на систему кібербезпеки сфери охорони здоров'я, в основному зумовлені тим, що:

- 1) з розвитком електронної медицини збільшується кількість інформаційних систем та реєстрів, кількість даних, а разом з цим і кількість кібератак;
- 2) підвищується ризик втрати або пошкодження особистої та медичної інформації про пацієнта;
- 3) у міру розвитку війни були вжиті агресивні заходи проти критичної інформаційної інфраструктури;
- 4) кіберзлочинці використовують складні та різноманітні кібератаки, причому останнім часом найпоширенішими є кібератаки з використанням вірусів-вимагачів та атаки через постачальників ІТ-послуг.

Створення єдиного інформаційного простору охорони здоров'я з наскрізними процесами та послугами та взаємодією між країнами та кордонами є важливою складовою для розвитку електронної охорони здоров'я та посилення кібербезпеки. Водночас забезпечення інфраструктурних та технічних умов для надання якісних медичних послуг з використанням інформаційних систем та реєстрів усіх рівнів та створення зручного і прозорого механізму для доступу користувачів і керування даними про здоров'я виступають також ключовими засадами ефективності системи кібербезпеки.

Доцільно також відзначити, що Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 15.06.2022 №1034 затверджено склад Робочої групи з питань розробки та реалізації Концепції стратегічних напрямів розвитку кібербезпеки у сфері електронної охорони здоров'я, а також положення про основні завдання діяльності цієї групи [7].

Важливим документом у контексті реагування на загрози та виклики для системи кібербезпеки інформаційних систем та реєстрів сфери охорони здоров'я є Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Протоколу кризових комунікацій під час реагування на кібератаки та кіберінциденти» від 06.12.2013 №2076 [8]. Цим документом затверджено протокол кризових комунікацій під час реагування на кібератаки та кіберінциденти, який надає шаблони та процедури для обміну інформацією, координації та спільних дій у відповідь на кібератаки та кіберінциденти в Міністерстві охорони здоров'я, Національній службі здоров'я України, Центрі громадського здоров'я України, Державному підприємстві «Електронне здоров'я». Послідовність взаємодії органів кібербезпеки при реагуванні на кіберінциденти та кібератаки встановлює вимоги до обміну інформацією, координації та спільних дій органів кібербезпеки при реагуванні на кіберінциденти та кібератаки.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють зауважити, що розвиток надійного кіберзахисту в Україні потребує особливої уваги до сфери охорони здоров'я. Перш за все, важлива безпека особистої інформації кожного пацієнта. Кібербезпека особливо важлива в охороні здоров'я для захисту конфіденційної медичної інформації, зокрема результатів аналізів, діагнозів і лікування. Якщо ці дані

потраплять до рук зловмисника, це може поставити пацієнтів під загрозу та перешкодити їм отримати своєчасну та належну медичну допомогу. Щоб запобігти цим кіберзагрозам, необхідно впровадити такі заходи кібербезпеки, як шифрування даних, двофакторна автентифікація та антивірусний захист мереж і систем зберігання даних, а також забезпечити належний кіберзахист інформаційних систем та реєстрів сфери охорони здоров'я.

Література:

1. Трофименко О., Дубовий Я., Логінова Н., Прокоп Ю., Задерейко О. Питання кібербезпеки медичних комп'ютерних систем. Захист інформації. 2021. №23(1). С. 30-39.
2. Волинець І. Кіберзлочинність у сфері охорони здоров'я: реальність, що потребує захисту. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. №3. С. 113-122.
3. Стрелкіна А. А., Узун Д. Д. Забезпечення кібербезпеки медичних систем: виклики і рішення в контексті Інтернету речей. Радіoeлектронні і комп'ютерні системи. 2017. №1. С. 44-50.
4. Коваль Б., Коваль Л., Пойда С. Навчання майбутніх лікарів основам медіаграмотності та кібербезпеки. Перспективи та інновації науки. 2023. №8(26). С. 171-183.
5. Про схвалення Концепції розвитку електронної охорони здоров'я: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 28.12.2020 №1671-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1671-2020-%D1%80#Text>
6. Угода про позику (Проект «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» (Heal Ukraine)) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку: Україна, МБРР; Угода, Міжнародний документ, Опис від 22.12.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_002-22#Text
7. Про утворення Робочої групи з питань розробки та реалізації Концепції стратегічних напрямів розвитку кібербезпеки у сфері електронної охорони здоров'я: МОЗ України; Наказ, Склад колегіального органу, Положення від 15.06.2022 № 1034. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1034282-22#Text>
8. Про затвердження Протоколу кризових комунікацій під час реагування на кібератаки та кіберінциденти: Наказ МОЗ України від 06.12.2023 № 2076. URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-06122023--2076-pro-zatverdzhennja-protokolu-krizovih-komunikacij-pid-chas-reaguvannja-na-kiberataki-ta-kiberincidenti>
9. Розроблено рекомендації щодо кіберзахисту закладів охорони здоров'я. Міністерство охорони здоров'я України. 2023. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/rozrobleno-rekomendacii-schodo-kiberzahistu-zakladiv-ohoroni-zdorov%e2%80%99ja>

Ляшук Н. О.

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи
Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика

Стан використання індикативного планування у практиці інвестиційних проектів

Прогнозовані результати соціально-економічного розвитку України та прогнози кон'юнктури ринку використовуються органами публічної влади при прийнятті конкретних рішень у сфері соціально-економічної політики, а також при розробленні державних програм і проектів. Останнє представляє найбільший інтерес з огляду на ринкові зміни в частині використання нетрадиційних методів планування основних показників і якісних характеристик розвитку господарської діяльності.

Удосконалення методів управління необхідне для досягнення поставлених завдань в умовах ринкової економіки, де зростає роль нормативно-економічних методів у визначенні загальних умов господарської діяльності. Одним із методів, що активно використовується в економічно розвинених країнах, є індикативне планування, в рамках якого розробляється система взаємопов'язаних показників (параметрів) стану економіки та здійснюються вимірювання впливу держави на соціально-економічні процеси.

Інвестиційна політика України націлена на функціонування в єдиній системі державного регулювання економіки та повинна узгоджуватися з цілями та принципами інших видів державного регулювання, зокрема бюджетно-податкової, грошово-кредитної, структурної та галузевої політики. Основними завданнями державної інвестиційної політики є залучення інвестицій у національну економіку, диверсифікація джерел формування інвестицій, сприяння визначенню руху капіталу та його розміщенню на території України й тим самим посилення економічного зростання, підвищення національної конкурентоспроможності та спроможності покращити добробут населення.

Індикативні показники соціально-економічного розвитку країни, зокрема й інвестиційного розвитку, такі як валовий внутрішній продукт (ВВП), національний дохід та рівень інфляції, фінансові умови, грошовий обіг, фінансові інструменти та стан валютного ринку, рівень безпеки, оплата праці, пенсійне забезпечення, розмір імпорту та експорту, сальдо зовнішньоекономічної діяльності, розмір інвестицій мають бути запроваджені на національному рівні. Досягнення цих показників має забезпечуватися шляхом впровадження норм і стандартів конкретних економічних регуляторів, наприклад, тарифних ставок, акцизу, амортизаційних відрахувань, поточних витрат, планів, облікових процентних ставок і нормативів обов'язкових резервів Національного банку України тощо.

Індикативне планування державної інвестиційної політики – це метод регулювання інвестиційних процесів держави шляхом встановлення рекомендацій щодо конкретних цілей, визначення пріоритетів розвитку інвестиційної політики та використання державних коштів та інших непрямих стимулів для їх реалізації. Цей тип планування має рекомендаційний характер і принципово відрізняється від директивних методів реалізації поставлених цілей. Індикатори індикативного планування втілюються лише через цілеспрямовану систему правових та економічних регуляторних органів.

Індикативне планування інвестиційних проектів здійснюється відповідно до основних показників розвитку національної економіки та визначених пріоритетів. Його розміри визначаються збільшенням виробничих потужностей і основних фондів у всіх галузях виробництва та соціальній сфері.

Індикативне планування інвестиційних проектів як цілісний системний процес включає послідовність розробки та виконання ключових етапів, пов'язаних з підготовчими діями, плановими завданнями та діяльністю учасників на етапі виконання програмних заходів. Після затвердження стратегії інвестиційного розвитку складається індикативний план, який є комплексним документом, що визначає основні напрямки розвитку інвестиційної політики, механізми досягнення її цілей та цільові показники, що визначають її учасників. Такий план має переважно рекомендаційний характер.

Індикативне планування інвестиційних проектів є специфічним інструментом державного регулювання, який націлений на планування взаємодії між владою та бізнесом. Це такий спосіб планування, за якого органи публічної влади надають

бізнесу ряд можливостей для ефективної розробки та реалізації інвестиційних проектів. Водночас принципи індикативного планування інвестиційних проектів включають поєднання інтересів усіх суб'єктів ринкових відносин мікро, мезо та макрорівня та базуються на комплексності та системності цього процесу.

Україна має особливо високий інвестиційний потенціал у таких секторах економіки, як переробка сільськогосподарської продукції, виробництво будівельних матеріалів, логістика, декарбонізація та зелені технології, транспортне виробництво та IT-індустрія. Особливістю залучення інвестицій є те, що сьогодні вони спрямовуються не лише на відновлення України, а й водночас на трансформацію та модернізацію її виробничих потужностей з метою залучення іноземного капіталу та сучасних технологій. Це закладає основу для довгострокового зростання та сприятиме інтеграції України у світову економіку [1].

З початку повномасштабної війни інвестиційна привабливість України знизилася в десятки разів через високі ризики та нестабільність прибутковості в усіх галузях. За даними InVenture, обсяг оголошених і завершених угод злиття та поглинання в Україні у 2022 році склав 305 млн дол. США. Це в дев'ять разів менше, ніж у 2021 році (2,7 млрд дол. США). Зі зниженням кількості транзакцій знизилася й кількість угод. Підрахунки InVenture показують, що зі 120 контрактів, підписаних у 2021 році, лише 54 були враховані у 2022 році, майже половина з них – у довоєнний період (січень-лютий). За даними InVenture, тільки IT-сектор України та індустрія венчурного капіталу (понад 90% від загального обсягу транзакцій в Україні) показали відносно стабільність під час війни [2].

Важливу роль у плануванні показників інвестиційної діяльності відіграє Офіс залучення інвестицій (постійно діючий дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України). Він був створений рішенням уряду в жовтні 2016 року з метою залучення прямих іноземних інвестицій в Україну та покращення іміджу країни як інвестиційно привабливої [3].

Орієнтація на більш активну участь іноземних інвестицій в економіці вимагає посилення співпраці з інвестиційними фондами, налагодження постійного діалогу з інвесторами, налагодження тісних контактів з міжнародними та іноземними інституціями, надання інформації про інвестиційні проекти та пропозиції.

Офіс залучення інвестицій є проектом в рамках угоди між Western NIS Enterprise Fund та Громадською спілкою «Фонд підтримки реформ в Україні». Згідно з Меморандумом про взаємовідносини між WNISEF та Міністерством економіки України, WNISEF підтримує Уряд України шляхом розробки ефективної економічної політики та лідерства, а також сприяє зміцненню стратегічної співпраці між країнами, а також між приватним і державним секторами. WNISEF надає технічну підтримку Офісу залучення інвестицій, щоб допомогти досягти поставлених цілей в інвестиційній політиці. Водночас основними напрямками діяльності Офісу залучення інвестицій є створення сприятливого інвестиційного середовища, підтримка інвесторів у веденні бізнесу в Україні та створення можливостей для збільшення інвестицій в українську економіку [3].

Ще одним важливим фактором залучення іноземних інвестицій є привабливе податкове законодавство з точки зору прозорості, простоти та стабільності податкового забезпечення. Основним завданням індикативного планування інвестиційних проектів є координація використання ресурсів, що належать державі. Водночас слід зазначити, що індикативне планування впливає на приватний сектор переважно через (обмежене) запровадження стимулювання попиту та «тиску пропозиції» з боку державних підприємств.

В умовах активної державної інвестиційної політики, за якої передбачається формування цільових державних інвестицій, зусилля повинні зосереджуватися на налагодженні системи державно-приватного партнерства та створенні сприятливого середовища для приватного інвестування в реальний сектор бізнесу. Такий тип державної політики слід визнати найбільш прийнятним для України на тому етапі розвитку, коли спостерігаються довготривалі кризові явища в різних соціально-економічних сферах і недостатньо розвинені багато механізмів ринкової економіки. Державно-приватне партнерство стає одним із найважливіших механізмів залучення інвестицій на державному та місцевому рівнях для широкого спектра проектів у сферах інфраструктури, соціальної сфери, енергетики, охорони здоров'я тощо.

Доцільно відзначити, що державна інвестиційна політика є вирішальною умовою розвитку соціально-економічних процесів і надає державі можливість безпосередньо впливати на темпи виробництва, універсалізацію промислового виробництва, зміни структури суспільного виробництва та широкий спектр рішень. Формування інвестиційної політики України базується на принципах удосконалення нормативно-правової бази, децентралізації управління інвестиційними процесами та фінансуванні інвестицій, дотримання яких має сприяти розвитку інвестицій у пріоритетних сферах економіки.

Індикативне планування інвестиційних проектів забезпечує опосередковане регулювання інвестиційної діяльності з метою вирішення загальних пріоритетних завдань з повним використанням внутрішніх можливостей, ресурсів і переваг взаємодії учасників інвестиційних взаємовідносин. Водночас індикативне планування є ефективним механізмом реалізації стратегічних завдань державної інвестиційної політики, спрямованим на вирішення пріоритетних завдань інвестиційного розвитку та сприяння зростанню соціально-економічного розвитку країни. Таке планування дає чіткі орієнтири досягнення цілей і є основою для розробки програм соціально-економічного, зокрема й інвестиційного, розвитку країни в цілому. Для впровадження базової методології індикативного планування в Україні необхідно розробити цілісну систему індикативного планування та створити дієві інституційно-правові механізми державного регулювання інвестиційної політики.

Таким чином, підсумовуючи, слід відзначити, попри всі виклики та труднощі, пов'язані з війною в Україні, органи публічної влади працюють над створенням умов для ефективного залучення внутрішніх та іноземних інвестицій в українську економіку. Індикативне планування інвестиційних проектів є однією з найважливіших складових підвищення державної інвестиційної політики, а також інструментом прогнозування нових тенденцій у цьому напрямку.

Впровадження системи індикативного планування у практиці інвестиційних проектів дає змогу створити ефективну, конкурентоспроможну та демократичну модель державного регулювання інвестиційної політики, що забезпечуватиме злагоджену взаємодію учасників інвестиційного процесу, а також збільшення обсягів інвестування, в тому числі обсягів надходження іноземних інвестицій в економіку України, що в реаліях сьогодення є вкрай важливим для відновлення та відбудови України у воєнний та повоєнний періоди.

Література:

1. Мамка Г. Інвестиційна привабливість: законодавчі рішення та ключові фактори для економіки України. Право. 2023. URL: <https://pravo.ua/investytsiina-pryvablyvist-zakonodavchirishennia-ta-kliuchovi-factory-dlia-ekonomiky-ukrainy/>

2. Рекомендації для інвестора у 2023 році: чи варто інвестувати в нерухомість в Україні. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/masstabuvanna/rekomendacii-dla-investora-u-2023-roci-ci-varto-investuvati-v-neruhomist-v-ukraini>

3. Офіс залучення інвестицій. URL: <https://fsr.org.ua/page/ofis-zaluchennya-investyiciy>

Марченко Н.А.

к.е.н.,

доцент кафедри Міжнародної економіки, обліку та фінансів
Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Ю. Бугая»

Особливості надходжень і видатків державного бюджету в умовах воєнного стану

Кошти державного бюджету є центральною ланкою фінансової системи країни і основою для забезпечення соціально-економічного розвитку країни та джерелом регулювання добробуту населення. Від збалансованості і ефективності їх використання залежить рівень та якість життя громадян у всій країні. Державний бюджет є базисом у забезпеченні фінансування стратегічного розвитку економіки країни, соціально-економічних, політичних та інших питань, що забезпечують рівень життя і комфорту суспільства.

Воєнний стан у країні, зі зрозумілих причин, ускладнює процес наповнення і пропорційного використання державного бюджету. Повністю змінюються пріоритети щодо спрямування видатків бюджету з наданням переваги у фінансуванні обороноздатності, внутрішньої і зовнішньої релокації діючого бізнесу, створенні нових виробництв, орієнтованих на зміцнення воєнного потенціалу, та забезпечення гуманітарної допомоги постраждалим і переміщеним особам. Особливо це стало відчутним після повномасштабного вторгнення росії на нашу територію 24 лютого 2022 року, коли головним завданням України стало збереження суверенітету та відвоювання захоплених територій з виходом до визнаних всім світом територіальних кордонів.

В таких умовах Уряд країни був змушений терміново переформатувати доходні та видаткові статті державного бюджету з пошуком нових джерел його наповнення і переорієнтацією витрат на максимальну підтримку збройних сил та соціального забезпечення найбільш вразливих верств населення (пенсіонерів, внутрішньо переміщених осіб та постраждалих від російської агресії). При цьому в результаті того, що частина підприємств опинилась на окупованих територіях або постраждала від руйнувань в результаті обстрілів, надходження до державного бюджету у вигляді податків значно скоротились. Зазначене свідчить про істотні відмінності структури державного бюджету у мирний та воєнний час. Таким чином, актуальність даного дослідження полягає у необхідності якісного управління коштами центрального фонду країни і своєчасного реагування на зміни щодо доходних джерел і напрямків спрямування цих коштів.

Питаннями формування та використання державного бюджету займалися в своїх дослідженнях цілий ряд українських вчених і економістів, зокрема, Є. Дуліба, І. Лютий, С. Марченко, О. Рожко, Н. Савчук та інші.

Однак, ця проблематика в умовах воєнного стану, досліджена недостатньо. Підходи до виконання державного бюджету в умовах воєнного стану суттєво

відрізняються від умов мирного часу. Вказане обумовлює необхідність проведення ґрунтовних наукових досліджень та аналізу бюджетних процесів з урахуванням специфіки дії воєнного стану.

Кошти державного бюджету є фінансовою базою для реалізації функцій держави і центральною ланкою публічних фінансів. Централізований фонд грошових коштів фактично відображає стан та ефективність економіки країни своїм обсягом і збалансованістю, структурою наповнення доходної частини та напрямками розподілу.

Екстремальні політичні і економічні умови внесли свої корективи у структуру доходної та видаткової частини державного бюджету України.

Зрушення в основних доходних статтях «воєнного» бюджету відображено у таблиці 1. Очевидним є значне нарощування обсягу надходжень до держбюджету у 2023 році порівняно з попереднім «шоковим» роком майже на 50%. Необхідно зазначити, що таке зростання відбулось за рахунок саме внутрішніх джерел: податкових та неподаткових надходжень. Наростання податкових відрахувань відбулося фактично по всіх видах прямих і непрямих податків. При цьому допомога у наповненні центрального бюджету з-за кордону скоротилась і в абсолютному вимірі, і за питомою вагою.

Таблиця 1. Доходи державного бюджету України за основними статтями доходів у 2022-2023 роках *

Показники	2022 рік	2023 рік
Всього надходжень млн. грн. питома вага, %	1787395,6 100,00	2671998,0 100,00
Податкові надходження млн. грн. питома вага, %	949764,4 53,14	1203544,1 45,04
Неподаткові надходження млн. грн. питома вага, %	346327,7 19,38	991601,7 37,11
Кошти від закордонних країн та міжнародних організацій млн. грн. питома вага, %	481090,7 26,92	433404,5 16,22

*складено автором на основі даних офіційного сайту МФУ [1].

У листопаді ВРУ ухвалила Закон «Про Державний бюджет на 2024 рік», де планові надходження затверджені на рівні 1768451,2 млн. грн. Тобто передбачено значне скорочення наповнення бюджету, що навіть менше обсягу 2022 року.

Обсяги і основні статті видатків державного бюджету України у 2022-2023 роках наведено у таблиці 2. Загальні видатки у 2023 році порівняно з 2022 роком зросли на 48,4%. При цьому видатки на оборону країни збільшилися не тільки за питомою вагою майже на 10%, а й у грошовому вимірі на 83,5% за рік. Що свідчить про повну переорієнтацію фінансів країни на воєнні рейки.

Таблиця 2. Видатки державного бюджету України за основними функціональними статтями у 2022-2023 роках*

Показники	2022 рік	2023 рік

Всього видатків млн. грн. питома вага, %	2705423,3 100,00	4014418,1 100,00
Оборона млн. грн. питома вага, %	1142872,4 42,24	2097620,5 52,25
Громадський порядок, безпека, судова влада млн. грн. питома вага, %	443323,2 16,39	574614,6 14,31
Соціальний захист та соціальне забезпечення млн. грн. питома вага, %	425987,0 15,75	469251,2 11,69

*складено автором на основі даних офіційного сайту МФУ [1].

При порівнянні даних таблиць очевидним є досить висока дефіцитність державного бюджету у роки повномасштабного вторгнення.

За даними Міністерства фінансів, з початку повномасштабного російського вторгнення партнери надали Україні \$60,17 млрд безповоротної допомоги та позик. Зокрема цього року від міжнародної спільноти надійшли \$28,07 млрд. Найбільше надав Європейський Союз – \$11,4 млрд. Від США ми отримали \$8,5 млрд, від МВФ – \$3,59 млрд. Далі в переліку Канада (\$1,76 млрд) і Японія (\$1,5 млрд). \$579 млн – “внесок” Світового банку, \$499 млн надала Великобританія. Також фінансово підтримували нашу країну цього року Іспанія, Німеччина, Фінляндія, Ірландія, Швейцарія, Бельгія, Ісландія та Естонія [2].

Попередньо на 2024 рік було передбачено, що доходи бюджету становитимуть 1 трлн 768 млрд гривень. Видатки – 3 трлн 355 млрд грн, дефіцит 1 трлн 571,5 млрд гривень, який покриватиметься здебільшого за рахунок міжнародної допомоги [3].

За уточненими даними планові видатки 2024 року – 3309047,6 млн. грн., пріоритетними з яких є забезпечення сектору національної безпеки та військово-промислового комплексу (22,1%). Без фінансування залишилися Фонд регіонального розвитку і Дорожній фонд [4].

В умовах воєнного стану, актуальними є питання наповнення та раціонального розподілу видатків державного бюджету з особливим акцентом на ефективності їх використання для посилення оборони і сил ЗСУ, відновлювання зруйнованих об’єктів критичної інфраструктури, фінансування інших життєво необхідних для українського суспільства, заходах, бюджетних програмах тощо.

У 2024 році війна продовжується і ми погоджуємося з думкою фінансистів і більшості економістів, які стверджують, що видатки Державного бюджету України на сьогодні необхідно спрямовувати, передусім, на забезпечення оборонного комплексу і ЗСУ та на відновлення територіальної цілісності держави. Однак, вже зараз варто передбачати перспективи фінансування відновлення України і розвитку її як європейської держави.

Література:

1. Офіційний сайт МФУ / URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov>
2. Обух В. Що сприяє економічній стійкості України під час війни за Незалежність/ Укрінформ/ 05.12.2023/ URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3751995-so-spriae-ekonomichnij-stijkosti-ukraini-pid-cas-vijni-za-nezaleznist.html>

3. Зеленський підписав закон про держбюджет на 2024 рік / Радіо Свобода/ 28.11.2023/ URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelenskyi-derzhbyudzheta-zakon/32703264.html>

4. Стещенко А. Бюджет-2024: гроші на оборону, марафон і серіали/ LB.UA/ 10.11.2023/ URL: https://lb.ua/news/2023/11/10/583675_byudzheta2024_groshe_oboronu.html

Макущенко О. В. , Устименко С.В.
здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти,
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок,
Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
ЗВО «МНТУ імені академіка Юрія Бугая

Роль міжнародної підтримки у зміцненні національної безпеки України

Національна безпека України є однією з найактуальніших проблем сьогодення. Агресія росії значно погіршила безпекову ситуацію в країні. Україна стикається з численними викликами, такими як війна, окупація територій, кібератаки, пропаганда та дезінформація. З огляду на збройний конфлікт, важливість міжнародної підтримки не може бути переоцінена. Міжнародна спільнота відіграє ключову роль у зміцненні обороноздатності країни, підтримці її економіки та забезпеченні міжнародного дипломатичного тиску на агресора.

Україна, зіткнувшись із безпрецедентними викликами внаслідок агресії росії, стала в епіцентрі міжнародної уваги, що підкреслює важливість аналізу ролі міжнародної підтримки у зміцненні її національної безпеки. Наразі, діяльність України на міжнародному рівні переважно зосереджена на посиленні своїх оборонних можливостей, інтеграції в Європейський Союз та Північноатлантичний альянс, отриманні гарантій безпеки, а також залучення міжнародної підтримки для відновлення країни.

Міжнародна підтримка, охоплюючи військову, економічну та політичну допомогу, розвиває ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку України в умовах збройного конфлікту та економічних викликів. Ця підтримка не тільки посилює обороноздатність країни, але й успішно важливу роль у відновленні її економіки, підтримці демократичних інститутів, а також у зміцненні міжнародного статусу України як суверенної держави, яка прагне до світу, стабільності та процвітання.

Таким чином, актуальність дослідження ролі міжнародної підтримки в зміцненні національної безпеки України зумовлена ключовими факторами, які впливають на глобальну та регіональну стабільність, а також на суверенітет і територіальну цілісність України. Також обумовлена потребою глибокого аналізу та розуміння механізмів взаємодії міжнародної спільноти і України.

Метою наукової статті є глибоке вивчення ролі міжнародної підтримки у зміцненні національної безпеки України, визначення ключових аспектів та напрямків цієї підтримки, а також розробка рекомендацій для підвищення її ефективності.

Конфлікт в Україні породив нові проблеми та загрози, спричинивши ризиковану розбіжність у світовій громаді, підвищення рівня конфліктності та невизначеності на міжнародному та регіональному рівнях. У контексті масштабної агресії росії відбувається розвиток військової дипломатії України, її цілей, завдань і

пріоритетів у важливих зовнішніх відносинах, включаючи основи та стимули стратегічного партнерства, проходять процеси удосконалення та змін [1]

Враховуючи світові тенденції, пов'язані з конфліктом в Україні, необхідно підкреслити, що у відповідь на масштабну агресію з боку росії, країни Заходу, зокрема Сполучених Штатів Америки, Канади, Великобританії, держав-членів Європейського Союзу (включаючи Польщу, Німеччину), країни Балтії, Франції, Чехії, Нідерланди та інші), а також Японія, Австралія, Нова Зеландія, разом з ключовими міжнародними організаціями, як-от ЄС, НАТО, ПАРЄ, та Генеральна Асамблея ООН, виявили одностайну підтримку України. Ця підтримка охоплює визнання її територіальної цілісності та надання загальної допомоги у протидії державі-агресору [1, 2].

Міжнародна підтримка відіграє важливу роль у зміцненні національної безпеки України. Ця підтримка може мати різні форми, включаючи [3]:

1. Політична підтримка України на міжнародній арені є одним аспектом міжнародної допомоги. Вона включає дипломатичну підтримку в міжнародних організаціях, засудження агресії та порушення міжнародних прав, а також надання платформи для міжнародного діалогу з надання мирного врегулювання конфлікту. Міжнародні санкції проти агресора спрямовані на зменшення його економічного та політичного впливу, створення стимулів для припинення агресії та повернення до міжнародного правопорядку. Санкції також мають на меті обмежити можливості агресора фінансувати військові дії, що є продуктом стимулювання та захисту суверенітету України.

2. Економічна підтримка від міжнародних партнерів відіграє важливу роль у забезпеченні макроекономічної стабільності та стимулюванні економічного відновлення України. Вона включає фінансову допомогу, гранти, кредити від міжнародних фінансових установ та двосторонніх донорів. Економічна підтримка допомоги Україні забезпечення функціонування критично важливих соціальних послуг, підтримання внутрішньо переміщених осіб, та стимулювання інвестицій в ключові сектори економіки. Також вона наполягала на підтримці реформ, значною мірою для підвищення ефективності управління, боротьбі з корупцією держави та зміцненні правової системи. Значна частина економічної допомоги спрямована на відновлення інфраструктури, що постраждала внаслідок бойових дій, що є критичним для відновлення нормального життя в регіонах та забезпечення внутрішньої стабільності.

3. Міжнародна військова допомога стала критично важливою для України у відповідь на військову агресію. Дана допомога включає постачання оборонної зброї, надання тренінгів українським військовим, обмін розвіданими та технічну підтримку. Військова допомога сприяла підвищенню обороноздатності України, дозволила ефективніше протистояти агресії та захистити свій суверенітет. Аналіз ефективності цієї допомоги демонструє важливість міжнародної солідарності у сфері оборони.

4. Гуманітарна допомога є важливою складовою міжнародної підтримки України у зв'язку з військовим конфліктом, що спричинило значні людські трагедії та соціально-економічні втрати. Допомога націлена на задоволення нагальних потреб постраждалих від війни, внутрішньо переміщених осіб та інших груп населення, які опинилися у складних життєвих обставинах через конфлікт. Основні аспекти гуманітарної допомоги включають: забезпечення основних потреб, медична допомога, підтримка внутрішньо переміщених осіб підтримка освіти, відновлення інфраструктури, психосоціальна підтримка.

Гуманітарна допомога надається широкому спектру організацій, включаючи міжнародні НУО, урядові агенції, міжнародні організації, такі як ООН та її спеціалізовані агенції, а також число волонтерських груп та місцевих громадських організацій. Скоординовані зусилля на міжнародному та національному рівнях спрямовані на мінімізацію гуманітарної кризи та сприяння.

Підсумовуючи, можна зазначити, що Україна зустрічає низку викликів у ефективній програмі міжнародної підтримки та її впровадженні. Серед них – необхідність подальшого підсилення інституційної спроможності, забезпечення відкритості та відповідальності у розподілі міжнародної підтримки, а також адаптація до змін у безпековому та економічному середовищі. Також критичним є подолання внутрішніх проблем, включаючи боротьбу з корупцією, реформування судової системи та забезпечення довгострокового економічного зростання.

Майбутнє міжнародної підтримки залежить від спроможності України та її глобальні партнери адаптуються до нових викликів і умов. Важлива роль змінює посилення міжнародної коаліції на підтримку України, підвищує тиск санкцій на агресора та ефективний контроль за використанням допомоги, щоб досягти стратегічних цілей України у зміцненні її національної безпеки.

Отже, міжнародна підтримка змінює критичну роль у зміцненні національної безпеки України, допомагаючи країні протистояти зовнішній агресії, подолати економічні виклики та забезпечити політичну стабільність. Військова допомога, економічна підтримка, політична солідарність та міжнародні санкції проти агресора спільно формують міцний фундамент для оборони країни, підтримки її суверенітету та сприяння демократичному розвитку.

Водночас, ефективність міжнародної підтримки залежить від її координації, адаптації до змінених умов та викликів, а також здатності України реалізовувати реформи та ефективно використовувати надані ресурси. Важливим аспектом є також підтримка міжнародного правопорядку та принципів справедливості, на яких базується міжнародна система безпеки.

Для подальшого зміцнення національної безпеки України необхідно продовжувати розвиток міжнародного партнерства, забезпечувати гнучкість та адаптивність механізмів підтримки, а також зосередитися на внутрішніх реформах, які сприяють створенню стійкої та відповідної системи державного управління.

Україна стоїть перед складними викликами, але міжнародна підтримка та власні зусилля країни спрямовані на забезпечення її майбутнього як стабільної, безпечної та процвітаючої держави. У цьому контексті продовження та посилення міжнародної підтримки, адаптоване до потреб і викликів, є ключовим для підтримки України на шляху до світу та відновлення.

Література:

1. Національна безпека і оборона. URL: https://razumkov.org.ua/images/2023/10/04/NSD193-194_2023_ukr.pdf
2. Основні висновки Доповіді 2023 р. щодо України. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B1%97%D0%BD%D0%B8_uk?s=232
3. Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні. Грудень 2023 року. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-institutiv-ukrayini-hruden-2023-roku>

Михалко О.С.

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи
Національного університету охорони

Запобігання корупції у сфері ліцензування правоохоронних органів

Ліцензування правоохоронних органів є складним і відповідальним процесом, що вимагає уважної уваги до деталей та високого ступеня прозорості. Саме через високий рівень влади та впливу, яким користуються правоохоронні структури, виникає підвищений ризик корупції у цьому сегменті. Недостатня ефективність та недостовірність у ліцензуванні можуть призвести до серйозних порушень правопорядку та загрози безпеці громадян.

У сфері ліцензування правоохоронних органів, ефективна правова база є визначальним чинником у запобіганні корупції та забезпеченні чесності та прозорості у процесі видачі ліцензій. Законодавчі акти та норми, що регулюють цю сферу, мають велике значення для створення стабільного та ефективного механізму ліцензування. Визначення прав та обов'язків сторін є важливим аспектом правової бази. Це містить чіткі та докладні норми, які регулюють процедури видачі, продовження та відкликання ліцензій. Правова база повинна визначати критерії, які обов'язково мають виконувати кандидати на отримання ліцензії, а також процедури перевірки їх відповідності цим критеріям.

Крім того, правова база повинна передбачати механізми для забезпечення прозорості та відкритості в процесі ліцензування. Це може охоплювати вимоги до публікації інформації про кандидатів та процеси ліцензування, а також надання можливостей для громадського контролю та залучення громадськості до ухвалення рішень.

Додатково, правова база повинна передбачати відповідальність за порушення встановлених правил та створювати ефективні механізми виявлення та реагування на корупційні дії. Наявність санкцій та відповідальності для тих, хто порушує процес ліцензування, є важливим стимулом для дотримання закону.

Усі ці аспекти правової бази повинні гармонійно взаємодіяти, створюючи прозорий, справедливий та надійний процес ліцензування правоохоронних органів. Тільки така система може ефективно протистояти корупційним ризикам та забезпечити надійність та ефективність правоохоронних органів.

У багатьох юрисдикціях, включаючи Україну, ліцензування правоохоронних органів не є типовою практикою. Правоохоронні органи, такі як поліція, спецслужби та інші правоохоронні органи, зазвичай не отримують ліцензії для своєї діяльності [1, с. 90; 2, с. 72].

Зазвичай, правоохоронні органи діють на підставі законів та положень, які надають їм повноваження та права для виконання своїх функцій. Це охоплює право затримання, проведення слідства, здійснення обшуків, контроль над громадським порядком і боротьбу зі злочинністю.

Ліцензування чи регулювання діяльності правоохоронних органів не є стандартною процедурою через особливий характер їхньої роботи та важливість забезпечення незалежності та ефективності їх дій. Такі органи виконують свої обов'язки на основі законодавства та норм права, а не на підставі ліцензій, як це може бути в інших сферах діяльності [2, с. 31].

Так, українська правова система ґрунтується на Конституції та низці основних законів, які визначають статус правоохоронних органів та регулюють їх функції та повноваження.

Конституція України [3] є основним законодавчим актом, що визначає фундаментальні принципи функціонування держави. Вона встановлює правовий статус правоохоронних органів та визначає їх роль у забезпеченні правопорядку. Конституційні норми гарантують права та свободи громадян, визначають компетенцію органів влади, включаючи правоохоронні структури.

Законодавство України про ліцензування є важливим компонентом регулювання господарської діяльності, включаючи правоохоронні органи. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» установлює ключові положення та принципи, що регулюють видачу, використання та відкликання ліцензій [5]. Зазначений закон визначає ліцензію як дозвіл на здійснення конкретного виду господарської діяльності. Його основна мета полягає в створенні ефективного та прозорого механізму ліцензування для різних сфер, включаючи правоохоронні органи. Закон установлює принципи ліцензування, включаючи прозорість, недискримінацію та обґрунтованість вимог. Він також визначає ліцензійні органи, які відповідають за видачу ліцензій та контроль за дотриманням умов. Положення закону визначають процедуру видачі ліцензій, встановлюючи вимоги до кандидатів та порядок розгляду їхніх заяв. Також визначається термін дії ліцензії та умови, за яких вона може бути відкликана. Також положеннями цього документа забезпечується контроль та моніторинг за використанням ліцензій та діяльністю ліцензіатів. Закон встановлює відповідальність за порушення, що надає правовий механізм реагування на недотримання умов ліцензії та вимог законодавства.

Законодавство про ліцензування в Україні є важливою складовою правової системи, яка спрямована на створення ефективного та прозорого механізму регулювання господарської діяльності, включаючи сферу правоохоронних органів. Відповідність цього законодавства міжнародним стандартам та принципам відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності та довіри до системи ліцензування.

Нормативно-правові акти, спрямовані на забезпечення прозорості та контролю, виконують важливу роль у підтримці ефективності та довіри до системи ліцензування правоохоронних органів в Україні.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» визначає право громадськості на доступ до інформації, включаючи ту, що стосується діяльності правоохоронних органів та ліцензування. Цей закон створює прозорість у процесі видачі ліцензій та забезпечує доступ до відомостей про ліцензіатів [4].

Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» визначає статус та повноваження омбудсмана, який виступає як незалежний контролер за діяльністю владних органів. Омбудсман здійснює громадський контроль за різними сферами, включаючи ліцензування правоохоронних органів [5].

Законодавство України про відповідальність та каральні санкції виконує важливу роль у забезпеченні додержання законів та боротьби з правопорушеннями в різних сферах суспільства. Однією із найважливіших галузей є законодавство, спрямоване на запобігання та протидію корупції, що є серйозним викликом для розвитку демократичної та прозорої держави.

Так, важливими документами щодо запобігання корупції у сфері ліцензування правоохоронних органів є Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» [6] (Закон втратив чинність, крім положень щодо фінансового контролю, які втрачають чинність з початком роботи системи подання та оприлюднення відповідно до Закону № 1700-VII від 14.10.2014 декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на підставі Закону № 1700-VII від 14.10.2014, ВВР, 2014, № 49, ст. 2056, з урахуванням змін, внесених

Законом № 198-VIII від 12.02.2015) та Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції про початок роботи системи подання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування ключовими правових актів у цій сфері [7].

Законодавство про відповідальність та каральні санкції у сфері протидії корупції в Україні визначає не лише порушення та їхні наслідки, але й створює ефективні механізми для їхнього припинення та притягнення винних до відповідальності.

Міжнародні домовленості відіграють важливу роль у формуванні сучасної системи протидії корупції. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями та партнерами для розвитку ефективних механізмів запобігання та припинення корупційних явищ.

Національна антикорупційна стратегія та законодавство в Україні зорієнтовані на виконання міжнародних зобов'язань. Міжнародні конвенції, такі як ООН-Конвенція проти корупції (UNCAC), створюють правовий каркас і встановлюють стандарти для ефективної боротьби з корупцією та забезпечення відповідальності за правопорушення [8].

UNCAC надає рамки для розвитку системи протидії корупції та охоплює питання щодо запобігання корупції в публічному та приватному секторах, криміналізації корупційних діянь, механізмів міжнародного співробітництва та відшкодування завданої шкоди. Україна також співпрацює з іншими міжнародними організаціями, такими як Рада Європи, Міжнародний валютний фонд та Європейський Союз тощо. Ці партнерства допомагають у впровадженні міжнародних стандартів у внутрішню систему боротьби з корупцією та зміцненні її ефективності.

Міжнародні домовленості створюють не лише правовий фундамент, але й механізми для обміну досвідом, експертизою та технічною підтримкою. Це сприяє створенню глобальної коаліції протидії корупції та спільним зусиллям забезпечує стійкі та ефективні механізми боротьби з цим негативним явищем.

Підсумовуючи, відзначимо, що в ході дослідження було ретельно проаналізовано чинне законодавство України, що регулює сферу ліцензування правоохоронних органів. На основі цього аналізу визначено ключові проблеми, які потребують уваги та вирішення, а також виявлено перспективні напрямки для модернізації та підвищення ефективності системи ліцензування правоохоронних органів в Україні.

Література:

1. Astafurova O. A., Borisova A. S., Golomanchuk E. V., Omelchenko T. A. Anti-corruption education of public officers using digital technologies. International Journal of Information and Education Technology. 2020. № 10(2). Pp. 90-94.
- 2.. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
4. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
5. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%DD1%80#Text>
6. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України; Форма типового документа, Декларація від 07.04.2011 № 3206-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17#Text>

7. Про початок роботи системи подання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування на запобігання корупції; Рішення від 10.06.2016 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0958-16#Text>

8. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (укр/рос) ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 31.10.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

Макаренко О.М.

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи
Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика

Основні перешкоди на шляху ефективної гармонізації законодавства України з ЄС

Гармонізація законодавства України з законодавством Європейського Союзу (ЄС) є складним та багатогранним процесом. Цей процес включає в себе узгодження законів, правил, стандартів та процедур, щоб вони відповідали вимогам та нормам ЄС. Однак існують деякі основні перешкоди, загрози і чинники, які ускладнюють цей процес:

Політична нестабільність: в Україні часто спостерігаються зміни в уряді та владі, що може призвести до перерв у процесі гармонізації законодавства.

Внутрішня опозиція: існують політичні та громадські групи, які можуть бути проти гармонізації з ЄС через свої власні інтереси або ідеологічні переконання.

Економічні виклики: процес гармонізації може вимагати значних економічних витрат на модернізацію і реформування великої кількості законодавства та інфраструктури.

Низький рівень реформ: деякі галузі українського законодавства можуть бути застарілими або недостатньо реформованими, щоб відповідати стандартам ЄС.

Корупція: корупція заважає ефективній гармонізації законодавства, оскільки вона може призвести до недостатньої реалізації законів та правил.

Велика кількість законодавства: Україна має великий обсяг законодавства, який потрібно гармонізувати з законодавством ЄС, і це може зайняти значний час і зусилля.

Соціокультурні відмінності: існують різниці у культурних та соціальних цінностях між Україною та країнами ЄС, що може ускладнювати процес гармонізації.

Для подолання цих перешкод необхідно сприяти політичній стабільності, займатися реформами у всіх сферах життя, боротися з корупцією, розвивати інфраструктуру та ефективно впроваджувати законодавство, що відповідає стандартам ЄС. Крім того, важливо забезпечити відкритий та конструктивний діалог між владою, громадськістю та всіма зацікавленими сторонами.

Додаткові чинники і перешкоди, які впливають на ефективність гармонізації законодавства України з ЄС, включають:

Складність законодавчого процесу: процес ухвалення нових законів і змін до існуючого законодавства може бути складним і тривалим, що ускладнює швидке реагування на вимоги ЄС.

Недостатня адаптивність: Європейське законодавство постійно змінюється, що вимагає постійного оновлення та адаптації національного законодавства. Недостатня швидкість адаптації може стати перешкодою для гармонізації.

Відсутність ресурсів: Україна може стикатися з обмеженими фінансовими та людськими ресурсами для здійснення необхідних змін у законодавстві та інфраструктурі для відповідності стандартам ЄС.

Для подолання цих перешкод важливо мати стратегічний план, який враховує всі аспекти гармонізації з ЄС, мобілізувати належні ресурси, підтримувати відкритий діалог з громадськістю та зацікавленими сторонами, а також забезпечувати прозорий та демократичний процес ухвалення законів та внесення змін до них.

Література:

1. Трихліб К. О. Гармонізація законодавства України і законодавства ЄС: наближення загальноправової термінології. Харків: Видавництво "Право", 2015. 224 с. ISBN 978-966-458-818-5¹. Розроблено рекомендації щодо кіберзахисту закладів охорони здоров'я. Міністерство охорони здоров'я України. 2023. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/rozrobleno-rekomendacii-schodo-kiberzahistu-zakladiv-ohoroni-zdorov%e2%80%99ja>

Матюха В.А.,

викладач англійської мови

Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
ім. акад. Ю. Бугая» (м. Чернігів)

Роль англійської мови в зміцненні національної безпеки України в умовах воєнного стану

У сучасному світі, де геополітичні конфлікти і загрози безпеці націй стають все більш актуальними, важливість англійської мови як ключового інструменту у забезпеченні національної безпеки України стає надзвичайно очевидною. Особливо це стає відчутним в умовах воєнного конфлікту на території України, де ефективна комунікація та співпраця з міжнародними партнерами стають вирішальними для успішного ведення операцій та подолання ізоляції на міжнародній арені. [2, с. 244]

Перш за все, англійська мова відіграє незамінну роль як важливий інструмент зв'язку з міжнародними союзниками та партнерами в контексті зміцнення національної безпеки України під час воєнного конфлікту. Україна, знаходячись у стані воєнного протистояння, нарастає потреба у підтримці та допомозі від інших країн, і англійська мова стає основним інструментом комунікації для встановлення та підтримки зв'язків з іноземними союзниками. Саме через англійську мову українські військові можуть ефективно спілкуватися з представниками інших країн, обмінюватися важливою інформацією та координувати спільні дії з міжнародними військовими силами. Такий обмін дозволяє не лише отримати важливі ресурси та підтримку, але й зміцнює зв'язки з міжнародними союзниками, що є важливою складовою національної безпеки в умовах глобальної нестабільності.

По-друге, англійська мова відіграє ключову роль у забезпеченні ефективної взаємодії з міжнародними організаціями та структурами, [1, с. 176] що є надзвичайно важливим для зміцнення національної безпеки України в умовах воєнного конфлікту. Україна активно співпрацює з різними міжнародними організаціями, такими як Організація Об'єднаних Націй, НАТО, ОБСЄ та іншими, і англійська мова стає основним засобом комунікації у цих відносинах.

Знання англійської мови надає можливість українським дипломатам, представникам уряду та військовим ефективно спілкуватися з міжнародними

організаціями, роблячи можливим залучення міжнародної підтримки та координації для забезпечення національної безпеки. Мовна компетентність в англійській допомагає українським представникам ефективно виступати на міжнародних форумах, переговорах та конференціях, обмінюватися ідеями та досвідом з іншими країнами та організаціями, а також отримувати необхідну підтримку у вирішенні складних ситуацій та конфліктів.

Крім того, англійська мова є основним мовним інструментом у забезпеченні інформаційної безпеки України. Уміння спілкуватися англійською мовою дає змогу українським владним структурам та військовим забезпечити розповсюдження інформації про ситуацію в країні та протидіяти дезінформації з боку противників.

Зважаючи на вищевикладене, важливою стає розробка та впровадження стратегій використання англійської мови в умовах воєнного стану. Українська влада та військові організації повинні надавати пріоритет англійському мовному навчанню для своїх представників, розробляти спеціалізовані курси та тренінги з англійської мови для військових та дипломатичних кадрів. Крім того, важливо стимулювати вивчення англійської мови серед населення загалом, щоб забезпечити широкий доступ до мовних ресурсів та можливостей для ефективної комунікації з міжнародними партнерами.

Нижче наведені **практичні рекомендації** для ефективного вивчення англійської мови в цілях забезпечення національної безпеки:

1. *Розробка спеціалізованих курсів:* Створення спеціалізованих навчальних курсів з англійської мови, спрямованих на потреби військових, дипломатичних та правоохоронних структур. Ці курси мають фокусуватися на вивченні мовних навичок, які необхідні для ефективної комунікації з міжнародними партнерами та організаціями. [3, с. 116]

2. *Інтенсивні тренування в умовах симуляційних ситуацій:* Організація тренувань та симуляцій, де учасники вивчають англійську мову, спілкуючись у військових чи дипломатичних сценаріях. Це дозволить практикувати мовні навички в реальних ситуаціях, що може бути важливим для подальшого ефективного спілкування.

3. *Використання інтерактивних онлайн-ресурсів:* Використання онлайн-ресурсів, таких як відеоуроки, аудіоподкасти, ігри та додатки для мобільних пристроїв, щоб зробити процес вивчення англійської мови цікавішим та доступнішим.

4. *Спілкування з носіями мови:* Створення можливостей для військових та дипломатів для спілкування з носіями англійської мови, такими як волонтери, лінгвістичні експерти чи іноземні партнери. Це дозволить поглибити розуміння мови та культурних особливостей.

5. *Впровадження мовних програм у військові та дипломатичні школи:* Інтеграція англійської мови в навчальні програми військових академій, дипломатичних та правоохоронних установ, щоб забезпечити професійний рівень володіння мовою серед кадрів. [4, с. 29]

6. *Стимулювання індивідуального вивчення мови:* Підтримка та стимулювання самостійного вивчення англійської мови серед військовослужбовців та дипломатів шляхом надання доступу до різноманітних мовних ресурсів, підписок на спеціалізовані онлайн-платформи та можливостей для участі в мовних програмах обміну. [5, с. 212]

Ці практичні рекомендації спрямовані на створення ефективної системи вивчення англійської мови серед військових, дипломатичних та правоохоронних кадрів з метою зміцнення національної безпеки України в умовах воєнного стану.

Література

1. Petrov, V.S., & Ivanova, O.M. English language in modern diplomatic correspondence: *A Practical Guide*. New York: Cambridge University Press, 2019. 176 p.
2. Smith, J.A., & Johnson, B.M. General principles of communication in crisis: *A Handbook*. New York: Oxford University Press, 2020. 240-247 p.
3. Григоренко М.К., Васильчук Л.П. Мовна підготовка військових для взаємодії з міжнародними партнерами: теорія та практика. // *Військовий журнал*. 2018. – Т. 54. № 4. С. 112-125.
4. Петров В.С., Іванова О.М. Англійська мова в сучасному дипломатичному діловодстві: *практичний посібник*. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 27-31.
5. Шевченко О.В., Ковальчук Н.П. Методика викладання англійської мови в умовах воєнного конфлікту: досвід та перспективи. – Київ: Видавництво "Наукова думка", 2023. С. 212.

Марйоха Іван

студент I курсу,

спеціальність 081 «Право»

«Чернігівський інститут інформації,
бізнесу і права» ЗВО МНТУ м. Чернігів

Правові аспекти закону про мобілізацію в Україні: гарантії прав громадян та їх обмеження в умовах загрози національної безпеки

У зв'язку з агресією з боку Російської Федерації та конфліктом на сході України, забезпечення національної безпеки та готовності до війни стає однією з найбільш актуальних проблем. Ефективне мобілізаційне законодавство є ключовим елементом в цьому контексті.

Закон «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (далі – закон про мобілізацію) є ключовим інструментом для забезпечення обороноздатності країни в разі загрози зовнішньої агресії або війни. Його актуальність особливо висока в контексті сучасної політичної ситуації та конфлікту на сході України.

Закон визначає правові засади мобілізації громадян України для потреб оборони та мобілізаційних заходів, що мають відбутися в разі загрози національній безпеці. Він визначає порядок і умови мобілізації, права та обов'язки громадян, організацій та владних структур у процесі мобілізації.

Аналіз закону включає оцінку його ефективності, зручності в реалізації, а також відповідність міжнародним стандартам та нормам прав людини. Також важливо розглядати практичний досвід застосування закону під час попередніх мобілізацій та враховувати рекомендації експертів та організацій з прав людини.

Необхідно також враховувати зміни у загрозах безпеці, технологічних можливостях та суспільних умовах, щоб закон про мобілізацію відповідав сучасним викликам і потребам.

Закон «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» має правовий статус основного законодавчого акта, що регулює порядок мобілізації. Він базується на Конституції України, міжнародних договорах та зобов'язаннях України перед міжнародними організаціями. Зокрема, він базується на Законі "Про військовий обов'язок і військову службу".

Умови воєнного або мобілізаційного стану можуть призвести до порушень прав громадян. Однак забезпечення гарантій їхніх прав у цих умовах є необхідним для підтримки правової держави та дотримання основних принципів прав людини.

У період мобілізації можуть бути введені тимчасові обмеження прав громадян, що обумовлені необхідністю забезпечення національної безпеки та обороноздатності країни [1]. Ці обмеження можуть стосуватися свободи переміщення, права на збори та мітинги, права на власність та інші права, які можуть бути обмежені в умовах воєнного стану або мобілізаційного режиму.

Реалізація мобілізаційного законодавства передбачає створення ефективної системи мобілізаційних заходів та контролю за ними. Це включає розробку планів мобілізації, формування мобілізаційних резервів, проведення інформаційно-просвітницької роботи серед населення щодо процедур мобілізації та їхнього значення.

Правові аспекти закону про мобілізацію включають ряд положень, які регулюють порядок та умови мобілізації ресурсів і населення в разі загрози національній безпеці. Такий закон призначений для забезпечення готовності країни до ефективного протидії зовнішнім або внутрішнім загрозам, забезпечуючи в той же час захист прав і свобод громадян. Основні елементи цих правових аспектів можна розділити на гарантії та права громадян та обмеження в умовах загрози національній безпеці.

Закон про мобілізацію зазвичай містить положення, які гарантують захист основних прав і свобод громадян, таких як право на життя, право на недоторканність особи, право на свободу думки та слова, право на особисту та сімейну таємницю та інші. У законі можуть бути встановлені механізми забезпечення медичної та соціальної допомоги для мобілізованих осіб та їх сімей. Він може визначати правові гарантії для призовників, включаючи умови військової служби, відпустки, компенсації та інші. Передбачати заходи для захисту прав жінок та дітей в умовах мобілізації [3].

Але законом можуть також передбачатися і обмеження гарантій та прав громадян в умовах загрози національній безпеці.

У разі загрози національній безпеці можуть бути введені тимчасові обмеження прав і свобод громадян, такі як обмеження свободи переміщення, права на збори та мітинги, права на власність та інші.

Закон може надавати владі повноваження для проведення мобілізаційних заходів, таких як призов військовослужбовців та цивільних осіб, мобілізація ресурсів та інфраструктури країни для потреб оборони. Може передбачати заборону діяльності агентів чи організацій, які загрожують національній безпеці.

Обмеження прав можуть бути тимчасовими і повинні бути обмежені до періоду загрози національній безпеці.

Загальна мета таких правових аспектів полягає в тому, щоб забезпечити баланс між необхідністю захисту національної безпеки та правами і свободами громадян. Вони повинні бути узгоджені з міжнародними нормами прав людини та правовими стандартами, щоб забезпечити їхню законність та справедливість.

Правові аспекти закону про мобілізацію та гарантії прав громадян та обмеження в умовах загрози національній безпеці стикаються з рядом проблем, які можуть виникнути у процесі їхнього застосування та виконання.

Наприклад, у деяких випадках закон про мобілізацію та його застосування можуть бути недостатньо прозорими, що ускладнює розуміння громадянами їхніх прав та обов'язків у період мобілізації. Недостатня доступність інформації може

також породжувати конфлікти та непорозуміння між владою та громадянами. Так, умови воєнного або мобілізаційного стану можуть стати приводом для зловживання владою та порушень прав громадян (обмеження прав на свободу висловлювання або на вільне переміщення можуть бути застосовані занадто широко або будь-якими засобами).

Умови воєнного чи мобілізаційного стану можуть ускладнити можливість влади ефективно захищати права громадян, зокрема, через обмеження доступу до судової системи чи засобів правового захисту.

Мобілізаційні закони можуть створювати ситуацію, коли певні категорії громадян або групи населення мають переваги чи недоліки у виконанні обов'язків у період мобілізації.

Умови війни або загрози національній безпеці можуть вимагати співпраці з міжнародними партнерами та організаціями. Недостатня координація з їхнього боку може ускладнити ефективність мобілізаційних заходів та забезпечення прав громадян.

Зміна геополітичної ситуації та еволюція загроз національній безпеці вимагає постійного оновлення та адаптації мобілізаційного законодавства для забезпечення ефективності та відповідності актуальним умовам.

Вирішення цих проблем потребує системного підходу, що враховує інтереси та права громадян, а також забезпечує ефективність та прозорість мобілізаційних заходів у контексті національної безпеки.

Актуальність і необхідність усунення проблем, пов'язаних із правовими аспектами закону про мобілізацію в Україні та гарантіями прав громадян та обмеженнями в умовах загрози національній безпеці, мають кілька важливих аспектів які полягають у захисті прав і свобод громадян, прозорість та доступність інформації, збереження принципів правової держави, забезпечення безпеки, стабільності та легітимності влади.

Отже, усунення проблем, пов'язаних з правовими аспектами закону про мобілізацію та гарантіями прав громадян в умовах загрози національній безпеці, має важливе значення для забезпечення правової держави, захисту прав та свобод громадян, забезпечення безпеки та стабільності країни і підтримки її міжнародної репутації.

В законодавстві про мобілізацію в Україні передбачено ряд заходів для забезпечення та гарантування прав громадян в умовах загрози національній безпеці.

Закон визначає конкретні процедури та умови мобілізації, щоб забезпечити прозорість та справедливість в мобілізаційних процесах. Зазначаються обмеження деяких прав громадян у випадках, коли існує реальна загроза національній безпеці. Це може включати обмеження свободи переміщення, права на власність, та інші обмеження, необхідні для ефективної реакції на кризові ситуації.

Закон про мобілізацію повинен враховувати соціальні та економічні аспекти. Забезпечення доступу до основних потреб громадян у період мобілізації є ключовим завданням для збереження соціальної стабільності.

Важливим аспектом є наявність механізмів контролю та відповідальності за надання правомірних дій при використанні мобілізаційних заходів. Закон повинен передбачати механізми перевірки та звернень щодо можливих порушень прав громадян.

Важливо, щоб закон про мобілізацію відповідав міжнародним стандартам прав людини та не порушував основні принципи демократії та правової держави.

Баланс між гарантіями прав громадян та необхідними обмеженнями у випадках загрози національній безпеці є ключовим елементом ефективного та справедливого законодавчого регулювання в цій сфері.

Література:

2. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовтня 1993 № 3543-XII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/> (дата звернення: 10.02.2024).
3. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2233-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 10.02.2024).
4. Соціальні права. Виклики воєнного часу : зб. тез доп. Шостої Міжнар. наук.-практ. конф. «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики» (м. Київ, 6 лип. 2023 р.). Харків : Право, 2023. 412 с. URL: <https://rm.coe.int/collection-of-theses-of-the-con> (дата звернення: 10.02.2024).

Миколайчук Микола

Національний університет «Одеська політехніка»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Протягом більшої частини 20-го століття національна безпека була зосереджена безпосередньо на військовій безпеці. Але з часом концепція національної безпеки розширилася за межі того, що могли робити (або не робити, залежно від обставин) збройні сили.

Наприклад, Сполучені Штати ще у 1947 році створили Раду національної безпеки для «надання консультацій президенту щодо інтеграції внутрішньої, зовнішньої та військової політики, пов'язаної з національною безпекою...» [0]

Після Другої світової війни та на початку ядерної ери було добре зрозуміло, що часи визначення національної безпеки виключно з точки зору армій, що борються за неї в стандартних битвах, залишилися в минулому.

Відтоді для різних науковців національна безпека стала означати різні речі. Сьогодні існують різні погляди на складові національної безпеки. Вони включають економічну безпеку; енергетична безпека; екологічна безпека; і навіть здоров'я, жіноча та продовольча безпека. Таке поширення визначень не для всіх країн на користь. У деяких випадках, наприклад, це просто ребрендинг внутрішнього порядку денного, щоб відвести ресурси від військової безпеки. В багатьох випадках відбувається тимчасове пристосовування до складнощів мінливого міжнародного середовища.

Історичний екскурс дає досить цікаву картину поглядів на пріоритети в національній безпеці. Так, давньокитайський стратег та філософ Суньцзи (VI - V ст. до н.е.) виходив з принципу панівного становища політичного керівництва щодо військового. Цим правилом він керувався при визначенні сутності війни, її зв'язку з політикою та при розробці принципів воєнного мистецтва [2]. Демократичні Афіни та Римська республіка також дотримувалися цього принципу на відміну від держав деспотичного типу правління.

Відтак, сучасним політикам, навіть в умовах мирного часу, необхідно чіткіше зосередитися на тому, що є національною безпекою, а що не є. Визначення національної безпеки має бути обмежене не лише визначенням того, що уряд повинен робити, але також, що не менш важливо, визначенням, чого він не повинен робити. Особливо це стосується країн, що перебувають в стані суворих бюджетних обмежень.

На сьогодні у світі досить важко виокремити єдине усталене визначення терміну «національна безпека» та переліку сфер/компонентів, які вона має охоплювати. Хоча, у науковому та експертному середовищі можна узагальнено виділити два основних підходи (широкий і звужений) до трактування цього терміну [3].

Згідно з широким підходом національна безпека охоплює практично всі сфери суспільного життя і розглядається як захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Другий підхід до визначення терміну «національна безпека» звужує сферу його застосування і може трактувати національну безпеку як стан, за якого виключається загроза війни, загроза суверенітету країни, її незалежності і територіальній цілісності; та ін.

Незважаючи на те, що уряду США доручено захист низки інтересів національної безпеки – від фінансової та економічної системи до доступу до природних ресурсів – лівова частка інтересів уряду, а отже, і бюджетних ресурсів спрямована на захист країни та її інтересів від зовнішньої агресії.

Нерідко обрані та призначені посадовці відзначають, що основою всієї американської влади є тверда чи військова сила. Попри те, що багато хто робить це просто риторикою, насправді це суворий факт міжнародних відносин. Без військової сили м'яка сила є здебільшого символічною та неефективною. Так, США черпають свою репутацію світового лідера з трьох джерел. Цими джерелами є військова міць Америки, її економічний потенціал і відданість цінностям свободи та демократії.

Аналіз витрат країнами НАТО на оборону в 2023 році дає підстави для висновку, що значна частина акценту на м'якій силі походить від політичного бажання витратити менше на оборону, щоб мати більше витрат на дипломатію та зовнішню допомогу. Цілком можливо, що в деяких із цих сфер можна зробити більше, але тоді постає питання, чи є «жорстка» та «м'яка» сили взаємозамінними. У 2023 році тільки третина країн-членів НАТО виконали свої статутні зобов'язання та профінансували оборону на рівні 2,0% та більше. Причому Польща чи не вперше витратила більше за США за відносним показником [4].

Ті, хто вважає, що вони взаємозамінні, цитуючи Сунь-Цзи, або що м'яка сила насправді перевершує жорстку, вказують на гаданий успіх Європейського Союзу, але це виявляє непорозуміння. Дипломатія м'якої сили ЄС є впливовою лише тому, що базові потреби Європи в безпеці, які забезпечуються переважно американськими збройними силами, вже задовольняються. Відсутність необхідності витратити гроші на оборону дозволяє Європі витратити непропорційно великі кошти на іноземну допомогу та програми соціального

розвитку. Крім того, важливо мати на увазі, що впевненість світу в європейській стабільності частково базується на гарантіях безпеки, наданих Сполученими Штатами.

Отже, загрози національній безпеці, від яких держава має захищати себе, суспільство і кожного громадянина, забезпечуючи тим самим сталий розвиток, постійно трансформуються, розширюються сфери їх впливу. До кола традиційних загроз нині додаються принципово нові, виникнення яких обумовлено науково-технічним розвитком, процесами глобалізації та іншими чинниками. Відтак, у сучасних умовах доцільно застосовувати широке трактування терміну «національна безпека».

Законом України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 визначено, що «...Загрози національній безпеці України та відповідні пріоритети державної політики у сферах національної безпеки і оборони визначаються у Стратегії національної безпеки України, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, інших документах з питань національної безпеки і оборони, які схвалюються Радою національної безпеки і оборони України і затверджуються указами Президента України» [5].

Стратегією національної безпеки України, введеною в дію Указом Президента України 14 вересня 2020 року № 392/2020 визначено наступні пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки: відстоювання незалежності і державного суверенітету; відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України; суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу; захист прав, свобод і законних інтересів громадян України; європейська і євроатлантична інтеграція [6]. Стратегія окреслює інші складові та напрямки забезпечення національної безпеки, такі як: людський розвиток, воєнна безпека, громадська безпека та цивільний захист, оборонно-промисловий комплекс, економічна безпека, енергетична безпека, екологічна безпека, біологічна безпека, інформаційна та кібербезпека, продовольча безпека, державна безпека, зовнішньополітична діяльність та інтегроване управління кордонами.

Ще на початку російсько-української війни науковці Національного інституту стратегічних досліджень зазначали, що «національна безпека будь-якої держави внаслідок своєї багатокomпонентності потребує спеціальної системи її забезпечення», піднімаючи питання щодо необхідності створення системи забезпечення національної безпеки (СЗНБ) [3].

СЗНБ, на думку авторів доповіді, повинна функціонувати з метою організації процесу управління загрозами і ризиками, за якого державними і недержавними інституціями та окремими особами гарантується збереження і зміцнення національних цінностей, захист і прогресивний розвиток національних інтересів шляхом своєчасного виявлення, упередження, локалізації, нейтралізації, подолання внутрішніх і зовнішніх загроз, а також забезпечення ефективного функціонування самої системи забезпечення національної безпеки та її складових.

Першим кроком реалізації такої системи слід вважати затвердження Указом Президента України № 479/2021 Концепції національної системи

стійкості. Повоєнна реалізація цієї Концепції має відбуватися на засадах холістичного підходу, тобто з врахуванням усіх взаємозв'язків між елементами, оскільки розрив цих зв'язків може призвести до руйнації всієї системи [7].

Література:

1. Holmes K.R. What is national security? URL: https://www.heritage.org/sites/default/files/2019-10/2015_IndexOfUSMilitaryStrength_What%20Is%20National%20Security.pdf
2. Ситник Г.П. Філософія війни та миру: курс лекцій. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 118 с.
3. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України: аналіт. доп. / О.О. Резнікова, В. Ю. Цюкало, В. О. Паливода, С. В. Дрьомов, С. В. Сьомін. К. : НІСД, 2015. 58 с.
4. Defense expenditures of NATO countries as a percentage of gross domestic product in 2023 URL: <https://www.statista.com/statistics/584088/defense-expenditures-of-nato-countries/>
5. Закон України Про національну безпеку України від 21.08.2018. №2469-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2018. №31. СТ.241 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/print>
6. Про рішення Ради національної безпеки України від 14.09.2020 №392/220. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
7. Указ Президента України від 27.09.2021 №479/2021 про затвердження Концепції національної системи стійкості. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181>

Мойса Іван,
магістрант спеціальності 281 «Публічне управління
та адміністрування», ЗВО «Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая»

**Дослідження унікальної динаміки публічного управління в секторі
охорони здоров'я України**

Система охорони здоров'я в Україні є багатогранним утворенням, сформованим під впливом історичних, політичних та економічних факторів. Публічне управління відіграє ключову роль у керуванні цією системою, охоплюючи широкий спектр обов'язків, починаючи від формулювання політики до розподілу ресурсів і надання послуг. Розуміння нюансів державного управління в секторі охорони здоров'я України має важливе значення для розуміння його сильних і слабких сторін та можливостей для вдосконалення.

У наукових статтях широко задокументовано історичну еволюцію системи охорони здоров'я України після розпаду Радянського Союзу. Наприклад, дослідження Kvít et al. (2019) дає уявлення про виклики та можливості, пов'язані з переходом від централізованої до децентралізованої моделі охорони здоров'я. Так само дослідження Шишкіна та ін. (2017) та Степурко та ін. (2016) проливають світло на складність фінансування та управління охороною здоров'я в пострадянській Україні.

Незважаючи на зусилля щодо реформування та модернізації системи охорони здоров'я, Україна продовжує стикатися з численними викликами, як зазначено в

останніх звітах міжнародних організацій, таких як Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) та Європейська обсерваторія систем і політики охорони здоров'я. Ці виклики включають недостатнє фінансування, нерівність у доступі до послуг охорони здоров'я, неефективність розподілу ресурсів і постійну корупцію (ВООЗ, 2020; Європейська обсерваторія систем і політики охорони здоров'я, 2021).

Інновації та ініціативи в галузі охорони здоров'я України також стали предметом наукових досліджень. Дослідження Gryga et al. (2020) досліджує впровадження та вплив електронних медичних записів в Україні, підкреслюючи їхній потенціал для покращення догляду за пацієнтами та адміністративної ефективності. Крім того, дослідження Khachatryan et al. (2018) та Онищенко та ін. (2019) досліджують зусилля щодо боротьби з корупцією та підвищення прозорості в управлінні охороною здоров'я.

Ця стаття має на меті узагальнити наявні дослідження та надати комплексний огляд особливостей публічного (державного) управління у сфері охорони здоров'я України. Спираючись на наукові висновки та емпіричні дані, данна робота прагне проінформувати політиків, практиків і дослідників про виклики, інновації та можливості, які формують майбутнє управління охороною здоров'я в Україні.

На систему охорони здоров'я України глибоко вплинув її історичний контекст, зокрема спадщина радянської епохи. У радянський період охорона здоров'я в Україні функціонувала за централізованою моделлю, коли держава контролювала всі аспекти надання медичної допомоги, від інфраструктури до медичної освіти та досліджень. Незважаючи на те, що ця система забезпечувала загальний доступ до послуг охорони здоров'я, вона часто характеризувалася неефективністю, дефіцитом медичних товарів і відсутністю догляду, орієнтованого на пацієнта.

Після здобуття Україною незалежності у 1991 році система охорони здоров'я зазнала значних реформ, спрямованих на децентралізацію та ринок. Ці реформи мали на меті перекласти відповідальність і повноваження щодо прийняття рішень від центрального уряду до регіональних і місцевих органів влади з метою сприяння ефективності та чуйності на місцеві потреби. Проте перехід до децентралізованої системи охорони здоров'я був сповнений проблем, зокрема нерівності в наданні медичних послуг між регіонами, недостатнього фінансування на місцевому рівні та відсутності чіткості щодо ролей і обов'язків.

Незважаючи на зусилля щодо реформування системи охорони здоров'я, Україна продовжує стикатися з численними викликами у сфері державного управління. Однією з найактуальніших проблем є недостатнє фінансування, що призвело до хронічного недоінвестування в інфраструктуру охорони здоров'я, медичне обладнання та персонал. Таке недофінансування призвело до низки проблем, включаючи тривалий час очікування на медичні процедури, дефіцит основних ліків і відсутність сучасних медичних технологій.

Іншою значною проблемою є нерівномірний розподіл ресурсів охорони здоров'я між містом і селом. Міські центри, як правило, мають краще обладнані лікарні, більше спеціалізованих медичних послуг і більшу концентрацію медичних працівників порівняно з сільською місцевістю. Ця нерівність у доступі до медичних послуг посилює нерівність у здоров'ї та обмежує можливості сільських жителів отримувати своєчасну та належну медичну допомогу.

Крім того, корупція залишається поширеною проблемою в українській системі охорони здоров'я, впливаючи на все – від практики закупівель до догляду за пацієнтами. Хабарництво, відкати та розкрадання є звичайним явищем у закладах охорони здоров'я, що підриває довіру суспільства та відволікає ресурси від догляду за

пацієнтами. Зусиллям у боротьбі з корупцією перешкоджають брак прозорості, слабкі механізми правозастосування та культура безкарності серед корумпованих чиновників.

У відповідь на ці виклики в українській сфері державного управління охороною здоров'я з'явилися значні інновації та ініціативи. Однією з таких ініціатив є впровадження електронних систем охорони здоров'я, метою яких є оцифрування карт пацієнтів, спрощення адміністративних процесів та покращення якості медичної допомоги. Ці електронні системи мають потенціал для покращення зв'язку між постачальниками медичних послуг, зменшення медичних помилок і надання пацієнтам можливості брати більш активну участь у управлінні своїм здоров'ям.

Крім того, були докладені зусилля для посилення механізмів підзвітності та боротьби з корупцією в секторі охорони здоров'я. Наприклад, Національна служба здоров'я України вжила заходів для підвищення прозорості закупівель у сфері охорони здоров'я, зокрема оприлюднила тендерну документацію та створила незалежний антикорупційний підрозділ. Крім того, організації громадянського суспільства та засоби масової інформації відіграли важливу роль у викритті корупційних скандалів та відстоюванні більшої відповідальності в управлінні охороною здоров'я.

Усвідомлюючи потребу в зовнішній підтримці та досвіді, Україна активно бере участь у міжнародному співробітництві та партнерстві для зміцнення своєї системи охорони здоров'я. Одним із таких партнерств є Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), яка надає технічну допомогу та рекомендації щодо розробки політики охорони здоров'я, профілактики захворювань та ініціатив зміцнення здоров'я. Крім того, Україна співпрацює з Європейським Союзом (ЄС), щоб отримати доступ до фінансування проектів інфраструктури охорони здоров'я та узгодити свою політику охорони здоров'я зі стандартами та правилами ЄС.

Крім того, Україна налагодила партнерство з різними неурядовими організаціями (НУО) для вирішення конкретних проблем охорони здоров'я, таких як профілактика та лікування ВІЛ/СНІДу, охорона здоров'я матері та дитини та психіатричне обслуговування. Ці партнерства часто передбачають заходи з розбудови потенціалу, обмін знаннями та зусилля з адвокації для просування політики та практики, що ґрунтуються на фактах.

Заглядаючи наперед, існує кілька ключових напрямків, на яких Україна може зосередитися для покращення публічного управління у своєму секторі охорони здоров'я. Одним з пріоритетів є збільшення інвестицій в інфраструктуру охорони здоров'я, включаючи будівництво та реконструкцію лікарень, клінік і закладів первинної медичної допомоги. Модернізуючи інфраструктуру охорони здоров'я, Україна може підвищити якість медичної допомоги, розширити доступ до медичних послуг, залучити й утримати медичних працівників.

Ще одним пріоритетом є зміцнення механізмів прозорості та підзвітності для боротьби з корупцією та покращення управління в секторі охорони здоров'я. Це може включати впровадження суворішого нагляду за процесами закупівель медичних послуг, посилення захисту осіб, які повідомляють про корупцію, а також сприяння культурі чесності та етичної поведінки серед постачальників медичних послуг та адміністраторів.

Крім того, Україна може отримати вигоду від впровадження технологічних інновацій і розробки політики на основі фактичних даних для прийняття рішень і покращення результатів охорони здоров'я. Це включає використання аналітики даних і штучного інтелекту для виявлення тенденцій і закономірностей у сфері охорони

здоров'я, впровадження телемедицини рішень для розширення доступу до послуг охорони здоров'я у віддалених районах, а також проведення ретельного оцінювання втручань у сфері охорони здоров'я для забезпечення їх ефективності та економічності.

Нарешті, сприяння співпраці та партнерству між багатьма зацікавленими сторонами буде важливим для проведення стійких реформ і вирішення складних проблем охорони здоров'я. Це може передбачати взаємодію з державними установами, постачальниками медичних послуг, організаціями громадянського суспільства, академічними установами та міжнародними донорами для координації зусиль, обміну найкращими практиками та мобілізації ресурсів для досягнення спільних цілей.

Підсумовуючи, публічне управління в українському секторі охорони здоров'я стикається з безліччю викликів, від неадекватного фінансування та нерівності в доступі до медичної допомоги до корупції та неефективності. Однак існують також можливості для інновацій, співпраці та реформ, які можуть допомогти Україні побудувати більш справедливую, ефективну та стійку систему охорони здоров'я для своїх громадян. Вирішуючи системні виклики, впроваджуючи інновації та розвиваючи партнерство, Україна може прокласти шлях до здоровішого майбутнього для всіх.

Література:

1. Kvit, A., Bologa, A., Gryga, I., & Novikova, I. (2019). Challenges of decentralization of healthcare system in Ukraine: Policy analysis. *Central European Journal of Public Health*, 27(4), 282–286.
2. Shishkin, S., Sheiman, I., & Kuznetsov, V. (2017). Health system in Ukraine: In need of reform. *Journal of Public Health Policy*, 38(3), 356–367.
3. Stepurko, T., Pavlova, M., Gryga, I., & Groot, W. (2016). Empirical studies on informal patient payments for health care services: A systematic and critical review of research methods and instruments. *BMC Health Services Research*, 16(1), 1–24.
4. World Health Organization. (2020). Ukraine: Health system review. WHO Regional Office for Europe.
5. European Observatory on Health Systems and Policies. (2021). Health system reviews (HiTs) - Ukraine. European Observatory on Health Systems and Policies.
6. Gryga, I., Kozak, P., & Pasichnyk, I. (2020). Electronic health records in Ukraine: Implementation and impact. *Studies in Health Technology and Informatics*, 270, 977–981.
7. Khachatryan, N., Zoidze, A., Shulga, S., & McPake, B. (2018). Corrupt practices in the health sector: Experience of surveying in Ukraine. *International Journal of Health Policy and Management*, 7(6), 528–532.
8. Onishchenko, O., Taran, K., & Gryga, I. (2019). Corruption in the healthcare sector in Ukraine: Results of a household survey. *Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 12(3), 3–10.

Мельничук Сергій

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти,
спеціальність Менеджмент,

Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені
академіка Юрія Бугая» м. Київ, Україна

Концепція стимулювання персоналу

В сучасних умовах глобалізації та постійних змін у бізнес-середовищі, ефективне управління персоналом стає стратегічно важливим фактором успіху для будь-якої компанії. Стимулювання персоналу є ключовим елементом такого

управління, оскільки воно не лише забезпечує підвищення продуктивності працівників, а й сприяє їхній задоволеності та залученості до виконання поставлених завдань. При цьому, забезпечення мотивації та залученості працівників не лише збільшує їхню продуктивність, але й сприяє збереженню талановитих кадрів та підвищенню рівня задоволеності від роботи, що має прямий вплив на конкурентоспроможність підприємства.

Проблеми стимулювання персоналу, висвітлені в роботах вітчизняних науковців, таких як Т. Гвініашвілі [1], І. Кичко [2], А. Климчук [3], Л. Мельник [4], О. Потьомкіна [5]. Незважаючи на широкий спектр досліджень у цій сфері, аналіз та узагальнення досліджень свідчать про актуальність проблем стимулювання персоналу для організацій різних галузей діяльності.

Актуальність дослідження полягає в тому, що мотивований та задоволений персонал є ключовим ресурсом для досягнення успіху організації. Відповідна система стимулювання персоналу сприяє залученню, утриманню та розвитку талановитих співробітників, підвищенню їх продуктивності та забезпеченню конкурентних переваг.

Метою дослідження - розкриття концепції стимулювання персоналу, а також огляд основних принципів, методів та інструментів, які можуть бути використані для ефективного стимулювання персоналу в організаціях.

Концепція стимулювання персоналу є важливим аспектом управління людськими ресурсами в організації. Вона включає в себе набір стратегій, методів та інструментів, які використовуються для мотивації та підтримки працівників у досягненні організаційних цілей.

Основні принципи концепції стимулювання персоналу наведені в табл. 1

Таблиця 1

Основні принципи концепції стимулювання персоналу

Принципи	Визначення
Індивідуалізація	Розуміння, що кожен працівник має унікальні потреби, мотивацію та цілі. Стимулювання персоналу передбачає врахування індивідуальних особливостей працівників і надання їм персоналізованих стимулів, які відповідають їхнім потребам
Відповідність	Стимули повинні бути відповідними організаційним цілям та завданням. Вони повинні сприяти досягненню стратегічних цілей організації та підтримувати її конкурентоспроможність
Різноманітність	Використання різноманітних стимулів та підходів для задоволення потреб різних працівників. Це може включати матеріальні та нематеріальні стимули, такі як фінансові нагороди, похвала, можливості розвитку та зростання, гнучкий графік роботи тощо
Справедливість	Забезпечення справедливого розподілу стимулів та нагород на основі заслуг, внеску та результатів праці. Прозора система оцінювання та визнання допомагає забезпечити справедливість у розподілі стимулів
Гнучкість	Здатність адаптувати стратегії стимулювання до змінних потреб та умов. Організації повинні бути гнучкими, щоб забезпечити ефективне стимулювання персоналу відповідно до змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі
Системність	Розгляд стимулювання персоналу як комплексної системи, що включає не лише матеріальні стимули, але й нематеріальні фактори, такі як розвиток кар'єри, участь у прийнятті рішень, робоча атмосфера тощо. Системний підхід допомагає забезпечити взаємодію між різними компонентами стимулювання та досягнення синергетичного ефекту.

Джерело: складено авторами на підставі [1-5]

Концепція стимулювання персоналу є важливим елементом управління людськими ресурсами, оскільки вона сприяє мотивації та підтримці працівників у досягненні організаційних цілей. Індивідуалізація, відповідність, різноманітність, справедливість, гнучкість та системність є основними принципами концепції стимулювання персоналу.

Концепція стимулювання персоналу служить досягненню позитивного результату всіх суб'єктів трудових взаємовідносин. Для роботодавця вона дозволяє оптимізувати фінансові результати виробничої діяльності, що виражаються у підвищенні розмірів виручки, інтенсифікації збуту товарів та послуг, сукупному підвищенні ефективності праці. Для співробітника вона виявляється у задоволенні важливих йому матеріальних, соціальних, психологічних та інших потреб. В табл. 1.2 наведено задачі матеріального стимулювання персоналу з позицій роботодавця та працівника.

Таблиця 1.2.

Задачі матеріального стимулювання персоналу

Складові частини	Задачі	
	Для роботодавця	Для працівника
Оклад	Визначає цінність посади	Забезпечує відтворення трудового потенціалу
Надбавка	Направляє на професійний розвиток та додатковий функціонал, компенсує особливі умови праці	Є показником визнання професіоналізму, особливого статусу
Премія	Забезпечує досягнення результату	Є показником визнання результатів праці
Бонус	Створює прецеденти успіху, орієнтує на основні цінності компанії	Створює впевненість в можливих високих досягненнях
Доплати	Дозволяє зменшити плинність персоналу	Дає можливість додаткового заробітку
Пільги та компенсації	Допомагає утримати ключовий персонал	Підвищує рівень життя та рівень лояльності

Джерело: складено авторами на підставі [1-5]

Методи та інструменти стимулювання персоналу можуть включати фінансові та нематеріальні стимули, професійний розвиток, гнучкість робочих умов, участь у прийнятті рішень, комунікацію та зворотний зв'язок.

Ефективна система стимулювання персоналу сприяє залученню, утриманню та розвитку талановитих співробітників, підвищенню їх продуктивності та забезпеченню конкурентних переваг організації.

Реалізація концепції стимулювання персоналу вимагає грамотного планування, врахування потреб та очікувань працівників, постійного моніторингу та оцінки ефективності застосованих стимулів.

Успішна реалізація концепції стимулювання персоналу може призвести до збільшення задоволеності працівників, зниження плинності кадрів, підвищення продуктивності та досягнення кращих результатів організації.

Однією з ключових складових концепції стимулювання персоналу є розуміння індивідуальних мотивів працівників. Кожна людина має власні цілі, потреби та цінності, які впливають на її мотивацію та поведінку на робочому місці. Тому

важливо встановлювати відкритий діалог між керівництвом та персоналом, проводити індивідуальні розмови та анкетування, щоб з'ясувати, що саме мотивує конкретного працівника. Наприклад, для одних співробітників головним мотиватором може бути фінансова винагорода, тоді як для інших - можливість кар'єрного зростання або можливість розвитку навичок.

Другою важливою складовою є створення стимулюючого робочого середовища. Воно повинно сприяти творчому розвитку та самовираженню працівників, а також підтримувати командний дух та взаємодію. Забезпечення робочих місць з сучасним обладнанням, організація інтересних корпоративних заходів та тренінгів, а також створення можливостей для внесення працівниками власного внеску у розвиток компанії - все це сприяє підвищенню мотивації та ефективності роботи.

Крім того, важливо встановлювати систему винагород та стимулів, яка була б справедливою та мотивуючою для всіх працівників. Вона може включати в себе фінансові бонуси, премії за досягнення цілей, програми мотивації здоров'я та благополуччя, а також можливості для розвитку кар'єри. Важливо, щоб така система була прозорою та доступною для всіх працівників, а також стимулювала до досягнення високих результатів.

У підсумку, концепція стимулювання персоналу є невід'ємною частиною успішного управління будь-якою компанією. Шлях до досягнення високих результатів полягає у розробці та впровадженні інноваційних стратегій стимулювання, які сприяють підвищенню продуктивності, задоволеності та залученості працівників на всіх рівнях організації. В умовах постійних змін і викликів сучасного бізнесу, інвестування в стимулювання персоналу є вигідним кроком для забезпечення конкурентної переваги та стабільності.

Концепція стимулювання персоналу є важливим інструментом для досягнення успіху організації шляхом підтримки, мотивації та розвитку працівників. Її ефективне впровадження може призвести до поліпшення робочого середовища, збільшення продуктивності та залучення талановитого персоналу.

Література:

1. Гвініашвілі Т. З. Удосконалення системи мотивації та стимулювання персоналу підприємства в умовах його інноваційного розвитку / Т. З. Гвініашвілі // *Вісник Одеського національного університету*. Серія : Економіка. 2018. Т. 23, Вип. 5. С. 56-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2018_23_5_14.
2. Кичко, І. І., Нікітченко, А. О. (2021). Удосконалення системи стимулювання персоналу банку колективної форми власності *Економічний простір*, (170), 75-82. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/170-133>.
3. Климчук А. О. Сучасні підходи мотивації та стимулювання персоналу в ефективному управлінні підприємством / А. О. Климчук // *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. - 2018. - № 2.- С. 180-184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2018_2_35
4. Мельник Л. С. Економічне стимулювання персоналу підприємств України в умовах деструктивного впливу зовнішніх чинників : дис д-ра філософії : 051 - Економіка ; галузь знань 05 - Соціальні та поведінкові науки / Мельник Людмила Сергіївна ; наук. кер. А. А. Олешко ; КНУТД. – Київ, 2023. – 220 с.
5. Потьомкіна О. В. Стимулювання праці як чинник забезпеченні ефективності використання персоналу [Електронний ресурс] / О. В. Потьомкіна, М. І. Дзямулич, І. В. Шубала // *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 184-188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2019_1_31

Новаченко Т. В.,
доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри державно-правових дисциплін
та публічного управління, факультету підготовки фахівців
права, управління та економічної безпеки,
Донецького державного університету внутрішніх справ

Особливості впровадження стандартів НАТО у діяльність сектору безпеки і оборони України в умовах війни

Повномасштабна війна, яку розпочала рф проти України, призвела до виклику, що постав в усіх сферах її життєдіяльності, зокрема перед сектором безпеки і оборони. До його складу входять системи органів державної влади, сили безпеки та оборони – Збройні Сили України, інші утворення відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України та громадяни і громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки [1]. Гарантування **державного суверенітету і територіальної цілісності** може здійснюється різними способами, одними із ключових, на нашу думку, постають такі:

- формування, та безперервний розвиток власного потенціалу щодо забезпечення безпеки і оборони України;
- можливість вибору та приєднання до різних світових систем колективної безпеки та оборони.

В умовах війни посилилися вимога щодо забезпечення безпеки і оборони нашої держави. 30 вересня 2022 року Україна подала заявку на вступ до Північноатлантичного альянсу у пришвидшеному порядку, що сприяло активізації відносин України з державами-членами НАТО. Основою для реалізації цих відносин постав політичний діалог та практичне співробітництво, на засадах таких ціннісних орієнтирів: демократії, індивідуальних свобод, верховенства права, мирного розв'язання суперечок та конфліктів, а також підтримки наведених цінностей в усьому. Принципи Північноатлантичного альянсу співвідносяться з цілям і принципами Статуту ООН – прагненню жити у мирі з усіма народами і урядами; рішучості щодо захисту свобод, спільної спадщини своїх народів та їхньої цивілізації, що засновані на принципах демократії, свободи особистості і верховенства права; сприянню стабільності і добробуту в Північноатлантичному регіоні [2].

Тож, відповідно до положень Північноатлантичної угоди, країни-партнери, за одностайною згодою, можуть запросити приєднатися до Альянсу будь-яку іншу європейську державу, здатну втілювати у життя його принципи і цінності.

Відповідно вищенаведеного, одним із пріоритетних завдань на шляху до перемоги у розв'язаній рф війні та вступу України до Північноатлантичного альянсу, визначається запровадження у сили безпеки та оборони України стандартів НАТО, основною функцією яких є досягнення взаємосумісності збройних сил. Стандарти НАТО об'єднані в складну і взаємопов'язану ієрархію керівних документів, що регламентують різні сфери діяльності складових сил безпеки і оборони – від спільної термінології до уніфікації технічних процесів, озброєння та військової техніки, процедур управління військами та повсякденної діяльності збройних сил країн-партнерів Альянсу.

Процес ухвалення стандартів відбувається консенсусом, однак може бути реалізований із зауваженнями або без них, як цілісно так і частково. Щодо практичності зазначимо, що стандарти дозволяють військовослужбовцям з різних країн, маючи сумісне оснащення, розуміти методи і процедури, що надає можливість чітко виконувати покладені на них функції. Стандарти НАТО умовно розділяють на адміністративні, оперативні та матеріально-технічні. Адміністративні стандарти визначають процеси управління та обміну інформацією, порядок роботи з документацією; оперативні – спрямовані на ефективне планування щодо застосування військ; матеріально-технічні стандарти визначають єдині вимоги до озброєння і військової техніки союзників, управління життєвим циклом, а також кодифікації предметів забезпечення [3].

Оперативна сумісність – це здатність, під час виконання призначених завдань діяти, об'єднавши зусилля зі збройними силами держав-партнерів Альянсу. До стандартів НАТО приведена у відповідність система об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України та впроваджуються компоненти системи бойового управління, зв'язку, розвідки та спостереження.

Сучасним трендом у діяльності оборонних відомств країн-членів НАТО визначається професіоналізація та кадровий менеджмент, а також створення умов та інструментарію щодо комплексного оцінювання його якості. Це дозволяє створювати резерв кандидатів для просування по службі, який формується за рейтинговим принципом. В основу технологій такого оцінювання покладено концепцію збалансованих показників та визначених стратегічних цілей – перспектив; призначення та ресурсів.

Україною зроблені початкові кроки щодо функціонування об'єднаної системи логістики, що відповідає правилам стандарту Північноатлантичного альянсу – забезпечення за територіальним принципом централізованого постачання матеріальних ресурсів. За допомогою країн-партнерів НАТО, на полі бою, радянське озброєння та військова техніка поступово замінюються на нові зразки озброєння вітчизняного та іноземного виробництва. Сили безпеки та оборони використовують також сучасні системи зв'язку та автоматизації управління військами, безпілотні літальні апарати, броньовану техніку тощо. У системі медичного забезпечення Збройних Сил України запроваджено чотирьохрівневу процедуру лікувально-евакуаційних заходів за передовим досвідом аналогічних систем держав-членів НАТО. Одним із стандартів НАТО є інститут капеланства. Влітку 2022 року набрав чинності Закон України «Про Службу військового капеланства», що регулює відносини у сфері реалізації конституційного права на свободу світогляду та віросповідання військовослужбовців Збройних Сил України, Національної гвардії України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Державної прикордонної служби України [4].

На початок 2024 року в Міністерстві оборони, Збройних силах та інших складових сектору безпеки і оборони України вже запроваджено 315 стандартів НАТО – це більше, ніж прийнято у деяких державах-членах Альянсу, що приєдналися під час останньої хвилі його розширення. У поточному році планується запровадити ще 50 стандартів НАТО у секторі безпеки [5].

Отже, впровадження комплексу стандартів НАТО спрямовано на досягнення відповідності кількісно-якісних параметрів сил безпеки і оборони України. Важливою особливістю постає той факт, що на основі здобутого військового досвіду, який в режимі реального часу отримується захисниками України на полі бою, спонукає

внесення у процес стандартизації нових ідей та рішень з подальшим їх закріпленням у нормативних документах.

Література:

1. Про національну безпеку України : Закон України 2469-VIII від 31.03.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 24.02.2024)
2. Північноатлантичний договір. Вашингтон, округ Колумбія, 4 квітня 1949 р. URL : https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm (дата звернення 25.02.2024)
3. Стандартизація. Визначення. Сумісність. URL : https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69269.htm (дата звернення: 24.02.2023 р.)
4. Про службу військового капеланства : Закон України від 01.01.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1915-20#Text> (дата звернення 25.02.)
5. У Мінборони розповіли, скільки вже запровадили стандартів НАТО. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/01/29/novyna/suspilstvo/minoboronyrozpovily-skilky-vzhe-zaprovadyly-standartiv-nato>

Юрій Ніколаєнко

доктор економічних наук, професор,
професор Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права
м. Чернігів, Україна

Детінізація фінансових операцій у національній економіці

На сьогодні єдиного загальноприйнятого універсального поняття про тіньову економіку не сформульовано. Різноманіття позицій обумовлено різними факторами але, як правило, ця відмінність міститься у характері вирішуваних теоретичних і прикладних задач що вирішуються, а також у методології і методиці дослідження. Досліджуючи тіньову економіку пропонуємо дотримуватись наступних положень: - фундаментальний теоретичний аналіз; - статистична оцінка, оптимізація соціально-економічної політики; - вдосконалення правоохоронної діяльності; - забезпечення економічної безпеки.

Тіньова економіка є складною економічною категорією, тому жодне визначення не може з цілковитою повнотою і точністю розкрити її сутність. Дослідження цього питання дозволило узагальнити та розкрити природу відношень державної політики та тіньової економіки, уточнити і розширити існуючі поняття термінів: «тіньова економіка» - це економічна діяльність яка знаходиться за межами законних відносин та охоплює усю соціально-економічну сферу діяльності людей, при цьому її наслідки відбиваються не тільки на економічній стабільності держави а безпосередньо на соціально-економічному становищі громадян як суб'єктів господарських відношень; «тіньовий сектор економіки» - це певна частина тіньової економіки конкретної держави, яка перебуває у відсотковій зворотно-пропорційній залежності від ВВП. Чим нижчий показник тіньової економіки тим вищий показник ВВП; «розвиток тіньової економіки» - це широкомасштабний процес проникнення тіньової економіки в усі сфери соціально-економічної діяльності, який доводить існування взаємозв'язку між легальною та нелегальною економікою [1].

Нормативно-правові акти у досліджуваній сфері спрямовувалися на боротьбу з організованою злочинністю взагалі, а державні механізми щодо державної політики детінізації національної економіки, окремо не виділялася і не зосереджувала на собі увагу керівних органів та інституцій. Крім того, наприкінці XX століття в Україні був відсутній орган зі спеціальною компетенцією щодо регулювання фінансових потоків [2].

Отже, на сучасному етапі в Україні сформовано основні важелі державної політики детінізації національної економіки, які здатні повною мірою контролювати фінансові потоки, виявляти в них відхилення від норм чинного законодавства та притягувати винних осіб до відповідальності.

Україна є учасником основних міжнародно-правових актів у зазначеній сфері, зокрема, Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Приєднавшись до зазначених документів, Україна визнала їх складовою національного законодавства. Для їхнього ефективного застосування основні положення конвенцій були трансформовані в національне законодавство [3].

Сьогодні функції держави щодо детінізації національної економіки суттєво ускладнюються. Основними стратегічними завданнями, які ставляться перед Україною в контексті детінізації національної економіки є:

- забезпечення прозорості фінансової системи;
- декриміналізація і детінізація економічних відносин;
- виявлення та руйнування схем легалізації незаконних доходів і фінансування тероризму;
- покращення міжнародного іміджу України;
- підвищення інвестиційної привабливості економіки України для іноземних інвесторів;
- розширення кореспондентських відносин українських банків з фінансовими установами держав-членів Міжнародної організації по боротьбі з відмиванням капіталу.

Вважаємо за доцільне розглянути концептуальні складові державної політики детінізації національної економіки. Першим елементом державної політики детінізації національної економіки є принципи його формування. Принципом є вихідне положення будь-якої теорії [4], на підставі якого має діяти проєктований механізм. Сукупність принципів, на яких ґрунтується механізм щодо зменшення масштабів тіньової економіки надає йому властивості, які посприяють реалізації його мети. Крім того дозволяє використати найефективніші методи реалізації поставлених задач. Методи реалізації державної політики детінізації національної економіки, які обумовлені сукупністю принципів, схильні до змін в залежності від зміни умов зовнішнього та внутрішнього середовища.

Нами здійснена класифікація підходів, щодо систематизації принципів формування та реалізації державної політики детінізації національної економіки, на дві групи: загальні принципи – визначають функціонування всіх систем управління; спеціальні принципи – застосовуються конкретно до процесів детінізації національної економіки та базуються на специфічних особливостях тіньової економіки та притаманних їй закономірностях.

Дотримання при розробці державної політики детінізації національної економіки, принципів, як загальних, так і спеціальних (функціональних), сприяє ефективності їх реалізації у контексті дотримання положень соціально-економічного розвитку країни. Регулювання процесів детінізації національної економіки не може принципово відрізнятись від цілісного загальнодержавного механізму регулювання економіки, закріпленого в українському законодавстві [5].

Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення наступних диференційованих завдань:

- 1) вироблення державної стратегії процесу детінізації національної економіки;
- 2) обґрунтування ключових напрямків процесу детінізації національної економіки на коротко-, середньо- та довгостроковий період;
- 3) визначення пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки, у які можна буде залучити капітал тіньового сектора економіки;
- 4) визначення пріоритетних кластерів на національному та регіональному рівнях виходячи з пріоритетних напрямків структурної перебудови економіки;
- 5) розробка комплексу заходів щодо стимулювання роботи в легальному секторі економіки.
- 6) правове забезпечення заходів з детінізації національної економіки тощо.

Обґрунтована необхідність удосконалення структури державної політики детінізації національної економіки, яка включає комплекс прямих та непрямих інструментів державної політики реалізованих у напрямку мінімізації рівня тіньового сектора економіки та виходу держави на якісно новий рівень за рахунок залучення капіталу тіньового сектора для структурної перебудови вітчизняної економіки і збільшення частки легального сектора економіки. Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення наступних диференційованих завдань: вироблення державної стратегії процесу детінізації національної економіки; обґрунтування ключових напрямків процесу детінізації національної економіки на коротко-, середньо- та довгостроковий період; визначення пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки, у які можна буде залучити капітал тіньового сектора економіки; розробка комплексу заходів щодо стимулювання роботи в легальному секторі економіки; нормативно-правове забезпечення заходів з детінізації національної економіки тощо.

Література:

1. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. К.: НІСД, 2010. 288 с.
2. Воротін В. Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій: [монографія]. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 392 с.
3. Варналій З.С. Теоретичні засади детінізації економіки України. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2014. №1. С.46-53.
4. Дяченко О.П. Стратегія державної політики у сфері детінізації економіки України. *Право та державне управління: збірник наукових праць*. 2016. № 4(25). С.207-213.
5. Вишневська В.О., Синякова А.В. Тінізація і гарантування економічної безпеки держави. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 13. С.110-112.

Ніколаєв Сергій, Пчелінцев Дмитро
здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти,
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування,
Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені
академіка Юрія Бугая» м. Київ, Україна

Технологічні тренди, які визначають розвиток цифрової економіки

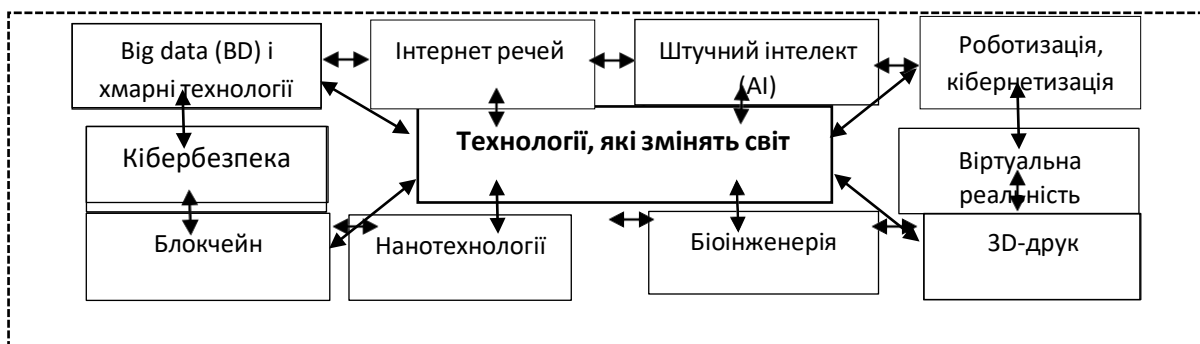
Широкий перехід світової економіки до цифрових технологій ґрунтується на використанні новітніх технологій для стимулювання інновацій, підвищення продуктивності та економічного зростання.

Цифровізація суттєво вплинула на господарські відносини, створивши нові суб'єкти, такі як віртуальні підприємства, електронні ресурси (включаючи бізнес-сайти, Інтернет-магазини, цифрові платформи, інструменти доповненої реальності,

чат-боти, штучний інтелект тощо), роботи з ознаками і об'єкта, і суб'єкта, нові види товарів (комп'ютерні програми, комп'ютерні ігри, віртуальні картини та ін.) та послуг (електронні комунікаційні, електронні довірчі, електронні фінансові, хмарні тощо), електронні договори, нові види господарських санкцій, можливості розгляду конфліктів-спорів в режимі онлайн та багато іншого [1].

В основі цифровізації лежать процеси швидкого оновлення інформаційних ресурсів, генерації нових знань й активного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в роботу економічних суб'єктів [2]. Цифрові тренди є не лише показником того, як стрімко розвивається технологія, але й вказівником того, як ми можемо покращити наші життя та розвивати наше суспільство в цілому. Аналіз цифрових трендів дозволяє нам усвідомити, які зміни відбуваються та як вони впливають на нашу культуру, бізнес і суспільство в цілому. В сучасному світі розвиток цифрових технологій відіграє ключову роль у формуванні суспільства та економіки. Розуміння та аналіз актуальних цифрових трендів є критичним для компаній, урядових структур та суспільства загалом, оскільки вони визначають напрямки розвитку та створюють нові можливості для інновацій та росту. Ця стаття має на меті провести аналіз актуальних цифрових трендів, визначити їх вплив на сучасну економіку та суспільство. Широке впровадження цифрових технологій збільшує конкуренцію на світових ринках і стимулює провідні промислово розвинені країни проводити відповідну промислову політику та збільшувати інвестиції в дослідження.

Український інститут майбутнього [3] визначив кілька ключових цифрових технологій, які формують майбутнє (див.рис.1).

Джерело: складено автором на підставі [3]

Хмарні технології дозволяють зберігати та обробляти великі обсяги даних, що дає змогу розробляти нові інноваційні продукти та послуги. Штучний інтелект допомагає автоматизувати та оптимізувати процеси, Інтернет речей забезпечує підключення всіх аспектів нашого життя до цифрового простору, а соціальні медіа створюють нові шляхи спілкування та співпраці.

Використання Big Data дозволяє здійснювати більш обґрунтовані рішення, виявляти нові можливості та оптимізувати процеси у різних сферах діяльності.

3D-друк та нанотехнології дозволяють створювати складні об'єкти та матеріали з високою точністю та ефективністю. Це може мати велике значення в різних галузях, включаючи медицину, виробництво та науку.

Захист від кібератак стає все важливішим, оскільки наші життя все більше залежать від технологій. Кібербезпека є важливим аспектом в сучасному цифровому світі, оскільки зростає кількість кіберзлочинів та загроз інформаційній безпеці. Отже, розвиток імунітету до кібератак, виявлення та усунення вразливостей є критичними

завданнями. Кібербезпека охоплює заходи, прийняті для захисту комп'ютерних систем, мереж та даних від несанкціонованого доступу, втручання або пошкодження. Роботизація може бути успішною в різних сферах діяльності, де є повторювані завдання, великі обсяги даних або потреба в автоматизації процесі.

Кібернетизація людини має великий потенціал для покращення як фізичних, так і когнітивних можливостей людини, а також для зміни способу, яким ми взаємодіємо з технологією та своїм оточенням. В табл. 1. наведено технології, які змінюють світ.

Таблиця 1

Технології, які змінюють світ

Технології	Сфери застосування
Big Data (BD) і хмарні технології	Хмарні технології дозволяють фінансовим установам зберігати та обробляти великі обсяги даних безпечно та ефективно. Аналізуючи великі обсяги даних про транзакції, поведінку користувачів та інші показники, можна виявляти незвичайні зразки та попереджати можливі загрози. Збираючи та аналізуючи великі обсяги даних про споживачів, компанії можуть розробляти персоналізовані маркетингові стратегії, прогнозувати попит на товари та послуги, виявляти нові тренди та покращувати процеси прийняття рішень. Великі дані використовуються для аналізу фінансових ринків, прогнозування трендів, виявлення шахраїв та здійснення ризик-аналізу. Використання аналітики великих даних допомагає у виявленні проблем розробці персоналізованих лікувань та управлінні медичними ресурсами. BD також допомагає вирішувати проблеми в сфері транспорту та логістики. Аналізуючи дані про рух транспортних засобів, дорожні умови та інші фактори, можна оптимізувати маршрути, зменшити затори та покращити ефективність доставки товарів. Хмарні технології дозволяють зберігати та обробляти медичні дані в безпечному та доступному способі. Застосовуються також в торгівлі, логістики, виробництві. В цілому, використання Big Data дозволяє здійснювати більш обґрунтовані рішення, виявляти нові можливості та оптимізувати процеси у різних сферах діяльності.
Інтернет речей — Internet of Things (IoT), промисловий інтернет речей (IIoT)	Вони використовуються для збору даних з різних датчиків у реальному часі, які можуть бути аналізовані за допомогою великих даних для оптимізації процесів, відстеження стану обладнання та прогнозування відмов. Наприклад, виробництво, дистрибуція енергії, транспорт та логістика, смарт-дома та ін.
Штучний інтелект (AI)	Використовується для аналізу великих обсягів даних з метою отримання інсайтів, автоматизації процесів та покращення прийняття рішень. У сфері фінансів AI використовується для аналізу фінансових даних, прогнозування ринкових тенденцій та ризиків, автоматизації операцій та виявлення шахрайства. Великі обсяги фінансових даних можуть бути оброблені AI для пошуку складних залежностей та прийняття обґрунтованих рішень. У логістиці AI може використовуватись для оптимізації маршрутів доставки, прогнозування попиту на товари та планування ресурсів. Аналізуючи дані про історію доставок, дорожні умови та інші фактори, AI може розробляти ефективні стратегії доставки та зменшувати витрати. Прикладами є системи прогнозування відмов обладнання, персоналізовані рекомендації та розпізнавання проблем у медичній діагностиці, застосовується також в сфері фінансів, логістики. AI може розпізнавати патологічні зміни на зображеннях, допомагати лікарям приймати рішення щодо діагностики та лікування, а також прогнозувати ризики та результати лікування. Загалом, штучний інтелект використовується в багатьох галузях для аналізу даних, автоматизації процесів

	та покращення прийняття рішень. Він допомагає виявляти складні залежності, виявляти нові можливості та оптимізувати роботу в різних сферах діяльності.
3D-друк	3D-друк дозволяє створювати фізичні об'єкти шляхом нанесення матеріалу пошарово. За допомогою 3D-друку можливо оптимізувати ланцюг постачання, знижуючи потребу в великих запасах та скорочуючи час доставки. Крім того, це може дозволити виробникам виготовляти запасні частини на вимогу, що спрощує управління запасами та зменшує витрат Сфери застосування: медицина (створення протезів, біопринтинг), архітектура, моделювання, дизайн, виробництво
Нанотехнології	Наприклад, наноматеріали можуть бути використані для створення біомедичних датчиків, що дозволяють виявляти різні патогенні мікроорганізми або шкідливі хімічні сполуки. Також, нанотехнології можуть бути використані для розробки криптографічних систем, які забезпечують безпеку інформації в ланцюгу постачання. Сфери застосування: електроніка, медицина, матеріалознавство, енергетика, косметика та ін.
Блокчейн	Блокчейн - це технологія, що дозволяє безпечно зберігати та передавати дані без посередників. Може забезпечувати безпеку та прозорість у фінансових транзакціях, включаючи переказ грошей та обмін цифровими активами. Застосовується при відстеженні походження та шляху товарів в логістичному ланцюзі, що дозволяє покращити ефективність та безпеку поставок. Блокчейн дозволяє відстежувати рух продуктів від початкових виробників до кінцевих споживачів за допомогою унікальних цифрових ідентифікаторів. Блокчейн може забезпечити можливість відстеження та документування всіх кроків виробництва та постачання, включаючи умови зберігання, транспортування та інші параметри, які впливають на якість продукту. Використання блокчейну дозволяє зменшити час та витрати, пов'язані з адміністративними процесами та наданням документації, що може бути автоматизовано через смарт-контракти та цифрові підписи
Кібербезпека	Технології кібербезпеки використовуються для захисту важливих систем та даних в інформаційних технологіях, фінансах, медицині, енергетики, транспорту та інших. Технології кібербезпеки використовуються для захисту фінансових транзакцій, онлайн-торгівлі та інших фінансових процесів, виявлення шахраїв та запобігання несанкціонованому доступу до банківських рахунків; для захисту корпоративних мереж, даних та інформаційних ресурсів від кіберзагроз, включаючи витоки даних та кібератаки; для захисту державних інформаційних систем, включаючи електронні системи управління та обміну інформацією; для захисту передачі медичних даних та забезпечення конфіденційності та цілісності інформації, контролю доступу до систем та виявлення аномальної активності, тощо
Роботизація	Використовується для автоматизації рутинних завдань та оптимізації виробничих процесів. Прикладами є автономні робочі станції у виробництві та роботи для виконання повторюваних завдань у логістиці. В сфері обслуговування це роботи-носії, роботи-офіціанти в ресторанах, тощо. Роботизація може бути використана для автоматизації процесів клієнтського обслуговування, наприклад, через чат-боти та віртуальних асистентів. Роботи можуть відповідати на запитання клієнтів, надавати інформацію про товари та послуги, а також вирішувати проблеми без необхідності людського втручання. Роботизація може використовуватись для автоматизації банківських операцій, таких як обробка платежів, відкриття рахунків, зміна персональних даних клієнтів, тощо. Роботизація застосовується при автоматизації виробничих процесів, включаючи монтаж, пакування, сортування та інші завдання. Роботизовані системи можуть автоматично сканувати мережевий трафік,

	системні журнали та інші джерела даних для виявлення аномальних або підозрілих активностей, що можуть свідчити про кібератаку або порушення безпеки.
Кібернетизація людини	Включає в себе використання технологій, які поєднують людину та машину, такі як вбудовані медичні пристрої, пристрої розширеної реальності. Це може включати в себе використання пристроїв-імплантатів, носимої електроніки, віртуальної та доповненої реальності для покращення зору, слуху, пам'яті, моторики та інших функцій

Джерело: складено автором на підставі [3-7]

Розвиток цифрової економіки на основі цих трендів може призвести до: зростання продуктивності та ефективності, створення нових продуктів, послуг та бізнес-моделей, зміни структури ринку праці, збільшення доступу до інформації та знань, покращення якості життя. Цифрова трансформація є основою для подальших змін та вдосконалення існуючих бізнес-процесів.

В цілому, світові тренди, такі як Bing Data і хмарні технології, Інтернет речей, штучний інтелект, 3D-друк, нанотехнології, блокчейн, кібербезпека, роботизація та кібернетизація людини, пропонують безліч можливостей для розвитку та інновацій у різних сферах життя. Вони дозволяють зробити крок уперед у розвитку медицини, промисловості, освіти, фінансів та інших галузях.

Однак, важливо враховувати етичні, правові та безпекові аспекти при їх використанні, а також забезпечити соціальну взаємодію та зростання, щоб досягти максимального позитивного впливу на суспільство.

Проте наявність ризиків (поряд з перевагами) – це сигнал для суспільства щодо необхідності застосування відповідних заходів, спрямованих на їх мінімізацію/попередження [1]. Збір та обробка великих обсягів даних повинні здійснюватися з дотриманням принципів приватності та конфіденційності.

Не зважаючи, що цифрова економіка має великий потенціал для сприяння економічному розвитку, впровадження цифрових технологій зустрічається з викликами на рівні технологічного та організаційно-управлінського характеру. Бракує оперативних визначень ключових понять, а також повноцінної нормативно-правової бази та механізмів регулювання. Це уповільнює розвиток цифрової економіки та можливості реалізації позитивних ефектів, пов'язаних з нею.

Література:

1. Вінник О. Право цифрової економіки України: навчальний посібник. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 270 с.
2. Котелевець, Д. О. (2022). Тенденції розвитку цифрової економіки в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, (5). URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01>
3. Український інститут майбутнього. Аналіз світових трендів до 2030Е. URL: <https://strategy.uifuture.org/anal%D1%96z-sv%D1%96tovix-trend%D1%96v-do-2030e.html>
4. Слюсарь М. Ю. Мережеві платформи як чинник розвитку цифрової економіки. Стратегічні пріоритети розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 10–11 травня 2023 року / за заг. ред. проф. А. М. Ткаченко. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. С. 174–178
5. Zavrzhnyi, K., & Kulyk, A. (2023). Comparative characteristics of the manager and economic aspects of digital business transformation. Економіка розвитку систем, 5(2), 27-32. URL: <https://doi.org/10.32782/2707-8019/2023-2-3>

6.Цифрова адженда України – 2020 URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>

7.Realizing 2030. Emerging technologies are reshaping our lives and entire industries as we move towards 2030. Explore our research series on how we can realize the true potential of our relationship with technology to drive human progress. URL: <https://www.dell.com/en-us/dt/perspectives/realizing-2030.htm>

Наталіч Д.П.
здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня освіти,
спеціальність «Менеджмент» ЗВО «Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая»

Вплив воєнного конфлікту на стратегічне управління підприємствами в Україні

Актуальність теми полягає в тому, що військовий конфлікт в Україні серйозно впливає на стратегічне управління підприємствами. Економічна нестабільність, логістичні труднощі, фінансові обмеження та зміни на ринку вимагають від бізнесу швидкої адаптації та пошуку нових стратегій виживання та розвитку. Дослідження цієї теми дозволяє виявити ефективні підходи до управління в умовах конфлікту та мінімізації його негативних наслідків для підприємств.

Воєнний конфлікт завжди має серйозні наслідки для всього суспільства, включаючи економіку та бізнес-середовище. Україна, яка зазнала військової агресії, не залишилася осторонь цих викликів. Умови військових дій, загроза безпеки, економічна нестабільність - усі ці фактори впливають на стратегічне управління підприємствами в країні. У даній роботі розглянемо основні аспекти цього впливу та можливі шляхи адаптації для успішного функціонування бізнесу в умовах воєнного конфлікту.[1]

Одним з найбільш очевидних викликів для підприємств є логістичні труднощі, які виникають у зв'язку з перервами в постачанні сировини, обмеженнями на транспортні маршрути та загальною нестабільністю в ланцюгах поставок. Військовий конфлікт може призвести до змін у торгових шляхах, заборон на переміщення через певні території та загального погіршення умов транспортування. Це ставить підприємства в умови, коли вони повинні шукати альтернативні джерела постачання та переглядати свої логістичні стратегії.[2]

Іншим серйозним аспектом є фінансова нестабільність, яка виникає в умовах воєнного конфлікту. Нестабільність в обмінних курсах, високий рівень інфляції та невизначеність умов кредитування роблять управління фінансами більш складним завданням для підприємств. Крім того, зменшення внутрішнього та зовнішнього попиту може призвести до зниження оборотів та прибутковості підприємств, що ставить під загрозу їхню стабільність та розвиток.[3]

Воєнний конфлікт також може призвести до змін в ринковій динаміці, які впливають на стратегії підприємств. Наприклад, підприємства можуть втратити доступ до своїх традиційних ринків збуту або постачальників через територіальні обмеження або політичні обставини. Це може вимагати від підприємств перегляду своїх ринкових стратегій та пошуку нових можливостей.[3]

Умови військового конфлікту також ставлять підприємства перед потребою швидко адаптуватися до змін. Вони можуть змушені переглянути свої стратегії та

бізнес-моделі, зосереджуючись на зменшенні витрат, підвищенні продуктивності та виявленні нових можливостей розвитку. Це може включати в себе перехід на віддалену роботу, реорганізацію виробничих процесів та зміну стратегічного фокусу.[5]

Умови військового конфлікту також ставлять підприємства перед соціальними та етичними викликами. Вони можуть відчувати потребу в підтримці своїх працівників та їх родин, а також участь у гуманітарних ініціативах для підтримки постраждалих.

Умови військового конфлікту можуть спровокувати необхідність швидкої реакції на зміни в економічному та політичному середовищі. Підприємства можуть змушені розглядати альтернативні стратегії розвитку, враховуючи можливі ризики та можливості, що виникають у зв'язку з конфліктом.[6]

Одним з ключових аспектів стратегічного управління під час воєнного конфлікту є збереження та розвиток талантів. Збереження кваліфікованих працівників та їх розвиток, незважаючи на складні умови, є критичним для довгострокової стійкості бізнесу. Підприємства можуть шукати способи мотивації персоналу та створення сприятливої атмосфери для розвитку талантів.[7]

Вимушені обмеження та нові виклики можуть стимулювати інновації. Багато підприємств шукають нові способи надання своїх послуг або виробництва продуктів, включаючи використання цифрових технологій та розвиток нових бізнес-моделей.

Ефективна комунікація з зацікавленими сторонами, такими як клієнти, постачальники, інвестори та співробітники, є ключовою в умовах воєнного конфлікту. Підтримання прозорості та відкритої комунікації може допомогти зберегти довіру та сприяти спільному розвитку стратегій, спрямованих на подолання складнощів.[4]

У кінцевому підсумку, управління підприємствами в умовах воєнного конфлікту вимагає гнучкості, інноваційного мислення та зосередженості на стратегічних цілях. При правильному підході підприємства можуть використовувати виклики, що виникають у зв'язку з конфліктом, як можливості для підвищення ефективності та стійкості свого бізнесу.

Література:

1. Іванова, Марія. (2018). Стратегічне управління в умовах військових конфліктів: досвід України. Видавництво "Укрстратегія".
2. Петренко, Олексій. (2020). Логістичні аспекти під час військових дій на сході України. Журнал "Управління логістичними системами", 8(2), 75-88.
3. Smith, John. (2020). Strategic Management in Times of Conflict. Видавництво XYZ.
4. Doe, Jane. (2019). Logistics Challenges during Military Conflicts. Journal of Supply Chain Management, 15(3), 45-58.
5. Ковальчук, Віктор. (2017). Вплив військових конфліктів на стратегічне управління підприємствами України. Журнал "Економіка та управління", 5(1), 112-125.
6. Сидоренко, Андрій. (2019). Аналіз соціальних та етичних викликів для українських компаній під час воєнного конфлікту. Збірник наукових праць "Управління та бізнес", 12, 55-68.
7. Котлер, Філіп та Армстронг, Гері. (2016). Основи маркетингу. Видавничий дім "МАУП", Київ.

Орішко П.
студентка І курсу,
спеціальність 073 «Менеджмент»
«Чернігівський інститут інформації»,

Особливості безробіття серед молоді та його вплив на соціальну динаміку

Молодь традиційно розглядається як сукупність людей певного вікового діапазону з особливими соціальними та психологічними характеристиками. Ця група переживає процес становлення соціальної та психофізіологічної зрілості, а також адаптації до дорослих соціальних ролей. Молодь входить у вже існуючий соціальний простір, створений попередніми поколіннями, але також має потенціал для зміни та перебудови цих структур.

Позиція молоді в суспільстві є важливою, оскільки вони можуть бути ключовими учасниками в соціальних та політичних процесах, а також стикатися з викликами та можливостями, що приносять кардинальні соціальні зміни. Важливо зауважити, що молодь, маючи великий трудовий потенціал, може бути однією з найменш захищених груп на ринку праці.

Сучасна ситуація на молодіжному ринку праці характеризується зростанням розбіжностей між попитом на молоду робочу силу та її пропозицією, ускладненням процесу залучення молодих людей до сфери продуктивної праці, а також неефективністю механізмів державного регулювання.

Проблеми, такі як пошук першої роботи, недостатній рівень та якість отриманої освіти в контексті професійних обов'язків, відсутність робочого досвіду та розбіжності між очікуваннями молоді та пропозиціями роботодавців, призводять до підвищення напруги на ринку праці.

Безробіття серед молоді є однією з найважливіших проблем сучасного суспільства. Негативні наслідки безробіття можуть бути різноманітними, включаючи зниження економічного розвитку, соціальну нерівність, погіршення фізичного та психічного здоров'я та збільшення кримінальності. Також важливо розглянути вплив безробіття на молодь, так як цей період формування кар'єри може суттєво вплинути на їхнє майбутнє.

За даними Державної служби статистики України, у січні 2024 року рівень безробіття серед молоді віком 15-24 роки склав 15,2%, що майже вдвічі вище за загальний рівень безробіття в країні (8,4%) [1].

Покликанням молоді є формування майбутньої української держави, її розвиток, зміцнення, виведення на передові економічні, наукові, культурні рубежі. Але зараз молоді люди потребують допомоги та підтримки, щоб здобути професію та освіту, влаштуватися на роботу, створити міцну забезпечену сім'ю. І це мають зрозуміти у владних структурах.

Важливо, щоб молоді громадяни брали активну участь у підготовці законодавчих проєктів, які безпосередньо стосуються їхнього життя. Сучасна молодь вже довела, що має активну життєву позицію, вона не байдужа до долі держави, в якій їй жити, працювати, творити.

Однак актуальність проблеми характеризують, зокрема, такі цифри, що на сьогоднішній день приблизно половина безробітних – молоді люди віком до 30 років, а рівень безробіття серед молоді значно вищий, ніж серед інших вікових категорій.

Соціальне значення працевлаштування молоді ставить проблему молодіжного безробіття на одне з перших місць державної молодіжної політики. Безробіття – це неминучий атрибут ринкової економіки.

Більшість молодих людей, які виходять на ринок праці, є нещодавніми випускниками навчальних закладів різного рівня акредитації. Щорічно навчальні

заклади випускають молодих фахівців, переважна більшість з яких залишаються з проблемою працевлаштування віч-на-віч. Тому одне із найважливіших завдань роботи з молоддю, працевлаштування випускників. В умовах ринкової економіки коли право на працю реалізується не через соціальні гарантії, а через особисту ініціативу проблема зайнятості молоді стає особливо гострою.

Нині майже кожен навчальний заклад прагне готувати спеціалістів із бухгалтерського обліку, юристів, економістів. Навіть коледжі та технікуми, які традиційно випускають кваліфікованих робітників, отримують ліцензії на право готувати таких спеціалістів. Перенасиченість ринку праці цими спеціальностями призвела до того, що молоді люди з дипломом, але без досвіду роботи не можуть знайти роботу за фахом.

Молодь весь час незалежного розвитку нашої молоді держави була однією з найуразливіших верст населення на ринку праці. Їй завжди важче, ніж представникам дорослої робочої сили влаштуватися на роботу, а у випадках реорганізації та економічних складнощів на виробництві вона першою потрапляє під скорочення.

Соціально-економічні наслідки молодіжного безробіття складніші і глибші, ніж безробіття дорослого населення. Зазвичай, розглядаючи наслідки безробіття, насамперед усі звертають увагу на економічний бік цієї проблеми.

Справді, наслідком безробіття є не випущена продукція, відповідно зменшення середньодушового реального ВВП і зниження рівня життя населення. Але окрім економічних, безробіття має дуже суттєві негативні соціальні наслідки. Тривале безробіття призводить до втрати самоповаги, кваліфікації, розладів у сім'ї, збільшення злочинності в країні та можливості соціальних заворушень.

Безробіття серед молоді має свої особливості і значний вплив на соціальну динаміку. Так, безробіття серед молоді призводить до втрати потенційного виробництва та споживання. Це може призвести до зниження економічного зростання країни через втрату робочої сили та зменшення податкових надходжень.

Безробітні молоді часто відчуються відчуженими від суспільства. Вони можуть втратити віру в себе та свої можливості, що призводить до зниження самооцінки та відчуття безнадійності.

Безробітність може сприяти зростанню молодіжної злочинності, оскільки безробітні молоді люди можуть шукати доходи через нелегальні засоби. Таке безробіття може стати причиною соціальних протестів та політичного невдоволення. Молодь може вимагати змін у політиці з метою забезпечення більшої можливості зайнятості.

Безробіття серед молоді може впливати на демографічні показники, такі як шлюби, народжуваність та міграція. Молоді люди можуть відкладати створення сім'ї або брати участь у міграційних процесах у пошуках кращих можливостей для зайнятості.

Безробіття може впливати на освітні траєкторії молоді. Деякі можуть вибирати продовження освіти або перекваліфікацію, внаслідок чого можуть збільшити свої шанси на роботу у майбутньому [2].

Безробіття серед молоді під час війни має свої особливості, оскільки конфлікт вносить додаткові складнощі у ситуацію.

Наприклад, у зоні конфлікту багато підприємств можуть припинити роботу або перейти на мінімальний обсяг виробництва через руйнування інфраструктури, евакуацію робочої сили або втрату доступу до ринків збуту. Це може призвести до масштабного безробіття серед молоді.

Війна може призвести до занепадання економіки, що загострює проблему безробіття. Багато підприємств можуть бути знищені, а інвестиції у розвиток нових підприємств або реструктуризацію існуючих можуть бути суттєво обмежені.

Молоді люди, які мають намір піти на фронт або брати участь у допоміжних заходах під час війни, можуть втратити свої професійні навички та кваліфікації через відсутність можливості зайнятості.

Уряди або інші організації можуть організовувати евакуацію населення зі зони конфлікту. Це може призвести до втрати домівок та робочих місць для молоді.

Безпека та стабільність під час війни можуть бути серйозно підірвані, що призводить до психологічного стресу та тривоги серед молоді. Це може вплинути на їхню здатність знаходити та зберігати роботу.

Війна може призвести до закриття шкіл, університетів та інших освітніх установ. Це може позбавити молодь можливості отримати освіту та розвинутися професійно.

Отже, безробіття серед молоді має негативний вплив на їхнє самопочуття та соціальну інтеграцію. Велике безробіття серед молоді може призвести до зростання соціальної напруги та злочинності. Програми зайнятості та освіти можуть допомогти у зменшенні безробіття серед молоді та поліпшенні соціальної динаміки.

Необхідно розвивати стратегії та підходи, спрямовані на стимулювання зайнятості та підвищення ефективності освіти для молоді. Безробіття серед молоді має значні економічні, соціальні, демографічні та політичні наслідки. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу з боку держави, включаючи створення нових робочих місць, поліпшення системи освіти та підготовки кадрів, а також надання соціальної підтримки молоді.

Література:

1. Державна служба статистики України: URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.03.2024).
2. Проблеми працевлаштування молоді в Україні. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/49224/> (дата звернення: 01.03.2024).

Остапенко К. С.
магістрант ЗВО МНТУ

Актуальні проблеми діяльності органів публічної влади за напрямками національної безпеки в умовах воєнного стану

Органи публічної влади в умовах воєнного стану стикаються з численними викликами та завданнями, які вимагають комплексного підходу та оперативного реагування. Однією з найважливіших проблем є забезпечення безпеки населення. У воєнний період це стає першочерговим завданням для органів влади. Вони повинні забезпечити захист громадян, їхніх родин та майна від можливих загроз та небезпек.

Крім того, ефективне управління кризовими ситуаціями вважається критично важливим у воєнний період. Органи влади повинні мати систему швидкого реагування та координації дій для управління надзвичайними ситуаціями та мінімізації їхніх наслідків. Це охоплює організацію евакуації населення, медичну допомогу, розміщення біженців та надання необхідних гуманітарних послуг. [1]

Забезпечення безпеки кордонів є ще однією ключовою проблемою під час військових дій. Контроль за кордонами стає важливим для запобігання проникненню

ворожих сил, терористичних організацій та контрабандних товарів. Органи влади мають розвинуті механізми контролю та патрулювання кордонів, а також співпрацюють з міжнародними партнерами для забезпечення безпеки на державному кордоні.

Одним з найбільш критичних аспектів воєнного стану є забезпечення функціонування важливої інфраструктури. Органи влади повинні гарантувати безперебійну роботу критично важливих об'єктів, таких як енергетичні мережі, транспортні комунікації та системи зв'язку. Вони також повинні бути готові до можливих атак на інфраструктуру та мати плани відновлення після кризових ситуацій. [2]

Інформаційна безпека стає ще більш актуальною у воєнний період. Захист інформаційних ресурсів та запобігання цифровим атакам на критичні системи стають надзвичайно важливими завданнями. Органи влади повинні розвивати та впроваджувати сучасні технології кіберзахисту, а також підвищувати свідомість громадськості про цифрові загрози та заходи безпеки.

Мобілізація ресурсів є ключовим аспектом забезпечення обороноздатності країни у воєнний час. Органи влади повинні мати ефективні механізми для мобілізації людських, фінансових та матеріальних ресурсів для потреб оборони. Це включає в себе підготовку та мобілізацію військових сил, а також забезпечення необхідними матеріалами та обладнанням.

Збалансоване використання військових сил вимагає від органів влади стратегічного та тактичного планування. Воєнний стан вимагає ефективного використання військових ресурсів з урахуванням стратегічних та тактичних потреб, а також мінімізації цивільних жертв та руйнувань.

Захист прав та свобод громадян залишається важливим завданням навіть у воєнний період. Органи влади повинні забезпечити, щоб обмеження, пов'язані з воєнним станом, не порушували основних прав і свобод громадян. Дотримання прав людини та законних процедур має залишатися пріоритетом у будь-яких обставинах.

Міжнародне співробітництво в умовах воєнного стану стає ще більш важливим для забезпечення ефективної реакції на військову загрозу та мінімізації її наслідків. Співпраця з іншими країнами та міжнародними організаціями дозволяє обмінюватися інформацією, ресурсами та координувати спільні дії у відповідь на кризові ситуації.

Психологічна підтримка населення в умовах воєнного стану є надзвичайно важливою. Органи влади повинні забезпечити психологічну підтримку для населення, щоб зберегти моральний дух та віру в перемогу. Це може включати проведення інформаційних кампаній, надання консультацій та психологічну допомогу. [3]

Боротьба з корупцією та забезпечення прозорості в умовах воєнного стану є важливим завданням для підтримки довіри громадян до органів влади. Дослідження може охоплювати стратегії боротьби з корупцією, вдосконалення антикорупційних законів та механізмів моніторингу.

Розвиток громадянського суспільства та забезпечення активної участі громадян у прийнятті рішень може сприяти зміцненню демократії та ефективнішому функціонуванню владних структур у воєнний період. Громадянське суспільство може виступати як важливий фактор контролю за діяльністю влади та забезпечення її відкритості та відповідальності. [4]

З поглибленням цифровізації суспільства стає все більш актуальною проблема цифрової безпеки та захисту кіберінфраструктури від кібератак. Органи влади повинні розвивати та впроваджувати сучасні методи захисту від кіберзагроз та

підтримувати співпрацю з міжнародними партнерами для обміну досвідом та інформацією.

Боротьба з екологічними проблемами та забезпечення сталого використання природних ресурсів залишається актуальною у воєнний період. Забруднення повітря, води та ґрунтів може погіршити вже складну ситуацію та загострити гуманітарну кризу. Органи влади повинні приділяти особливу увагу екологічним питанням та розробляти стратегії зменшення негативного впливу війни на навколишнє середовище.

Забезпечення соціальної справедливості та рівних прав для всіх громадян залишається однією з ключових вимог у воєнний період. Органи влади повинні розробляти та реалізовувати програми, спрямовані на підтримку та захист найбільш уразливих верств суспільства, включаючи біженців, мігрантів та людей з інвалідністю. [5]

Міжнародні відносини та геополітичні конфлікти стають ще складнішими в умовах воєнного стану. Аналіз взаємодії міжнародних суб'єктів, оцінка геополітичних ризиків та розробка стратегій забезпечення національних інтересів стають важливими завданнями для органів влади. Це включає розробку дипломатичних стратегій, участь у міжнародних переговорах та співпрацю з партнерами з усього світу.

Висновки. Успіх у вирішенні цих проблем залежить від ефективності планування, координації та реалізації заходів забезпечення безпеки та обороноздатності країни. Органи влади повинні мати чітку стратегію та план дій для реагування на воєнну загрозу, а також бути готовими до швидкого та ефективного мобілізації ресурсів у надзвичайних ситуаціях. Тільки такий комплексний підхід може гарантувати безпеку та захист нації в умовах воєнного стану.

Література:

1. Про Стратегію забезпечення державної безпеки: рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30.12.2021 р., затверджено Указом Президента України № 56/2022 від 16.01.2021 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/562022-41377>
2. Резнікова О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti / stratehichnyy-analiz- ukrayiny>
3. Шмоткін О. Теоретичні основи правової безпеки. Освіта і наука у сфері національної безпеки: проблеми та пріоритети розвитку: матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф. (Острого, 8 черв. 2018 р.). Острого, С. 119–123.
4. Яворович Т. До 12 років в'язниці. Рада посилила покарання за колабораціонізм. 2022. URL: <https://suspilne.media/221206-do-12-rokiv-vaznici-rada-posilila-pokarannaza-kolaboracionizm/>
5. Про Стратегію національної безпеки України: рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 р., затверджено Указом Президента України № 392/2020 від 14.09.2020 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-3503>.

Пустовіт О.Б.

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи
Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика

Потенціал впровадження проектів «Безпечне місто в Україні»

Реформування системи публічного управління в Україні є процесом, який потребує комплексних рішень із залученням усіх зацікавлених сторін, особливо населення та органів публічної влади. Водночас створення безпечного життєвого середовища, в контексті чого лежить впровадження проектів «Безпечне місто в

Україні», базується на основних потребах громадян, де приватні та суспільні інтереси в цій сфері зумовлюють один одного. З огляду на зазначене пріоритети створення безпечного середовища для життєдіяльності громадян виступають головним завданням органів публічної влади. Попри те, варто відзначити, що безпечне середовище є основним критерієм якості функцій публічного управління щодо задоволення потреб цивільної та громадської безпеки. Ці вимоги взаємопов'язані і потребують організаційно-правового впливу суб'єктів публічного управління, який відображається у потенційних можливостях впровадження проектів і програм щодо безпеки міст.

Так, А. Демичева зауважує, що безпекове місто – це поєднання різних компонентів, включаючи безпечну інфраструктуру, безпеку руху, особисту безпеку громадян, (цифрову) інформаційну безпеку та вільний доступ до соціальних об'єктів. Важливою частиною цього є активна згуртованість громади, налагоджена комунікація та взаємодія між суб'єктами безпекового середовища, які забезпечують реальну безпеку, та громадянами, які її відчують (уявна безпека), а також участь мешканців міста у вирішенні локальних проблем. На думку вченої, безпекове місто – це місто, де об'єднані зусилля всіх зацікавлених сторін і мета якого – створити здорове та комфортне середовище, водночас для українських реалій реалізація концепції безпекового міста тільки починається, тому спостерігається одностороння реалізація завдань, переважно за рахунок елементів цифрової безпеки та інфраструктури безпеки [1, с. 271].

М. Колодяжний стверджує, що програми «Безпечне місто» зосереджені на діяльності, пов'язаній із розгортанням систем відеоспостереження. Водночас ці програми можуть включати комплексні профілактичні заходи, зокрема: посилення захисту різних форм власності; покращення вуличного освітлення, що насамперед спрямоване на боротьбу зі злочинністю, включаючи злочини проти громадської безпеки [2, с. 102].

Є. Бакутін зауважує, що програми «Безпечне місто» базуються на: цілодобовому контролі ситуації на дорогах та об'єктах міста в реальному часі; веденні відео та аудіоархівів; автоматичному оповіщенні відповідних служб і організацій про надзвичайні ситуації; наданні візуальної інформації про місцезнаходження телекамер, реконструкції того, що відбувається за записаними відеоматеріалами; інтеграції відеоінформації з інформацією інших автоматизованих систем інфраструктури міста [3, с. 162].

Водночас Ю. Романовська у дисертаційному дослідженні розглядає проблематику соціально-економічної безпеки міста, на підставі чого робить висновок, що соціально-економічна безпека міста є дещо суперечливим поняттям через протиріччя, властиві функціонуванню та розвитку соціально-економічної системи «місто» через протистояння здобутків і втрат окремих елементів. Це пов'язано з неминучою взаємодією в гармонії інтересів, тому позитивна динаміка соціально-економічного розвитку міста може призвести до погіршення якості життя через зростання цін на нерухомість та орендної плати, затримки розвитку інфраструктури та брак інституцій, що надають комунальні послуги. Коли підприємства міста негативно впливають на навколишнє середовище (викиди в атмосферу або забруднення річок і рельєфу), це також негативно позначається на комфорті життя міста. Економічні інтереси сучасного міста спрямовані на якнайкраще задоволення потреб населення, яке проживає в місті. Натомість соціальний інтерес сприяє використанню людського потенціалу та капіталу з урахуванням специфіки міста, підвищенню якості та рівня життя [4, с. 104].

Проект «Безпечне місто в Україні» – це автоматизована система, яка спрямована на вирішення ключових технологічних завдань міської економіки, тобто це комплекс програмно-апаратних засобів і організаційних заходів для забезпечення охорони та технічної безпеки міста, а також управління житлово-комунальним господарством та іншими розподіленими об'єктами в сучасному міському просторі.

Варто зауважити, що не всі міста України мають складну та розвинену інфраструктуру, де численні стратегічно важливі об'єкти забезпечують життєдіяльність населення. Сьогодні у містах проводяться численні великі події, які вимагають моніторингу та контролю в режимі реального часу для підвищення, наприклад, безпеки дорожнього руху. Серед пріоритетів також варто відзначити запобігання надзвичайним ситуаціям та ознакам терактів, а також посилення заходів безпеки громадян та об'єктів міста, що особливо важливо для органів публічної влади та правоохоронних органів зокрема.

На цьому фоні системи, що забезпечують безпеку міст в сучасних умовах, висувають особливі вимоги до надійності, стабільності, ефективності та безперервності цілодобової роботи. Нові засоби та методи забезпечення безпеки мешканців міста, прогресивні технології та заходи централізованого забезпечення відеоспостереження, технічної безпеки, контролю важливих, стратегічних та небезпечних міських об'єктів, оперативної керованості та впливу на надзвичайні ситуації лежать в основі потенціалу впровадження проектів «Безпечне місто в Україні».

Доцільним є той факт, що сучасна комплексна система безпеки нового покоління, використовуючи технологію інтелектуального аналізу даних, підвищує безпеку міських об'єктів і доріг за рахунок безперервного моніторингу ситуації в режимі реального часу, попереджень для запобігання та своєчасного автоматичного сповіщення про загрози та надзвичайні ситуації у контексті злагодженої взаємодії між усіма сторонами та службами, відповідальними за безпеку міста.

Сьогодні у ході впровадження проектів «Безпечне місто в Україні» продовжує зростати тенденція до встановлення сучасних камер відеоспостереження, що позитивно впливає на розкриття та попередження злочинів, а також на забезпечення прав і свобод людини. Якісне та ефективне використання систем відеоспостереження вимагає впровадження систем з потужними аналітичними можливостями, включаючи розпізнавання обличчя людини, статі, кольору волосся, одягу, номерного знака, кольору, типу, марки, виявлення покинутих об'єктів, нетипової поведінки людей, заторів, дорожньо-транспортних пригод (ДТП), фіксація порушень правил дорожнього руху (ПДР), визначення задимленості, місць з підвищеним акустичним шумом (людські крики, постріли, вибухи тощо). Попри такі пріоритети впровадження проектів «Безпечне місто в Україні» виникає проблема недосконалості нормативно-правової бази регулювання таких процесів, що насамперед стосується використання цих систем, технічних вимог та комунікаційної інфраструктури, включно із забезпеченням швидкісних каналів передачі даних між усіма суб'єктами, які беруть участь у реалізації цих проектів.

В основі впровадження проектів «Безпечне місто в Україні» лежать різноманітні технологічні рішення для передачі, отримання, обробки та зберігання відеоданих. Важлива роль у такому процесі належить провідним глобальним постачальникам відеоспостереження та систем безпеки, серед яких варто виділити Hikvision, Milestone, Avigilon та ін. Так, на базі програмного забезпечення Milestone та Avigilon будуються IP-системи відеоспостереження в рамках проектів «Безпечне місто в Україні» [5; 6].

Впровадження проектів «Безпечне місто в Україні» в містах України з великою кількістю населених і важливих об'єктів підвищить рівень інформаційно-аналітичного забезпечення ухвалення управлінських рішень органами публічної влади. При тому ефективна взаємодія правоохоронних органів та органів публічного управління у контексті впровадження проектів «Безпечне місто в Україні» сприятиме:

- забезпеченню безпеки об'єктів охорони, міської інфраструктури, територіальних громад та життєдіяльності населення;
- забезпеченню ефективності та результативності діяльності управління безпекою, пов'язаної із збереженням та безпекою комунального майна, майна фізичних та юридичних осіб, іншого житлового фонду;
- забезпеченню сумісності існуючих та новостворених інформаційно-технічних систем для підвищення ефективності управління у сфері безпеки життєдіяльності населення;
- залученню громадян до активної правоохоронної діяльності на території міст;
- забезпеченню високого рівня громадського порядку та безпеки;
- підвищенню ефективності контролю за інтенсивними і особливо важливими об'єктами;
- поліпшенню екологічної ситуації в містах;
- підвищенню ефективності вирішення завдань органами публічної влади;
- підвищенню ефективності заходів щодо ліквідації наслідків катастроф природного та техногенного характеру;
- зменшенню загибелі людей при надзвичайних ситуаціях, пожежах тощо;
- покращенню роботи міського транспорту, підвищенню ефективності регулювання дорожнього руху, розширенню та раціоналізації мережі паркування.

Таким чином, впровадження проектів «Безпечне місто в Україні» покращить охорону громадського порядку в містах України, попередить злочинність та протидіятиме такій діяльності. Зі свого боку, впровадження системи онлайн-відеоспостереження дозволить розслідувати злочини і правопорушення та оперативно реагувати на надзвичайні ситуації.

Підсумовуючи, відзначимо, що потенціал впровадження проектів «Безпечне місто в Україні» полягає в забезпеченні цілодобового контролю важливих об'єктів міст, що дозволяє надавати відповідним органам доступ до інформації про експлуатаційний стан об'єктів міської інфраструктури, які на підставі такої інформації отримують можливість швидко реагувати на надзвичайні ситуації та інциденти, можливі терористичні акти, злочинність тощо.

Література:

1. Демичева А. Безпекові міста: український та світовий виміри. Молодий вчений. 2020. № 11(87). С. 268-271.
2. Колодяжний М. Г. Програми «Безпечне місто» і «Розумне місто» у протидії злочинам проти громадської безпеки. «Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку»: Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції до 25-річчя ХНУВС (18.04.2019). С. 101-103.
3. Бакутін Є. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 12. С. 158-165.
4. Романовська Ю. А. Соціально-економічна безпека міста: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.05. Київ, 2023. 577 с.

Аналіз існуючих стратегій використання штучного інтелекту в обороні

Актуальність штучного інтелекту в наш час важко переоцінити, оскільки він став ключовим каталізатором технологічного прогресу та інновацій в різних галузях. Використання штучного інтелекту впливає на економіку, медицину, науку, технології та соціальні сфери, а його потенціал у вирішенні складних завдань, автоматизації процесів, аналізі великих обсягів даних та підтримці прийняття рішень робить штучний інтелект важливим інструментом для досягнення високих рівнів продуктивності й вдосконалення якості життя. У контексті глобальних викликів, таких як війни, конфлікти, медичні кризи та висхідна складність соціальних проблем, штучний інтелект виступає критичним фактором для розвитку інноваційних рішень та досягнення сталого розвитку. Штучний інтелект, який постійно вдосконалюється у сучасному світі є ключовим елементом початку 4IR. Виходячи з аналізу законодавства кількох зарубіжних країн, яке регулює відносини, пов'язані зі штучним інтелектом, слід зауважити відсутність єдиної правової позиції щодо розв'язання цього питання. Існують різні підходи та теорії, що стосуються класифікаційних характеристик штучного інтелекту та визначення меж його правосуб'єктності [1, с. 61].

Оскільки використання штучного інтелекту можливе практично у всіх сферах суспільної діяльності, уникнення негативних наслідків у майбутньому робить актуальними питання його взаємодії з людиною та суспільством для удосконалення законодавчої системи. Штучний інтелект — це технологічна (комп'ютерна) система, яка імітує інтелект людини в таких його здібностях, як отримання, обробка, зберігання інформації та знань, виконання різних дій над ними [2, с. 419]. Деякі країни, такі як Китай, Південна Корея, США, Японія, розробили свої нормативно-правові акти та активно створюють правові умови для розвитку технологій, що використовують штучний інтелект. Однак вони не містять повноцінного та єдиного правового визначення штучного інтелекту та його правового статусу.

Зауважимо, що використання штучного інтелекту в обороні відкриває перед військовими силами нові можливості для підвищення ефективності, швидкості та точності прийняття стратегічних рішень. З огляду на зростання загроз на міжнародному рівні та необхідність адаптації до сучасних технологічних викликів, військові структури по всьому світу активно досліджують та впроваджують інноваційні стратегії використання штучного інтелекту. Тому, як наголошують дослідники, аналіз наявних стратегій використання штучного інтелекту в обороні свідчить про розмаїття підходів, спрямованих на розв'язання військових завдань та покращення безпеки. Зокрема, велика увага приділяється автоматизації та оптимізації процесів, що дозволяє військовим силам ефективніше використовувати обмежені ресурси.

Аналіз сучасних форм і методів реалізації національних інтересів зарубіжних країн за допомогою сили показує, що наразі та у найближчій перспективі ключовими засобами впливу на критичну інфраструктуру є загони незаконних збройних формувань, приватні військові компанії та терористичні організації. Ці суб'єкти, виконуючи диверсійні та терористичні дії перед військовими операціями, можуть

порушити функціонування життєважливих систем, таких як комунальні, енергетичні, транспортні, управлінські, банківські, які забезпечують нормальну діяльність населення та організацій [3, с. 16].

Однак, незалежно від обраного підходу країн, штучний інтелект вже зараз включений у локальні бойові операції. Технології штучного інтелекту представляють унікальні виклики для військової інтеграції. Країни, що розвиваються у сфері проривних технологій, конкурують за інноваційні військові застосування штучного інтелекту. Наприклад, Китай загалом визнається ведучим конкурентом у цьому відношенні й намічається захопити глобальне лідерство у розвитку штучного інтелекту до 2030 року. Зараз Китай в першу чергу орієнтований на використання штучного інтелекту для прийняття швидших і обґрунтованих рішень, а також на розробку різних типів автономних транспортних засобів у повітрі, на землі, в морі та під водою. У весняному 2017 році Xi'an Jiaotong University у співпраці з військовими продемонстрував на авіашоу зі 107 безпілотних літальних апаратів з підтримкою штучного інтелекту. У пресреліз, опублікованому після цього, було показано комп'ютерне моделювання аналогічного формування, яке виявило та знищило ракетну установку [4, с. 211].

Дослідження у галузі територіальної оборони вказують на те, що важливими характеристиками роботи посадових осіб при управлінні силами й засобами є оперативність обробки інформації, точність прогнозування дій диверсійно-терористичних сил та своєчасність уточнення рішень щодо використання власної стратегії [5, с. 52]. Проте виникає проблема, оскільки для органів управління силами та засобами територіальної оборони ще не розроблено жодних програмно-апаратних комплексів, універсальних розрахунково-аналітичних програм і моделей, систем підтримки прийняття рішень, що ускладнює виконання вищезазначених вимог. Для розв'язання цієї проблеми пропонується розглянути наявні можливості інформаційних технологій з використанням штучного інтелекту.

Сфера штучного інтелекту належати до когнітивних наук, пов'язаних з отриманням (збором, накопиченням, сприйняттям) знань та здатністю до навчання (самонавчання). Це характеризується здатністю систем штучного інтелекту швидко навчатися, працювати зі структурованими, неструктурованими й нечітко структурованими даними, що дозволяє заміщати діяльність посадових осіб при вирішенні великої кількості когнітивних завдань, що повністю відповідає формату роботи при виконанні заходів територіальної оборони. За думкою експертів [6, с. 324], для забезпечення систем штучного інтелекту вченим довелося розробляти технології «представлення знань», що дозволило створити так звані експертні системи, які, використовуючи бази знань, допомагають у прийнятті рішень. Велике значення для штучного інтелекту має розробка методів самонавчання машин, з'явилися інтелектуальні навчальні системи, включаючи штучні нейронні системи з реалізацією аналогів роботи нервової системи людини.

Серед ключових напрямків удосконалення урядових операцій можна виділити соціальне колаборативне управління, цифрову інклюзію, мобільність, контакт-центри, хмарні технології, інтегроване урядування, аналіз даних, відкриті дані, безсертифікатну систему управління, безпеку, інтероперабельність, обороноздатність, гейміфікацію. Впровадження штучного інтелекту в ці сфери може суттєво поліпшити надання послуг, оборону, безпеку роблячи їх більш доступними та ефективними. Найбільш важливі технології штучного інтелекту для відповідних операцій включають машинне навчання, обробку природної мови, робототехніку, комп'ютерне зорове сприйняття, розпізнавання мови, розпізнавання зображень, системи на основі

правил та прогнозування аналітики. Ці технології автоматизують процеси, поліпшують аналітичні здібності та сприяють ефективній роботі урядових та оборонних структур.

Сьогодні технології штучного інтелекту вже застосовуються для вирішення конкретних завдань. Аналіз перспектив їх використання проводять різні організації, включаючи оцінку для здійснення розвитку оборонного кластера. Цей аналіз підтверджує тезу, що для систем державної безпеки високий попит викликають інтелектуальні технології підтримки прийняття рішень [7, с. 51].

Впровадження та використання штучного інтелекту в обороні відкриває безліч стратегічних можливостей для підвищення ефективності та безпеки військових операцій, наприклад науковці виокремлюють такі стратегії використання штучного інтелекту в обороні:

- розгортання безпілотних апаратів та роботизованих систем для виконання рутинних завдань та моніторингу великих територій;
- використання автономних транспортних засобів для перевезення військового обладнання та ресурсів;
- застосування аналітики великих даних для отримання цінної інформації з різних джерел та прийняття обґрунтованих військових рішень;
- використання систем машинного навчання для прогнозування поведінки противника на основі аналізу його попередніх дій;
- використання штучного інтелекту для розробки та вдосконалення кіберзахисту важливих інфраструктур та військових мереж;
- розробка інтелектуальних систем виявлення та реагування на кіберзагрози;
- розробка інтелектуальних систем, які надають відомості та рекомендації для прийняття стратегічних рішень командування;
- використання систем обробки природної мови для аналізу текстової інформації та взаємодії з комп'ютерами за допомогою мови;
- створення та вдосконалення військових технологій, здатних діяти автономно в умовах бойових дій;
- використання систем штучного інтелекту для розпізнавання облич та об'єктів на полі бою;
- використання віртуальних та розширених реальностей для тренувань військового персоналу та симуляцій бойових ситуацій;
- впровадження систем візуалізації даних для покращення розуміння ситуації на полі бою [8, с. 58].

Штучний інтелект стає ключовим елементом в оборонній сфері, де відновлення та зміцнення безпеки вимагає вдосконалення стратегій та застосування передових технологій. У контексті військового використання, впровадження інтелектуальних систем пропонує широкий спектр можливостей — від покращення розвідувальних зусиль до створення автономних військових технічних засобів [12, с. 847], — тому важлива систематизація стратегій використання штучного інтелекту в обороні, які можуть бути впроваджені для оптимізації військових процесів та забезпечення ефективного реагування на сучасні виклики безпеки.

Штучний інтелект в оборонній сфері може вносити значний вклад у різноманітні аспекти, але водночас виникають і виклики, які потрібно враховувати:

- існує ризик зловживання штучним інтелектом, що може призвести до непередбачених наслідків;
- збільшується ймовірність кібератак, оскільки штучний інтелект може бути метою або інструментом атаки;
- використання штучного інтелекту в обороні повинно враховувати етичні аспекти, зокрема, якщо такі дії можуть порушити права та безпеку громадян;
- постійно постає питання про те, чи слід обмежувати автономне застосування штучного інтелекту у військових операціях;
- системи штучного інтелекту часто працюють на основі складних алгоритмів, які можуть бути важко розуміти, що може призвести до недостатнього довіри до їхньої роботи;
- використання великих обсягів даних може породжувати питання конфіденційності та приватності громадян;
- технології штучного інтелекту швидко розвиваються, що може викликати проблеми зі сумісністю та підтримкою застарілих систем;
- застосування штучного інтелекту в обороні потребує розуміння і керування відносинами з іншими країнами, оскільки відмова від використання штучного інтелекту може викликати напруженість [9, с. 21].

Також варто відзначити, що використання штучного інтелекту в сфері оборони України відкриває широкі можливості для підвищення ефективності оборонних процесів. Однією з ключових переваг є здатність штучного інтелекту аналізувати та обробляти великі обсяги даних в режимі реального часу, своєю чергою це дозволяє оперативно отримувати та інтерпретувати інформацію, необхідну для прийняття стратегічних рішень. Використання алгоритмів машинного навчання дозволяє системам штучного інтелекту прогнозувати можливі сценарії та розробляти оптимальні стратегії в реальному часі, що є критичним у сучасних умовах непередбачуваного геополітичного середовища [10, с. 71].

Однак існують виклики, пов'язані з впровадженням штучного інтелекту в оборонній галузі. Наприклад, забезпечення безпеки та захисту від можливих кібератак стає пріоритетом. Розвиток відповідної інфраструктури та кадрового потенціалу також є ключовими аспектами. Тому, загальне впровадження штучного інтелекту в оборону України вимагає інтеграції новітніх технологій, розробки національних стратегій та співпраці з міжнародними партнерами для обміну досвідом та технічними рішеннями.

Література:

1. Костенко О. В. Аналіз національних стратегій розвитку штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2022. № 2 (41). С. 58–69.
2. McGowan L., Phinnemore D. A Dictionary of the European Union. Routledge. 2024. 502 p.
3. Богом'я В., Гудзь А. Штучний інтелект: сучасний стан і перспективи застосування. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2023. № 46 (1). С. 13-17.
4. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Решетняк О. І. Проблеми вибору пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки в Україні. *Бізнес Інформ*. 2020. № 7. С. 50–58.

5. Сокровольська Н. В. Правове регулювання штучного інтелекту в ЄС. *Актуальні проблеми міжнародного та європейського права. Погляд молодих вчених (19 жовтня 2023 року, м. Львів) Л.: Львівський національний університет імені Івана Франка, Факультет міжнародних відносин, Студентська спілка Української асоціації міжнародного права.* 2023. С. 323-326.

6. UK Ministry of Defence. Defence Artificial Intelligence Strategy. 2022 72 p.

7. Поночовний П. М. Впровадження систем штучного інтелекту у сфері безпеки і оборони, науки і освіти, економіки, медицини. *Systems and measures of artificial intelligence AIPS'2023. International scientific youth school.* 2023. С. 57- 61.

8. Сліжевський О. Штучний інтелект у міжнародній безпеці: аналіз інновації та викликів (на матеріалі палестино-ізраїльського конфлікту 2023 р.). *Наука і техніка сьогодні.* 2023. № 13 (27). С. 842-854

9. Хаустова В. Є., Решетняк О. І., Хаустов М. М., Зінченко В. А. Напрямки розвитку технологій штучного інтелекту в забезпеченні обороноздатності країни. *Бізнес інформ.* 2022. №. 3. С. 17–26.

Пацурія Н. Упровадження технологій штучного інтелекту в забезпечення національної безпеки та обороноздатності України: правові проблеми і перспективи повоєнного періоду. *Теорія та практика інтелектуальної власності.* 2023. № 3. С. 68

Половіна А.О.

старший викладач кафедри публічного управління,
адміністрування та соціальної роботи
Національного університету охорони
здоров'я України імені П. Л. Шупика.

Генезис становлення та розвитку захисту прав працівників сфери охорони здоров'я під час лікарської помилки

Метою з'ясування генезису становлення та розвитку захисту прав медичних працівників під час лікарської помилки та уникнення такого несприятливого наслідку медичної діяльності.

Матеріали і методи. Матеріалом для дослідження стали окремі історичні факти, а також спеціальні класичні та сучасні праці з судової медицини, присвячені проблемам лікарських помилок та здійснення захисту прав медичних працівників під час цього.

Результати дослідження та їх обговорення. Відповідальність лікарів за їх помилки та недоліки в різні історичні періоди була неоднаковою, суперечливою і залежала від рівня розвитку суспільства, релігійних поглядів, ступеня суспільної моралі, діючих на той час морально-етичних норм і досягнень самої медичної науки, а захисту їхніх прав взагалі не надавали вагомого значення.

В античні часи лікарювання прирівнювалось до дії надприродної сили. Існувала абсолютна відповідальність цілителя за смерть пацієнта. Намір чи не обережність або недосконалість наукових знань ніхто особливо не розрізняв. У кодексі законів стародавнього Вавилонського правителя Хаммурапі була передбачена різна відповідальність лікарів, але залежно від суспільного положення чи кастової приналежності хворого. Так, якщо лікар невдало надавав медичну допомогу вельможі або рабовласнику, то такому лікарю могли відсікти руку чи навіть позбавити життя. Якщо ж невдалим було лікування раба, то медик був зобов'язаний відшкодувати вартість або надати іншого раба.

Висновки. Проблема захисту прав медичних працівників під час професійних помилок лікарів супроводжувала медицину з часів її виникнення. Лікарі, які допускали помилки, зазвичай несли відповідальність, яка в різні історичні періоди була неоднаковою. Ще з античних часів у суспільстві існувало розуміння особливостей медичної діяльності, одна з яких полягала у допустимості професійної помилки.

Паливода Андрій

здобувач вищої освіти другого (магістерського)
рівня освіти, спеціальність Спеціальність 072 Фінанси,
банківська справа та страхування,
Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені
академіка Юрія Бугая» м. Київ, Україна

Пріоритети використання СУПТЕХ та РЕГТЕХ

З'явлення нових фінансових послуг, збільшення складності та швидкості операцій, а також зростання обсягу даних викликали потребу у використанні нових технологій для ефективного нагляду та регулювання.

Побудова інноваційної системи нагляду, заснованої на технологіях, цифровому досвіді та перегляд регуляторного й наглядового процесів, може сприяти досягненню стратегічної цілі Національного банку щодо стимулювання розвитку надійного фінансового сектору [1].

Вагомий внесок у дослідження питань використання цифрових методів регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ зробили такі вітчизняні науковці як: Богріновцева Л. [4], Дорофєєв Д. [3], Льон І. [2], Міщенко В. [2-3], Міщенко С.[4], Науменкова С. [4], Чуницька І. [5], Панковець М. [6], Шевчук Т. [6] Дослідження вказаних науковців допомагають не лише розібратися в перевагах та обмеженнях цих методів, але й визначити найкращі практики їх впровадження, що сприяє ефективному та безпечному функціонуванню фінансових ринків.

Таким чином, дослідження SupTech і RegTech є актуальними та важливими для подальшого розвитку фінансової системи в умовах цифрової економіки.

Метою дослідження є розкриття потенціалу SupTech і RegTech для підвищення ефективності регулювання та нагляду в фінансовому секторі. Це включає в себе аналіз сучасних трендів у використанні цих технологій, визначення їх переваг та обмежень, а також розробку рекомендацій щодо їх впровадження та оптимального використання.

Згідно з опитуванням Ради з питань фінансової стабільності (SFS), проведеного серед 41 регуляторів з 25 країн кількість регуляторів, які розробляють стратегії Suptechy Regtech, зростає. Більшість опитаних (30 регуляторів) вже затвердили Стратегію Suptech [7].

Регулювання та нагляд за фінансовими організаціями є ключовими інструментами забезпечення стабільності та стійкості фінансової системи. Обидва напрямки спрямовані на забезпечення ефективного функціонування фінансових установ та мінімізацію системних ризиків.

Розвиток та підвищення ефективності ризик орієнтованого нагляду пов'язано з впровадженням превентивних підходів, можливістю прогнозування проблем, а також їх виявлення на ранній стадії, щоб належним чином реагувати та застосовувати відповідні заходи.

Регуляторні органи встановлюють правила та стандарти, які фінансові установи повинні виконувати, зокрема щодо капіталовкладень, ліквідності, ризиків тощо. Це допомагає забезпечити прозору та ефективну роботу фінансової системи та забезпечити довіру між фінансовими установами та регуляторами.

Отже, основна мета розсудливого нагляду – обмеження фінансових ризиків, забезпечення стійкості та надійності фінансової системи, а головна мета регулювання – спрощення взаємодії між фінансовими установами з регулятором. Наглядові функції регулятора орієнтовані на обмеження ризиків, тоді як регуляторні функції спрошують взаємодію між фінансовими установами та регуляторами.

У рамках застосування технології регуляторів та контрольованих організацій можна відрізнити двома напрямками - Суптех (Supervisory technologies або SupTech) та Регтех (Regulatory Technology або Regtech).

Suptech (наглядова технологія) - технології, що використовуються регуляторами для підвищення ефективності контролю та нагляду за діяльністю учасників фінансового ринку.

Regtech (регуляторна технологія) - технології, що використовуються фінансовими організаціями

Суптех орієнтований на використання інноваційних технологій для поліпшення наглядових функцій та підвищення ефективності контролю за учасниками фінансового ринку [1]. Суптех включає в себе застосування аналітики даних, інтелектуальних систем моніторингу та прогнозування для виявлення ризиків, аномалій та шахрайства, а також для забезпечення більш ефективного нагляду над фінансовими установами.

Виходячи з результатів опитування Ради з фінансової стабільності [6], регулятори визнали штучний інтелект (машинне навчання, обробка природної мови, нейронні мережі), хмарні обчислення та технологія розподілених реєстрів з найпопулярнішими технологіями як в даний час, так і на горизонті 3-5 років.

Регтех – це використання інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання, блокчейн тощо, для автоматизації та поліпшення процесів виконання нормативних вимог та регуляторного контролю. Регтех допомагає фінансовим установам виконувати вимоги регуляторів швидше, ефективніше та точніше за допомогою автоматизованих систем контролю та звітності. Регтех - це управління регуляторними процесами в межах технології мислення фінансової галузі [1]. Використання Регтех допомагає регуляторам більш ефективно виявляти ризики, моніторити їх динаміку та приймати вчасні та обґрунтовані рішення для забезпечення стабільності та безпеки фінансової системи.

Основними сферами застосування SupTech рішень є регуляторна звітність, управління даними, нагляд за фінансовим ринком, регулювання та виявлення неправомірних практик.

Відповідно до міжнародного досвіду найпоширенішими напрямками застосування технологій Regtech є: перевірка відповідності вимогам регулятора або контролю за дотриманням; ідентифікація клієнта; моніторинг транзакцій; захист інформації, аудит систем; корпоративне управління; управління ризиками; звітність.

Regtech Technologies може дозволити фінансовим організаціям оптимізувати процес дотримання вимог регулятора, включаючи підготовку необхідної звітності, прискорення та підвищення надійності процедур ідентифікації клієнтів, покращення якості моніторингу транзакцій, а також забезпечити контроль та управління ризиками та протидіяти кіберзагрозам.

Підтримуємо думку В. Міщенко, що підвищення якості даних і прогнозової

аналітики з використанням сучасних цифрових технологій дозволяють фінансовим установам спростити виконання вимог регулятора, зменшити адміністративні витрати на їх дотримання, а також розширити можливості для ідентифікації та управління ризиками, що суттєво підвищує ефективність регуляторної діяльності [3]. Встановлення тіснішої співпраці та партнерства між наглядовими органами та фінансовими установами має велике значення. Це дозволяє створити сприятливу платформу для обміну інформацією та взаємодії, що сприяє розробці ефективних методів виконання регуляторних вимог. Спільна робота може включати розробку стандартів та нормативно-правових актів, обмін досвідом та найкращими практиками, а також спільні проекти з використанням цифрових технологій. Важливо, щоб наглядові органи та фінансові установи працювали разом з метою досягнення спільних цілей, таких як стабільність фінансової системи, захист інвесторів та споживачів фінансових послуг, та сприяння інноваційному розвитку фінансового сектору.

За твердженням НБУ : «Упровадження СупТех та розвиток РегТех мають на меті побудувати інноваційну, ефективну та високотехнологічну систему нагляду й оптимізувати процеси дотримання регуляторних вимог для учасників фінансового сектору» [8].

Однак, незважаючи на переваги використання Suptech та Regtech у банківському секторі, на наш погляд є ряд ризиків, які повинні бути ретельно розроблені. Наприклад, існує ризик, пов'язаний з інтерпретацією визначень, які використовуються в технологіях Suptech та Regtech, оскільки немає єдиного регуляторного документа.

Крім того, збільшення взаємозалежності між учасниками фінансового ринку, особливо через широке використання відкритих програмних інтерфейсів (відкритих API) та хмарних послуг, може створити елементи вразливості. Недостатня безпека API або неправильна конфігурація хмарних служб може призвести до витоку даних або несанкціонованого доступу. Важливо розуміти, що ризики інформаційної безпеки не можуть бути повністю виключені, але з прийняттям відповідних заходів ймовірність та наслідки загроз можуть бути значно зменшені.

За доцільно проводити: аудит, тестування систем, процедур для визначення вразливості та слабких сторін; регулярне оновлення та виправлення програмного забезпечення для усунення відомих вразливих місць; навчання працівників щодо правил інформаційної безпеки, включаючи основні принципи безпечного використання технологій; розробку та впровадження процедур реагування на інциденти інформаційної безпеки, включаючи швидке виявлення, аналіз та реагування на загрози. Тестування та аналіз результатів допоможуть виявити потенційні проблеми та помилки, провести відповідні коригування, що покращить якість та надійність системи.

Для успішного впровадження SupTech та RegTech необхідно створити сприятливе регуляторне середовище, яке сприяє інноваціям та використанню нових технологій у фінансовому секторі. Регулятори повинні приділяти увагу розробці адекватних правових рамок, які враховують потенційні ризики, безпеку даних та конфіденційність, а також сприяють співробітництву між регуляторами і фінансовими установами

Для ефективного використання SupTech та RegTech необхідно розвивати стандарти інтероперабельності, які забезпечують обмін даними та співпрацю між різними системами та учасниками фінансового сектору.

Розвиток SupTech та RegTech вимагає наявності висококваліфікованих фахівців

з розумінням як фінансової сфери, так і технологій.

В цілому, розробка нормативних актів, розвиток стандартів інтероперабельності, забезпечення безпеки та конфіденційності даних, розвиток кадрового потенціалу та співробітництво - це пріоритети, які допоможуть забезпечити ефективне впровадження SupTech та RegTech у фінансовому секторі та сприятимуть розвитку інновацій та ефективності в цій галузі.

Література:

1. Концепція розвитку інноваційних наглядових та регуляторних технологій https://bank.gov.ua/admin_uploads/articlelopment_Suptech_Regtech.pdf?v=7
2. Міщенко В. І., Льон І. М. (2017) Роль монетарного регулювання у стимулюванні економічного розвитку. *Фінанси України*, (4), 75–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2017_4_7
3. Міщенко В.І. (2022) Цифровізація регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ *Економічний простір*, (180), 182-189. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/1/Mishchenko%20V.pdf>
4. Науменкова С. В., Міщенко С. В., Дорофеев, Д. А. (2020). Світовий досвід інституціоналізації управління інноваційними процесами в банківській системі *Економічний простір*, (163), 126-132. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/163-22>
5. Чуницька, І., Богріновцева, Л. (2023). Вплив цифрових технологій на розвиток фінансового ринку України. *Економіка та суспільство*, (49). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2342/2263>
6. Шевчук, Т., Панковець, М. (2022). Проблеми розвитку ринку фінансових технологій: глобальні тенденції та національні особливості. *Фінансовий простір*, (4 (48)), 31-38. URL: <http://fnpnu.cibs.ubs.edu.ua/article/view/272726>
7. The Use of Supervisory and Regulatory Technology by Authorities and Regulated Institutions, FSB. October, 2020. URL: <https://www.fsb.org/wp-content/uploads/P091020.pdf>
8. Як Національний банк впроваджуватиме СупТех та розвиватиме РегТех. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/yak-natsionalniy-bank-vprovadjuvatime-supteh-ta-rozvivatime-regteh--zaproshuyemo-doluchitisya-do-publichnogo-bgovorennya>

Притула М. О.

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи,
Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Понятійний апарат обґрунтування системи охорони здоров'я як основи забезпечення національної безпеки України

Державне управління діяльністю охорони здоров'я має свої особливості. Відповідно до законодавства України охорона здоров'я – це один із пріоритетних напрямів діяльності держави. Держава формує політику охорони здоров'я в Україні та забезпечує її реалізацію. Тому теорія і практика державного управління вимагає негайної розробки організаційних, управлінських, політико-правових засад проведення реформи сучасної системи охорони здоров'я як важливого елемента забезпечення національної безпеки. Це означає, що необхідно розробити стратегії, організаційні структури, новий підхід до ціноутворення, нові методи оцінки діяльності учасників процесу надання медичної допомоги, а головне – напрацювання практичних заходів, які об'єднують усіх учасників процесу надання медичної допомоги, а саме: державні, господарські, бюджетні та приватні медичні заклади тощо.

Головна мета забезпечення національної безпеки України полягає у дотриманні національних інтересів, спрямованих на демократичний розвиток, сталий розвиток

країни, а також на забезпечення сприятливих умов життя її громадян. Формування системи охорони здоров'я безпосередньо чинить вплив на найважливіші індикатори рівня життя громадян. Тому сферу охорони здоров'я слід розглядати як стратегічну, враховуючи економічний потенціал держави та пріоритети соціальної політики, що забезпечують сталий розвиток держави.

Проблема сучасного українського суспільства полягає в тому, що кризова ситуація у сфері охорони здоров'я та соціального захисту населення, а звідси небезпечне погіршення фізичного та психічного здоров'я населення, поширення наркоманії, алкоголізму та соціального захворювання не вважаються загрозою національній безпеці, сталому розвитку українського суспільства в соціально-гуманітарній сфері. Тому виникає необхідність розрізняти економічну, соціальну безпеку та безпеку у сфері охорони здоров'я та зосереджувати увагу на останній з метою якісного формування і розвитку людського капіталу в Україні.

Події, які охопили Україну та світ у 2020 році, а саме: пандемія, спричинена поширенням вірусу COVID-19 з усіма супутніми наслідками та повномасштабне вторгнення росії на територію України 24 лютого 2022 року, вкотре доводять та вказують на те, що питання безпеки значно ширше, а основою економічної та соціальної безпеки є безпека людини, її життя та здоров'я, на що, своєю чергою, впливає рівень розвитку та ефективність державного управління в галузі національної системи охорони здоров'я.

Основною метою реформування в Україні є побудова демократичної правової держави, забезпечення її сталого та безпечного розвитку. Процес формування та реалізації політики національної безпеки держави є чи не найважливішою проблемою, яка стоїть перед Україною сьогодні. Сучасні реалії існування України як незалежної держави вимагають у реалізації політики національної безпеки враховувати реалізацію державою національних інтересів у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

У п. 9 статті 1 Закону України «Про національну безпеку України» встановлено, що національна безпека України – це захист державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз.

Відповідно до п. 10 статті 1 вищезазначеного Закону національні інтереси України – це життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її поступальний демократичний розвиток та безпечні умови життя і добробут її громадян.

Отже, Законом визначено, що для захисту національних інтересів необхідно забезпечити економічну, соціальну та політичну безпеку, захистити населення від антропогенних, природних та соціально-політичних загроз, при цьому слід підкреслити, що проблема національної безпеки є набагато ширшою, оскільки рівень розвитку та ефективність функціонування національної системи охорони здоров'я суттєво впливає на проблему економічної, соціальної та людської безпеки.

Крім того, у статті 3 зазначено, що «державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина - їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства – його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища – від надзвичайних ситуацій» [1].

Вперше особливу увагу до проблеми безпеки по відношенню до особистості звернули лише наприкінці XX століття, коли Програма розвитку ООН (ПРООН, 1994

р.) із розвитку людського потенціалу виділила складові безпеки життя людини, а саме:

- економічна безпека (гарантується надання мінімального доходу);
 - продовольча безпека (фізична та економічна доступність харчових продуктів);
 - безпека здоров'я (забезпечуються заходи із профілактики захворювань);
 - екологічна безпека (вимагає наявності чистої питної води, незабрудненого повітря, система землекористування, що зберігає родючість ґрунту);
 - особиста безпека (передбачає свободу від фізичного насильства та погроз);
 - безпека меншин (вимагає збереження культурної ідентичності);
 - політична безпека (передбачає захист основних прав і свобод людини)
- [2].

У зв'язку з наданням якісної медичної допомоги та сталим розвитком системи охорони здоров'я постає проблема національної безпеки держави. Проблема безпеки держави не може не позначатися на безпечних умовах реалізації конституційного права громадян на охорону здоров'я. Гарантовано національну безпеку суспільства і держави, у тому числі здатність системи охорони здоров'я забезпечити реалізацію права людини на життя і здоров'я, медичну допомогу і медичне страхування, усунення загроз життю і здоров'ю, почала функціонувати в усіх несприятливих умовах, а також здатність держави захищати національні інтереси у захисті здоров'я від можливих загроз.

Охорона здоров'я є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави. Держава формує політику охорони здоров'я в Україні та забезпечує її реалізацію. Основу державної політики у сфері охорони здоров'я формує Верховна Рада України, яка встановлює конституційні та законодавчі основи охорони здоров'я, визначає її мету, основні завдання, напрями, принципи та пріоритети, встановлює нормативи та обсяги бюджетного фінансування, створює систему відповідних кредитних, фінансових, податкових, митних та інших регуляторів, що затверджують національні програми охорони здоров'я.

Розв'язана російською федерацією повномасштабна війна завдала значної шкоди системі охорони здоров'я України. Йдеться про зруйнованість медичної інфраструктури, неможливість забезпечити стандарти профілактики та лікування, неукомплектованість медичного персоналу в окремих регіонах, розрив матеріально-технічного зв'язку, що унеможлиблює надання населенню медичної допомоги вчасно і в повному обсязі.

У зв'язку з тим, що попит на медичні послуги в різних регіонах суттєво змінився у зв'язку з переміщенням значної частини громадян всередині країни та за кордоном, поглибилися диспропорції в ресурсному забезпеченні галузі охорони здоров'я. Управління системою охорони здоров'я здійснюється Міністерством охорони здоров'я України та іншими центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані відомчі заклади охорони здоров'я, органи місцевої державної адміністрації та місцевого самоврядування, Академія медичних наук України [3].

Система охорони здоров'я як елемент національної безпеки потребує правового закріплення на державному рівні, економіко-правової кваліфікації та регулювання як суб'єкт правового та економічного порядку в державі [4]. Основними факторами національної безпеки, які забезпечує система охорони здоров'я, є:

- гарантії медичної допомоги та якісного медичного обслуговування;

- здійснення ефективних санітарно-профілактичних заходів;
- державна підтримка фармацевтичного сектору охорони здоров'я;
- державна підтримка наукової та інноваційної діяльності у цій сфері;
- ефективний контроль імпорту лікарських засобів та виробів медичного призначення;
- екологічний контроль, який передбачає створення єдиного контролюючого органу;
- створення відповідних економіко-правових режимів щодо запровадження економіко-правових стимулів і обмежень [5].

Питання забезпечення медичної, соціальної та економічної ефективності закладів охорони здоров'я пов'язане з питанням забезпечення національної безпеки через систему охорони здоров'я; ефективні санітарно-профілактичні заходи; фармацевтичну безпеку та безпеку ліків; епідеміологічний та екологічний контроль. Невід'ємною рисою аналізу поняття «безпека» є проблема загрози. Закон України «Про національну безпеку» трактує поняття загрози як «явище, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України» [1].

Визначено такі загрози національній безпеці країни у сфері охорони здоров'я:

- недостатній рівень фінансового забезпечення медичної галузі та пов'язаний з цим ризик втрати наукового, людського та інтелектуального капіталу країни загалом і галузі охорони здоров'я зокрема;
- зменшення виробництва інноваційної продукції та пов'язаний з цим ризик зростання залежності від імпорту виробів медичного призначення, медичного обладнання та наукоємної продукції;
- підвищення рівня тінізації охорони здоров'я та пов'язаних з цим економічних і фінансових втрат через несплату податків, відсутність реінвестування в роботу закладів охорони здоров'я та загрозу виникнення проблем на фармацевтичному ринку, пов'язаних зі збільшенням торгівлі у фальсифікованих лікарських засобах тощо;
- низький рівень ефективності державного управління та регулювання у сфері охорони здоров'я [6].

Усі ці загрози пов'язані з відсутністю відповідного державного механізму управління та розбудови ринкового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні, що в свою чергу призводить до деструктивних тенденцій у національній системі охорони здоров'я. Тому криза, що склалася в системі охорони здоров'я України, потребує невідкладного вирішення перелічених завдань, які визначені як загрози життєвій безпеці країни. Загалом виділяють таку структуру загроз національній безпеці країни у сфері охорони здоров'я:

- природні небезпеки, пов'язані зі спадковістю, віковими та статевими особливостями, способом життя тощо, що впливають на рівень захворюваності та смертності (фактори цієї групи мають найбільшу питому вагу у впливі на здоров'я населення - близько 40%);
- екологічні фактори, пов'язані із забрудненням навколишнього середовища внаслідок діяльності людини та природних (близько 20%);
- чинники господарсько-фінансової діяльності, що характеризують процеси управління, економічного та фінансового регулювання, правового забезпечення функціонування системи охорони здоров'я (близько 20%).

Водночас національна безпека – це система оптимізації співвідношення між усвідомленими загрозами та наявними у суспільства ресурсами для протидії цим загрозам. Загрози для суспільства існують завжди і рівень захисту від них ніколи не буває максимальним. Таким чином, національна безпека є динамічним засобом досягнення та підтримки балансу між реальними та потенційними загрозами, з одного боку, та здатністю суб'єкта протидіяти їм, з іншого.

Питання національної безпеки сьогодні набули особливого значення для України. Безпека громадян забезпечується державою через політико-державні інститути, основними з яких є Збройні Сили України (ЗСУ) та інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями.

Важливою складовою боєздатності та боєготовності Збройних Сил та інших військових формувань, а також їх технічного оснащення є стан здоров'я військових, збереження якого залежить від ефективності системи їх медичного забезпечення.

Стаття 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» містить загальні положення щодо права військовослужбовців на охорону здоров'я та медичну допомогу, але не розкриває механізм та порядок їх забезпечення. Підвищені вимоги до здоров'я військовослужбовців, зумовлені специфікою військової служби, що несуть серйозні загрози та вимагають від держави уваги до нормативно-правового регулювання механізму його забезпечення. Водночас донедавна питання охорони здоров'я військовослужбовців регулювалися лише міністерськими нормативно-правовими актами Збройних Сил України та інших військових формувань.

Відсутність єдиного державного нормативного акту щодо побудови системи охорони здоров'я військовослужбовців, зокрема на особливий період, призвела до того, що під час численних безсистемних організаційних заходів, які проводилися в роки незалежності, була скорочена частина військово-медичних закладів та порушена організаційна структура військово-медичних підрозділів, що, у свою чергу, призвело до зниження, а нерідко й до втрати ними спроможностей щодо виконання завдань за призначенням. Погіршення медичного забезпечення військ також зумовлювалося скороченням фінансування охорони здоров'я, передчасною заміною медичного обладнання та техніки, вибуттям кваліфікованого медичного персоналу [8].

31 жовтня 2018 року Уряд прийняв Воєнно-медичну доктрину України – сукупність поглядів, науково обґрунтованих принципів, єдиних організаційних вимог до організації медичного забезпечення ЗСУ та інших військових формувань.

Воєнно-медичну доктрину України. Воєнно-медичну доктрину України розроблено з урахуванням положень Конституції України, національних законів з питань охорони здоров'я, національної безпеки і оборони держави та Воєнної доктрини України. За своїм змістом і повноваженнями вона виходить за межі застосування ЗСУ та інших військових формувань. Це комплексний загальнодержавний політичний документ, який охоплює та інтегрує всі складові Збройних Сил України, інших центральних органів виконавчої влади, промисловий потенціал, освітній та науковий потенціал держави з метою побудови сучасної системи охорони здоров'я військовослужбовців [9].

Сьогодні держава має впроваджувати політику охорони здоров'я, яка враховує національний контекст, узгоджений із політикою охорони здоров'я ООН та Європейського Союзу через гармонізацію цілей і індикаторів для системи охорони здоров'я, встановлених цими організаціями, з системою планування змін та моніторингу в охороні здоров'я. Уряд України за підтримки світової спільноти

активно реформує національну систему охорони здоров'я, але, на жаль, оцінити ефективність проведення реформи практично неможливо через повний законодавчий дисбаланс у сфері охорони здоров'я та медичної допомоги, відсутність чітко визначеної системи охорони здоров'я та її цілей, а також показників ефективності, які б відповідали встановленим ООН, ВООЗ та іншими міжнародними організаціями для системи охорони здоров'я [10].

Література:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Програма розвитку ООН, 1994. URL: <http://www.un.org/ru/ga/undp/docs.shtml>
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
4. Вороніна І.С. Фармацевтична безпека як складова економічної безпеки держави в умовах інноваційної моделі соціально-економічного розвитку. Право та інноваційне суспільство. 2016. № 2(7). С. 24–28.
5. Пашков В.М. Проблеми правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я (господарсько-правовий контекст): монографія. Київ: МОРІОН, 2009. 448 с.
6. Пашков В.М. Загрози у галузі охорони здоров'я. Господарсько-правова характеристика та класифікація. Аптека.online.ua. URL: <https://www.apteka.ua/article/34918>
7. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
8. Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України: Постанова Кабінету Міністрів України; Доктрина від 31.10.2018 № 910. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2018-%D0%BF#Text>
9. Новікова О.Ф., Сидорчук О.Г., Панькова О.В. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні. Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.

Платонов О.
магістрант ЧШБіП

Трансформація системи охорони здоров'я України та умови воєнного стану

Протягом п'яти років до початку повномасштабної агресії російської федерації проти України в системі охорони здоров'я нашої країни відбувався процес трансформації. Він був обумовлений, в першу чергу тим, що Україна успадкувала одну з найбільших лікарняних мереж у Європі з найвищими показниками кількості лікарняних ліжок на одиницю населення, що є надзвичайно обтяжливим і економічно не виправданим для бюджету країни. Багато років держава не була спроможна ефективно і якісно виконувати зобов'язання з фінансового захисту громадян при отриманні ними медичної допомоги та збереження їхнього здоров'я. Система працювала неефективно і не відповідала потребам, а ні країни в цілому, а ні її громадян в частості. Незважаючи на закріплені Конституцією права, пацієнти не були захищені від надмірних витрат «з власної кишені». Обсяг витрат «з власної кишені» (out-of-pocket payments, OOP) пацієнтів становив у 2018 році 49% поточних витрат на охорону здоров'я і є одним із найвищих показників у Європі [1, 2].

В 2016 році Кабінетом Міністрів України було затверджено кілька ключових концепцій, зокрема Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я та Концепція розвитку громадського здоров'я. Відправною точкою є прийняття у 2017

році Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення».

У квітні 2018 року створено єдиного національного замовника медичних послуг — Національну службу здоров'я України (НСЗУ). Разом з цим на виконання постанови Кабінету міністрів № 391, якою затверджувалися вимоги до надавачів медичних послуг, розпочався процес автономізації Закладів охорони здоров'я зі зміною принципів їх управління. Вже в липні 2018 року НСЗУ уклала перші договори з автономізованими надавачами ПМД на основі капітаційної ставки. Громадяни країни отримали право вільного вибору лікаря, гроші почали «ходити за пацієнтом». Державні та приватні надавачі ПМД отримали рівні можливості для надання послуг у рамках пакету медичних гарантій. З квітня 2019 року НСЗУ почала адмініструвати реімбурсацію (відшкодування вартості) лікарських засобів за електронним рецептом.

Реформа спеціалізованої медичної допомоги розпочалася з 1 квітня 2020 року: більшу частину державних видатків на охорону здоров'я було централізовано та об'єднано в Програму медичних гарантій (ПМГ) — пакети послуг, у яких визначаються медичні послуги та лікарські засоби, за які сплачує НСЗУ. Для більш ефективного та справедливого використання публічних ресурсів запроваджені нові фінансові механізми та методи оплати надавачам послуг. В Україні також здійснено низку масштабних заходів щодо цифровізації медичної галузі. У рамках фінансування охорони здоров'я цифрові інструменти було визначено як ключові та фундаментальні щодо швидкого впровадження реформи, що дає змогу поступово підвищувати ефективність та прозорість сфери. Результатом впровадження першого етапу реформи системи охорони здоров'я України також покращення показників доступу до основних (життєво необхідних) лікарських засобів. Запроваджено систему реімбурсації лікарських засобів, впроваджено нові моделі ціноутворення на лікарські засоби, розроблено та затверджено Національний перелік основних лікарських засобів з використанням інструменту оцінки медичних технологій (ОМТ).

З початком масштабного вторгнення система охорони здоров'я зазнала масштабних руйнувань і втрат. Медична інфраструктура України суттєво постраждала внаслідок повномасштабного вторгнення – 1218 закладів охорони здоров'я зазнали пошкодження. Найбільших руйнувань через активні бойові дії зазнали медзаклади Чернігівщини, Харківщини, Миколаєвщини, Херсонщини, 160 медичних працівники вбито росією.

Однак система охорони здоров'я встояла, зберегла керованість і здатність виконувати свої функції. Цьому посприяли кілька факторів: відданість і служіння з боку багатьох лікарів, медсестер, керівників медичних закладів, вчасні "воєнні" рішення Міністерства охорони здоров'я, та ряду, а також попередні структурні реформи, які сприяли стійкості системи охорони здоров'я.

Неможливо переоцінити критично важливу роль, яку відіграла під час військових дій трансформація системи охорони здоров'я з комунально-профілактичної мережі лікарень до впровадження комунальних некомерційних закладів у їх стійкості за умови повної управлінської та фінансової автономії. Порівняємо в таблиці ключові відмінності в роботі закладів.

Таблиця 1.

Ключові відмінності КЛПЗ та КНП

Комунальні лікувально-профілактичні заклади (до реформи)	Комунальні неклерційні підприємства (результат трансформації)

Заклади охорони здоров'я – утримуються за рахунок бюджету і не впливають на обсяг свого фінансування	Заклади охорони здоров'я – стали самостійними суб'єктами господарювання, отримують кошти за результатом ефективної роботи
Кошти медичної субвенції потрапляли від МОЗ у місцеві бюджети (місто, район, ОТГ)	Заклади охорони здоров'я отримують кошти за договором з НЗСУ без посередників на свій банківський рахунок.
Витрати обмежені кошторисом	Бюджет закладів охорони здоров'я відображується у фінансовому плані.
Заробітні плати встановлюються відповідно до тарифної сітки з оплати праці працівників бюджетної сфери	Заробітні плати встановлюються закладами самостійно, відповідно до умов колективного договору. Максимальний розмір заробітної плати не обмежується.
Керівник лікарні не розпоряджається коштами	Керівник закладу може відльно господарювати та реінвестувати доходи в підприємство.

Таким чином, можемо визначити ключові аспекти того як структурні змін допомогли галузі не тільки вистояти, а адаптуватися то непередбачуваних викликів і які рішення були прийняті вже з початком бойових дій:

1. Можливість ухвалювати оперативні рішення на місцях керівниками закладів допомогли встояти лікарням, особливо у перші місяці вторгнення. Оскільки в умовах, коли вертикальні зв'язки у системі були порушені або відсутні, керівники закладів мали необхідне правове поле, щоб самостійно ухвалювати рішення про тимчасову релокацію відділень, евакуацію пацієнтів, залучення гуманітарної допомоги та фахівців тощо.

2. МОЗ запровадило [спрощений доступ](#) ВПО до первинної медичної допомоги.

3. Було спрощено систему отримання ліків і для людей із хронічними хворобами.

4. З метою забезпечення стабільної роботи медичних закладів, 25 лютого Кабінет Міністрів [змінив](#) умови оплати за договорами з НЗСУ. Принцип "гроші за пацієнтом" призупинили, а фактична місячна оплата медичних послуг відбувалась за принципом 1/12.

5. Внесення інформації до ЕСОЗ зробили необов'язковим.

6. Наприкінці 2022 року уряд вніс зміни до Програми медичних гарантій, щоб відреагувати на нові проблеми зі здоров'ям, які породила масштабна війна: насамперед це послуги з відновлення ментального здоров'я та реабілітації. У листопаді ПМГ [була доповнена](#) двома новими пакетами медичних послуг – "Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги" та "Комплексна реабілітаційна допомога дорослим та дітям у стаціонарних умовах".

7. У грудні 2022 року уряд [врегулював](#) питання забезпечення людей, які перебувають на реабілітації у закладі охорони здоров'я, допоміжними засобами

реабілітації (крісла колісні, милиці, палиці тощо) без необхідності тривалого очікування.

8. Уряд [затвердив](#) Державний типовий план реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування та особливості складання індивідуального реабілітаційного плану.

9. МОЗ також [затвердив](#) стандартизовані реабілітаційні маршрути при таких станах, як травми спинного мозку, травми головного мозку, опіки, ампутації та складні скелетні травми.

10. У 2022 році парламент ухвалив великі галузеві закони, підготовка яких тривала у попередні роки. Вони покликані врегулювати розвиток мережі лікарень, систему громадського здоров'я та сферу лікарських засобів. А саме Закон «Про спроможну мережу лікарень». Згідно з ними, країну поділять на госпітальні округи, які збігаються з межами областей, та госпітальні кластери, які відповідають утвореним у 2020 році новим районам. Лікарні будуть поділені на три категорії: загальні, кластерні та надкластерні.

11. У січні 2023 року уряду [створив](#) Проектний офіс із відновлення системи охорони здоров'я для підтримки впровадження реформ, заходів з відновлення від наслідків війни та розбудови інфраструктури системи охорони здоров'я в Україні. Імовірно, саме він формулюватиме порядок денний для відновлення системи в наступні роки.

Таким чином, можемо зробити висновки, що і проведені реформи і прийняті урядові рішення під час повномасштабної агресії сприяли тому, що медична галузь встояла і продовжує виконувати покладені на неї функції.

Література

- 1 Стратегія розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року (Проект). Ресурс [UKR%20Health%20Strategy%20Feb%2024.2022.pdf](#)
2. Global Health Expenditure Database. WHO 2020 (<https://apps.who.int/nha/database/>)
3. Рішення воєнного часу <https://life.pravda.com.ua/health/2023/04/3/253632/>

Андрій Пінежко

аспірант Міжнародного науково-технічного
університету імені академіка Юрія Бугая
м. Чернігів, Україна

Електронне урядування в системі публічного управління

Електронне урядування передбачає використання інформаційних комп'ютерних технологій для трансформації уряду, щоб зробити його більш доступним для громадян, більш ефективним і прозорим. Відповідно до цього визначення, це не означає, що трансформація характеризується лише збільшенням кількості комп'ютерів, це також змінить взаємовідносини між урядовцями і громадянами країни. Електронне урядування (e-governance) є динамічним процесом, на основі інформаційних технологій, що дозволяє покращити взаємодію громадян, бізнес-секторів та державних установ на локальному, регіональному та глобальному рівнях, тим самим покращуючи ефективність прийняття та надання державних рішень й послуг [1-2].

Інтернет і цифрові технології мають практично необмежену здатність підтримувати сталий розвиток та прогрес суспільства. У цьому контексті державні дані становлять національне суспільне благо, яке можна використовувати для

створення суспільних цінностей. Зростаючий технологічний потенціал для обробки все більших і складніших даних у режимі реального часу сприяв уряду в отриманні ключових відомостей, які дозволяють йому зробити електронні послуги більш ефективними, інклюзивними, оперативними та підзвітними, а також необхідним передбаченням розробки служби випередження та прогнозування. Потенціал і можливості навколо даних є майже необмежені, і уряди повинні співпрацювати з усіма зацікавленими сторонами, щоб забезпечити збирання та використання таким чином даних, щоб покращити діяльність уряду та принести користь загалом суспільству.

Хоча інформаційні дані мають величезний потенціал для сприяння сталого розвитку, існують певні ризики виклики, пов'язані з даними та технологіями на основі даних, які не можна недооцінювати. Уряд повинен бути готовим вирішувати проблеми, які можуть виникнути у зв'язку з ненадійними даними, існуючі прогалини в даних, безпеки даних, особистої конфіденційності та етики, а також шахрайств з даними та злочини. За відсутності загальних принципів, політики та правил, що регулюють конфіденційність даних, етику та захист, люди все більше турбуються про витоки даних і зловживання або невинуватене використання персональних даних [3].

Існують законні побоювання щодо ризиків, пов'язаних із обробкою даних, особливо в світлі нинішнього фрагментованого нормативного забезпечення. Інформаційним технологіям властиві також ризики кібербезпеки, що повинно бути пріоритетом у цифровому уряді розвитку та адміністрування.

Розвиток електронного уряду – це не цифровізація існуючої бюрократії. Приклади цифровізації розвитку суспільства показують, що найбільш інноваційні країни та міста активно прагнуть усунути точки конфліктів між органами публічної влади та людьми, яким вони служать. Оформлення бюрократичного та галузевого проникнення інформаційних технологій за межі особистих даних щодо посилення інтеграції та координації об'єднання різних зацікавлених сторін суспільства для співпраці над розробкою й впровадженням інноваційних підходів врядування може трансформувати публічний сектор, а цифровізація сприяє, а не визначає результативність цього процесу.

За останні кілька років впровадження передових технологій в публічному секторі суттєво посилюється, сигналізуючи про незворотний перехід до цифрової трансформації. Цифровізація дозволяє переглянути те, як взаємодіяти і співпрацювати з населенням, щоб вони були забезпечені належними послугами та могли своєчасно реагувати на нагальні потреби суспільства.

Цифровізація також покращує прогнозні можливості публічного управління. Досягнення в інформаційних технологіях, аналіз складних систем та великі дані дозволили органам публічного управління зміцнити їхні передбачувані можливості, допомагаючи їм визначити потенційні виклики а також формувати майбутні сценарії розвитку. При випереджаючому уряді проблеми вирішуються у момент їх появи. Зрештою, цифровізація дозволить органам публічного управління традиційно характеризуватись настирливою бюрократією, щоб стати практично непомітними, коли вони рухаються до надання повністю автоматизованих персоналізованих послуг, доступних будь-кому в будь-який час з будь-якого місця.

Розвиток електронного уряду може зіграти ключову роль у подоланні цифрового розриву. Оцінка 2022 року показує, що цифровий розрив зберігається і може збільшуватися без прийняття цілеспрямованих систематичних заходів країнам з низьким рівнем доходу та доходом нижче середнього, а також країнам, які перебувають у особливих ситуаціях. Як правило, країни з вищим рівнем доходу

мають вищий рівень розвитку електронного уряду, проте, є багато країн, що розвиваються, які досягли високого або дуже високого рівня електронного урядування розвитком шляхом покращення надання онлайн-послуг, незважаючи на обмежені ресурси. Це припускає, що цільові інвестиції та політика підтримки розвитку електронного уряду можуть бути ефективними у подоланні цифрового розриву у таких країнах. Порядком денний сталого розвитку на період до 2030 року залишається планом уряду України для створення здоровішого та стійкішого майбутнього, оскільки суспільство рухається вперед після пандемії COVID-19 та в умовах воєнного стану. Ефективність уряду, його підзвітність і надійність впливають не тільки від сильного громадського лідерства, але також і від міцної інституційної структури, побудованої та керованої етичними принципами, верховенством права, інноваційною політикою, взаємодією із зацікавленими сторонами, операційною оптимізацією та здатністю долати нові ризики безпеки та конфіденційності. Уряду необхідно мати довгостроковий національний план цифрової трансформації, підкріплений такою структурою, щоб задовольнити потреби всіх членів суспільства – і нікого не залишити осторонь.

Література:

1. United Nations, General Assembly, “Road map for digital cooperation: implementation of the recommendations of the High-level Panel on Digital Cooperation”, report of the Secretary-General (A/74/81), 29 May 2020, available at <https://www.un.org/en/content/digital-cooperation-roadmap/>.

2. Матвійчук, Р.М., Кандзюба С.П. Електронні послуги. ФОП Москаленко О. М. Київ. 2017. 60 с.

3. Проект «Стратегії сталого розвитку України до 2030 року» URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html

Полегешко Е.М.

студент 1го курсу освітнього ступеня «Магістр» Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»,

Сметаніна К. О.

студентка 1го курсу освітнього ступеня «Магістр» Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»,

Аналіз сучасного стану пенсійного забезпечення та гендерної рівності

Питання пенсійного забезпечення та гендерної рівності відіграють важливу роль у сучасному суспільстві. На жаль, існують значні різниці у рівні пенсійного забезпечення для жінок та чоловіків, що свідчить про наявність гендерних нерівностей у цій сфері.

Пенсійне забезпечення - це система соціального захисту, яка гарантує людям виплати після досягнення пенсійного віку. Ця система має бути справедливою та гендерно-рівною, щоб забезпечити гідне життя всім людям похилого віку.

В більшості країн сучасного світу переважають люди похилого віку, зокрема жінки. Це призводить до різних проблем, зокрема гендерних, які виявляються в різних аспектах життя, включаючи працю та пенсійне забезпечення. Останнім часом увага до цих питань зростає, особливо у зв'язку з розповсюдженням фемінізації бідності серед старших груп населення. В Україні це стає особливо актуальним, оскільки країна стикається з демографічною кризою і старінням населення.

До 2018 року, відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», встановлювалися різні вікові показники для набуття

права на пенсію: для чоловіків - 60 років, для жінок - 55 років [1]. Розмір пенсії визначався на основі тривалості страхового стажу та розміру заробітної плати. Однак цей закон також обмежував тривалість трудового та страхового стажу для жінок. З 2018 року пенсійний вік для чоловіків і жінок став однаковим. Ці зміни були внесені з урахуванням рекомендацій експертів ООН, які стверджують, що установлення різних пенсійних вікових меж є формою дискримінації щодо жінок, оскільки їхній рівень життя напряду залежить від тривалості їх трудового стажу [2].

На жаль, у багатьох країнах світу, включаючи Україну, існує гендерний розрив у пенсіях. Жінки, як правило, отримують менші пенсії, ніж чоловіки. Жінки в Україні, як і в багатьох інших країнах, отримують значно менші пенсії, ніж чоловіки. За даними Пенсійного фонду України, середня пенсія жінок у 2023 році становила 3 643 грн, а чоловіків – 4 622 грн. Це означає, що гендерний розрив у пенсіях становить 21%. Це пов'язано з низкою факторів, таких як:

1) Нерівність в оплаті праці: Жінки, як правило, отримують меншу зарплату, ніж чоловіки, за ту ж роботу. Це призводить до того, що вони роблять менші пенсійні внески.

2) Перерви в трудовій діяльності: Жінки частіше роблять перерви в трудовій діяльності, щоб доглядати за дітьми або членами сім'ї. Це також призводить до менших пенсійних внесків.

3) Неповний робочий день: Жінки частіше працюють неповний робочий день, що також призводить до менших пенсійних внесків.

Гендерний розрив у пенсіях має негативні наслідки для жінок похилого віку. Жінки частіше живуть у бідності, ніж чоловіки. Вони також мають більше проблем зі здоров'ям і потребують більше допомоги.

Існує ряд заходів, які можна було б вжити для подолання гендерного розриву в пенсіях:

1) Зменшення нерівності в оплаті праці: Це може бути досягнуто шляхом прийняття законів про рівну оплату праці та посилення контролю за їх виконанням.

2) Підтримка жінок, які доглядають за членами сім'ї: Це може бути досягнуто шляхом надання їм гнучких графіків роботи, доступних дитячих садків та інших форм допомоги.

3) Заохочення жінок до участі в пенсійних програмах: Це може бути досягнуто шляхом підвищення обізнаності про важливість пенсійних заощаджень та надання їм податкових пільг.

Отже, гендерний розрив у пенсіях - це серйозна проблема, яка потребує вирішення. Уряди, роботодавці та громадянське суспільство повинні співпрацювати, щоб забезпечити справедливе та гендерно-рівне пенсійне забезпечення для всіх людей.

Висновки. Основні принципи пенсійної системи полягають у запобіганні бідності серед пенсіонерів та забезпеченні достойного рівня життя, який вони заслужено очікують після активної праці. Проте існуюча пенсійна система України сприяє гендерним нерівностям у розмірах пенсій для чоловіків і жінок. Це стається через те, що розмір пенсії залежить від страхових внесків та тривалості їхньої сплати, а жінки часто мають менші заробітки та внески через відповідні кар'єрні обмеження. Ця ситуація може призвести до збільшення бідності серед самотніх жінок у пенсійному віці. Тому необхідно продовжувати реформування пенсійної системи, залучаючи до цього відповідні комітети Верховної Ради, щоб впровадити другий рівень пенсійної накопичувальної системи. Це дозволить у майбутньому забезпечити гідну європейську пенсію як для чоловіків, так і для жінок в Україні.

Література

1. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від Відомості 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. Верховної Ради України. 1999. № 46-47. Ст.403.
2. Пархоменко М. М., Моїсєєнко Л. М. Сучасний стан пенсійної системи в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. №5. С.7-73

Пугуч І., магістрант спеціальності 172 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

Ященко М., магістрант спеціальності 172 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

Фінансове управління державним боргом України в умовах воєнного стану

Умови військового стану завжди ставлять перед країною завдання, серед яких одним з найбільш суттєвих є ефективне фінансове управління державним боргом. Україна, як будь-яка інша країна, що опинилася у ситуації конфлікту, змушена раціонально та відповідально використовувати фінансові ресурси для забезпечення безпеки, військових потреб і соціального захисту громадян. У цьому контексті фінансове управління державним боргом стає стратегічною складовою, що вимагає не тільки оперативності, але й високої ефективності.

Метою статті є розгляд можливостей фінансового управління державним боргом України в умовах військового стану та аналіз впливу конфлікту на фінансовий стан країни.

Актуальність цієї теми впливає з необхідності ефективного вирішення фінансових викликів, які виникають у зв'язку з військовим конфліктом, та врахування важливості стабільного економічного розвитку країни в умовах глобальних викликів.

Принципи функціонування економіки в період війни відрізняються від звичайних умов мирного періоду, що вимагає кардинальної перебудови фінансової системи країни під час повномасштабного конфлікту. Після 24 лютого 2022 року розміри бюджетного дефіциту, структура його фінансування та зміни у державному боргу відзначають зміщення акцентів держави на пріоритетне забезпечення фінансування військових потреб, збільшення ролі міжнародних кредиторів у покритті дефіциту та узгодження монетарної політики з фіскальною при внутрішньому застосуванні державних позик [1].

Після початку військової агресії росії проти нашої держави виявилися наступні тенденції у сфері державних позик та управління державним боргом:

- здійснюється активне залучення державних позик та наростання державного боргу, спрямоване на протидію різкому зменшенню податкових надходжень та збільшення витрат на військові цілі.
- спостерігається посилення грантово-кредитної підтримки від зовнішніх офіційних кредиторів, таких як держави-партнери, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Європейський союз, Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), як вираження солідарності з Україною з боку провідних світових держав та міжнародних фінансових організацій.

- суттєво підвищується доходність зовнішніх облігацій на другорядному ринку і одночасно припиняється функціонування зовнішніх приватних джерел фінансування на невизначений термін.
- проводиться емісія внутрішніх військових облігацій урядом та залучення емісійних ресурсів центрального банку для забезпечення необхідних обсягів розміщення облігацій.
- відзначається відтік ресурсів комерційних банків України з ринку внутрішніх облігацій у зв'язку із зайвою ліквідністю [2].

За офіційними даними Міністерства фінансів, в період з січня по березень 2022 року, сукупна сума державного та гарантованого державою боргу України збільшилася на 160 мільярдів гривень. При цьому обсяг зовнішнього державного та гарантованого боргу в іноземних валютах зросла на 2 мільярди доларів США, тоді як гривневий обсяг внутрішнього боргу скоротився на 11,4 мільярда гривень [3]. Головними складовими збільшення державного боргу України стали наступні: зросла заборгованість перед МФО на 3 мільярди доларів США, включаючи борг перед МВФ у розмірі 1,3 мільярди доларів та перед Європейським Союзом у розмірі 0,6 мільярда доларів. Не дивлячись на зменшення загальної заборгованості за ОВДП на 11,9 мільярдів гривень, певні складові заборгованості за цінними паперами збільшились, такі як 15-річні ОВДП (+20 мільярдів гривень) і 6-місячні ОВДП (+10,7 мільярдів гривень).

Після початку агресії росії і здійснення збройного вторгнення до України, програми екстреної підтримки, ініційовані міжнародними кредиторами і донорами, можна умовно розділити на дві основні категорії. Перша категорія спрямована на загальну підтримку макрофінансової стабільності в країні і включає такі ініціативи, як програма «Rapid Financing Instrument» МВФ, макрофінансова допомога від Європейського Союзу та антикоронавірусні програми від МБРР. Друга категорія орієнтована на вирішення конкретних проблем у різних галузях, таких як безпека, охорона здоров'я, закупівля продовольчих товарів, палива, медикаментів і інші.

Найбільш значимими джерелами зовнішнього позикового фінансування були наступні [1]:

- Кредит МВФ в розмірі 41,3 мільярда гривень (1,4 мільярда доларів США) в рамках програми екстреної підтримки «Rapid Financing Instrument» (RFI).
- Позика Європейського Союзу у розмірі 19,5 мільярда гривень (0,6 мільярда євро) в рамках нового пакета екстреної макрофінансової допомоги.
- Позика Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) в розмірі 12,6 мільярда гривень (382,0 мільйони євро) в рамках проєкту «Основний кредит для аграрної галузі».
- Позика Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) у розмірі 11,8 мільярда гривень (0,4 мільярда євро) в рамках проєкту «Додаткова позика до Другої позики на політику розвитку в сфері економічного відновлення».
- Позика Французького агентства розвитку у розмірі 9,7 мільярда гривень (300,0 мільйонів євро).
- Позика ЄІБ за проєктом «Основний кредит для МСП та компаній із середнім рівнем капіталізації» в розмірі 8,5 мільярда гривень (257,0 мільйонів євро).
- Позика уряду Канади в розмірі 6,9 мільярда гривень (236,2 мільйони доларів).
- Позика Кредитної установи для відбудови (KfW) в розмірі 4,8 мільярда гривень (150,0 мільйонів євро) в рамках проєкту «ММСП – Фінансування COVID-19».

- Позика МБРР за проектом «Друге додаткове фінансування проекту «Екстрене реагування на COVID-19 та вакцинація в Україні» в розмірі 2,7 мільярда гривень (91,2 мільйони доларів).
- Позика МБРР в рамках проекту «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів» в розмірі 2,6 мільярда гривень (88,6 мільйонів доларів).

Паралельно з зазначеними проектами, міжнародні кредитори та донори вже визначили численні програми середньострокового характеру для підтримки України під час воєнного конфлікту та наступної відбудови національної економіки.

Європейський Союз та Світовий банк анонсували створення Трастового фонду солідарності з Україною для післявоєнного економічного відновлення. Конкретні наміри участі у формуванні фонду вже висловили уряди Швеції, Нідерландів, Австрії та Японії. Світовий банк повідомив про запуск нових проектів підтримки різних галузей України загальною сумою понад 3 мільярди доларів США. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) анонсував розроблення проектів для підтримки стійкості та засобів до існування в Україні та країнах, постраждалих від війни, на суму 2,2 мільярда доларів. Європейський інвестиційний банк розпочав роботу над проектами «фінансування потреб критичної інфраструктури» у сферах транспорту, енергетики, міського розвитку та цифрових інвестицій і т.д. (попередній обсяг фінансування визначено в 1,7 мільярда євро) [1].

Після завершення воєнних дій, економіка України, яка позначилася війною, не буде мати достатньо внутрішніх ресурсів для відновлення пошкодженої інфраструктури та житлового фонду, надання гуманітарної допомоги населенню, відновлення виробничого сектору та повного обслуговування державного боргу. Тому завершення війни і подальша відновлення економіки країни приведуть до необхідності розгляду питань реструктуризації зовнішнього державного боргу України.

Література

1. Богдан Т. П. Державний борг і позики під час війни та методи їх поствоєнного врегулювання / Т. П. Богдан // Фінанси України. - 2022. - № 4. - С. 27-45.
2. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни / Міністерство фінансів України. 2022.
URL: mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435
3. Державний борг та гарантований державою борг / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg>.

Петренко С.Д.

здобувач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри публічного управління, адміністрування
та соціальної роботи Національного університету
охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Особисті не майнові права працівників в системі трудового права: проблеми реалізації та шляхи їх вирішення

Особисті не майнові права працівників в системі трудового права охоплюють широкий спектр аспектів, включаючи право на гідні умови праці, безпеку та охорону здоров'я, свободу вибору професії та праці, а також захист від дискримінації та зловживання правами роботодавця. Однак існують деякі проблеми їх реалізації, а також шляхи їх вирішення:

Недостатнє виконання законодавства. У деяких випадках закони про працю можуть бути не належно виконані або недостатньо ефективно контролюватися.

Шляхи вирішення. Підвищення контролю з боку державних органів, забезпечення доступної правової допомоги для працівників, залучення громадськості та медіа до нагляду за дотриманням прав працівників.

Дискримінація на робочому місці. Проявляється у різних формах, включаючи расову, гендерну, вікову, а також на підставі інвалідності або сексуальної орієнтації.

Шляхи вирішення. Прийняття та ефективне застосування антидискримінаційного законодавства, проведення освітніх кампаній щодо прав працівників та протидії дискримінації.

Низький рівень свободи асоціацій та колективних переговорів. В деяких сферах праці робітники можуть бути обмежені в правах на створення профспілок та участь у колективних переговорах.

Шляхи вирішення. Захист прав на асоціацію та колективне переговорне право, сприяння розвитку профспілкового руху та підтримка колективних переговорів.

Неадекватні умови праці. Недостатній рівень оплати праці, надмірні робочі години, відсутність відпусток та інші проблеми можуть порушувати особисті права працівників.

Шляхи вирішення. Підвищення мінімальних стандартів праці, регулярний моніторинг умов праці, розвиток механізмів участі працівників у вирішенні питань, що стосуються їхньої праці.

Відсутність соціального захисту. Недостатність соціальних програм та підтримки для працівників у разі безробіття, травм або інвалідності.

Шляхи вирішення. Розвиток соціального захисту, включаючи систему страхування, пенсійні програми, медичне страхування та інші форми соціальної підтримки.

Недостатнє надання інформації про права працівників. Багато працівників можуть не бути достатньо проінформовані про свої права та можливості захисту.

Шляхи вирішення. Проведення освітніх кампаній та інформаційних заходів для працівників щодо їхніх прав і можливостей у разі порушень.

Недостатня ефективність системи судового захисту прав працівників. У багатьох країнах судова система може бути повільною або неефективною у вирішенні суперечок між працівниками та роботодавцями.

Шляхи вирішення. Підвищення доступності та швидкості судового процесу в справах, що стосуються трудових прав, а також забезпечення високої кваліфікації суддів у цій галузі.

Недостатня захищеність прав працівників у неформальних секторах. Багато працівників працюють у неформальних секторах економіки, де їхні права можуть бути менше захищені та легше порушуватися.

Шляхи вирішення. Розробка та впровадження програм та законодавства, спрямованих на захист прав працівників у неформальних секторах, а також стимулювання їх формалізації.

Відсутність механізмів контролю за дотриманням прав працівників в глобальних ланцюгах постачання. У складних глобальних ланцюгах постачання

працівники, зокрема в країнах з низьким рівнем розвитку, можуть зазнавати порушень прав без належного контролю.

Шляхи вирішення. Розробка міжнародних стандартів та механізмів контролю за додержанням прав працівників у глобальних ланцюгах постачання товарів і послуг.

Загальний підхід до вирішення цих проблем полягає в удосконаленні законодавства, підвищенні контролю за його виконанням, забезпеченні доступності інформації для працівників, а також у впровадженні механізмів захисту прав у всіх сферах праці. Також важливо враховувати особливості різних галузей промисловості та ринків праці для ефективного впровадження заходів захисту прав працівників.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – ст. 144.
2. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – ст. 668.
3. Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей: Закон України від 06 червня 1995 року № 217/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 22. – ст. 173.
4. Дисциплінарний статут Збройних сил України: затверджений Законом України від 24 березня 1999 року № 551-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22–23. – ст. 197.
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 46–47. – ст. 403.
6. Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати: Закон України від 19 жовтня 2000 року № 2050-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 49. – ст. 422.
7. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: затверджений Законом України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 29. – ст. 245.

Переїденко А.М.

здобувач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри публічного управління, адміністрування
та соціальної роботи Національного університету
охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Державне управління сферою охорони здоров'я в частині регулювання роботи медичного персоналу в умовах воєнного стану

Умови воєнного стану створюють додаткові виклики для державного управління сферою охорони здоров'я, зокрема щодо регулювання роботи медичного персоналу. Деякі з найбільш актуальних аспектів у цьому контексті включають:

1. Мобілізація медичних працівників: умови воєнного стану вимагають мобілізації додаткових медичних працівників для надання медичної допомоги пораненим військовим та цивільному населенню. Державне управління повинно мати механізми для швидкої мобілізації медичного персоналу та його розподілу за потребами.

2. Організація та координація роботи медичних закладів: в умовах воєнного стану державне управління має забезпечувати ефективну організацію та координацію роботи медичних закладів, зокрема шпиталів та медичних пунктів на передовій.

3. Забезпечення захисту медичного персоналу: умови війни створюють підвищені ризики для медичного персоналу через обстріли та інші небезпечні ситуації. Державне управління повинно забезпечити необхідний захист для медичного персоналу та його безпеку під час виконання службових обов'язків.

4. Регулювання робочого часу та відпочинку: в умовах воєнного стану потрібно спеціальні правила щодо робочого часу та відпочинку медичного персоналу, зокрема врахування надзвичайних обставин та потреби в наданні медичної допомоги без перерви.

5. Забезпечення кваліфікованого медичного персоналу: важливо забезпечити належний рівень кваліфікації медичного персоналу, зокрема тимчасовими навчальними програмами для підвищення кваліфікації у воєнних умовах.

Державне управління в сфері охорони здоров'я повинно бути готовим до ефективного реагування на виклики, що виникли в умовах воєнного стану, забезпечуючи надійну та ефективну медичну допомогу всім потерпілим і така програма має бути розроблена і бути затверджена не лише для роботи в умовах воєнного стану, а також в умовах інших надзвичайних ситуацій таких як – повені, землетруси, аварії на атомних та інших електростанціях, аварії на грблях, сходження лави та розливу річок, блекаутів не залежно від джерела походження та інших надзвичайних ситуацій. Важливо щоб такі програми чи дорожня карта були розроблені не формально, а реально могли працювати в умовах які виникають не передбачувано, мали матеріальну-технічну базу, логістику і медичний персонал який знає на пам'ять алгоритм дій.

Маємо прикрий приклад з укриттями для цивільного населення, школярів і студентів. Фактично ті підвальні приміщення на яких висять таблички укриття для жителів таких то будинків не можуть бути ні теоретично ні практично укриттям. Вони знаходяться в жахливому стані і не мають запасних виходів, проте ще й містять додаткові небезпеки тому що теплотраси та водопровід гарячої води проходить смає у підвалах, в момент влучання в будинок люди які знаходять в такому підвалі просто будуть живцем ошпарені і залиті під завалами кип'ятком. Таких прикладів з практики за два роки війни є багато проте офіційно таких даних не оприлюднюють.

Медичні працівники в умовах війни фактично мають бути універсальними проте тримаючи курс на євроінтеграцію та вступ до Європейського Союзу всі норми безпеки і режиму роботи медичних працівників мають бути врегульовані державою на законодавчому рівні.

Рябініна О.П.,
провідний фахівець служби помічників
та радників ректора, асистент кафедри публічного управління,
адміністрування та соціальної роботи
Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л. Шупика,

Діловодство та архівна справа

Діловодство та архівна справа в органах державної влади є ключовими аспектами управління документами, які мають велике значення для забезпечення

прозорості, відповідності законодавству та ефективності в роботі державних структур, зокрема можна виділити такі основні аспекти діловодства та архівної справи в органах державної влади:

Реєстрація та обробка документів: органи державної влади здійснюють прийом, реєстрацію, обробку та зберігання документів, які надходять до них від громадян, організацій та інших державних структур.

Ведення електронного документообігу: з впровадженням інформаційних технологій органи державної влади здійснюють перехід до електронного документообігу, що спрощує процеси обробки та забезпечує зручний доступ до документів.

Стандартизація процесів: органи влади повинні дотримуватися стандартів документообігу та архівного зберігання, встановлених законодавством, а також виконувати вимоги щодо зберігання конфіденційної інформації.

Зберігання архівних документів: органи державної влади мають забезпечувати належне зберігання архівних документів, включаючи їх упорядкування, каталогізацію та забезпечення доступу до них.

Доступ до документів: забезпечення доступу до документів для громадськості та інших державних структур з метою забезпечення прозорості та відкритості діяльності органів влади.

Архівні дослідження: деякі органи державної влади можуть вести архівні дослідження для збереження історії держави, а також для аналізу та дослідження архівних документів для розвитку публічної політики та прийняття управлінських рішень.

Правове регулювання: органи державної влади підпорядковані відповідному законодавству, що регулює діловодство та архівну справу, такі як "Про архівну справу" та інші законодавчі акти.

Захист від втрати документів: забезпечення надійного захисту від втрати та пошкодження документів, включаючи заходи з безпеки та резервне копіювання інформації.

Діловодство та архівна справа в органах державної влади є важливими для забезпечення законності, прозорості та ефективності управління державними справами, а тому їхнє належне впорядкування та організація сприяють підвищенню рівня довіри до державних інституцій та ефективному функціонуванню державного апарату.

Також це є важливою складовою управління документами в закладах вищої освіти в Україні. Вони сприяють ефективному зберіганню, організації та доступу до документів, які стосуються навчального процесу, адміністративної діяльності, досліджень та інших аспектів університетського життя. Якщо узагальнити то можна виділити основні аспекти діловодства та архівної справи в закладах вищої освіти в Україні: структура та організація діловодства – в університетах зазвичай існують спеціалізовані відділи діловодства, які відповідають за прийом, реєстрацію, обробку та зберігання документів. Вони розробляють та впроваджують правила щодо обігу документів та ведення реєстрів; стандартизація процесів – університети повинні дотримуватися стандартів документообігу та архівного зберігання, які встановлені відповідним законодавством та рекомендаціями архівних органів; електронне діловодство – з впровадженням інформаційних технологій університети здійснюють перехід до електронного документообігу, що дозволяє спрощувати процеси реєстрації, пошуку та зберігання документів; зберігання архівних документів – університети повинні забезпечувати належне зберігання архівних документів

відповідно до встановлених строків зберігання та вимог щодо зберігання конфіденційної інформації; доступ до документів – забезпечення доступу до документів для співробітників та студентів, а також забезпечення конфіденційності особистих даних; співпраця з архівними установами – університети співпрацюють з місцевими архівними установами для забезпечення відповідного зберігання архівних документів та використання їх для наукових досліджень; правове регулювання – Україна має відповідне законодавство, що регулює діловодство та архівну справу, такі як Закон України "Про архівну справу", який встановлює основні принципи та правила архівної діяльності. Успішне діловодство та архівна справа в університетах сприяють забезпеченню прозорості, ефективності та дотриманню стандартів управління документами, що є важливим для забезпечення якості освітнього процесу та адміністративної діяльності.

Важливість діловодства та архівної справи в будь-якій сфері надзвичайно велика. Діловодство та архівна справа створюють надійну основу для ефективного управління документами та збереження історії подій, що має вирішальне значення для успішного функціонування організацій і суспільства в цілому. Ці процеси забезпечують: організоване зберігання інформації, забезпечення прозорості і відкритості, відповідність законодавству, захист прав та інтересів, підтримка прийняття стратегічних рішень, збереження історичної спадщини.

Узагальнюючи, діловодство та архівна справа є фундаментальними елементами ефективного управління і допомагають забезпечити стабільність, прозорість та розвиток будь-якої сфери діяльності, будь то державна влада, бізнес або громадські організації.

Література:

1. Нова редакція ДСТУ 4163:2020 "Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації". Вимоги до оформлення документів. Методичні рекомендації щодо застосування.
2. Електронний документообіг в Україні. Законодавче регулювання.
3. Закони України «Про інформацію», «Про Національний архівний фонд та архівні установи», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронні довірчі послуги» та ін.;
4. Зміни до Наказу Міністру № 1886/5 щодо порядку організації роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання. Приведення нормативної бази у відповідність з вимогами ЗУ «Про електронні довірчі послуги».
5. Типова інструкція з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну (зі змінами);
6. Постанова КМУ "Про проведення експертизи цінності документів";
7. Правила організації діловодства у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, установах і організаціях (зі змінами);
8. Перелік типових документів, що створюються під час діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів.

**Ралько І.М., здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня освіти,
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»**

Проблеми забезпечення захисту медичної таємниці

Актуальність обумовлена кількома факторами, зокрема: зростаючим значенням приватності в сучасному суспільстві, люди все більше цінують своє право на приватність, і це стосується також інформації про стан їхнього здоров'я; розвитком інформаційних технологій, інформація, яка раніше була недоступною для широкого кола осіб, тепер може бути легко поширена в Інтернеті, що підвищує ризик порушення медичної таємниці; наявністю корупції у сфері охорони здоров'я, яка може призвести до того, що медичні працівники будуть розкривати медичну таємницю в обмін на грошову винагороду або інші пільги.

Дане дослідження полягає в виявленні проблем та розробці шляхів їхнього вирішення. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення законодавства у сфері захисту медичної таємниці, а також для розробки практичних рекомендацій для медичних працівників та інших осіб, які беруть участь у процесі надання медичної допомоги.

Захист медичної таємниці - це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення конфіденційності інформації про стан здоров'я пацієнта [1]. Ці заходи передбачені законодавством і спрямовані на захист прав пацієнта на приватність та особисту недоторканність.

Згідно зі ст. 39-1 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я»: «пацієнт має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні. Забороняється вимагати та надавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування пацієнта» [2].

Основні принципи захисту медичної таємниці:

1. Конфіденційність інформації про стан здоров'я пацієнта. Ця інформація може бути розкрита лише за згодою пацієнта або у випадках, передбачених законом.
2. Недоторканність медичного працівника. Медичний працівник не може бути притягнутий до відповідальності за розкриття медичної таємниці, якщо він діяв у межах своїх професійних обов'язків.

Медичний працівник, який розкрив медичну таємницю без законних підстав, може бути притягнутий до дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності.

Причини порушення захисту медичної таємниці: недостатній рівень правової культури медичних працівників; недосконалість законодавства у сфері захисту медичної таємниці; наявність корупції у сфері охорони здоров'я.

Заходи щодо підвищення ефективності захисту медичної таємниці: посилення правових знань медичних працівників у сфері захисту медичної таємниці; вдосконалення законодавства у сфері захисту медичної таємниці; проведення заходів щодо боротьби з корупцією у сфері охорони здоров'я.

Важливість захисту медичної таємниці є: забезпечення права пацієнта на приватність та особисту недоторканність; захист пацієнта від дискримінації та стигматизації; забезпечення довіри між пацієнтом і медичним працівником.

Наслідки порушення захисту медичної таємниці можуть бути дуже серйозними для пацієнта. Це може призвести до дискримінації, стигматизації, а також до погіршення стану здоров'я пацієнта.

Для підвищення ефективності захисту медичної таємниці необхідно вжити наступних заходів:

- 1.Посилення правових знань медичних працівників у сфері захисту медичної таємниці. Медичні працівники повинні бути обізнані про свої права та обов'язки щодо збереження медичної таємниці.
- 2.Вдосконалення законодавства у сфері захисту медичної таємниці. Законодавство у сфері захисту медичної таємниці має бути максимально чітким і повним, щоб уникнути неоднозначних трактувань.
- 3.Проведення заходів щодо боротьби з корупцією у сфері охорони здоров'я. Корупція є одним з основних чинників, що сприяють порушенню захисту медичної таємниці.

Отже, забезпечення ефективного захисту медичної таємниці є важливим завданням для держави та суспільства. Воно сприятиме захисту прав пацієнта на приватність та особисту недоторканність, а також сприятиме довірі між пацієнтом і медичним працівником. Важливою складовою захисту медичної таємниці є також довіра між пацієнтом і медичним працівником. Пацієнт повинен бути впевнений, що його особиста інформація є в безпеці. Для цього медичні працівники повинні проявляти повагу до приватності пацієнтів і дотримуватися всіх вимог законодавства у сфері захисту медичної таємниці.

Законодавство має передбачити можливість лікаря виступати свідком у суді, а також право відмовитися від дачі свідчень, якщо пацієнт, якого він лікував, не дав йому на це дозволу. Для дотримання лікарської таємниці в листку непрацездатності слід зазначати тільки причину непрацездатності пацієнта, якщо він не дав своєї згоди на розкриття діагнозу.

Література:

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992р. №2657-XII (у редакції від 22.07.2023 р.) / ВВРУ. 2023. № 48. Ст.650.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 20.02.2024).
3. Кримінальний кодекс України від 17.01.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.02.2024).

Савченко О.С.

аспірант кафедри міжнародних відносин
та політичного консалтингу, Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна», м. Київ.

Сучасні засади цифровізації публічного управління

Інформаційні системи є одним із ключових інструментів реалізації повноважень органів державної влади та забезпечення обміну інформацією між ними. Цифровізація державного управління дозволяє знижувати трудовитрати державних службовців, підвищувати зручність та доступність державних послуг для громадян та бізнесу, підвищувати прозорість діяльності державних органів, приймати

управлінські рішення у сфері публічного управління на основі найбільш актуальних та точних даних.

Успішний підхід до цифрової трансформації у публічному управлінні варто вивчати з погляду користувачів, а також масштабної програми автоматизації процесів/модернізації інформаційних технологій. Такий підхід тягне за собою:

- узгодження основної концепції: політичне керівництво визначає розширений порядок денний протягом усього процесу реалізації;
- постановка важливих цілей: як і за будь-якої глобальної переорієнтації, коли фінансові та кадрові ресурси обмежені, раціонально мати узгоджену дорожню карту та найважливіші проекти для реалізації;
- якісне використання: запровадження цифровізації має бути логічним з застосуванням підходу digital first у перепроєктуванні процесів. Метод до впровадження має також оцінювати інноваційні концепції, що вивільняють державні ресурси та дозволяють державі переключитися на критичну частину процесу;
- стимулювання змін: будь-яка глобальна зміна вимагає потужних стимулюючих факторів з погляду цілеспрямованого інвестування нових проектів, ефективної координації та менеджменту ініціатив, постійного нарощування потенціалу та пошуку джерел для управління реформами;
- створення сильної бази. Цей фактор дозволяє легко масштабувати подальшу цифровізацію. Основний елемент повинен ґрунтуватися на правових засадах, відкритості даних, створення платформ ідентифікації та забезпечення того, щоб громадяни могли отримувати доступ до цифрових послуг.

Той факт, що цифровізація є актуальною темою сьогодення системи публічного управління, очевидний. За останні десять років були зроблено величезні інвестиції в державну інформаційну інфраструктуру, яка дуже добре розвивається з точки зору технічної складності.

Головне завдання цифрової трансформації публічного управління полягає у підвищенні якості виконання державних функцій, що має виявитися у зростанні як результативності публічного управління, так і якості державних послуг. Покращення ефективності, у свою чергу, призведе до прискореного економічного зростання країни.

Успіх цифрової трансформації публічного управління залежить насамперед від якісного вирішення основних управлінських завдань: визначення стратегічних пріоритетів; залучення ресурсів та інструментів, необхідних для реалізації трансформації; моніторингу та оцінки результатів.

На підставі аналізу наукової літератури [1; 2; 3] можна стверджувати, що цифровізація публічного управління несе чимало переваг, серед яких є важливим виділити такі основні аспекти.

1. Впровадження нових технологій дозволить зменшити кількість державних службовців, і це означає скорочення статті витрат на утримання системи публічного управління.

2. Значно знизиться навантаження на органи державної влади, що в свою чергу, мінімізує корупційні фактори, оскільки багато процесів стануть повністю автоматизовані і не буде потрібна в такому обсязі паперова тяганина.

3. Покращення ефективності та швидкості надання адміністративних послуг населенню.

4. Зробить доступні для населення всі державні послуги, які надають органи державної влади.

5. Оптимізує діяльність контрольно-наглядових структур, у тому числі за

рахунок суттєвого розширення застосування ризик-орієнтованого підходу в державному контролі (нагляд), який повинен пронизувати всю систему контролю (нагляду), а не лише впливати на частоту проведення планових перевірок.

Таким чином, цифрова трансформація публічного управління передбачає якісне підвищення ефективності та відкритості роботи органів державної влади на базі глибокої цифровізації операцій, цілеспрямованої зміни службових процесів у бік цифрової економіки, інформаційного суспільства та розвитку людського капіталу. Даний вид трансформації охоплює організаційні, технологічні, нормативно-правові та кадрові процеси.

Застосування інформаційних технологій, цифрових сервісів та продуктів, що використовуються в державному секторі, свідчить про те, що трансформація здатна підвищити ефективність органів державної влади.

Література:

1. Лопушинський І. П. «Цифровізація» як основа державного управління на шляху трансформації та реформування українського суспільства. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/20.pdf

2. Макарова І., Пігарєв Ю., Сметаніна Л. Цифровізація публічного управління на регіональному та міському рівнях. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 2(83). С. 86-91. URL: <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/237255>

3. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv>

Садовський О. О.

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи
Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика

Публічне управління системою надання спеціалізованої допомоги пацієнтам при інсультах

За останнє десятиліття в лікуванні інсульту досягнуто значних успіхів. Це пов'язано з розробкою нової стратегії лікування гострих порушень мозкового кровообігу, насамперед завдяки активним діям лікарів у перші години після появи симптомів (зокрема концепції «мозок – час»), впровадження сучасних методів лікування та активна кампанія з поширення знань про інсульти. Позитивних результатів можна досягти лише за умови впровадження систематичних, послідовних заходів на догоспітальному етапі, своєчасної та якісної діагностики, стабілізації стану та своєчасного початку лікувальних, а при необхідності хірургічних заходів, ранньої активної реабілітації та вторинної профілактики хвороби. Алгоритм дій, затверджений на законодавчому рівні протоколом надання допомоги при інсульті, але в системі надання спеціалізованої нейрохірургічної допомоги пацієнтам з інсультом є ряд проблем, які потребують більш детального вивчення.

Інсульт є однією з найважчих форм цереброваскулярних захворювань. За даними Всесвітньої організації боротьби з інсультом, щороку майже у 14 мільйонів людей у всьому світі діагностують інсульт. Інсульт займає друге місце серед причин смертності в Україні та залишається основною причиною інвалідності населення. Щорічно близько 10 тисяч пацієнтів стають інвалідами внаслідок інсульту. Тільки 15-20% пацієнтів з інсультом повністю одужують.

Наказом Міністерства охорони здоров'я №602 від 03.08.2012 року «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при ішемічному інсульті» затверджено уніфіковані клінічні протоколи медичної допомоги, розроблені на основі адаптованих клінічних настанов.

Відповідно до Наказу забезпечення перегляду та оновлення уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги при інсульті покладено на Департамент реформ та розвитку медичної допомоги.

До повноважень Міністра охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, начальників управлінь (головних управлінь) охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, керівників закладів охорони здоров'я, що відносяться до сфери управління МОЗ України належить розробка в закладах охорони здоров'я локальних протоколів медичної допомоги (клінічних маршрутів пацієнтів) на основі Уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги «Ішемічний інсульт (екстрена, первинна, вторинна (спеціалізована) медична допомога та медична реабілітація)» та «Системний тромболізис при ішемічному інсульті (екстрена, вторинна (спеціалізована) медична допомога)» відповідно до Уніфікованої методики з розробки клінічних настанов, медичних стандартів, уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги, локальних протоколів медичної допомоги (клінічних маршрутів пацієнтів) на засадах доказової медицини, затвердженої наказами Міністерства охорони здоров'я України та Національної академії медичних наук України від 19.02.2009 № 102/18 та від 03.11.2009 № 798/75. Крім того на вищезазначені органи публічного управління покладені повноваження впровадження та моніторинг дотримання в закладах охорони здоров'я локальних протоколів медичної допомоги (клінічних маршрутів пацієнта) при наданні медичної допомоги пацієнтам.

Забезпечення внесення медико-технологічних документів до галузевого реєстру медико-технологічних документів покладається на ДП «Державний експертний центр МОЗ України» [1].

При надходженні пацієнта з підозрою на інсульт медичному персоналу необхідно в стислі терміни вирішити, яка діагностична процедура буде доцільною, щоб встановити тип і локалізацію інсульту, що визначить подальшу тактику лікування. Однією з найважливіших умов ефективної терапії інсульту є наявність і своєчасне залучення нейрохірурга (інтервенційного радіолога) для проведення ефективних інвазивних процедур. Сучасні стандарти надання хірургічної допомоги хворим слід розглядати окремо для кожного виду інсульту, пам'ятаючи про необхідність прийняття індивідуальних рішень у конкретній ситуації.

Інсульт (від лат. Invallio «стрибок, стрибок»; також удар) — гостре порушення мозкового кровообігу (ГПМК), що викликає ураження тканин головного мозку та порушення його функцій. До інсультів належать інфаркт мозку (ішемічний інсульт), крововилив у мозок (геморагічний інсульт), субарахноїдальний крововилив (САК), які мають етіопатогенетичні та клінічні відмінності [2].

За характером перебігу інсульту поділяють на геморагічні та ішемічні. За даними міжнародних досліджень, співвідношення ішемічних і геморагічних інсультів становить у середньому 4:1-5:1 (80-85% і 15-20% відповідно).

Ішемічний інсульт або інфаркт мозку розвивається при закупорці магістральних судин шиї або головного мозку тромбом, емболом (емболія) або при недостатньому кровотоку внаслідок звуження судини атеросклеротичним процесом або спазмом. Ішемічні інсульти виникають із значною крововтратою, зниженням або підвищенням артеріального тиску, зниженням серцевої діяльності. Якщо постачання

мозку поживними речовинами і киснем зменшується або припиняється, це призводить до розм'якшення тканин мозку (інфаркт мозку). Ішемічний інсульт характеризується порушенням рухів (включаючи частковий параліч), мови, чутливості на тлі втрати свідомості.

Ішемічний інсульт найчастіше виникає у пацієнтів старше 60 років, які мають в анамнезі інфаркт міокарда, набутий ревматичний порок серця, аритмії та порушення провідності, цукровий діабет. Основну роль у розвитку ішемічного інсульту відіграють порушення реологічних властивостей крові та патологія магістральних артерій. Характерний розвиток хвороби вночі без непритомності.

Ішемічний інсульт поділяють на атеротромботичний, кардіоемболічний, гемодинамічний, лакунарний і інсульт за типом гемореологічної мікроокклюзії (див. табл.1).

Таблиця 1

Характеристика видів ішемічного інсульту

Види	Характеристика
Атеротромботичний інсульт	- виникає на тлі атеросклерозу церебральних артерій великого калібру або середнього; - атеросклеротична бляшка звужує просвіт судини і сприяє тромбоутворенню; - можлива артеріо-артеріальна емболія; - розвивається ступенеподібно з наростанням симптоматики впродовж декількох годин або діб.
Кардіоемболічний інсульт	- виникає при повній або частковій закупорці емболом артерії мозку; - супроводжуються утворенням в порожнинах серця пристінкових тромбів; - найбільш виражений неврологічний дефіцит; - локалізується у зоні кровопостачання середньої мозкової артерії.
Гемодинамічний інсульт	- обумовлений гемодинамічними факторами — зниженням артеріального тиску або падінням хвилинного об'єму серця; - локалізація зазвичай в зоні суміжного кровопостачання; - виникають на тлі патології екстра- та/або інтракраніальних артерій.
Лакунарний інсульт	- обумовлений ураженням невеликих перфоруючих артерій; - виникає на тлі підвищеного артеріального тиску; - локалізується в підкіркових структурах; - відзначається характерна осередкова симптоматика.
Інсульт за типом гемореологічної мікроокклюзії	- виникає на тлі відсутності будь-якого судинного або гематологічного захворювання; - бідна неврологічна симптоматика у поєднанні зі значними гемореологічними порушеннями.

Розроблено автором за: [2]

Геморагічний інсульт виникає в результаті крововиливу в мозок. Кров, що потрапила в мозок, руйнує і частково здавлює нервову тканину, викликає набряк головного мозку, при якому спостерігається зміщення структур головного мозку і здавлення стовбура мозку. Геморагічний інсульт характеризується гострим розвитком, втратою свідомості, порушенням дихання і серцевої діяльності.

Розрізняють 2 види геморагічного інсульту: внутрішньомозковий крововилив і субарахноїдальний крововилив.

Швидка діагностика симптомів інсульту на догоспітальному етапі скорочує час діагностики та транспортування пацієнта до спеціалізованих закладів охорони

здоров'я, до складу яких входять сучасні інсультні палати. Перед початком лікування обов'язкове проведення нейровізуалізаційних методів: мультиспіральної комп'ютерної томографії головного мозку, ангіографії судин ший та головного мозку (даний метод дозволяє виявити церебральний тромбоз, судинні аномалії (аневризми, вади розвитку, розшарування) та/або МРТ мозку.

Раннє звернення хворого з гострим інсультом підвищує ймовірність швидкого одужання. Раннє лікування пацієнтів з гострим інсультом знижує ймовірність смерті та інвалідності чоловіків і жінок будь-якого віку до 30%. Лікування в інсультному відділенні характеризується злагодженим міждисциплінарним командним підходом, що забезпечує попередження ускладнень і рецидивів інсульту, прискорює ранню мобілізацію та реабілітацію пацієнтів.

Література:

1. Наказ Міністерства охорони здоров'я №602 від 03.08.2012 року «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при ішемічному інсульті» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0602282-12>

2. Інсульт: різновиди, фактори ризику, фізична реабілітація / Мицкан Б. [та ін.] // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки; [редкол.: А. В. Цьось та ін.]. Луцьк, 2012. № 3(19). С. 295-302.

Сичов В.А.,

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи
Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика

Публічне управління економічного розвитку

Публічне регулювання економічного розвитку – це діяльність держави щодо підтримання відтворювальної стабільності та забезпечення умов для економічного розвитку, тобто це одна з основних форм участі держави в економіці, що впливає на розподіл ресурсів і доходів, темпи економічного розвитку та добробут населення країни.

Для здійснення ефективної ринкової трансформації та відтворення національної економіки необхідно розробити відповідні основи публічного регулювання економіки України, що ґрунтуватимуться на підвищенні відповідальності за державні рішення з урахуванням закономірностей розвитку економіки України у контексті реагування на зміни в мінливому середовищі.

Без активних регуляторних заходів з боку держави неможливо забезпечити стабільність і розвиток економіки в цілому, особливо в часи, коли ефективність саморегулювання ринку є значно низькою. Метою цих заходів є підтримка стабільної економічної ситуації, компенсація втрат від настання ризиків, коливань та інших негативних явищ, особливо в кризових ситуаціях, і вжиття відповідних заходів для їх безперебійного функціонування. Виходячи із реалій сьогодення, доцільно відзначити, що ефективне регулювання економічних процесів у нашій державі потребує розробки та впровадження чітких, послідовних та прозорих механізмів, тобто ряду ефективних форм, методів і засобів впливу. Ці механізми потребують своєчасного та відповідного вдосконалення та коригування відповідно до поточної реальності. Це особливо актуально сьогодні, коли Україна перебуває під тиском повномасштабної російсько-української війни. Але попри складну ситуацію та випробування, економіка України

має нормально функціонувати, а одним із найважливіших завдань є повинно бути ефективне вдосконалення інструментів публічного регулювання розвитку економіки. Тому в сучасних умовах воєнного часу дієвий механізм публічного регулювання економіки, у тому числі комплексні ефективні програми, може забезпечити злагоджене функціонування національної економіки.

Відповідно до цих засад головною метою публічного регулювання економіки має бути створення належних умов для сталого економічного розвитку, сприяння підвищенню життєвого рівня та якості життя населення. Відповідно до викладених основних завдань регулювання національної економіки потрібно забезпечити планове економічне зростання та розвиток, сприяти досягненню продуктивного використання трудових ресурсів, створити прозорий і справедливий перерозподіл доходів тощо.

Таким чином, слід відзначити, що публічне регулювання економічних процесів спрямоване на подолання проблем і створення максимально сприятливих умов для функціонування всіх ланок ринкових відносин, завдяки чому досягається економічний розвиток і зростання та загальна конкурентоспроможність країни. Для досягнення цих цілей органи публічної влади повинні розробляти та впроваджувати відповідні інструменти.

Звертаючи увагу на практичний аспект проблеми, потрібно відзначити, що сьогодні органи публічної влади результативно працюють над збереженням ключових функцій країни в умовах війни, завдяки чому досягнуто певного рівня економічної стабільності. Проте подальший економічний розвиток України та прогнози економічного розвитку визначатимуться перебігом та інтенсивністю російсько-української війни.

Варто зазначити й те, що з початку повномасштабного вторгнення російського ворога в Україну Кабінет Міністрів України вжив різноманітних заходів, включаючи правові, адміністративні та економічні, щоб забезпечити всебічну підтримку економіки в умовах воєнного стану.

Поряд з тим, 9 серпня 2023 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України» від 09.08.2023 № 3295-IX [4], який покликаний розпочати реформу конкурентного законодавства та зблизити відповідне законодавство України та діяльність Антимонопольного комітету до стандартів Європейського Союзу. Цим документом передбачено підвищити ефективність системи розвитку і захисту економічної конкуренції, удосконалити національну політику у сфері захисту економічної конкуренції та посилити інституційну спроможність Антимонопольного комітету [4].

Щодо головного інструмента регулювання економічного розвитку України, то особливу роль у такому процесі відіграє бюджет. Так, враховуючи реалії сьогодення, у проєкті державного бюджету на 2024 рік на програми прямої підтримки української економіки передбачили понад 41 млрд грн. У нинішній ситуації українська економіка має великий потенціал розвитку. Окрім того, за прогнозами Кабінету Міністрів України – витрати на оборону у 2024 році майже повністю покриватимуться за рахунок податків і зборів. Ці очікування ґрунтуються на макроекономічному прогнозі уряду щодо економічного розвитку та зростання ВВП України на 5% у 2024 році. Очікується також, що експорт зросте на 7,5%, а імпорт скоротиться на 5,5% [5].

Важливим інструментом публічного регулювання економічного розвитку є безпосередньо забезпечення розвитку українського машинобудування. Так, Кабінет Міністрів України розробляє та впроваджує ефективні інструменти регулювання цієї

сфери, оскільки машинобудівна галузь виробляє продукцію з високою доданою вартістю. Сьогодні розробляються різні програми підтримки машинобудівного сектора для забезпечення доступним обладнанням інших суб'єктів ринку [6].

Загалом програми та плани економічного розвитку спрямовані на швидку та ефективну трансформацію економічної моделі України від сировинної до виробництва високоякісної продукції. Це не лише сприятиме економічному розвитку країни, а й підвищить конкурентоспроможність України на світовому ринку.

Потужним інструментом публічного регулювання економічного розвитку є Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України», яка з 2019 року працює з метою підвищення конкурентоспроможності українського малого та середнього бізнесу на українському та міжнародному ринках, сприяння створенню спрощеного та прозорого бізнес-середовища та надання можливостей участі у міжнародній торгівлі українським компаніям. Після повномасштабного вторгнення російського ворога в Україну, ця програма зосередила свої зусилля на підтримці економічної стабільності України та відбудові постраждалої від вторгнення української економіки [7].

Варто відзначити й те, що повномасштабна російсько-українська війна призвела до різкого скорочення споживання на внутрішньому ринку, з огляду на що змінилася структура споживчого ринку. Збільшення експорту є ключем до економічного відновлення та розвитку. Просування експортного альянсу зміцнить потенціал українських компаній і спонукає їх до об'єднання заради спільної мети – завоювання нових ринків. Попри складні часи, підприємці продовжують працювати та розвиватися, підтримуючи економіку країни. Пріоритетні сектори для грантової підтримки, передбачені Програмою USAID «Конкурентоспроможна економіка України», включають інформаційні технології, машинобудування, виробництво, творчі індустрії та послуги. Проте Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» відкрита для заявок з інших секторів, які відповідають критеріям відбору. Збільшення вітчизняної переробки та підтримка компаній, які експортують готову продукцію, є одним із пріоритетів діяльності Кабінету Міністрів України. В умовах блокування українського експорту та зниження попиту на внутрішньому ринку програма створення та підтримки діяльності об'єднань підприємств у експортні альянси допоможе нашій їм домінувати на зовнішніх ринках. У результаті зростання внутрішнього виробництва спостерігатиметься подальше відновлення української економіки. Також слід зазначити, що Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» активно працює над розвитком експортних можливостей для українських компаній. Одним із інструментів є субсидії, які заохочують альянси між компаніями зі спільною метою підготовки до виходу на зовнішні ринки. Підтримка програми передбачає, зокрема, участь у торгових місіях та великих міжнародних виставках, які дають змогу налагоджувати контакти з потенційними партнерами та іноземними покупцями та просувати українські товари та послуги за кордоном [8].

Окрім того, Кабінет Міністрів України розробив ряд заходів, які допоможуть бізнесу перейти від продажу сировини до її переробки. Одним із найважливіших кроків є створення матеріальних стимулів. Для цього запроваджено програму грантів на переробку, яка дозволяє підприємствам отримати підтримку від держави у розмірі до 8 млн грн. Якщо компанія працює в регіоні, де немає бойових дій, підприємець інвестує 50% вартості проєкту з власних коштів, решта 50% інвестує держава. У де окупованих регіонах програма пропонує інші тарифи. Тобто 80% інвестицій клієнта і 20% інвестицій власника бізнесу. Основи таких заходів регламентуються положеннями Постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку

надання грантів на створення або розвиток переробних підприємств» від 28.07.2023 № 780 [9].

З початку повномасштабної російсько-української війни дієвим інструментом підтримки бізнесу є програма «Доступні кредити 5-7-9%», адаптована Кабінетом Міністрів України до нових реалій. Доцільно відзначити, що 15 вересня 2023 року Кабінет Міністрів України суттєво вдосконалив механізм державної підтримки бізнесу за програмою «Доступні кредити 5-7-9%». Такі зміни сприятимуть розвитку вітчизняного виробництва шляхом збільшення підтримки переробних та енергоефективних проєктів по всій Україні, посилення діяльності на деокупованих територіях та запровадження механізмів державної підтримки в рамках факторингових договорів. Основою запропонованих змін є відновлення та розвиток економіки України. У програмі перш за все сконцентровано увагу на підтримці бізнесу, який працює на деокупованих територіях, які найбільше постраждали від початку війни та потребують найбільшої уваги з боку держави. По-друге, сектори та галузі з найбільшим економічним впливом і високою доданою вартістю повинні перетворитися на рушійну силу економічного зростання. Таким чином, з допомогою програми державне фінансування відкрите для всіх переробних підприємств і компаній, які працюють у сфері енергоефективності.

17 жовтня 2023 року Європейський парламент підтримав пропозицію про створення Українського Фонду (Ukraine Facility) обсягом 50 млрд євро для підтримки України в період 2024-2027 років. Рішення тепер має пройти тристороннє обговорення між Європейським парламентом, Радою Європейського Союзу та Європейською комісією, перш ніж буде передано на розгляд парламентам країн-членів ЄС.

Зазначається, що програма Ukraine Facility покликана закласти основу для швидкого відновлення та розвитку української економіки. Невід'ємною частиною цієї програми буде План України, для підготовки якого створено міжвідомчу робочу групу, який включатиме програму пріоритетних реформ і важливі кроки для забезпечення економічного розвитку, реконструкції та модернізації, а також вступу України до ЄС.

Попередньо слід відзначити, що Європейський парламент підтримав план Європейської комісії створити Ukraine Facility вартістю 50 млрд євро. Очікується, що робота над самим планом щодо України буде завершена найближчим часом і передана на розгляд Європейській комісії. Програмою Ukraine Facility передбачається, що більшість коштів (75%) будуть залучені в державний бюджет для забезпечення макрофінансової стабільності. Другий компонент програми (16%) спрямований на створення спеціальних інвестиційних механізмів для покриття ризиків у пріоритетних секторах, які також визначені Ukraine Facility, що допоможе залучити інвестиції на суму понад 30 млрд євро [11].

Література:

1. Каличева Н. Є., Чорнобровка І. В. Обґрунтування підходів щодо державного регулювання економічних систем. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2022. №76-77. С. 12-17.
2. Дикань В. Л., Толстова А. В. Механізм державного регулювання відтворення та розвитку економіки України в ринкових умовах. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2022. № 76-77. С. 5-12.
3. Олешко А. А., Будякова О. Ю., Квас В. О. Регулююча роль держави у відновленні національної економіки. Економіка та держава. 2022. № 8. С. 15-18.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету

України: Закон України від 09.08.2023 № 3295-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/s%D0%86%D0%A5#Text>

5. Допомога бізнесу на понад 41 млрд грн. Міністерка економіки Юлія Свириденко про шість основних економічних програм у проєкті держбюджету-2024. Forbes. 2023. URL: <https://forbes.ua/money/dopomoga-biznesu-na-ponad-41-mlrd-griven-minishbyudzhetu-2024-26092023-16256>

6. Уряд планує поновити програму компенсацій аграріям за придбану техніку вітчизняного виробництва. Укрінформ. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3763739-urad-planue-ponova-pridbanu-tehniku-vitciznanogo-virobnictva.html>

7. Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» виділить 36 млн грн на підтримку українського бізнесу. Дія. Бізнес. 2022. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/grantka-ukraini-vidilit-36-mln-grn-na-pidtrimku-ukrainskogo-biznesu>

8. Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» надасть гранти на підтримку експортних альянсів на загальну суму \$ 1,5 млн. Урядовий портал. 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/prohrama-usaidksportnykh-aliansiv-na-zahalnu-sumu-15-mln>

9. Про внесення змін до Порядку надання грантів на створення або розвиток переробних підприємств: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2023 № 780. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/780-2023-%D0%BF#Text>

10. Відновлення економіки на деокупованих територіях та підтримка вітчизняного виробника: Уряд удосконалив умови підтримки бізнесу за програмою «5-7-9». Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://me.gov.ua/News/Detae60882&title=VidnovlenniaEkonomiki>

11. Європарламент підтримав створення програми Ukraine Facility на 50 млрд євро протягом 2024-2027 років. Урядовий портал. 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yevroparlament-pidtrymav-stvorennia-prohramy-ukraine-facility-na-50-mlrd-ievro-protiahom-2024-2027-rokiv>

Соловей С.В.,

аспірантка кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи
Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Основні понятійно-категоріальні положення щодо медичного страхування

Сьогодні в Україні, як і в інших державах, традиційною системою медичного обслуговування населення є національна система охорона здоров'я, при якій витрати на медичне обслуговування покриває держава. В нашій державі давно існує проблема підвищення рівня охорони здоров'я населення, що зумовлює пошук нових джерел збільшення бюджетних ресурсів. Одним з таких джерел є медичне страхування, мета якого полягає у збереженні життя та здоров'я населення. В умовах ринкових відносин медичне страхування є найважливішою складовою системи охорони здоров'я, спрямованою на повне усунення або пом'якшення наслідків низки несподіваних ситуацій, що виникають у житті людини та негативно впливають на її здоров'я. Наразі попит на медичне страхування в Україні низький, і воно не є легкодоступним для широкої громадськості. Тому на сучасному етапі важливо якомога комплексніше визначити сутність та розвиток медичного страхування, що сприятиме розширенню кола користувачів послуг медичного страхування, збільшенню попиту та ефективному розвитку цього ринку.

Важливим стратегічним напрямком економічних і соціальних змін є реформування національної системи охорони здоров'я, ефективність якого сприятиме стабілізації суспільно-політичної ситуації в Україні. У цьому контексті збереження та

зміцнення здоров'я населення на основі підвищення доступності та якості медичних послуг стане пріоритетом національної політики найближчим часом.

Сучасна національна система охорони здоров'я характеризується низькими витратами через обмеженість бюджету, необґрунтованим та нерівномірним використанням фінансових ресурсів, незавершеністю організаційної структури та інфраструктури, відсутністю належного рівня медичної допомоги та контролю якості тощо. Таку систему необхідно реформувати шляхом запровадження в Україні обов'язкової форми медичного страхування як альтернативного джерела фінансування сфери охорони здоров'я.

Таким чином, медичне страхування може стати додатковим джерелом фінансування сфери охорони здоров'я. З огляду на такі аспекти у ході дослідження розглянемо основні понятійно-категоріальні положення визначень «страхування», «медичне страхування», «обов'язкове медичне страхування».

У Законі України «Про страхування» від 18.11.2021 № 1909-IX [1], поняття «страхування» трактується як «правовідносини щодо захисту страхових інтересів фізичних та юридичних осіб (страховий захист) при страхуванні ризиків, пов'язаних з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням, з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі, у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування, за рахунок коштів фондів, що формуються шляхом сплати страхувальниками страхових премій (платежів, внесків), доходів від розміщення коштів таких фондів та інших доходів страховика, отриманих згідно із законодавством». Таке ж визначення поняття «страхування» зазначено у Господарському кодексі України від 16.01.2003 № 436-IV [2].

Аналізуючи законодавчі документи, слід зауважити, що термін «медичне страхування» законодавчо не визначений. У сучасних формах охорони здоров'я медичне страхування виникло відносно недавно як модель державного соціального забезпечення громадян.

Медичне страхування є важливою частиною соціальної інфраструктури всіх розвинених країн і вважається альтернативною моделлю організації охорони здоров'я. Це дозволяє більш раціонально використовувати ресурси охорони здоров'я і водночас підвищує якість цих послуг та рівень обслуговування населення. Основними учасниками є страхові компанії, страхувальники (фізичні особи та компанії), страхові брокери, компанії та медичні установи, що надають відповідні послуги.

Економічна необхідність медичного страхування визначається необхідністю фінансування медицини як сфери соціальних послуг. Значення медичного страхування в системі соціального захисту населення полягає в забезпеченні та відновленні здоров'я та працездатності членів суспільства. Це доповнює гарантії, які надаються в рамках державного регулювання, до максимально можливого в сучасних умовах рівня. Відповідно до Закону України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР [3], основними формами медичного страхування є обов'язкове та добровільне медичне страхування.

У Законі України «Про страхування» від 18.11.2021 № 1909-IX [1] створено абсолютно нову класифікацію страхування. Відповідно до цього закону всі види страхування поділяються на класи. Всього існує 23 класи страхування, де 5 класів характеризують страхування життя, а 18 класів – інші види страхування. Тому згідно з новим законом повністю скасовується поділ медичного страхування на обов'язкове та добровільне, проте структура медичного страхування, на нашу думку, виглядає

так: клас 1 - страхування від нещасного випадку (зокрема у випадку виробничої травми та професійного захворювання); клас 2 – страхування на випадок хвороби (зокрема медичне страхування); клас 18 – страхування витрат, пов'язаних з наданням допомоги (асистанс) особам, які потрапили у скрутне становище під час здійснення подорожі; клас 22 – безперервне страхування здоров'я.

Ці види медичного страхування за новим законом працюють у поєднанні з видами страхування за старим законом. Страхування від нещасних випадків, зокрема страхування компенсацій працівникам і страхування від професійних захворювань, замінить страхування медичних витрат, довгострокове медичне страхування та медичне страхування. Страхування на випадок хвороби також замінить медичне страхування та довгострокове медичне страхування. Страхування витрат у зв'язку з асистансом (підтримкою) для людей, які опинилися у важкій ситуації під час подорожі, замінює таке страхування, як страхування від фінансових ризиків та страхування від медичних витрат.

Щодо трактування поняття «медичне страхування» серед науковців, то також не існує єдиного вектора сутності цього терміну. Сьогодні в науково-практичній літературі існують різні підходи до трактування поняття «медичне страхування». При чому цей термін розглядався з різних точок зору та різних галузей науки залежно від мети дослідження. По суті, медичне страхування належить до комплексної категорії і явища залежно від його характеру і прояву. Зовні це виглядає як рух грошей, що відбувається під впливом цивільно-правових договірних відносин або зобов'язальних відносин під впливом законів держави.

Так, медичне страхування – вид особистого страхування, що укладається на випадок втрати здоров'я особи та покриває медичну допомогу за рахунок накопичених коштів і фінансування профілактичних медичних заходів у разі захворювання. Третяк Д. трактує «медичне страхування» як це механізм координації та раціоналізації використання фінансових ресурсів страхового фонду для фінансування лікувального процесу шляхом визначення груп ризику та організації оздоровчо-реабілітаційного лікування великої кількості осіб. Ефективність медичного страхування зменшує фінансові втрати через некомпетентність оператора та покращує якість медичного обслуговування [4, с. 47].

Однак Новосад Я. стверджує, що медичне страхування забезпечує захист у разі втрати здоров'я з будь-якої причини. Це забезпечує більшу доступність, якість і повне задоволення різноманітних потреб населення в наданні медичних послуг і є більш ефективним порівняно з державним фінансуванням системи охорони здоров'я. Мета медичного страхування полягає у забезпеченні громадян медичною допомогою за рахунок накопичених коштів та фінансування профілактичних заходів. Іншими словами, медичне страхування – це страхування від втрати здоров'я з будь-якої причини, наприклад, хвороби або нещасного випадку. Суть такого страхування полягає в наступному: сплативши одноразовий страховий внесок, який значно нижчий за вартість усіх медичних послуг, громадяни отримують можливість отримати комплекс медичних послуг від кваліфікованих спеціалістів у клініках з платним обслуговуванням. Процедура страхування є безплатною на термін, обумовлений договором страхування [5, с. 60-61].

У медичному страхуванні нещасним випадком є звернення застрахованої особи до медичного закладу за консультацією та профілактикою у разі гострого захворювання, загострення хронічного захворювання, травми чи іншого нещасного випадку під час дії відповідного договору або по іншу допомогу, необхідну для

надання медичних послуг у межах переліку, зазначеного в договорі страхування [6, с. 67].

Література:

1. Прострахування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Третяк Д. Д. Сутність та соціально-економічне значення медичного страхування. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 12. С. 43-47.
5. Новосад Я. С. Сутність, принципи та правові основи медичного страхування в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2014. № 7(5). С. 60-63.
6. Тлуста Г. Медичне страхування в реформуванні системи охорони здоров'я України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2014. № 3(156). С. 65-70.

Ліна Стороженко

к.філос.н., доцент,

докторант кафедри публічного управління та адміністрування,
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій

Нетократичні механізми публічного управління як складова реалізації ефективної державної політики в інформаційному суспільстві

Нетократія (з англ. *netocracy*) – це нова форма управління суспільством, основною цінністю якої є не матеріальна складова, а інформація. У свою чергу, повноцінний доступ до достовірної інформації та маніпуляції з нею забезпечують владу над рештою учасників суспільства [1].

Останнім часом дослідники інформаційного суспільства, соціальної комунікації, публічного управління дедалі частіше акцентують увагу на перспективах нетократії як «влади мереж», коли важливі рішення (державного/недержавного характеру) приймаються в середині закритих груп. І якщо управління розуміти як процес цілеспрямованого чи довільного впливу суб'єкта на об'єкт з метою досягнення кінцевої мети за допомогою інформації, то термін нетократія цілком відповідає такій дефініції. Відтак набувають актуальності нетократичні механізми, за допомогою яких формуватиметься публічне управління в інформаційному суспільстві, серед яких до ключових можна зарахувати:

❧ *електронне управління*: використання інформаційно-комунікаційних технологій з метою покращення комунікації між владою та громадськістю, а також для забезпечення участі громадськості в управлінських процесах;

❧ *децентралізовані мережі*: створення мережевих структур, де рішення приймаються на різних рівнях та залежать від взаємодії між різними «учасниками» комунікації;

❧ *системи електронного голосування*: використання електронних систем голосування для здійснення суспільного контролю та залучення громадськості до прийняття управлінських рішень;

Є відкриті дані та доступ до інформації: забезпечення відкритості та доступності інформації для громадськості, що дозволяє зробити процеси управління більш прозорими та відкритими;

Є громадські консультації та обговорення: залучення громадськості до процесу прийняття рішень через публічні обговорення, громадські слухання, онлайн-консультації тощо;

Є спільні ініціативи та партнерство: співпраця між урядовими органами, громадськими організаціями, приватним сектором та іншими зацікавленими сторонами для спільного вирішення проблем та досягнення цілей;

Є механізми зворотного зв'язку та оцінки результатів: забезпечення можливості для громадськості надавати зворотний зв'язок щодо рішень, а також оцінювати їхню ефективність та вплив;

Є спільне прийняття рішень: механізми, які забезпечують спільне прийняття рішень між різними зацікавленими сторонами (консенсусні процеси, спільні комітети та ін.);

Є механізми саморегулювання: створення систем саморегулювання в певних галузях, де самі учасники встановлюють стандарти та правила для забезпечення якості та етичності;

Є експертні панелі та ради: формування рад або панелей з експертів у певних галузях, які надають рекомендації чи приймають рішення з урахуванням найкращих наукових доказів та експертної думки;

Є регулятивний контроль та нагляд: створення незалежних органів або комісій для здійснення контролю та нагляду за процесами публічного управління та запобігання корупції;

Є конкурси та грантові програми: розробка конкурсних програм, де проекти оцінюються на конкурсній основі згідно з їхнім потенціалом та ефективністю;

Є краудсорсинг і краудфандинг: залучення громадськості до спільного збирання ресурсів або ідей для розв'язання конкретних проблем чи реалізації проектів;

Є системи оцінки ризиків та управління кризами: використання аналізу ризиків для ідентифікації потенційних загроз і вчасного реагування на них, що дозволяє зменшити ймовірність виникнення кризових ситуацій та їхніх наслідків у публічному управлінні;

Є підвищення компетенцій, освіта: заходи з підвищення обізнаності громадськості щодо питань публічного управління та їхнього впливу на суспільне життя, що дозволяє активніше брати участь у прийнятті ефективних управлінських рішень;

Є аналіз відкритих даних: використання аналітики та обробки великого обсягу даних для здійснення об'єктивного аналізу ситуації та прийняття рішень на основі об'єктивності;

Є партисипативне бюджетування: залучення громадськості до процесу складання бюджету шляхом збору суспільних ідей, пропозицій та пріоритетів та їхнього врахування при прийнятті рішень щодо алокації бюджетних ресурсів;

Є відкриті інновації: залучення громадськості та приватного сектору до спільної розробки та впровадження інноваційних рішень у сфері публічного управління;

з відповідальності та публічний облік: забезпечення відкритості та відповідальності у діяльності органів публічного управління через публікацію інформації про їхню діяльність та результативність тощо.

Усі зазначені механізми, звичайно, не є вичерпними та сталими – можемо додавати нові ідеї та адаптувати їх до конкретних потреб і контексту управлінської діяльності. Однак всі вони мають бути спрямовані на створення більш відкритого, прозорого та ефективного публічного управління в інформаційному суспільстві, що враховує інтереси та думки громадськості для досягнення спільних цілей і вирішення важливих суспільних проблем.

Ключовою частиною нетократичного публічного управління є постійне вдосконалення та адаптація до змін в інформаційному суспільстві. Чим більше різноманітних механізмів використовується, тим більша можливість для ефективного вирішення проблем та забезпечення легітимності й підтримки громадськістю публічно-управлінських рішень.

Література:

1. Bard A., Soderqvist J. Netocracy: The New Power Elite and Life after Capitalism. New Jersey : Pearson FT Press, 2002. 288 p.

Сокол Анастасія
студентка III курсу, гр. 139,
спеціальність 081 «Право»
Пенітенціарної академії України

Проблеми декриміналізації: аналіз наслідків легалізації певних видів злочинів

Сучасне суспільство зазнає значних змін у своїх цінностях та уявленнях про правопорядок. Питання легалізації певних видів злочинності стає актуальним у контексті зміни у підходах до індивідуальних свобод та прав людини.

Зміни в законодавстві однієї країни можуть впливати на інші. Аналіз міжнародного досвіду є важливим для розуміння можливих наслідків та розроблення належних стратегій управління ризиками.

З розвитком технологій з'являються нові види злочинів, які можуть вимагати перегляду законодавства. Питання декриміналізації та легалізації відповідних дій може виникнути в контексті технологічних викликів.

Розгляд питань економічних витрат та вигод при легалізації деяких видів злочинності є актуальним в контексті фінансової стійкості та оптимізації витрат на правопорядок.

Легалізація певних видів дій може впливати на рівень злочинності та загрозу для громадської безпеки. Аналіз цих впливів є важливим для розроблення ефективних стратегій правопорядку.

Декриміналізація – це процес відмови від кримінального стягнення або зменшення суворості кримінальних санкцій для певних видів дій або поведінки [1]. Це означає, що певні правопорушення вже не розглядаються як кримінальні злочини або їхні санкції стають менш суворими, наприклад, заміна покарання в'язницею грошовою штрафом чи іншими альтернативними санкціями.

Декриміналізація може виявлятися в різних сферах життя та законодавства.

Наприклад, декриміналізація може включати зняття кримінальної відповідальності за вживання певних наркотиків або заміну суворих кримінальних покарань альтернативними санкціями, такими як штрафи чи програми реабілітації.

Так, декриміналізація гомосексуальних відносин означає зняття кримінальної відповідальності за одностатеві контакти. Багато країн світу впроваджують такі законодавчі зміни, щоб гарантувати права гомосексуальних осіб.

В ряді країн декриміналізація абортів означає зняття кримінальної відповідальності за їх виконання та законодавче врегулювання умов та обмежень, за яких можна проводити аборт.

Декриміналізація може включати легалізацію володіння певними предметами, які раніше вважалися злочином, наприклад, деяких видів зброї чи власництво невеликих кількостей марихуани для особистого вжитку.

Деякі країни декриміналізують певні дії підлітків, спрощуючи санкції для невеликих порушень та спрямовуючи їх на програми реабілітації.

Декриміналізація може передбачати заміну кримінальних санкцій адміністративними штрафами чи іншими не кримінальними покараннями для певних порушень.

Основна мета декриміналізації полягає в зменшенні навантаження на судову систему, зменшенні кримінальної переслідуваності за деякими діями та реорганізації підходів до регулювання певних аспектів суспільного життя.

Аналіз можливої легалізації певних видів злочинів можна розглядати як з позитивної так і негативної сторін настання наслідків [2]:

1. Легалізація може призвести до зменшення кримінальності у зв'язку з виходом певних видів діяльності з "тіні" та встановленням регулюючих стандартів. В той же час, збільшення доступності та легальності деяких видів діяльності може вплинути на зростання конфліктів та інших форм кримінальності, що сприятиме настанню негативних наслідків.

2. Легалізація може призвести до створення нових ринків та збільшення податкових надходжень. Зростання легального бізнесу може позитивно вплинути на економіку. Але, іноді легалізація може призвести до виникнення недоліків у регулюванні та контролі, що може викликати економічні аномалії.

3. Зменшення стигми навколо певних видів діяльності може сприяти більш відкритому обговоренню та освіті. Споживачі можуть отримати більше інформації та безпечний доступ до товарів чи послуг. В той же час, легалізація може призвести до збільшення вживання та залежності, зокрема у випадку легалізації психоактивних речовин.

4. Легалізація може дозволити здійснення ефективних програм з профілактики та лікування, зокрема у справі психоактивних речовин. Неконтрольована легалізація може призвести до погіршення громадського здоров'я через збільшення вживання та інші негативні впливи.

5. Легалізація може сприяти політичній стабільності та зменшенню корупції в деяких секторах, а неконтрольована легалізація може призвести до політичних конфліктів та негативно вплинути на інші сфери влади.

А також, легалізація певних видів дій, можуть призвести до зменшення кількості справ у суді та витрат на кримінальне переслідування, що дозволить зосередити увагу на більш серйозних злочинах.

З легалізацією може змінитися структура злочинності. Одні види злочинності можуть зменшитися через легальність певних дій, але в інших сферах може збільшитися ризик, зокрема, якщо в цю сферу вступлять злочинні елементи;

Легалізація може викликати розділення в громадській думці та моральних переконаннях. Деякі люди можуть вважати це кроком вперед у справі особистої свободи, тоді як інші можуть вважати це порушенням традиційних цінностей.

Загальний аналіз наслідків легалізації варіюється в залежності від конкретної сфери та виду дій, що розглядаються. Важливо проводити детальні дослідження та враховувати різні аспекти, щоб визначити вплив легалізації на суспільство.

Отже, декриміналізація має комплексний вплив на суспільство, економіку та правосуддя. При впровадженні подібних змін важливо брати до уваги всі можливі наслідки та розробляти ефективні стратегії управління ризиками.

Громадська думка та активна участь громади виявляються ключовими чинниками в прийнятті рішень щодо декриміналізації. Діалог із громадою може допомогти врахувати різноманітні погляди та моральні цінності.

Легалізація чи декриміналізація повинна сприяти забезпеченню справедливості та рівності перед законом. Це включає в себе уникнення дискримінації та забезпечення доступу до правосуддя для всіх громадян.

Декриміналізація повинна бути узгодженою з мірками забезпечення громадської безпеки. Важливо передбачати можливі наслідки для громадської безпеки та розробляти стратегії її підтримання.

Розгляд економічних аспектів декриміналізації, включаючи можливі вигоди та витрати, є важливим для оцінки прийняття таких рішень.

Розгляд можливостей реабілітації та профілактики злочинності є не менш важливим аспектом. Підтримка осіб, які вже вчинили злочин, може сприяти їхньому поверненню до суспільства та зменшити ризик рецидиву.

Декриміналізація вимагає уважного підходу та збалансованого врахування різних інтересів і факторів для досягнення максимально можливого позитивного впливу на суспільство.

Література:

1. Фоменко М. В. Підстави криміналізації суспільно-небезпечних діянь. Вісник кримінологічної асоціації України. 2021. №2 (25). С. 33-39.
2. Голіна В. Проблема кримінологічного забезпечення криміналізації і декриміналізації у кримінальному праві України. Вісник Національної академії правових наук України. 2015. № 3 (82). С. 107-116.

Сокол Марія

викладач

**«Чернігівський інститут інформації,
бізнесу і права» ЗВО МНТУ м. Чернігів**

Виконавче провадження в умовах воєнного стану

Повномасштабне вторгнення Росії та установа воєнного стану різко змінили ситуацію в країні, зокрема в системі примусового виконання судових рішень.

Проблеми виникають не лише в результаті тимчасових законодавчих змін, які були впроваджені внаслідок повномасштабних воєнних дій на території країни, тимчасової окупації деяких областей та загального занепаду економіки України у 2022-2023 роках.

У воєнний період може виникнути велика кількість правових конфліктів і ситуацій, які вимагають втручання влади та правосуддя. Виконавче провадження в цих умовах стикається з необхідністю вирішення невизначених питань та забезпечення захисту прав громадян та підприємств.

В умовах війни важливо ефективно забезпечити виконання рішень суду, пов'язаних із захистом власності та майнових прав. Виконавче провадження стає ключовим інструментом у забезпеченні стабільності та захисту інтересів.

Використання виконавчого провадження у воєнний час є важливим для захисту прав людини та забезпечення гуманітарної допомоги. Справедливе та ефективне виконавче провадження може вплинути на безпеку та благополуччя цивільного населення.

В сучасному світі конфлікти часто мають міжнародний вимір, і виконавче провадження в умовах воєнного стану вимагає розгляду міжнародно-правових аспектів та взаємодії з міжнародними організаціями.

З виникненням нових технологій управління інформацією, використання цифрових рішень у виконавчому провадженні може стати ключовим фактором для забезпечення ефективності та безпеки.

Ефективне виконавче провадження може впливати на забезпечення безпеки в районах воєнних конфліктів та сприяти відновленню правопорядку після припинення війни.

Згідно зі статтею 1 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів", виконання судових рішень та рішень інших органів, передбачене цим законом, покладається на державні виконавчі служби та, у визначених випадках відповідно до Закону України "Про виконавче провадження", на приватних виконавців [1].

В законодавство вносяться зміни щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень.

Зокрема, протягом тимчасового періоду до припинення або скасування воєнного стану на території України, встановлено наступне [3]:

1. Фізичні особи можуть виконувати видаткові операції з рахунків, на які накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, без врахування такого арешту, за умови, що сума стягнення за виконавчим документом не перевищує 100 тисяч гривень.
2. Юридичні особи-боржники можуть проводити видаткові операції з рахунків, на які накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, виключно для виплати заробітної плати та сплати податків, зборів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
3. Зупиняється стягнення заробітної плати, пенсії та інших доходів боржника, крім рішень про стягнення аліментів та рішень, боржниками за якими є громадяни Російської Федерації.
4. Визначені терміни, встановлені Законом, перериваються та фіксуються з моменту припинення або скасування воєнного стану.
5. Зупиняється дія постанов державних виконавців щодо встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, призначеними для відстрілу немертвих снарядів.
6. Зупиняється здійснення виконавчих дій у виконавчих провадженнях щодо виконання рішень, за винятком певних категорій, наприклад, щодо стягнення заробітної плати, грошового забезпечення військовослужбовців тощо.

Ці заходи призначені для адаптації процедур виконавчого провадження до специфічних умов воєнного стану та забезпечення ефективного функціонування виконавчої системи під час кризових ситуацій.

Оскільки дії державних виконавців щодо примусового виконання рішень на зазначених територіях стають фактично неможливими, Міністерство юстиції України вживає заходів для визначення органів державної виконавчої служби, які отримають повноваження щодо примусового виконання цих рішень.

Інформація про зміну місцезнаходження органів державної виконавчої служби або про визначення конкретного органу, що відповідатиме за примусове виконання рішень на тимчасово окупованих територіях України або територіях, включених до переліку, публікується на вебсайті Міністерства юстиції України та вебсайтах міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України при кожному оновленні цієї інформації.

Міністерство юстиції України визначає порядок направлення державними виконавцями платіжних вимог для примусового списання коштів у період дії воєнного стану.

Додатково, відповідно до пункту 10.2 розділу XIII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону, у період дії воєнного стану рішення, винесені виконавчими провадженнями приватних виконавців і які суперечать законодавчим вимогам щодо примусового виконання рішень, можуть бути скасовані за зверненням сторін виконавчого провадження чи особи, права якої порушено, рішенням керівника відділу Міністерства юстиції України, що відповідає за реалізацію державної політики у сфері примусового виконання рішень [3].

Це не стосується випадків, коли інформація про судові провадження, ініційоване тією ж особою, стосується спору між тими самими сторонами з такого ж предмету і на тій самій підставі. Документи, що стосуються цього рішення, можуть бути вручені банкам чи іншим фінансовим установам поштою або на офіційну електронну адресу, а також передані під розписку.

Отже, умови воєнного стану суттєво впливають на функціонування системи виконавчого провадження, вимагаючи специфічних підходів та регулятивних заходів.

Умови воєнного стану часто призводять до обмежень у здійсненні примусового виконання рішень державними та приватними виконавцями. Неможливість доступу до певних територій та зміни в управлінні можуть ускладнити виконавчий процес.

Важливо вдосконалити нормативно-правову базу, щоб вона враховувала специфічні умови воєнного стану. Це може включати в себе визначення особливих процедур та правил виконавчого провадження в умовах кризи.

В умовах конфлікту та воєнного стану важливо забезпечити ефективний захист прав громадян у виконавчому процесі. Це може передбачати введення спеціальних механізмів для захисту інтересів сторін, особливо у випадках, коли рішення стосуються осіб, які перебувають під впливом воєнного конфлікту.

Виконавче провадження в умовах воєнного стану вимагає ефективної координації з іншими відомствами та органами влади. Важливо встановити механізми співпраці для забезпечення безперебійності процесу виконання рішень.

Система виконавчого провадження повинна бути готовою до керування кризовими ситуаціями, що можуть виникнути через воєнний стан. Забезпечення надійної комунікації та швидкого реагування на зміни у виконавчому процесі є важливим елементом успішного функціонування.

З урахуванням особливостей воєнного конфлікту, необхідно вживати додаткові заходи безпеки та захисту персональних даних у виконавчому провадженні, щоб уникнути можливих загроз та недорозумінь.

Умови воєнного стану часто включають елемент міжнародної динаміки. Співпраця з міжнародними організаціями та партнерами може забезпечити ефективну підтримку та координацію у виконавчому процесі.

Враховуючи ці аспекти, важливо надавати увазі спеціальні підходи та заходи для забезпечення ефективності виконавчого провадження в умовах воєнного стану, враховуючи особливості і потреби в цей період надзвичайних обставин.

Література:

1. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text> (дата звернення: 22.02.2024).
2. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення: 22.02.2024).
3. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану: Закон України від 11 квітня 2023 року № 3048-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3048-20#Text> (дата звернення: 22.02.2024).

Степук Олег

аспірант ЗВО «Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая», м. Київ

Управління державними програмами фізичного розвитку в Україні

В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, фізичний розвиток населення є однією з пріоритетних напрямів державної політики. У 2023 році Кабінет Міністрів України затвердив Державну програму фізичного розвитку населення України на 2023-2027 роки. Ця програма спрямована на підвищення рівня фізичної активності населення, популяризацію здорового способу життя та формування у громадян навичок здорового харчування.

Втілення державної програми фізичного розвитку потребує залучення широких верств населення, зокрема громадських організацій. Громадські ініціативи можуть внести значний внесок у реалізацію програми, сприяючи підвищенню рівня фізичної активності населення, популяризації здорового способу життя та формуванню у громадян навичок здорового харчування.

Одним із напрямів діяльності громадських організацій у сфері фізичного розвитку населення є організація спортивних заходів та активностей. Такі заходи можуть бути спрямовані на різні вікові групи та контингенти населення, наприклад, на дітей, молодь, людей похилого віку, людей з інвалідністю. Організація спортивних заходів сприяє підвищенню рівня фізичної активності населення, популяризації здорового способу життя та формуванню у громадян навичок здорового харчування [1].

Ще одним напрямом діяльності громадських організацій у сфері фізичного розвитку населення є освітня робота. Громадські організації можуть проводити інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення рівня обізнаності населення про важливість фізичної активності та здорового способу життя. Такі кампанії можуть проводитися через різні канали комунікації, наприклад, через засоби масової інформації, соціальні мережі, а також через особисті контакти з громадянами.

Громадські організації також можуть сприяти створенню сприятливого середовища для фізичної активності. Такі організації можуть виступати ініціаторами створення спортивних об'єктів та зон відпочинку, а також сприяти популяризації активного способу життя в громадах.

В Україні існує ряд громадських організацій, які займаються питаннями фізичного розвитку населення. Серед них:

Всеукраїнська громадська організація «Фізкультурно-спортивне об'єднання України», Всеукраїнська громадська організація «Федерація фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю України», Всеукраїнська громадська організація «Асоціація дитячого та юнацького спорту України».

Ці організації проводять різноманітні спортивні заходи та активності, здійснюють освітню роботу та сприяють створенню сприятливого середовища для фізичної активності [2].

Вплив громадських ініціатив на втілення державної програми фізичного розвитку в Україні є значним. Громадські організації можуть внести значний внесок у реалізацію програми, сприяючи підвищенню рівня фізичної активності населення, популяризації здорового способу життя та формуванню у громадян навичок здорового харчування.

Для ефективного залучення громадських ініціатив до втілення державної програми фізичного розвитку необхідно:

1. Розробити механізми взаємодії між державними органами та громадськими організаціями.
2. Надати громадським організаціям фінансову та матеріальну підтримку.
3. Створити сприятливі умови для діяльності громадських організацій у сфері фізичного розвитку населення.

Забезпечення ефективної взаємодії між державними органами та громадськими організаціями сприятиме успішній реалізації державної програми фізичного розвитку в Україні.

Громадські ініціативи можуть надати значний внесок у реалізацію державної програми фізичного розвитку в Україні. Для ефективного залучення громадських ініціатив до втілення цієї програми необхідно розробити механізми взаємодії між державними органами та громадськими організаціями, забезпечити фінансову та матеріальну підтримку громадських організацій, а також створити сприятливі умови для їхньої діяльності.

Забезпечення ефективної взаємодії між державними органами та громадськими організаціями сприятиме успішній реалізації державної програми фізичного розвитку в Україні та підвищенню рівня фізичної активності населення, популяризації здорового способу життя та формуванню у громадян навичок здорового харчування.

Література

1. INGOs of the Council of Europe. Code of good practice for civil participation in the decision-making process. 2009. URL: <https://rm.coe.int/16802eed5c>
2. Opora. Local elections. 2015. URL: <https://www.oporaua.org/>

Соціально-економічний розвиток держави в умовах євроінтеграції

Соціально-економічний розвиток є одним з основних чинників, що впливає на формування державної політики. В контексті євроінтеграційних процесів України цей вплив є особливо значним. З одного боку, євроінтеграція передбачає гармонізацію українського законодавства та політики з нормами та стандартами ЄС, що зумовлює необхідність проведення масштабних реформ у всіх сферах суспільного життя. З іншого боку, євроінтеграція відкриває перед Україною нові можливості для економічного зростання та підвищення добробуту громадян, що також вимагає відповідних змін у державних політиках.

Соціально-економічний розвиток впливає на державну політику в різних напрямках. Зокрема, він може впливати на [1]:

Цілі і пріоритети державної політики. Соціально-економічний розвиток визначає, які проблеми є найважливішими для суспільства, і на які з них необхідно зосередити увагу держави. Наприклад, у країнах з низьким рівнем доходів населення одним з пріоритетів державної політики є боротьба з бідністю.

Інструменти державної політики. Соціально-економічний розвиток визначає, які інструменти державної політики є найбільш ефективними для досягнення поставлених цілей. Наприклад, у країнах з розвинутою ринковою економікою державна політика в сфері економічного розвитку часто спрямована на створення умов для розвитку приватного підприємництва.

Ефективність державної політики. Соціально-економічний розвиток впливає на ефективність державної політики. Наприклад, у країнах з високим рівнем корупції державна політика може бути менш ефективною, ніж у країнах з низьким рівнем корупції.

Євроінтеграційні реформи мають значний вплив на соціально-економічний розвиток України. Зокрема, вони спрямовані на:

Дерегуляцію економіки. Євроінтеграційні реформи спрямовані на зменшення кількості адміністративних обмежень для бізнесу. Це сприяє розвитку підприємництва та економічному зростанню.

Запровадження нових стандартів у різних сферах суспільного життя. Євроінтеграційні реформи спрямовані на запровадження в Україні нових стандартів у сфері охорони здоров'я, освіти, екології та інших сферах. Це сприяє підвищенню якості життя громадян України.

Розширення доступу до європейських ринків. Євроінтеграція відкриває перед українськими підприємствами доступ до європейських ринків. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності українських товарів та послуг.

Для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України в контексті євроінтеграції необхідно впроваджувати наступні державні політики [2]:

Політика економічного зростання. Важливим напрямом державної політики є забезпечення економічного зростання. Це необхідно для підвищення рівня добробуту громадян та створення нових робочих місць.

Політика соціальної справедливості. Держава повинна забезпечити соціальну справедливість, тобто рівний доступ громадян до освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг.

Політика сталого розвитку. Держава повинна забезпечити стале використання природних ресурсів та захист навколишнього середовища.

Соціально-економічний розвиток є одним з основних чинників, що впливає на формування державної політики. В контексті євроінтеграційних процесів України цей вплив є особливо значним. Євроінтеграційні реформи мають значний вплив на соціально-економічний розвиток України, сприяючи його зростанню та підвищенню рівня добробуту громадян.

Література

1. Кужелєв М.О., Нечипоренко А.В. Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку: практика використання в Україні: монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.

2. Wallimann I. Social and solidarity economy for sustainable development: its premises – and the Social Economy Basel example of practice. *International Review of Sociology*. 2014. Vol. 24:1, P. 48-58.

Старченко А. Р.

студентка 2 курсу,

Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
ЗВО «МНТУ імені академіка Юрія Бугая»

Зайнятість в Україні: поточний стан та динаміка змін

Ринок праці є одним з найважливіших сегментів економіки, який відображає стан та перспективи соціально-економічного розвитку країни. Ринок праці України зазнав значних змін протягом останніх років, внаслідок складних політичних, економічних та соціальних факторів. Російська агресія, пандемія COVID-19, та інші виклики суттєво вплинули на рівень зайнятості, структуру ринку праці та перспективи його розвитку. У перших тижнях військових дій стало очевидним, що багато сфер діяльності, як для України, так і для всього світу, пережили логістичний «параліч». Дані фактори призвели до мобілізації частини населення, масової міграції, зниження виробництва та споживання, зростання інфляції та девальвації національної валюти, вплинули на попит та пропозицію робочої сили, рівень зайнятості та безробіття, розподіл доходів та бідність населення.

Зайнятість є одним із ключових аспектів економічного розвитку будь-якої країни. Україна, як країна зі складною економічною ситуацією, стикається з численними викликами у сфері зайнятості. У зв'язку з війною велика кількість населення втратила свої робочі місця та засоби до створення, деякі з них залишили свої будинки та стали внутрішніми переселенцями або емігрувати за кордон, тоді як інші, наскільки це було можливо, продовжували працювати на територіях, де тривають воєнні дії.

Таким чином, наведене дослідження відповідає актуальним питанням сучасності та носить важливий внесок у розуміння проблеми зайнятості в Україні та пошуку шляхів її вирішення.

Метою наукової статті є проведення аналізу сучасного стану зайнятості в Україні, виявлення ключових проблем та тенденцій, що впливають на ринок праці, а також надання перспективних рекомендацій щодо його покращення.

У сучасному контексті український ринок праці проходить через значні випробування та трансформації, що викликані комплексом факторів: військовими діями в країні, економічними труднощами, технологічними змінами, а також міграційними процесами. Ці фактори накладають відбиток на структуру зайнятості, рівні безробіття, а також на попит та пропозицію робочої сили в різних секторах економіки.

Значні втрати робочих місць та масова міграція працездатного населення, яка відбулася як у країні, так і за її межами, у період повномасштабного вторгнення росії призвели до загострення ситуації на ринку праці.

Згідно з даними Державної служби статистики, рівень зайнятості в Україні за період з 2022 по 2024 рік скоротився з 56,8% до 54,7%, тоді як рівень безробіття збільшився з 8,1% до 8,5%. Однак ці показники недостатньо відображають справжню шкоду на ринку праці через зниження врахування тіньової зайнятості, що, за оцінками фахівців, становить приблизно 30% від загальної кількості зайнятих. Крім того, до цієї статистики не включені військовослужбовці, волонтери, внутрішньо переміщені особи та трудові мігранти, які також активно взаємодіють на ринку праці, але не враховуються в чисельності економічно активного населення [1].

Упродовж 2023 року 483,2 тисячі українців зареєстровано як безробітні. Служба зайнятості допомогла 160,1 тисячі осіб з них влаштуватися на роботу. В цілому, завдяки зусиллям Державної служби зайнятості, роботу знайшли 240,4 тисячі громадян. Окрім цього, 18 052 особи скористалися можливістю отримати ваучери на професійне навчання [2].

За період з 2022 по 2024 рік середня зарплата в Україні зросла на 30%, або на 4,5 тисячі гривень, досягнувши 19,5 тисячі гривень на початку 2024 року. Однак це зростання було лише номінальним, адже не встигало за швидкістю інфляції, яка, за даними Національного банку, склала 26,6% у 2022 році та 5,1% у 2023 році. В результаті, реальна зарплата в країні впала на 1,7% у 2022 році, але відновилася на 3,5% у 2023 році. Важливо зазначити, що середня зарплата відрізняється залежно від регіону та сектору економіки, що підкреслює нерівномірний економічний розвиток країни та обмежену мобільність робочої сили [3].

Відомо, що минулого року в Україні середній дохід на одного працівника досяг 17 442 гривень, що є збільшенням з 14 859 гривень у 2022 році. Особливо помітне зростання заробітної плати спостерігалось у четвертому кварталі, коли вона сягнула 19 231 гривні.

Згідно з інформацією від Державної служби статистики, у попередньому році деякі сектори економіки виділялися за рівнем середньомісячних заробітних плат. У 2023 році у сфері інформації та телекомунікації середня заробітна плата становила 37 946 грн, у фінансовій та страховій діяльності – 34 393 грн, в авіаційному транспорті – 31 391 грн, в області професійної, наукової та технічної діяльності – 23 413 грн, а в державному управлінні й обороні; обов'язковому соціальному страхуванні – 23 395 грн. Натомість, найнижчі середні зарплати спостерігалися в освіті – 12 439 грн, у сфері тимчасового розміщення й організації харчування – 12 300 грн, в поштовій та кур'єрській діяльності – 11 830 грн, у галузі діяльності у сфері творчості, мистецтва та розваг – 11 345 грн, та в функціонуванні бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури – 10 990 грн.

Аналізуючи наведені дані про середні заробітні плати в Україні за різними секторами економіки у минулому році, можна зробити висновок, що найвищі заробітні плати спостерігаються в галузях, пов'язаних з високими технологіями, фінансами, та спеціалізованою професійною діяльністю. Це вказує на попит на

висококваліфікованих спеціалістів у цих сферах, а також на значні інвестиції в цю галузь економіки [4].

За даними Державного центру зайнятості, станом на 1 жовтня 2023 року, спостерігається різноманітність у наявності вакансій по різних регіонах країни. Найбільшу кількість відкритих робочих місць має столиця, місто Київ, де зареєстровано 10 700 вакансій. За ним слідує Львівська область із кількістю в 10 600 вакантних місць, показуючи майже такий самий рівень попиту на робочу силу. Дніпропетровська область посідає третє місце з 4 600 вакансіями, що значно менше порівняно з лідерами. Київська та Одеська області знаходяться на четвертій та п'ятій позиціях відповідно, обидві пропонують по 4 000 робочих місць. Також варто відзначити Хмельницьку область, яка вирізняється серед інших з 2 800 доступними вакансіями. Ці дані вказують на географічні відмінності у розподілі робочих місць по країні, з особливим акцентом на більші міста та економічні центри [5].

Військовий конфлікт з росією призвів до значних людських та економічних втрат. Закриття підприємств, руйнування інфраструктури, а також втрата контролю над значною частиною промислових територій негативно вплинули на економічну активність та зайнятість. Це спонукало до зростання міграції населення з постраждалих регіонів, що створило додатковий тиск на ринок праці в інших областях України.

Для подолання викликів, що стоять перед ринком праці в Україні, важливим є розвиток гнучких форм зайнятості, підтримка малого та середнього бізнесу, інвестиції в освітні програми та навчання відповідно до потреб ринку. Також значення має розвиток міжнародного співробітництва в галузі працевлаштування та соціального захисту.

Підсумовуючи, можна зазначити, що Україна зіткнулася з низкою викликів на ринку праці, які вимагають комплексного та багатогранного підходу до вирішення. Спроможність України відновити та стабілізувати ринок праці, забезпечити зростання зайнятості та підвищення якості робочих місць буде залежати від ряду ключових факторів. Серед них – реформування освіти та професійної підготовки з акцентом на набуття навичок, необхідних для нової економіки, розвиток гнучких форм зайнятості, підтримка інновацій та малого та середнього бізнесу, а також зміцнення соціального діалогу між урядом, роботодавцями та працівниками.

Важливим аспектом є також інтеграція України в глобальні економічні процеси, яка відкриває нові можливості для залучення інвестицій, розвитку експорту та створення робочих місць. Паралельно, необхідно забезпечити адекватний соціальний захист та умови праці, що відповідають міжнародним стандартам.

Виклики на ринку праці, з якими сьогодні зіштовхується наша держава, є складними та багатогранними, але водночас відкривають шлях для реформ та нових можливостей. Здатність до адаптації, інноваційний підхід, інвестиції в людський капітал та співпраця всіх зацікавлених сторін є ключовими для подолання існуючих викликів та досягнення стійкого розвитку ринку праці, що сприятиме зростанню добробуту населення та економічного прогресу України в цілому.

Література:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Аналітика від Служби зайнятості: скільки українців мають офіційний статус безробітного. URL: <https://pon.org.ua/info-work/10871-analytika-vid-sluzhby-zainiatosti-skilky-ukrainciv-zaraz-maut-oficiinyi-status-bezrobitnogo.html>
3. З початку війни середня зарплата в Україні зросла майже на третину. URL: [http://pmguinfo.dp.ua/ukraina/7456-z-pochatku-vijni-serednya-zarplata-v-ukrajini-zrosla-majzhe-](http://pmguinfo.dp.ua/ukraina/7456-z-pochatku-vijni-serednya-zarplata-v-ukrajini-zrosla-majzhe)

[na-tretinu](#)

4. Держстат повідомив, на скільки зросла середня зарплата в Україні минулого року. URL: <https://glavcom.ua/economics/finances/derzhstat-povidomiv-na-skilki-zrosla-serednja-zarplata-v-ukrajini-minuloho-roku-989153.html>

5. Аналіз ринку заробітних плат за галузями у 2023 році: тренди та перспективи. URL: https://career.vntu.edu.ua/ukr/index.php?option=com_content&view=article&id=1385:analiz-rynku-zarobitnykh-plat-za-haluziamy-u-2023-rotsi&catid=34&Itemid=853

Стафійчук В.В.

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Економічна безпека держави в умовах воєнного стану

Економічна безпека держави в умовах воєнного стану є однією з найважливіших складових національної безпеки. У таких умовах держава стикається зі значними викликами, які можуть погрожувати стабільності економіки та благополуччю громадян. Деякі аспекти економічної безпеки в умовах воєнного стану включають:

Забезпечення фінансової стабільності: умови воєнного стану спричиняють економічні турбуленції та зниження довіри до національної валюти. Держава повинна приймати ефективні заходи для збереження фінансової стабільності та запобігання фінансовим кризам.

Забезпечення доступу до ресурсів: умови війни призводять до перерв у постачанні ресурсів, таких як енергія, вода, продукти харчування тощо. Для забезпечення економічної безпеки необхідно розробляти стратегії забезпечення доступу до цих ресурсів в умовах війни.

Розвиток резервних та альтернативних джерел: держава повинна розвивати резервні та альтернативні джерела постачання ресурсів та сировини, щоб зменшити залежність від зовнішніх постачальників, які можуть бути порушені умовами війни.

Забезпечення безпеки критично важливих інфраструктурних об'єктів: критично важливі інфраструктурні об'єкти, такі як енергетичні та транспортні системи, повинні бути надійно захищені від можливих нападів або терористичних актів.

Розвиток внутрішнього ринку: важливим аспектом економічної безпеки є розвиток внутрішнього ринку та забезпечення внутрішнього попиту. Це дозволяє зменшити залежність від зовнішніх ринків у часи воєнного конфлікту.

Соціальний захист населення: в умовах воєнного стану важливо забезпечити соціальний захист населення, зокрема шляхом забезпечення доступу до основних соціальних послуг, медичної допомоги та матеріальної підтримки.

Загалом, ефективне забезпечення економічної безпеки в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу та впровадження різноманітних заходів з метою забезпечення стійкості економіки та благополуччя громадян.

Основні вектори податкової політики держави з метою підтримки економічної безпеки включають такі напрямки:

1. Стимулювання інвестицій та підприємництва - державна податкова політика має передбачати податкові пільги, зниження податків на прибуток для нових

інвестицій та розвитку підприємництва. Це сприяє залученню капіталу та стимулює економічний розвиток.

2. Стимулювання інновацій та досліджень і розвитку - податкові кредити або знижені ставки для витрат на дослідження та розвиток можуть стимулювати інноваційну активність підприємств та сприяти створенню конкурентоспроможних продуктів та послуг.

3. Підтримка малого та середнього бізнесу - зниження податків для малих та середніх підприємств, спрощення податкового адміністрування та впровадження інших пільг можуть допомогти забезпечити стабільність цього сектору економіки, який часто є основним джерелом розвитку та зайнятості.

4. Боротьба з податковими ухиленнями та недекларованим капіталом - ефективне податкове адміністрування та посилення контролю за виконанням податкового законодавства дозволяють збільшити обсяги податкових надходжень до бюджету, що є важливим для фінансування соціальних програм та забезпечення стійкості економіки.

5. Стимулювання екологічної діяльності та зеленого розвитку - впровадження податкових стимулів для підприємств, які впроваджують зелені технології та екологічно чисті практики, сприяє зменшенню викидів та покращує стан довкілля.

6. Податкова політика в умовах кризи чи воєнного стану - у кризових ситуаціях або під час воєнного стану держава може вживати тимчасові заходи, такі як зменшення податкових ставок або введення податкових канікул для певних галузей, щоб зменшити вплив економічних стресів на підприємства та громадян.

Ці напрямки допомагають стабілізувати економіку та забезпечити її стійкість в умовах кризових ситуацій та зберегти економічну безпеку держави.

Сердюк С.Ю.

магістрант

Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Бугая»

Удосконалення процесу адаптації працівників на підприємстві

В сучасних умовах розвитку економіки і відсутності достатньої кількості кваліфікованих кадрів, у зв'язку з війною, що призвела до виїзду за межі України значної кількості працездатного населення, та мобілізацією чоловіків для захисту країни, гостро постає питання пошуку кадрів та швидкої адаптації співробітників у новому колективі. Побудова сучасної системи адаптації на підприємствах дозволить значно знизити плинність кадрів та підвищити загалом лояльність працівників до підприємства.

Актуальність дослідження полягає в тому, що більшість підприємств України не приділяють достатньої уваги сучасним методам адаптації працівників, що призводить до складнощів при входженні нового працівника в компанію і часто - до плинності кадрів. Вивчення та застосування на практиці сучасних методів адаптації нових співробітників буде сприяти більш швидкому та якісному влиттю їх у колектив та кращим результатам їх праці.

Пошук та підбір персоналу – дуже нелегкий та дороговартісний процес, якому в нинішніх реаліях приділяється значна увага на підприємствах. Але щоб

новоприйнятий працівник залишився працювати на підприємстві на постійній основі та працював ефективно, не менш важливим процесом є адаптація працівників.

Прихід працівника на нове робоче місце – це стресова ситуація, тому, щоб пришвидшити входження працівника в новий колектив, розробляються системи адаптації працівників на підприємствах. Наразі більшість підприємств України ще не приділяють значної уваги процесам адаптації, хоча поступово до менеджменту підприємств, особливо у військовий період, коли не вистачає робочих рук, починає приходити розуміння важливості правильної та швидкої адаптації нових працівників.

Особливу увагу в цьому процесі потрібно приділити певним верствам населення – це випускники вузів, люди передпенсійного віку, люди з обмеженими фізичними можливостями, а також колишні військові.

Взагалі адаптація має бути повноцінним двостороннім процесом в який включено з однієї сторони - новий працівник, що мусить пристосуватися до умов компанії, до корпоративних правил та норм поведінки, а також якісно і ефективно виконувати свої професійні обов'язки, з іншої сторони – компанія, яка повинна забезпечити швидке навчання та «акліматизацію» працівника, належні умови праці, відповідний рівень винагороди за виконану роботу.

Розглянемо трактування українськими вченими терміну «адаптація».

На думку вченої Л. Балабанової, адаптація персоналу – це взаємне пристосування працівника та організації, що ґрунтується на поступовій спрацьованості співробітника з новими професійними, соціальними та організаційно-економічними умовами праці [1, с. 89].

Вчена Крушельницька О.В. визначає адаптацію як процес пристосування працівників до умов зовнішнього і внутрішнього середовищ; взаємне пристосування працівника та умов організації, що базується на поступовому освоєнні нових професійних, соціальних та організаційних умов праці [4, с. 121].

Виходячи з вищенаведеного, під адаптацією можна вважати процес поступового взаємного пристосування нового співробітника до компанії та відповідно певні налаштування компанії під нових членів колективу. В процесі адаптації працівник повинен звикнути до своїх обов'язків, корпоративної культури та до колективу компанії.

Працівникам, відповідальним за адаптацію новачків, необхідно зробити процес керованим та контрольованим, щоб можна було відслідковувати на кожному етапі результати по адаптації нового працівника та при необхідності вносити корективи в процес для більш швидкого «влиття» нових працівників в колектив.

Процес адаптації персоналу на підприємстві складається з таких компонентів:

- психофізіологічний;
- соціально-психологічний;
- професійний;
- організаційний [2, с. 47].

Кожен компонент адаптації сприяє пристосуванню людини до нових умов праці, навантажень, психологічного клімату в колективі та сприяє отриманню нових професійних теоретичних та практичних знань, необхідних для виконання покладених на працівника обов'язків.

Процесам адаптації працівників на підприємствах поступово починають приділяти більше уваги, розуміючи, що в сучасних умовах кадри – це один з найважливіших ресурсів підприємства.

Наведемо приклади сучасного підходу до адаптації нових працівників на прикладі компанії ТОВ «Агропартнер».

У компанії «Агропартнер» розроблена програма адаптації нових працівників, тобто це документ, який передбачає певні процедури та заходи для засвоєння необхідних професійних знань і умінь, які повинен отримати новий працівник протягом випробувального періоду.

Основними етапами в ТОВ «Агропартнер» по адаптації працівників є: загальне ознайомлення з організацією, введення в підрозділ та на конкретну посаду.

Ознайомлення з організацією передбачає одноденний період знайомства з історією підприємства, профілем діяльності, місією компанії, нормативними документами, що регламентують діяльність працівника в колективі. Після цього відбувається знайомство з кожним відокремленим відділом підприємства та розсилається корпоративною поштою інформація всім відділам щодо працівника (фото працівника, ПІБ, відділ, в якому працюватиме, та посада).

Другий етап – це введення в відділ. На цьому етапі нового працівника знайомлять зі специфікою роботи відділу та зв'язками даного відділу з іншими відділами компанії, роз'яснюють важливість та особливості праці в даному відділі. Також відбувається детальне знайомство з колегами по відділу та закріплюється наставник за новоприбулим працівником. Наставник – особа, яка має успішний досвід праці в даному відділі, знає специфіку роботи в організації в цілому та у відділі зокрема, може чітко та зрозуміло передати професійні знання та обов'язково лояльний до компанії. Наставник контролює процес адаптації нового працівника, допомагає з отриманням професійних знань та сприяє безболісному входженню працівника в структуру колективу. Процес триває, як правило, декілька тижнів.

Третій етап адаптації – це введення на посаду. Цей процес передбачає взаємодію нового працівника, наставника та керівника відділу. Етап може тривати декілька місяців (інколи 3 місяці). На даному етапі передбачено детальне знайомлення працівника з його посадою, посадовими обов'язками, формами звітності.

Даний етап передбачає виконання новим працівником під контролем наставника запланованих завдань та задач, які ставляться керівником на період випробувального терміну.

Обов'язково в цей період отримувати постійний зворотній зв'язок від нового працівника і при виявленні певних труднощів чи проблем у нього провести коректування індивідуальної програми адаптації з врахуванням особливостей даного співробітника.

Показником успішності адаптації буде виконання завдань, які поставлені керівником на даний період, нормальне входження працівника в колектив, в корпоративну культуру та відчуття новим працівником себе як повноцінного члена колективу.

Наразі понад 90% нових працівників залишаються працювати в компанії, що є дуже високим показником. Завдяки правильно організованій і налагодженій системі адаптації працівників, в компанії «Агропартнер» немає великої плинності кадрів, нові працівники легко вливаються в колектив, успішно виконують поставлені завдання і цілеспрямовано та упевнено проходять етапи кар'єрного зросту. Саме тому компанія і в найскрутніші періоди життя країни залишається «на плаву», успішно розвивається і освоює нові напрямки діяльності.

Література:

1. Балабанова Л.В. Управління персоналом : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 468 с.

2. Василичев Д.В., Мирошниченко В.А. Організація процесу адаптації персоналу на підприємстві. Економіка і організація управління. 2014. № 3–4. С. 44–50.

3. Діденко Є.О., Козуб О.В. Особливості процесу адаптації персоналу на підприємстві. Електронний архів Київського національного університету технологій та дизайну. URL: <https://er.knutd.edu.ua/> (дата звернення: 18.01.2021).

4. Крушельницька О.В. Управління персоналом : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2009. 308 с.

5. Лобза А.В., Козир В.В. Розробка програми адаптації персоналу на підприємстві як необхідна умова утримання конкурентоздатного персоналу. Молодий вчений. 2018. № 12. С. 287–291.

6. Хміль Ф.І. Управління персоналом : посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академвидав, 2006, 488 с.

Сергій Селютін

к.е.н., доцент Чернігівського інституту
інформації, бізнесу і права ЗВО «МНТУ»
м. Чернігів, Україна

Громадські консультації в системі реалізації механізмів державної політики

Громадські консультації відіграють вирішальну роль у формуванні державної політики, яка впливає на розвиток бізнесу та економіки в цілому. У світі, де інтереси бізнесу часто перетинаються з державними інструментами регулювання, створення механізмів для ефективного діалогу між державою та приватним сектором є не просто бажаним, але й критично необхідним. Через громадські консультації можна досягти збалансованого розвитку, узгодження державних стратегій із реальними потребами ринку та створення умов для сталого економічного зростання. Актуальність теми громадських консультацій як механізму залучення бізнесу до процесу прийняття рішень державою пояснюється рядом факторів.

Громадські консультації дозволяють державі використовувати знання та досвід приватного сектору для формування ефективної, реалістичної політики, яка враховує інтереси усіх сторін. З іншого боку, для бізнесу це можливість впливати на рішення, які можуть мати прямий вплив на їхню діяльність, зменшуючи ризики та невизначеність. Значення громадських консультацій у контексті залучення бізнесу до процесу прийняття рішень державою можна розглядати з кількох перспектив.

1. Підвищення прозорості рішень. Громадські консультації сприяють відкритості та прозорості державного управління, забезпечуючи доступність інформації про рішення, що готуються, та процеси, що стоять за ними.

2. Зміцнення довіри. Регулярне залучення бізнесу та інших зацікавлених сторін до обговорення і розробки політик може зміцнювати довіру до державних інституцій, що є ключовим фактором ефективного управління.

3. Вдосконалення законодавства. Участь бізнесу в консультаціях може допомогти уникнути помилок у законодавстві, враховуючи практичний досвід та знання, які представники бізнесу можуть надати.

4. Зменшення конфліктів. Попереднє обговорення нормативних актів допомагає знижувати ризики виникнення конфліктів між державою та підприємницьким сектором, оскільки інтереси бізнесу враховуються на ранніх стадіях.

5. Сприяння інноваціям. Залучення бізнесу до діалогу може стимулювати впровадження інноваційних підходів в державне управління, оскільки представники приватного сектору часто виступають носіями нових ідей та технологій.

6. Розширення можливостей для розвитку бізнесу. Громадські консультації можуть сприяти створенню сприятливого регуляторного середовища для розвитку бізнесу, оскільки вони дозволяють висловлювати та враховувати потреби підприємців.

7. Поліпшення інвестиційного клімату. Транспарентність та включеність у процеси прийняття рішень позитивно впливають на сприйняття країни інвесторами, підвищуючи її привабливість для зовнішніх інвестицій.

8. Соціальна відповідальність. Залучення бізнесу до громадських консультацій сприяє соціальній відповідальності компаній, підсилюючи їх внесок у вирішення соціальних та економічних проблем [1-2].

У підсумку, громадські консультації мають важливе значення для побудови відкритого, динамічного і відповідального суспільства, в якому бізнес має можливість впливати на рішення, що впливають на його інтереси, а держава отримує доступ до важливих знань та експертизи.

Процес громадських консультацій можна розділити на кілька основних етапів, які дозволяють ефективно залучати бізнес та інші зацікавлені сторони до ухвалення рішень державою. Нами систематизовані типові етапи цього процесу:

1. Підготовчий етап: Визначення цілей та завдань консультацій. Вибір теми, яка потребує обговорення. Ідентифікація зацікавлених сторін та їхніх інтересів. Розробка методології проведення консультацій (опитування, фокус-групи, публічні слухання тощо). Планування графіка консультацій.

2. Інформаційний етап: Поширення інформації про громадські консультації серед зацікавлених сторін. Забезпечення доступу до всієї необхідної документації для учасників. Використання засобів масової інформації, Інтернет-ресурсів та соціальних мереж для інформування громадськості.

3. Етап консультацій: Проведення заходів, які були заплановані (семінари, круглі столи, онлайн-форуми). Збір пропозицій та зауважень від представників бізнесу та інших зацікавлених сторін. Забезпечення можливості для відкритого діалогу та дискусій.

4. Аналітичний етап: Обробка отриманих пропозицій та коментарів. Аналіз внеску учасників консультацій та його впливу на рішення. Підготовка звітів і аналітичних матеріалів з урахуванням результатів консультацій.

5. Заключний етап: Оприлюднення результатів консультацій. Розробка фінальних документів з урахуванням висловлених під час консультацій думок. Зворотній зв'язок з учасниками консультацій щодо того, як їхній внесок було враховано.

6. Оціночний етап: Оцінка ефективності проведення громадських консультацій. Аналіз досягнутих результатів у порівнянні з поставленими цілями. Підготовка пропозицій щодо вдосконалення механізмів залучення бізнесу до консультацій в майбутньому [3-4].

Кожен з цих етапів має важливе значення для забезпечення ефективності громадських консультацій і дозволяє зробити процес прийняття рішень більш відкритим, збалансованим і орієнтованим на реальні потреби суспільства та бізнесу.

Громадські консультації слугують важливим механізмом для залучення бізнесу до процесу державного регулювання, що сприяє формуванню збалансованих і ефективних політичних рішень. Процедури громадських консультацій відіграють

роль у посиленні прозорості і відповідальності в державному управлінні, що в свою чергу підвищує довіру громадськості до державних інституцій. Залучення бізнесу до діалогу дозволяє інтегрувати інноваційні підходи та практики в державні стратегії, сприяючи технологічному розвитку та економічній конкурентоспроможності. Необхідно визнати виклики та обмеження, з якими можуть зіткнутися учасники процесу, включаючи потенційне лобіювання інтересів, нерівний доступ до процесу для різних груп бізнесу та складності оцінки впливу консультацій. Важливо розробити та впровадити механізми для усунення викликів, таких як забезпечення рівного доступу до участі, створення ефективних комунікаційних каналів та використання технологій для збору та аналізу відгуків. Існує потенціал для подальшого розвитку інструментарію громадських консультацій з використанням цифрових технологій, які можуть покращити збір, обробку та аналіз даних. У підсумку, громадські консультації є ключовим елементом у створенні сприятливого бізнес-клімату та здорової економіки. Їх ефективне проведення може забезпечити збалансоване представництво інтересів всіх стейкхолдерів і сприяти прийняттю рішень, що враховують різноманітність економічних і соціальних вимірів сучасної держави.

Література:

1. Фініков Т. В. Публічне управління і адміністрування: український контекст. 2018. Київ: НАДУ.
2. Коляда І. А. Партнерство держави та бізнесу: механізми та перспективи розвитку. Економічний простір, 2020. № 148, 22-34.
3. Білокобильський О. В. Державне регулювання економіки: взаємодія з бізнес-сектором. Український соціум, 2019. № 2 (67), 75-85.
4. Чернишова В. М. Макроекономічна стабільність та розвиток підприємництва в Україні. Економіка України, 2017. № 1, 30-44.

Семченко-Ковальчук Олена Борисівна

к.е.н., доцент Чернігівський інститут інформації,
бізнесу і права ЗВО «МНТУ імені академіка Юрія Бугая

Національна безпека України в контексті кіберзагроз: виклики та стратегії протидії

У сучасному світі кіберзагрози стали одним з ключових викликів національній безпеці багатьох країн, у тому числі й України. Розвиток цифрових технологій та глобалізація інформаційного простору відкривають широкі можливості для розвитку економіки, освіти, медицини та інших сфер життя. Водночас, це створює умови для нових загроз національній безпеці, серед яких кіберзлочинність, кібершпигунство, кібертероризм та розповсюдження шкідливого програмного забезпечення.

Зростання залежності держави від цифрових технологій та інформаційних систем в усіх сферах життя значно підвищує потенційні ризики кібератак, що можуть мати вирішальний вплив на економічну стабільність, обороноздатність та соціальну структуру країни. Питання кібербезпеки посилюється необхідністю захисту критичної інфраструктури країни, зокрема енергетичних об'єктів, систем зв'язку, фінансових інститутів та урядових відомств, від цілеспрямованих кібератак.

Кіберпростір не має кордонів, що робить Україну вразливою до кібератак з будь-якої точки світу. Особливо це стосується спроб зовнішнього втручання у внутрішньополітичні процеси, підриву критичної інфраструктури та впливу на

громадську думку через інформаційні кампанії. Значення кіберзагроз зросло ще більше у зв'язку з війною, де кіберпростір став ще одним полем бойових дій.

Таким чином, актуальність проблематики кіберзагроз для національної безпеки України є очевидною та потребує комплексного підходу до розробки та реалізації стратегій кіберзахисту на державному рівні, а також залучення ресурсів приватного сектору та громадянського суспільства.

Сучасний кіберпростір є динамічним і складним середовищем, де кіберзагрози еволюціонують з надзвичайною швидкістю. Україна стикається з різноманітними видами кіберзагроз. Основні загрози безпеці інформації включають хакерські атаки, віруси та шпигунське програмне забезпечення, які можуть призвести до різних негативних наслідків, таких як витік конфіденційної інформації, фінансові збитки, порушення репутації та навіть загрози безпеці та життя людей. Для запобігання таким загрозам необхідно використовувати комплексний підхід до захисту інформації, що включає технічні, організаційні та людські заходи. Усі ці заходи повинні бути взаємопов'язаними та спрямованими на забезпечення цілісності, конфіденційності та доступності інформації, що є основними складовими безпеки інформації [1].

Державний центр кіберзахисту, який входить до складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, відповідає за управління системами виявлення вразливостей та реагування на кіберінциденти та кібератаки [2,3].

Згідно з інформацією від Служби безпеки України, у 2021 році було зареєстровано понад 2000 кібератак на електронні ресурси органів влади та об'єкти критичної інфраструктури. У січні 2022 року було зафіксовано 121 кібератаку.

Протягом січня 2023 року хакери здійснили атаку на близько 70 веб-сайтів центральних та регіональних органів влади, включаючи «Дію». Багато з цих веб-сайтів тимчасово припинили свою роботу, а на деяких з них з'явилися повідомлення від хакерів. Ймовірно, за атаками стояла країна-агресор, оскільки хакери не мали на меті отримання матеріальної вигоди, а їхня ціль полягала в дестабілізації української інфраструктури [4].

Упродовж 2023 року було опрацьовано близько 18 мільярдів подій за допомогою засобів Системи виявлення вразливостей і реагування на кіберінциденти та кібератаки, які були отримані шляхом моніторингу, аналізу та передачі телеметричної інформації про такі інциденти. У результаті було виявлено 133 мільйони подій, які викликали підозру у сфері інформаційної безпеки під час первинного аналізу. Крім того, було оброблено 148 тисяч критичних подій інформаційної безпеки, які потенційно вказували на кіберінциденти, після їх фільтрації та проведення вторинного аналізу [3].

Безпечовими аналітиками було виявлено та оброблено 1105 кіберінцидентів протягом 2023 року, що відзначається зростанням на 62,5% у порівнянні з результатами 2022 року. Упродовж 2023 року було додано до Системи виявлення вразливостей і реагування на кіберінциденти та кібератаки 24 нових об'єкти кіберзахисту, що включають урядові (22), енергетичні (1) та військові (1) сектори [2, 3].

За інформацією команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події CERT-UA уряду, було зафіксовано 347 кібератак на уряд та урядові установи, 276 атак на місцеві органи влади, 175 на організації у секторі безпеки та оборони, та 127 на комерційні підприємства [4].

Також було зареєстровано атаки на наступні галузі: енергетичний сектор зазнав 92 атак, телекомунікаційний сектор — 81 атака, освітні установи — 38 атак, транспортна галузь — 32 атаки, фінансовий сектор — 30 атак, ІТ-сектор — 25 атак,

ЗМІ — 15 атак, медичні установи — 12 атак.

У своєму річному звіті за 2022 рік компанія Microsoft вказала на наступні найбільш поширені галузі для атак хакерів українській території: 27% — державні органи; 10% — ІТ-галузь; 9% — медіа; 8% — енергетика; 7% — транспорт; 7% — телекомунікації; 5% — фінансовий сектор; 3% — роздрібні торгові компанії та інші [5].

Найпоширенішими формами кібератак, які впливають на компанії, є вторгнення в мережі або системи для отримання доступу до даних, віруси-шифрувальники, атаки з використанням DDoS (розподілені деніальні сервіси) та фішинг. Наприклад, за аналізом світової статистики атак, Microsoft виявила, що протягом одного року масштаб атак на паролі облікових записів працівників організацій зросли на 74%, до понад 920 випадків на секунду.

Дослідження американської компанії Mandiant, яка спеціалізується на кібербезпеці та є дочірньою структурою Google, показує, що Росія намагається атакувати українську енергетичну систему не лише за допомогою ракет та дронів, а й шляхом кібератак.

Під час повномасштабного вторгнення артилерійські удари посилюються кібератаками, як показує дослідження Mandiant. Це свідчить про те, що кіберзлочинці використовують цифрові засоби для спроб руйнування енергетичної інфраструктури України, що становить серйозну загрозу для країни [6].

Згідно з повідомленням, яке надіслано на запит Forbes, з початку великої війни росія проводить від 102 до 293 кібератак щомісяця. Інтенсивність цих атак підтверджує, що росія активно використовує цифрові методи для нападів на різні сфери діяльності, включаючи критичну інфраструктуру. Такі дії є серйозною загрозою для стабільності та безпеки країни у великій мірі.

Кожного дня у світі реєструється приблизно 23 тисячі DDoS-атак, що означає приблизно 16 атак за кожні 60 секунд. Розміри та частота таких нападів на урядові та фінансові установи продовжують зростати. Україна не є винятком: на державні та комерційні ресурси регулярно здійснюються різні види кібератак, які мають різну інтенсивність та силу впливу. Протягом минулого року спеціалісти Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації зафіксували 41 мільйон випадків порушень інформаційної безпеки.

Під час DDoS-атаки хакер переповнює мережу або сервер фальшивим трафіком, що призводить до перевантаження ресурсів і перешкоджає системі обробляти реальні запити користувачів. Прогнозується, що до 2023 року кількість DDoS-атак у світі подвоїться і досягне 15,4 мільйонів на рік.

Цей вид атаки є популярним через його відносно недороговизну, а також складність відстеження джерела атаки, такого як країна або конкретна IP-адреса. Однак не всі DDoS-атаки супроводжуються великим обсягом трафіку. Навіть короткочасна атака невеликого масштабу може залишитися непоміченою. Однак часто зловмисники використовують DDoS-атаку як прикриття для пошуку вразливостей або для вимірювання потужностей системи з метою повернутися з новими стратегіями та завдати їй ще більше шкоди. Тому виявлення й відвернення навіть малих DDoS-атак має важливе значення для забезпечення безпеки системи.

Фішинг є одним з найбільш поширених видів атак, що щороку призводить до значних фінансових втрат. Його метою є викрадення конфіденційних даних та облікових записів, таких як логіни для входу або дані кредитних карток, а також шахрайство з метою отримання дозволу на встановлення шкідливого програмного забезпечення. Методи фішингу можуть обійти системи безпеки, дозволяючи

зловмисникам непомітно переглядати дані компанії.

Смішинг працює на тому ж принципі, що й фішинг, але заманливі повідомлення надсилаються через SMS, а не електронну пошту. Зловмисник виглядає як надійна особа та спрямовується на мобільні пристрої, щоб отримати доступ до конфіденційної інформації. Підключаючись до мережі компанії, ці мобільні пристрої надають зловмиснику можливість викрадення даних клієнтів і співробітників, а також вихідного коду організації [6].

У 2023 році українці стали найбільшими жертвами різних видів кібершахрайства в Інтернеті. Найпоширеніші методи, які використовувалися кібершахраями, включали в себе фішингові атаки через електронну пошту, маскуючися під повідомлення від поштових операторів, вигадані волонтерські ініціативи в соціальних мережах, а також шахрайство, що пов'язане з наданням фінансової допомоги. У цьому останньому випадку, кіберзлочинці представляли себе як представники міжнародних організацій або благодійних платформ, що збирають кошти, і використовували фішингові сайти для крадіжки особистих даних.

Експерти з кібербезпеки Служби безпеки активно протистоять загрозам інформаційно-підривної діяльності окупантів. З початку повномасштабного вторгнення було припинено майже 3,5 тисячі кібератак на електронні системи центральних органів влади та критичну інфраструктуру України. З них 1650 кіберзагроз було виявлено в реальному часі за допомогою Системи управління подіями інформаційної безпеки, яка була розроблена на базі СБУ.

Було встановлено, що більшість атак, здійснених з боку Росії, мали на меті або зруйнувати цифрові сервіси, або спровокувати дестабілізацію роботи стратегічно важливих підприємств у сфері енергетики та транспорту. Відповідальність за такі атаки несуть російські спецслужби та підконтрольні їм хакерські групи.

Служба безпеки продовжує активні заходи для захисту національного цифрового простору, зокрема, намагаючись притягнути до відповідальності всіх осіб, винних у підривній діяльності проти України.

Україна постійно стикається з загрозами з боку кіберзлочинців та кібершпигунів, особливо з боку Російської Федерації. Ці загрози включають різноманітні види атак, такі як DDoS-атаки, фішинг, масштабні кібератаки на державні та комерційні структури, а також злам аккаунтів користувачів для дезінформації та отримання конфіденційних даних. Служба безпеки України виявляє та припиняє багато таких загроз, проте робота в цьому напрямку триває.

Національна безпека України у контексті кіберзагроз вимагає комплексного підходу та постійної уваги як з боку держави, так і з боку громадянського суспільства. Зміцнення законодавчої бази, розвиток інфраструктури, міжнародна співпраця та освітні ініціативи є ключовими елементами ефективної стратегії протидії кіберзагрозам. Успіх у цій сфері залежить від спроможності швидко адаптуватися до постійно змінюваного ландшафту кіберзагроз та ефективно використовувати наявні ресурси для захисту національних інтересів.

Україна вжила ряд стратегічних заходів для протидії цим загрозам, включаючи поліпшення законодавства, розвиток інфраструктури кібербезпеки, міжнародну співпрацю та освітні ініціативи. Ці заходи спрямовані на зміцнення захисту країни від потенційних кібератак і підвищення рівня обізнаності громадян у сфері кібербезпеки.

Необхідно продовжувати підвищувати рівень кібербезпеки в країні, підвищувати обізнаність громадськості про потенційні кіберзагрози та забезпечувати реагування на нові методи атак. Також важливо зберігати співпрацю з міжнародними партнерами у сфері кібербезпеки для обміну інформацією та спільних заходів

протидії кіберзлочинності.

Література:

1. Кібербезпека – найважливіша складова інформаційної безпеки. URL: <http://kntu.net.ua/ukr/Pro-universitet2/Novini-universitetu/KIIBERBEZPEKA-NAJVAZHЛИVISHA-SKLADOVA-IINFORMACIIJNOYI-BEZPEKI>
 2. Статистичний звіт за результатами роботи Системи виявлення вразливостей і реагування на кіберінциденти та кібератаки в 2023 році URL: <https://scpc.gov.ua/uk/articles/334>
 3. Звіт про роботу системи виявлення вразливостей і реагування на кіберінциденти та кібер атаки. URL: <https://scpc.gov.ua/api/files/9c21855d-74da-45d1-90f9-5d4f6795996a>
 4. Liga.net: За три роки кількість кібератак на Україну зросла в 5 разів. Більшість з них – російські URL: <https://ms.detector.media/kiberbezpeka/post/28989/2022-02-19-liganet-za-try-roky-kilkist-kiberatak-na-ukrainu-zroslo-v-5-raziv-bilshist-z-nykh-rosiyski/>
 5. Збільшилася кількість атак хакерів рф на місцеві органи влади України — Держспецзв’язку URL: <https://armyinform.com.ua/2023/03/27/zbilshylasya-kilkist-atak-hakeriv-rf-na-miscevi-organy-vlady-ukrayiny-derzhspetszzvyazku/>
- Російські хакери координують дії з військовими та посилюють атаки напередодні зими. Як Україна протистоїть кібератакам на енергосистему

Остап Туз

аспірант ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка
Юрія Бугая», м. Київ

Державна політика цифровізації в управлінні сучасним бізнесом

У ХХІ столітті цифрові технології стрімко розвиваються та проникають у всі сфери людського життя, в тому числі й у бізнес. Цифрова еволюція змінює спосіб роботи компаній, їх взаємодії з клієнтами та конкурентами. Вона відкриває нові можливості для підвищення ефективності та конкурентоспроможності бізнесу, але також ставить перед компаніями нові виклики.

Серед основних тенденцій цифрової еволюції в управлінні бізнесом можна виділити такі:

1. Розвиток штучного інтелекту (AI). Штучний інтелект уже сьогодні використовується в багатьох сферах бізнесу, зокрема для автоматизації завдань, прогнозування попиту, аналізу даних та прийняття рішень. У майбутньому AI ще більше проникне в управління бізнесом, що призведе до революційних змін.
2. Розвиток хмарних технологій. Хмарні технології дозволяють компаніям отримувати доступ до IT-ресурсів та програмного забезпечення за потреби, що робить їх більш гнучкими та ефективними. Хмарні технології вже широко використовуються в українських компаніях, і їхня популярність буде й надалі зростати.
3. Розвиток Big Data. Big Data - це технологія аналізу великих обсягів даних, яка дозволяє компаніям отримувати цінні відомості про своїх клієнтів, конкурентів та ринки. Big Data вже активно використовується в українських компаніях, і її роль у майбутньому буде тільки зростати.
4. Розвиток соціальних медіа. Соціальні медіа - це потужний інструмент, який компанії можуть використовувати для взаємодії з клієнтами, просування своїх продуктів і послуг та формування позитивного іміджу. Соціальні медіа вже широко використовуються в українських компаніях, і їхня роль у майбутньому буде тільки зростати [1].

Цифрова еволюція відкриває перед українськими компаніями нові можливості для підвищення ефективності та конкурентоспроможності. Впровадження цифрових технологій може допомогти компаніям: автоматизувати завдання, що звільнить час для більш творчих і стратегічних завдань; покращити обслуговування клієнтів, зробивши його більш персоналізованим і ефективним; приймати більш обґрунтовані рішення, спираючись на аналіз даних; розширити ринки збуту, використовуючи цифрові канали продажів.

Однак, для того, щоб скористатися цими можливостями, українські компанії повинні бути готові до цифрової еволюції. Вони повинні впроваджувати цифрові технології, навчати своїх співробітників цифровим навикам та змінювати свою корпоративну культуру.

Цифрова еволюція є невідворотним трендом, який буде мати значний вплив на бізнес. Українські компанії, які будуть готові до цифрової еволюції, зможуть отримати конкурентні переваги та підвищити свою ефективність. Для того, щоб скористатися можливостями цифрової еволюції, українські компанії можуть скористатися такими рекомендаціями [2]:

Розробити стратегію цифрової трансформації, яка визначатиме цілі та напрямки впровадження цифрових технологій.

Створити команду цифрових експертів, які будуть відповідати за впровадження та управління цифровими технологіями.

Навчити своїх співробітників цифровим навикам, які будуть необхідні для роботи в цифровому середовищі.

Змінити свою корпоративну культуру, щоб вона була більш відкритою до змін і прийняття нових технологій.

Література:

1. Bard, J., & Sundararajan, A. (2019). The digital transformation of business: Rethinking strategic imperatives in the age of the customer. Cambridge, MA: MIT Press.
2. Helmsing (Bert) A. H. J. Local Economic Development. New generations of actors, policies and instruments A summary report prepared for the UNCDF symposium on Decentralization. The Hague. Local Governance in Africa Institute of Social Studies. 2021. P. 59-78. URL: <http://www.meso-nrw.de/helmsing.pdf>.

Токар В. М.

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи
Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика

Аналіз показників міграції населення

Повномасштабна війна, яка почалася 24 лютого 2022 року віроломним нападом Російської Федерації на Україну, призвела до небаченого з часів Другої світової війни явища – масової міграції населення України та появи раніше невідомого явища в українському суспільстві феномену багатомільйонних вимушених мігрантів, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), біженців, переміщених осіб, шукачів притулку та мігрантів. Історія Європи та світу за останні півстоліття пережила чимало потужних міграційних криз – Афганська криза (1979-1989), яка призвела до появи понад 6 мільйонів біженців та емігрантів, Венесуельська криза (2013-2019) – 3 мільйони та сирійська криза (2019-2020) – майже 3 мільйони осіб [1].

Однак нинішня криза вимушеної міграції в Україні не має собі рівних за масштабами, географічним розмахом, кількісними показниками та часовими рамками і значно перевершує всі попередні.

Міграція (лат. переселення) — процес зміни постійного місця проживання окремих осіб або соціальних груп, переміщення їх в інший регіон чи іншу країну, а також переміщення із села до міста чи навпаки. При класифікації міграцій щодо будь-якої країни виділяють зовнішню (міждержавну) і внутрішню міграції. Зовнішня міграція – це переміщення людей через державні кордони, що передбачає зміну місця проживання.

Зовнішні міграції за територіальним розмахом включають міжконтинентальні та внутрішньоконтинентальні переміщення. Зовнішня (міждержавна) міграція відбувається в різних формах: економічній, сімейній, рекреаційній, туристичній та ін. Зовнішня міграція має дві сторони: еміграцію - виїзд працездатного населення з країни перебування на тривале або постійне проживання в іншу країну і імміграція - в'їзд робочої сили до даної країни з-за кордону (на постійне або довготермінове проживання з метою навчання, роботи або щоб уникнути дискримінації, переслідування тощо) [2].

Внутрішня міграція - це переміщення людей в межах однієї країни. Розрізняють сільські та міські міграції, міжміські міграції та міграції в межах сільської місцевості. Розрізняють також міграції в межах окремих великих територіальних одиниць - областей, економічних районів і автономних республік. У цих випадках міграції поділяються на внутріобласні та міжобласні, внутрірайонні та міжрайонні [3].

Провівши аналіз міграційного руху населення з 2002 року (див. Рис. 1), можна констатувати, що значне скорочення кількості населення України прослідковувалось у 2002 році – 33791 особа, 2003 рік – 24210 осіб, 2004 рік – 7615 осіб. В основному скорочення населення в 2002-2004 роках було спричинене економічною нестабільністю та коливаннями рівня добробуту громадян. В зазначений період відбувся суттєвий відтік людського капіталу в країни Європи.

Починаючи з 2005 року по 2011 рік включно спостерігався міграційний приріст населення, який утримувався на рівні 14-17 тисяч осіб.

У 2012 році різниця між кількістю прибулих в Україну та кількістю вибулих склала 61 844 особи, у 2013 році – 31 913 осіб, у 2014 році – 21 099 осіб. Максимальні темпи міграційного приросту в 2012-2013 роках пов'язані з поліпшенням економічної ситуації. Проте з 2015 року ми спостерігаємо поступове зниження показника. Це можна пояснити нестабільною політичною ситуацією, збройним конфліктом на сході України, невизначеною економічною ситуацією в країні тощо (2015 рік – міграційний приріст на 9250 осіб; 2016 рік – 7846 осіб; 2017 рік – 8126 осіб). Активізація міграційного приросту відбулася у 2018 та 2019 роках – 15 055 та 18 222 особи відповідно.

Аналіз міждержавних міграційних тенденцій свідчить про значне уповільнення у 2015-2017 роках порівняно з попередніми роками та зростання у 2018 та 2019 роках. Ці процеси відображають насамперед стан економічних процесів та коливання рівня добробуту громадян. З початком військових дій міграційні процеси значно посилювались, однак до 2016 року при певній стабілізації відбувся їх стрімкий спад. Проте економічні проблеми та економічна стагнація змусили активну частину населення шукати джерела доходу в інших регіонах та за кордоном, що призвело до зростання темпів міграції [5].

2020 рік характеризується зниженням міграційного приросту до 7240 осіб, але вже у 2021 році міграційний приріст сягнув 19137 осіб. Така тенденція 2020 року

зумовлена обмеженнями на пересування через епідемію COVID-19. Проте вже у 2021 році приріст мігрантів зріс через відкриття кордонів та зняття обмежень. За різними статистичними даними, у державному секторі було зайнято близько 4,8 млн. громадян України. Станом на 1 січня 2022 року в Україні було 10 841 117 пенсіонерів (Держкомстат). За оцінками експертів Світового Банку рівень безробіття в ковідному 2020 році в Україні складав 9,1% по відношенню до кількості працездатного населення, що складало 2 300 935 осіб працездатного віку. За статистикою Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), станом на січень 2023 року Україну покинули 9 567 033 людини. Транскордонні переміщення, які носять маятниковий характер – 3 793 403 особи.

Згідно з аналізом даних Міжнародної організації з міграції (МОМ), орієнтовна кількість громадян, які проживають за межами України станом на 24 лютого 2022 року, могла становити не менше 2 млн. осіб. Населення тимчасово окупованих територій (ТОТ) може становити не менше 1,5 млн. осіб. За даними Міністерства оборони України, в країні мобілізовано понад мільйон осіб. Наведені дані свідчать про те, що понад 20 мільйонів громадян України з різних причин залишили місця постійного проживання або перебувають на тимчасово окупованих територіях. Більшість примусово виселених, мобілізованих або мешканців ТОТ – це працездатні громадяни, які втратили довоєнну роботу.

За різними аналітичними даними, через війну втратили роботу від 5 до 15 мільйонів працездатних громадян України. За прогнозами Ради ЄС, населення України внаслідок міграції може скоротитися на 24-33% в залежності від тривалості бойових дій і нестабільної роботи інфраструктури. Через війну за кордон виїхало понад 7,9 млн. українців. Про це йдеться на сайті Агентства ООН у справах біженців (див. Рис. 2). Ще 5,9 млн. осіб є внутрішньо переміщеними особами. Змінилася статево-вікова структура населення, зокрема зменшується частка молоді до 20 років та жінок працездатного віку.

У Міністерстві освіти і науки України (МОНУ) повідомили, що, за статистикою, близько чверті всіх переселенців – учні або студенти. Однак наведені дані не включають осіб, які є громадянами інших держав і перебували на території нашої держави на момент початку повномасштабної війни. Як правило, за сприяння посольств окремих країн переважна більшість з них також залишили територію України. Така велика хвиля вимушених внутрішньо переміщених осіб та емігрантів породила багато безпекових, соціальних, економічних, фінансових, сімейних та демографічних проблем [8].

Російське вторгнення в Україну спровокувало одну з найбільших гуманітарних криз у Європі з часів Другої світової війни. Внаслідок війни десятки мільйонів українців були змушені змінити місце проживання, з них більше п'яти мільйонів виїхали через західний кордон, де отримали тимчасовий прилисток [9].

Хвиля біженців з України відрізняється від попередніх міграційних криз, які вразили європейський континент у 21 столітті. Різниця в тому, що більшість українських біженців – жінки працездатного віку з вищою освітою та їхні діти. Люди, які втекли за кордон перед війною, зазвичай перебувають у важкому соціальному становищі. У нових країнах їм доводиться шукати житло, одяг, їжу та ліки. Левову частку цих витрат покривають бюджети країн ЄС. Крім того, характерною рисою хвилі українських біженців є значна частка серед них неповнолітніх. За підрахунками ООН та економістів, це 28-44%. Це створює додатковий тиск на державні бюджети, які змушені нести додаткові витрати на освіту українців та їх адаптацію [10].

Наприклад, у Польщі видатки на освіту для майже 560 тис зареєстрованих там українських дітей становлять 2,2 млрд. євро, а витрати на їх медичне забезпечення оцінюються 1,5 млрд. євро. За підрахунками економістів, країни ЄС, залежно від країни, витрачають від 9 до 25 тисяч. євро на рік на кожного українського мігранта.

Кількість українських біженців у країнах ЄС стабілізувалася порівняно з першими місяцями Великої війни. У травні-вересні 2022 року навіть була тенденція до їх повернення. Однак восени через активізацію атак російських терористів на критичну інфраструктуру ситуація змінилася. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), кількість українських біженців становить близько 1% населення Європейського Союзу.

З 2014 року Україна перебуває в стані неоголошеної війни. Частина території нашої країни незаконно анексована та тимчасово окупована російською федерацією, на частині якої ведуться військові дії. Початок активних бойових дій після 24 лютого 2022 року, введення воєнного стану в Україні призвели до масових переселень – громадяни залишали свої домівки в пошуках безпеки та захисту. Наразі кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в країні сягає 4,9 млн. осіб, з них понад 3,5 млн. осіб переїхали після 24 лютого 2022 року. Понад 1,8 млн. громадян отримали житлову допомогу для внутрішньо переміщених осіб.

Більшість переселенців було терміново розселено індивідуально або за допомогою уповноважених державних органів зі східних та центральних областей України до Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької, Закарпатської, Волинської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької та Вінницької області. Водночас Київ, з якого на початку війни виїхала майже половина населення, став місцем розселення біженців, найчастіше з Лівобережної України [8].

Що стосується західних областей України, то з початку війни лише на Закарпатті чисельність населення зросла майже на 30 % [11]. За перші два тижні війни на Львівщину прибуло майже 110 тисяч внутрішньо переміщених осіб, в кінцевому підсумку 400 тисяч переселенців обрали Львівщину своїм новим місцем постійного проживання. На сьогодні на Львівщині вже оселилися 60 тисяч переселенців, які вирішують проблеми, пов'язані з роботою чи навчанням. Це означає, що ця категорія переселенців остаточно залишаться у Львові та області, із часом вони позбудуться статусу біженця. За час, що минув з початку війни між Росією та Україною, до Чернівецької області прибуло понад 800 тисяч переселенців, з яких 40 тисяч остаточно осіли в обласному центрі. Абсолютна більшість біженців до Буковини з самого початку мали на меті лише транзит через територію Чернівецької області та саме місто в напрямку сусідніх Румунії та Республіки Молдова.

Війна призвела до зниження рівня життя населення внаслідок уповільнення економічного розвитку країни та втрати частини промислового потенціалу, що в свою чергу спровокувало нову хвилю міграційної кризи, пов'язаної з пошуком більш привабливих умов праці та пошуку нових джерел доходу за кордоном. особливо в європейських країнах.

Міграційні процеси є невід'ємною частиною соціально-економічного розвитку кожної європейської країни. Інтенсивність міграції населення залежить не тільки від економічних факторів, але в багатьох випадках викликана непередбаченими обставинами. Стан міграційних процесів в Україні суттєво залежить від коливань рівня життя населення та інтенсивності збройного конфлікту на території нашої країни. Наведено дані щодо міждержавних міграцій у 2002-2022 роках, які свідчать про значне уповільнення у 2015-2017 роках порівняно з попередніми роками та зростання у 2018 та 2019 роках. Визначено, що до пандемії 2020 року активно

відбувалась трудова міграція, а більшість країн (переважно європейських) створювали умови для залучення робочої сили з України, то з початком пандемії ситуація докорінно змінилася. Окрім пандемії, на міграційні процеси суттєво вплинули: військові дії в Україні, падіння рівня життя населення та нерівномірність соціально-економічного розвитку регіонів.

Російське вторгнення в Україну спровокувало одну з найбільших гуманітарних криз у Європі з часів Другої світової війни. Через війну десятки мільйонів українців були змушені змінити місце проживання, понад 7,9 млн. українців виїхали за кордон, ще 5,9 млн. є внутрішньо переміщеними особами.

Література:

1. Найважчі міграційні кризи у світі за останні роки. Слово і діло. 11 листопада 2021 року. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2021/infografika/sviti-ostanni-roky>.
2. Зовнішні трудові міграції населення України / За ред. Е. М. Лібанової, О. П. Позняка. — К.: РВПС України НАН України, 2002. — С. 153—154.
3. Фащевський М. І., Руденко Л. Г., Демченко М. П., Мисевич К. М. Міждержавні міграційні зв'язки України: основні тенденції та проблеми / М. І. Фащевський, Л. Г. Руденко, М. П. Демченко, К. М. Мисевич // Український географічний журнал – 2007. - № 4. С. 33 – 38.
4. Державна статистика України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativmenu_u/ds.htm
5. Українське суспільство: міграційний вимір (Національна доповідь) Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. – К., 2018. – 396 с.
6. Державна статистика України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menunu_.htm
7. Міграційна криза внаслідок російсько-української війни. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%D0%B>
8. Рендюк Т. Вимушена міграція в надзвичайних умовах російсько-української війни та її негативні наслідки для генофонду України. Народна творчість та етнологія, 3 (395), 5–14.
9. Бурова К.А. Міграційна політика Європейського Союзу: проблеми сьогодення. URL : http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123Burova_268-273.pdf
10. Кермач Р. Проблема біженців в ЄС: довгострокові наслідки нового виклику / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. URL: <http://dif.org.ua/article/problema-bizhentsiv-esdovgostrokov-naslidki-novogo-vikliku>
11. Від початку війни на Закарпатті майже на 30% збільшилася кількість населення. Лариса Романюк. URL: <https://suspilne.media/233787-vid-pocatku-vijni-na-zakarpatti-majze-na-30-zbilsilasa-kilkist-naselenna>

Тесленко О.М.

аспірант,

Інститут державного управління та наукових досліджень
з цивільного захисту, начальник відділу моделювання
пожеж та надзвичайних ситуацій науково-дослідного
центру протипожежного захисту Інституту державного
управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Моделювання функціонування системи реагування на надзвичайні ситуації в Зоні відчуження як складової національної безпеки України

У зв'язку з планувальними заходами, пов'язаними з протипожежною безпекою у Зоні відчуження, виникає потреба оновлення зон обслуговування ПРП ДСНС та ДАЗВ, включаючи аналіз кількості та розміщення пожежних депо. Важливість швидкого реагування та вчасного прибуття пожежними підрозділами до місця виклику, зокрема за

допомогою служб ДАЗВ, визначає успіх у боротьбі з пожежами на цій території.

З 1993 по 2018 рік у Зоні відчуження зареєстровано 1566 пожеж, які охопили 20723,3 га, забруднених радіонуклідами територій. Вихідні дані [1] свідчать про збільшення середньої площі пожеж у порівнянні з державним лісовим фондом за її межами. Найбільшу загрозу становлять масштабні пожежі, зокрема 121 велика та 3 особливо великі зафіксовані з 1993 по 2019 рік.

Ця ситуація вимагає моделювання потенційної оперативної ситуації для розробки заходів реагування на надзвичайні ситуації службами ДСНС та ДАЗВ. Швидкість реагування пожежних підрозділів виокремлюється як ключовий елемент у вчених працях [1], присвячених цій тематиці.

Невідповідність нормативам часто пов'язана з нестачею пожежних станцій та їх невідповідним розташуванням, що спонукає до будівництва нових об'єктів у містах досліджуваної зони. Потреба в аналізі дислокації та нормування розміщення пожежних депо є актуальною для покращення протипожежної безпеки на території Зони відчуження. В цьому контексті роль контролінгу [2] стає незамінною для забезпечення адекватного рівня протипожежної безпеки. Контролінгові механізми дозволяють не лише систематизувати існуючі дані про пожежні ризики та ресурси, але й використовувати ці дані для оптимізації планування розміщення та кількості пожежних депо. Це включає в себе аналіз ефективності існуючих місць дислокації підрозділів, врахування змін у демографічних та екологічних умовах, а також прогнозування потенційних загроз[3].

У контексті вищезгаданих викликів, докладний аналіз локації пожежно-рятувальних підрозділів (далі - ПРП) у Зоні відчуження стає пріоритетним, включаючи детальне вивчення стандартів розміщення пожежних депо[4]. В ході дослідження було розглянуто важливі показники, що впливають на формування зон обслуговування та розподіл об'єктів між підрозділами ОРСЦЗ і відомчою пожежною охороною ДАЗВ, серед яких: відстань до місця пожежі, час прибуття та ліквідації пожежі, час обслуговування виклику, кількість задіяної техніки та особового складу.

Вивчення необхідної чисельності особового складу пожежно-рятувальних підрозділів (далі –ПРП), що розглядається у документах[4,5], розкриває різноманітні методики їх визначення. Посібник [6] пропонує підхід до визначення кількості особового складу, заснований на стандартах виконання робіт залежно від складності пожежі, проте не враховує специфіку функціонування Зони відчуження. Водночас, в посібнику [7] наведено технічні характеристики пожежного обладнання, але без чіткої методології визначення необхідних сил та засобів для ліквідації пожеж.

Робота [1] включає аналіз системного аналізу та математичного моделювання для оперативної обстановки та функціонування пожежної охорони. Аналіз літературних джерел показав, що універсального підходу для визначення необхідної чисельності особового складу, сил та засобів як підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту такі підрозділів відомчої пожежної охорони не існує.

Важливою складовою дослідження стало застосування геоінформаційних систем (далі - GIS) для аналізу дислокації пожежних підрозділів, що дозволило з урахуванням географічних, демографічних та інших критичних факторів визначити оптимальне розташування ресурсів для забезпечення максимальної готовності до реагування на надзвичайні ситуації. Цей комплексний підхід забезпечив цілісне вирішення поставленого наукового завдання, дозволивши виявити ключові недоліки в існуючій системі протипожежної безпеки та розробити рекомендації щодо її покращення в контексті Зони відчуження.

За допомогою методики [7] можливо врахувати різні фактори, що впливають на швидкість руху пожежних автомобілів, та визначити граничні значення швидкості,

оптимальні для реагування на пожежі в різних умовах. Використання цих даних у контексті контролінгу забезпечує можливість для постійного моніторингу, оцінки та корекції діяльності ПРП, що є критично важливим для підвищення дієвості системи реагування на надзвичайні ситуації.

Провівши чисельний аналіз статистичних даних із використанням методики [7] зроблено аналіз оперативної обстановки Зони відчуження.

Моделювання розміщення ПРП в Зоні відчуження проводився згідно вимог [4]. Положення стандарту реалізовані шляхом розрахунку на основі математичного моделювання із використанням програмного комплексу QGIS (Quantum GIS). Використовуючи програмне забезпечення QGIS, нанесено на мапу геопозиціювання існуючих ПРП та тих, що планується спроектувати.

За результатами моделювання місць дислокації пожежних підрозділів встановлено, що наявні ПРП та їх зони обслуговування з врахуванням 20 хв часу прибуття, згідно з вимогами [5], забезпечують покриття близько 29% наявних територій Зони відчуження та близько 74% наявних діючих об'єктів. Для можливості оцінки забезпечення до 100% покриття діючих об'єктів, розроблено карту (рис. 1) із нормативно необхідними місцями дислокації ПРП (позначено синьою штриховкою) та перспективного пожежного посту на промисловому комплексі «Вектор».

На рисунку 1 відображено модель територіального розподілу зон обслуговування існуючих ПРП (червоний колір), частини що знаходяться в недієздатному стані (синій колір) та проектні частини, які запропоновано створити для перекриття територій, що на даний час недостатньо захищені ПРП (фіолетовий колір).

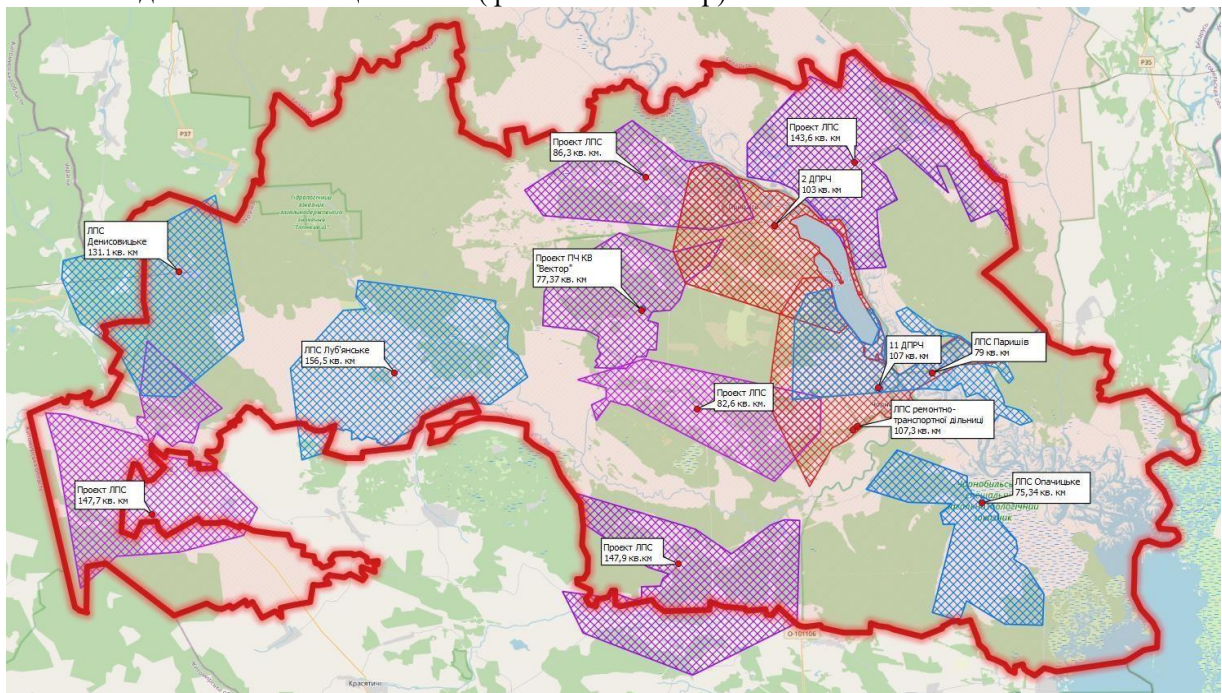

Рисунок 1 – План зон обслуговування розрахунково-необхідних місць дислокації ПРП.

Загальна площа Зони відчуження складає 2620 км². Відповідно території обслуговування існуючих ПРП складає: 2- ДПРЧ – 103 км²; ЛПС ремонтно-транспортна дільниця м. Чорнобиль – 107,3 км². Для непрацюючих ПРП : ЛПС с. Поліське – 142,5 км²; ЛПС с. Луб'янське – 156,5 км²; ЛПС с. Денисовицьке – 131,1 км²; ЛПС с. Опачицьке – 75,34 км²; ЛПС с. Парків – 79 км². Для проектних частин: ЛПС – с. Бенівка – 86,3 км²; суміжна частина с. Бенівка ЛПС – 143,6 км²; ПЧ КВ «Вектор» - 77,37 км²; суміжна частина з ПЧ КВ «Вектор» ЛПС – 82,6 км²; ЛПС с. Терехи – 146,4 км². [13]

В результаті проведеного аналізу, виявлено, що оперативне покриття зон

обслуговування, здійснюване існуючими пожежно-рятувальними формуваннями, обмежується лише фрагментом території, який не перевищує 9,5% її загального розміру. Цей показник може бути значно покращений за рахунок введення в дію проєктних та непрацюючих ПРП, що дозволить збільшити покриття території до майже 43%, а загальний обсяг обслуговування територій при повному врахуванні всіх потенційних ресурсів досягне 52,27%.

Дослідження демонструє, що існуючі ПРП ДСНС встановлюють основу для адекватного реагування лише на обмеженій частині Зони відчуження та на певному відсотку функціонуючих об'єктів у цій зоні. При цьому, розширення зон обслуговування, зокрема через включення лісових постів та додаткових ПРП, значно збільшує можливості для нормативного втручання, охоплюючи значну частину Зони відчуження та більшість державних об'єктів, що потребують захисту.

Література:

1. Звіт науково-дослідної роботи за темою: «Дослідження впливу пожежних ризиків на комплекс заходів для уникнення або мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій на території Зони відчуження («ПБ Зони відчуження»), 2021р. / Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, Київ, 2021. С.23-73.
2. Тесленко О.М. Механізми контролінгу загроз та виникнення надзвичайних ситуацій у Зоні відчуження. Інвестиції: практика та досвід. 2023 №13 С. 126-134.
3. Перелік потенційно небезпечних об'єктів та об'єктів підвищеної небезпеки м. Києва на 2015 рік, згідно протоколу Постійної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій виконавчого органу Київради (КМДА) від «31» жовтня 2014 року № 31. / [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/155861368>.
4. ДСТУ 8767:2018 Пожежно-рятувальні частини Вимоги дислокації та району виїзду, комплектування пожежними автомобілями та проектування / [Чинний від 2019-01-01.] // Наказ від 12.04.2018 № 98 // ДП УкрНДНЦ – 2019 р., 32 с.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2013 року № 874 «Про затвердження критеріїв утворення державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин) ОРС ЦЗ в адміністративно-територіальних одиницях та переліку суб'єктів господарювання, де утворюються такі підрозділи (частини)» (Офіційний вісник України, від 20.12.2013 № 96, стор. 113, ст. 3555, код акта 70590/2013).
6. Аналітичні розрахунки для обґрунтування оперативних дій пожежно-рятувальних підрозділів. Практикум: Навчальний посібник / В.В. Сировий, Ю.М. Сенчихін, Л.В. Ушаков, О.В. Бабенко. – Харків: НУЦЗУ, 2010. – 262 с.
7. Ключ П.П. Тактические возможности пожарных подразделений / П.П. Ключ, В.Г. Палюх. – Харьков: ХИСИ-ХПТУ, 1993. – 201 с.

Усиченко Н.П.

здобувачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри публічного управління, адміністрування
та соціальної роботи Національного університету
охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Права, обов'язки та відповідальність державних службовців: проблеми реалізації та шляхи їх вирішення

Права, обов'язки та відповідальність державних службовців є основними складовими ефективного функціонування державної влади та забезпечення довіри громадян до державних інституцій. Однак існують певні проблеми у реалізації цих аспектів, а також можливі шляхи їх вирішення. Розглянемо деякі.

Проблема корупції та відмивання грошей. Державні службовці зловживають своїм становищем для особистої вигоди, порушуючи закони та моральні норми. Щоб вирішити необхідно запровадження строгих механізмів контролю, відкриття діяльності державних інституцій для громадського нагляду, підвищення заробітних плат та створення ефективних систем звітності.

Недостатня професійна компетентність та етика. Деякі державні службовці можуть бути не достатньо кваліфікованими або не дотримуватися етичних норм у своїй роботі. Щоб вирішити вказну проблему, потрібно підвищення вимог до кваліфікації та професійної підготовки держслужбовців, встановлення етичних кодексів та норм поведінки, розвиток систем стажування та навчання для державних службовців, які орієнтовані на результат а не формальні.

Недостатня відкритість та доступність інформації. Державні структури можуть ускладнювати доступ громадськості до інформації про свою діяльність. Закріплення права громадськості на доступ до інформації, створення ефективних механізмів публічної звітності та обов'язкової публікації інформації про діяльність державних інституцій цілком може вирішити описану проблему.

Політичний тиск та втручання в діяльність державних службовців. Державні службовці відчують політичний тиск керівництва (яке як правило змінюється зі зміною правлячої політичної сили в державі) або спробами впливу на їхню діяльність. Захист незалежності державних інституцій, розробка механізмів захисту службовців від неправомірного тиску, створення систем етичного консультування, але практично працюючі а не формальні можуть вирішити цю проблему. Також варто зазначити що для вирішення будь-яких (з перелічених) проблем потрібно не лише державне врегулювання, нормативно-правове забезпечення але й час.

Неоднаковість у відповідальності за порушення. Все частіше є випадки коли відповідальності за порушення законодавства, недостатньою або ця відповідальність є непропорційною. Тобто скоєне порушення і передбачена адміністративна відповідальність у вигляді штрафу, або відповідальність у вигляді оголошення догани не є пропорційні тій шкоді яка була завдана діяльністю цього державного службовця чи можливо і його бездіяльністю. В даному випадку підвищення прозорості та суворості в питаннях дисциплінарної відповідальності, створення незалежних механізмів розгляду скарг та виявлення корупції, які знову ж таки мають працювати а не бути формальними, можуть вирішити дану проблему.

Загальний підхід полягає в поєднанні законодавчих ініціатив, системи контролю та навчальних заходів для створення ефективної та етичної державної служби, яка відповідає потребам суспільства і забезпечує довіру громадян до державних інституцій.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – ст. 144.
2. Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостатчею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей: Закон України від 06 червня 1995 року № 217/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 22. – ст. 173.
3. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: затверджений Законом України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 29. – ст. 245.

Механізми державного управління інвестиційною політикою в будівництві

У сучасних економічних умовах пожвавлення економіки будь-якої країни залежить від реалізації послідовної та ефективної державної інвестиційної політики, спрямованої на каталізацію значних притоків капіталу в різні сектори економіки, в тому числі і в ключову галузь – будівництво. Термін «інвестиції» походить від латинського «investire», що перекладається як «вкладати». У більш широкому розумінні інвестиції означають вкладення фінансових ресурсів з метою збільшення їхньої вартості з часом [1].

В науковій літературі питанню інвестицій та інвестиційної політики приділяється значна увага. Наприклад, Марцин В. визначає інвестиційну політику як таку, що охоплює стратегічне вкладення капіталу в підприємства та організації з подвійною метою - максимізації прибутку та досягнення соціально-економічних, екологічних та науково-технічних результатів [2].

Шердіна О. розглядає інвестиційну політику в ширшому контексті державного управління економікою, характеризуючи її як багатогранну систему, що включає правові, адміністративні та економічні інструменти, призначені для стимулювання та регулювання інвестиційних потоків. Важливо, щоб така політика була спрямована на стимулювання структурних змін у динаміці виробництва, що прискорює технічну та технологічну модернізацію [3]. Підтримуючи цю думку, Коюда О. та Гриньова В. визначають державну інвестиційну політику як стратегічний розрахунок, що включає визначення структурних та кількісних потреб в інвестиційних ресурсах, розширення каналів фінансування та визначення пріоритетних галузей, які потребують цільового притоку інвестицій. Крім того, вони підкреслюють необхідність формулювання переконливих пропозицій для залучення потенційних інвесторів [4].

Натомість Борщ Л. М. дотримується більш вузького погляду, трактуючи інвестиційну політику як сукупність заходів, спрямованих на формування сприятливого національного інвестиційного середовища та сприятливої бізнес-екосистеми в країні [5]. Чистов С., Нікіфоров А. та Куценко Т. визначають державну інвестиційну політику як комплекс правових, адміністративних та економічних заходів, що здійснюються державними органами з метою сприяння поширенню та інтенсифікації інвестиційної діяльності [6].

Враховуючи різноманітні погляди, можна зробити висновок, що інвестиційна політика є комплексним інструментом державного управління, спрямованим на стимулювання інвестиційних процесів, сприяння економічному зростанню та соціальному розвитку країни. Однак в умовах повномасштабної війни інвестиційна політика потребує надійних механізмів управління, спроможних ефективно координувати інвестиційні процеси, оптимізувати використання ресурсів та забезпечувати стійке економічне зростання та розвиток відповідно до потреб сучасного суспільства. В контексті будівництва такі механізми набувають особливого значення, оскільки будівельна галузь визначається як ключовий каталізатор економічного зростання та інфраструктурного розвитку країни.

Проблеми, що наразі існують у будівельній галузі України, є багатогранними та відображають складну ситуацію на ринку. Зниження платоспроможного попиту та зростання собівартості будівельних робіт призвели до падіння маржинальності в

галузі. Це викликано кількома факторами: зростанням собівартості та дефіцитом будівельних матеріалів, здорожчанням логістики, а також дефіцитом кваліфікованих кадрів [7].

Як відомо, значна кількість заводів з виробництва будматеріалів, які знаходилися на сході України, зруйновані або призупинені. Це призвело до падіння внутрішніх об'ємів виробництва. Дефіциту будівельних матеріалів вдалося запобігти тільки тому, що скоротилися обсяги будівництва. Також зупинення імпорту будматеріалів з Росії призвело до залежності від дорожчих європейських альтернатив. Крім того, основні логістичні коридори та порти все ще не працюють в повний обсяг, що ускладнює ситуацію з постачанням матеріалів на будівельні майданчики.

Нестача кваліфікованих кадрів є ще однією серйозною проблемою в галузі. Зменшення кількості випускників українських закладів вищої освіти та виїзд студентів за кордон призводить до дефіциту робочої сили. Багато компетентних спеціалістів також пере кваліфікувалися або вступили до Збройних Сил України, що призвело до дефіциту кадрів у галузі будівництва.

Інвестиції в будівельну галузь є критично необхідними для вирішення цих проблем. Залучення інвестицій дозволить відновити виробництво будівельних матеріалів, модернізувати логістичні системи, залучити та навчати нових робітників, що сприятиме сталому розвитку галузі та економіки в цілому.

Визнаючи важливість інвестицій, уряд активно намагається оптимізувати їх залучення в будівельний сектор, впроваджуючи низку механізмів, спрямованих на ефективне управління інвестиційною політикою. Враховуючи тему нашого дослідження, вважаємо за необхідне розглянути основні механізми державного управління інвестиційною політикою у будівництві більш детально.

На сьогоднішній день механізми державного управління інвестиційною політикою в будівельному секторі включають:

- формування інвестиційного законодавства;
- формування структури джерел фінансування;
- державне регулювання цін;
- системи стандартизації та сертифікації в будівництві;
- бюджетні трансферти, субсидії та дотації;
- страхування інвестиційних ризиків в будівництві [8].

1. **Формування інвестиційного законодавства.** Інвестиційна діяльність в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, зокрема, Законами України «Про інвестиційну діяльність», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про захист іноземних інвестицій в Україні», «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів зі значними інвестиціями» та іншими. В сукупності зазначені закони разом з іншими нормативно-правовими актами створюють правову базу, спрямовану на створення сприятливого середовища для інвестицій, як вітчизняних, так і іноземних, у різні сектори економіки, в тому числі, в будівництво [9; 10].

2. **Формування структури джерел фінансування.** Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», джерелами фінансування інвестиційних проектів в економіці та, зокрема, в будівельній галузі, є власні, позичкові чи залучені фінансові ресурси інвесторів, бюджетні асигнування на інвестиції, внески та пожертвування благодійних організацій, підприємств, установ та приватних осіб [11].

Такий багатогранний підхід до фінансування інвестиційних проектів забезпечує різноманітну та надійну основу для сталого розвитку будівельного сектору.

3. **Державне регулювання цін.** Державне регулювання відіграє ключову роль у забезпеченні фінансового розвитку будівельного сектору. Державне регулювання цін охоплює як прямі, так і непрямі методи. Прямі методи включають встановлення фіксованих цін, встановлення граничних цін, заморожування цін, декларування зміни цін тощо. Непрямі методи, з іншого боку, передбачають застосування нормативів рентабельності, пільгового оподаткування та кредитування, диференційованих ставок ввізного мита та інших подібних заходів. Важливо визнати, що ціноутворення в будівельній галузі суттєво відрізняється від ціноутворення в інших секторах через унікальну природу будівельної продукції. Ця продукція пристосована для задоволення конкретних вимог замовників і розробляється на основі індивідуальної проектно-кошторисної документації.

4. **Системи стандартизації та сертифікації в будівництві.** При запровадженні державних стандартів і сертифікації будівельних товарів, послуг і робіт ретельна увага приділяється приведенню їх у відповідність до міжнародно визнаних вимог і норм. Це забезпечує високу якість та безпеку в будівництві, що, в свою чергу, стимулює інвестування в цей сектор. Інвестори, розглядаючи можливість вкладення коштів у будівельні проекти, часто звертають увагу на наявність сертифікатів якості та відповідність проектів міжнародним стандартам, що забезпечує їх довіру і сприяє залученню капіталу та розвитку сектору. Таким чином, системи стандартизації та сертифікації в будівництві сприяють привабленню інвестицій шляхом забезпечення довіри та відповідності міжнародним вимогам і стандартам якості та безпеки.

5. **Бюджетні трансферти, субсидії та дотації.** Бюджетні трансферти, субсидії та дотації є фінансовими механізмами, що використовуються державою для фінансування будівельної галузі. Вони включають кошторисне фінансування, державне інвестиційне фінансування та виділення дотацій, субвенцій і субсидій. Субсидії слугують ключовим інструментом інвестиційної стратегії держави, спрямованим на підтримку та стимулювання зростання окремих галузей будівництва, збільшення експорту будівельних товарів, досягнення рівноваги поточного рахунку платіжного балансу, пов'язаного з будівельними товарами та послугами, перерозподіл доходів тощо.

6. **Страхування інвестиційних ризиків у будівництві.** Будівництво пов'язане з численними ризиками для інвесторів, забудовників та підрядників, що підкреслює необхідність страхування інвестицій. Цей інструмент, що є невід'ємною частиною державної інвестиційної політики, спрямований на компенсацію потенційних матеріальних збитків, які можуть виникнути в результаті інвестиційної діяльності в будівництві. У багатьох промислово розвинених країнах існують спеціалізовані державні установи для страхування та захисту іноземних інвестицій та експортних кредитів для будівельних проектів. Провідні країни, такі як США, Японія, Великобританія, Франція, Канада та Німеччина, є особливо активними в цьому відношенні [12]. Однак в українському законодавстві наразі відсутні положення щодо страхування інвестиційних ризиків у будівництві. Проте, в даний час реалізуються ініціативи, спрямовані на вирішення цієї проблеми. Зокрема, Закон № 3497-IX Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків», прийнятий 22 листопада 2023 року, уповноважує Експортно-кредитне агентство (ЕКА) надавати страхування від військових ризиків для інвестицій, здійснених як українськими, так і

іноземними компаніями в Україні [13]. Детальний перелік воєнних та політичних ризиків, умови та порядок страхування будуть викладені в постанові Кабміну, яка розробляється Міністерством економіки України та Нацбанком. На виконання закону ЕКА розробляє продукти, які, як очікується, стануть доступними для бізнесу вже цього року: страхування міжнародних та внутрішніх прямих інвестицій в Україну, включаючи дивіденди, а також страхування кредитів, пов'язаних з інвестиціями. Ці ініціативи спрямовані на зміцнення довіри інвесторів та зменшення ризиків у будівельному секторі, що сприятиме сталому економічному зростанню в Україні [14].

Отже, існує ряд механізмів державного управління інвестиційною політикою, спрямованих на створення сприятливих умов для інвестування в будівельний сектор та забезпечення його сталого розвитку. Зазначені механізми сприяють привабленню інвестицій навіть у період повномасштабної війни, коли для інвесторів існують значні виклики та обмеження.

Уряд вживає активних заходів для впровадження різноманітних механізмів, спрямованих на управління інвестиційною політикою в будівельному секторі. Ці заходи охоплюють створення інвестиційного законодавства, формування структури джерел фінансування, регулювання цін, впровадження стандартизованих систем сертифікації в будівництві, а також бюджетні асигнування, субсидії, гранти та страхування інвестиційних ризиків. Незважаючи на ці зусилля, на заваді ефективності зазначених механізмів стоять такі проблеми, як корупція, недоліки законодавства, нерозвиненість інфраструктури, обмежена фінансова підтримка малих і середніх підприємств, нестабільність економічної та податкової політики, відставання інновацій і технологій, дефіцит кваліфікованої робочої сили та невизначеність щодо захисту інвестицій під час конфлікту.

Усунення цих перешкод вимагає не лише інституційних реформ та перегляду нормативно-правової бази, а й суворого дотримання чинних законів та нормативних актів. Крім того, запровадження страхування інвестицій, гарантій повернення інвестицій та захисту прав інтелектуальної власності є надзвичайно важливими для зміцнення довіри інвесторів та зменшення ризиків.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані для вдосконалення механізмів державного управління, що регулюють інвестиційну політику в будівництві.

Література:

1. Шевченко Л. І., Ніка О. І., Хом'як О. І., Дем'янюк А. А. Новий словник іншомовних слів близько 40000 слів і словосполучень. Київ: АРІЙ. 2008, 672 с.
2. Марцин В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 5 (71). С. 52–53.
3. Шевердіна О. В. Інвестиційна політика України як об'єкт державної економічної політики. Публічне управління: теорія та практика. 2012. № 4 (12). С. 111–117.
4. Коюда О. П., Лепейко О. П., Коюда В. О., Гриньова В. М. Інвестування. Київ: Знання, 2008. 452 с.
5. Борщ Л. М., Герасимова С. В. Інвестування: теорія і практика. Київ: Знання, 2007. 685 с.
6. Чистов С. М., Никифоров А. Є., Куценко Т. Ф. Державне регулювання економіки : навч. Посібник. Київ: КНЕУ, 2000. 316 с.
7. Жу́жа М. Тенденції в будівельній галузі під час воєнного стану. Ліґа.net. 2023. URL: <https://blog.liga.net/user/mzhuzha/article/51593>
8. Непомнящий О. М. Сутність та зміст механізмів державного управління інвестиційною політикою у будівництві. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 5. С. 49-52. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2018/12.pdf

9. Нормативно-правові акти, що регулюють інвестиційну діяльність в Україні. Офіційний веб-сайт Тарутинської селищної ради. 2023. URL: <https://www.tarutyne-sr.gov.ua/gromada/investytsiina-diialncho-rehuliuiut-investytsiinu-diialnist-v-ukraini/>
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями: Закон України від 9 серпня 2023 року № 3311-IX. ВРУ. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3311-20#Text>
11. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII. ВРУ. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
12. Рогач О. І. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: підручник. Київ: Либідь, 2005. 720 с.
13. Про внесення змін до Закону України "Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності" щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків: Закон України від 22 листопада 2023 року № 3497-IX. ВРУ. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3497-20#Text>
14. Страхування інвестицій від воєнних ризиків має запрацювати у другому кварталі 2024 року. Юридична газета. 2024. URL: <https://yur-gazeta.com/golov2024-roku.html>

Хмара В. В.

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування
та соціальної роботи Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика

Аналіз сучасного стану впровадження енергозберігаючих технологій

Використання енергозберігаючих технологій як механізм підвищення рівня економічної безпеки в містах досліджував у своїй праці В'ячеслав Хмара. Дослідник зосереджує увагу на проблемних аспектах вивчення особливостей використання енергозберігаючих технологій в контексті підвищення рівня економічної безпеки національного та регіонального рівня. Роль енергозберігаючих технологій у забезпеченні економічної безпеки України всебічно досліджував І. В. Лисенко. Автор наголошував на тому, що забезпечення достатнього рівня економічної безпеки є необхідною умовою стабільного розвитку будь-якої країни. Разом із тим, у сучасних умовах ощадливе використання паливно-енергетичних ресурсів є пріоритетним завданням, яке сприяє забезпеченню економіки та розвитку держави. До вітчизняних дослідників, які зробили свій внесок у дослідження визначеного питання варто віднести Л. М. Ганущак-Єфіменко та О. О. Єршову. Автори у спільному дослідженні розглянули особливості управління енергоефективністю, дослідили інноваційні тренди та успішний досвід імплементації інноваційних енерготехнологій компаніями. Разом із тим, дослідники наголосили на тому, що сучасні інноваційні підходи до управління енергоефективністю визначаються трьома основними секторами енергоменеджменту: розподілом енергії, оптимізацією енергії та зберіганням енергії. Від цих трьох складових залежить ефективне функціонування виробництва та забезпечення потреб суспільства.

Дослідження даного питання має неабияке практичне значення, саме тому воно потребує додаткового вивчення. Енергозберігаючі технології наразі є необхідним елементом, що забезпечує функціонування суспільства в нинішніх реаліях, коли енергетичний фонд сильно страждає від наслідків повномасштабної війни.

Впровадження енергозберігаючих технологій є важливим кроком забезпечення сталого розвитку та збереження енергетичних ресурсів. В більшості країн світу впровадження енергозберігаючих технологій є невід'ємною частиною стратегії

боротьби з енергетичною кризою та зменшенням негативного впливу на довкілля. В Україні впровадження енергозберігаючих технологій у великих містах, таких як Київ та Львів, має на меті розвантажити енергетичну систему, а також зменшити витратність ресурсів та модернізувати галузь.

Предметом дослідження є енергозберігаючі технології – методи виробництва продукції, які полягають у раціональному використанні енергії, які дають можливість одночасно зменшити енергетичне навантаження на довколишнє природне середовище і об'єм енергетичних відходів, одержаних під час виробництва та експлуатації виготовленого продукту [6].

Енергоефективність є важливим елементом відновлення та зміцнення національної та регіональної економіки. Проблема впровадження енергоефективних технологій у великих містах України пов'язана перш за все із низьким рівнем енергоефективності, повільними темпами термомодернізації будівель, застарілим фондом будівель, технологічною відсталістю та високою енергоємністю. Однак, окрім недоліків, впровадження енергоефективності має низку переваг, серед яких можливість вивільнити кошти на розвиток громад та інші пріоритетні проекти [3].

Варто наголосити на тому, що світова енергетична криза підштовхує всі країни до впровадження енергоефективних технологій та проєктів, і Україна не є винятком. Держава готова отримувати підтримку від міжнародних фінансових організацій у цьому напрямку.

За словами О. Рибак, заступниці голови Ради Європейсько-українського енергетичного агентства, щорічно в міських громадах з'являється енергоефективних об'єктів інфраструктури. До таких об'єктів варто віднести дитсадки, школи, лікарні, вулиці з LED-освітленням. Впровадження в життя таких заходів із енергоефективності здійснюється завдяки співпраці міст з міжнародними фінансовими організаціями та донорами, які надають фінансову підтримку для фінансування енергоефективних проєктів [9].

Оскільки енергозбереження є новим витком в технологічному розвитку та абсолютною необхідністю в сучасних умовах життя, важливо дослідити види комплексних заходів з енергозбереження, які здатні скоротити витрати та оптимізувати бюджет. Варто відзначити, що енергозбереження неможливе без енергії сонця, вітру, води, біопалива. На основі цих альтернативних джерел формується комплекс заходів, що в майбутньому активно впроваджується в життя і приносить користь суспільству [4].

З кожним роком питання обмеженості енергетичних ресурсів та їх неощадливого використання стає проблемою світового масштабу. Кожна країна намагається вплинути на цю ситуацію, весь час перебуваючи в пошуку нових, більш ефективних джерел енергії. Наразі, в умовах складної економічної та політичної ситуації, виникає питання щодо забезпечення економічної безпеки, а проблема високого рівня енергоспоживання, підвищення енергоефективності та розвитку відновлюваної енергетики є надзвичайно актуальною для України. Разом і тим, проблемою є несприйняття громадянами необхідності скорочення споживання енергії. На цей факт більшою мірою впливає відсутність належного розгляду цих питань у школах та ВНЗ, споживчим підходом до довкілля та відсутністю цілеспрямованої державної політики з вироблення у громадян енергоощадності [6].

Столиця України – місто Київ активно долучилася до підвищення енергоефективності та впровадження енергозберігаючих технологій, розробляючи відповідні комплексні програми для міста. Однією із таких програм є Комплексна цільова програма підвищення енергоефективності та розвитку житлово-комунальної

інфраструктури міста Київ на 2021-2025 рік. В рамках цієї Програми планується підвищити рівень енергоефективності для міста задля забезпечення надійного функціонування всього ЖКГ на засадах енергозбереження та задоволення потреб споживачів, а також виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних із функціонуванням систем життєзабезпечення. Напрямами комплексної Програми спрямовані на технічне переоснащення та підвищення енергоефективності у галузях ЖКГ, а також науково-організаційне забезпечення розвитку ЖК сферим[8].

Варто відзначити, що для такого великого міста як Київ досить складно організувати швидке впровадження енергозберігаючих технологій. Долучаючись до впровадження енергоефективних технологій низка забудовників уже на перших етапах будівництва житлових комплексів для столиці враховує доцільність їх застосування. Оптимізація споживання енергії є одним із головних критеріїв вибору житла в столиці. З цією метою розв'язання питань енергоефективності розпочинається із вибору енергозберігаючих технологій з облаштування фасадів, встановлення сонячних батарей, якісних скло пакетів, здійснення низки інших інноваційних процесів. Як слушно зауважує представниця однієї із будівельних компаній Києва, використання різних енергоефективних технологій є окремим стандартом якості, що дозволяє значно скоротити витрати мешканців будинків. Разом із тим, сучасні технології сприяють поліпшенню якості життя, мікроклімату в помешканні, а також підвищують рівень комфорту мешканців [5].

Рис. 1 Систематизовано автором

Наразі збереження енергії є важливим показником плану до дій. Низка компаній продовжують працювати по всій Україні з метою впровадження нових в ефективних енергозберігаючих технологій. Вже нікого не здивуєш сонячною батареєю на даху будинку. Сьогодні суспільство живе по новим правилам, переймаючись проблемами збереження енергоефективності. Прискорений крок до євроінтеграції спонукає Україну ощадливо ставитися до ресурсів, вміти використовувати впроваджені технології «з розумом», на благо суспільства.

Ще одне велике місто України – Львів, активно долучилося до впровадження енергоефективних технологій. В рамках цього, так як і в столиці, львів'янам пропонують перш за все утеплювати власні домівки, з метою збереження тепла і, таким чином, зменшення споживання електроенергії. Разом із тим, варто відзначити, що у Львові починаючи із 2018 року в одному із бізнес кварталів під час зведення будівель комерційного призначення, будівельна компанія застосувала біотехнології, екологічно чисті будівельні ресурси, а також, заручившись підтримкою ІТ-спеціалістів вдало спроектувала будівельний комплекс нового покоління. Наразі ІТ-галузь стала каталізатором для розвитку інновацій в галузі енергоефективного будівництва. Завдяки їй архітектори змогли реалізувати найбільш ефективні громадські споруди по місту Львів, серед яких «Зелений» офісний центр «Оптіма Плаза» у Львові, енергонезалежний готель «Ковчег» та інші.

Окрім будівельної нерухомості, енергозберігаючі технології активно використовуються в інфраструктурі міста. Міські парки та сквери вже давно підсвічуються ліхтарями від сонячних батарей, в кав'ярнях, офісних приміщеннях, - та майже скрізь, всі лампи розжарювання замінені на енергозберігаючі.

За прикладом Києва у Львові стартували і успішно діють власні енергоефективні програми, які сприяють підсиленню енергоефективності та доцільності впровадження енергозберігаючих ресурсів. Львівська міська рада заохочує власників житлових квартир та малоквартирних будинків брати участь у програмі «Енергоефективна оселя». Ця програма активно діє з 2017 року і передбачає компенсацію у 15% з міського бюджету для осель, які бажають утеплити і тим самим зберегти тепло. На 2024 рік із міського бюджету на реалізацію програми «Енергоефективна оселя» виділено 1587700 грн [7].

Досліджуючи аналіз впровадження енергозберігаючих технологій варто відзначити, що незабаром, у післявоєнний період гостро постане проблема з відновлення України та підвищення енергоефективності. Варто зазначити, що відновлення будівель повинна відбуватися з використанням сучасних технологій та у відповідності до світових стандартів. Разом із тим, використання ефективних технологій дозволить заощадити енергію і тим сами, позитивно вплине на якість життяв суспільстві. Наразі держава має працювати над зменшенням ВВП, впроваджувати енергетичний менеджмент не лише задля забезпечення стабільності енергетичного сектору, але й для підсилення економічного зростання. Оптимальна енергоефективна політика є вагомим кроком до збільшення енергоефективності економіки [2]

Управління енергоефективністю залежить від інноваційних підходів і впровадження інноваційних технологій. Для створення стійкої та незалежної ід енергоресурсів економіки та суспільного сектору важливо активно розвивати енергозберігаючі технології, створювати й впроваджувати системи зберігання та використання енергії з альтернативних джерел, формувати та вдосконалювати енергетичний менеджмент на рівні окремих підприємств і в цілому в державі. Все це є невід'ємною частиною успішної стратегії енергоефективності [1].

Впровадження енергозберігаючих технологій у м. Київ відзначається активністю. Значна кількість будівель та об'єктів комунальної інфраструктури проходять модернізацію з етою підвищення енергоефективності. Системи опалення, вентиляції, освітлення – все це потроху вдається удосконалити за рахунок використання передових технологій. Окрім цього в столиц активно продовжує розвиватися впровадження альтернативних джерел енергії, таких як сонячні батареї тощо. Заходи, спрямовані на зменшення споживання енергії та покращення

енергоефективності, успішно реалізуються на державних та регіональних рівнях. Місто Львів активно підхоплює процес впровадження енергозберігаючих технологій. Багато будівель та об'єктів інфраструктури піддаються модернізації з метою підсилення їх енергоефективності. Львів'яни активно використовують альтернативні джерела енергії, беруть участь в різноманітних заходах з підвищення енергозбереження в різних секторах життя. Влада Львова демонструє високий рівень підтримки містян сфері впровадження енергозберігаючих технологій і має на меті досягти значного зниження споживання енергії в місті, замінивши звичні способи споживання на альтернативні джерела. Загалом і Київ і Львів демонструють позитивну тенденцію у впровадженні енергозберігаючих технологій, про що свідчить підсилені і свідомі дії суспільства.

Література:

1. Ганущак-Єфіменко Л. М., Єршова О. О. (2020) Управління енергоефективністю: інноваційні тренди та успішний досвід імплементації інноваційних енерготехнологій компаніями. <https://www.researchgate.net/publication/KOMPANIAMI>
2. Григоренко А. І. (2023) Зменшення енергоефективності економіки за допомогою впровадження енергоефективних заходів: можливості для повоєнного відновлення України. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». №32. С. 29-31 https://www.researchgate.net/publication/375481185_ZMENSENNA_ENERGOEMNOSTI_EKONOMIKI
3. Енергоефективність – магістральний шлях відновлення та зміцнення національної та регіональних економік. (2023) Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/enerhoefektyvnist-mahistralnyi-shliakhvidnovlennia-ta-zmitsnennia-natsionalnoi-ta-rehionalnykh-ekonomik> (дата звернення: 26.02.2024)
4. Енергозберігаючі технології. Розбираємося, аналізуємо (2019) <https://shen.ua/obzor-i-analitika-otrasli/energoberegajushie-tehnologii-razbiraemsja-analiziruem/> (дата звернення 29.02.2024)
5. Лаєвська А. Використання енергоефективних технологій дозволяє поліпшити якість життя і скоротити витрати мешканців на 30% (2021) <https://3m2.ua/news/anna-layevska-vykorystannya-energoefektyvnyh-tehnologij-dozvolyye-polipshyty-yakist-zhyttya-i-skorotyty-vytraty-meshkancziv-na-30/> (дата звернення 29.02.2024)
6. Лисенко І. В. (2015) Роль енергозберігаючих технологій у забезпеченні економічної безпеки України. Проблеми і перспективи економіки та управління. №3. <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/60489/56250> (дата звернення 28.02.2024)
7. На «Енергоефективну оселю» цього рік у бюджеті Львова передбачено понад 1,5 млн грн (2024). https://galinfo.com.ua/byudzheti_lvova_peredbmln_grn_413997.html
8. Проєкт Комплексної цільової програми підвищення енергоефективності та розвитку житлово-комунальної інфраструктури міста Києва на 2021-2025 рік. (2021) https://dzki.kyivcity.gov.ua/files/2021/5/14/Proekt_KCP_2021-2025.pdf (дата звернення 29.02.2024)
9. Фахівці закликають міста України приєднуватися до проєктів енергоефективності. (2021) <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3340210-fahivci-zaklikaut-mista-ukraini-priednuvatisa-do-proektiv-energoefektivnosti.html>

Хмелєвський Р.

здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня освіти,
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»

Аспекти дотримання прав людини в умовах воєнних дій у міжнародному праві

Збільшення числа конфліктів і військових дій у світі підкреслює необхідність ретельного вивчення та вдосконалення міжнародного правового регулювання для захисту прав людини під час воєн. Під час воєнних конфліктів стає актуальним забезпечення ефективного захисту цивільного населення від порушень прав людини та гуманітарних криз.

Сучасні терористичні дії вимагають адаптації міжнародного права до нових реалій, зокрема, стосовно захисту прав осіб, що потрапляють під вплив терористичних актів. Воєнні конфлікти спричиняють масові міграційні потоки, що вимагає розробки ефективних механізмів захисту прав людини у воєнних зонах та під час міграцій. Зростання транснаціональних загроз, таких як кібератаки та гібридна війна, вимагає вдосконалення правових механізмів для захисту прав людини в цифровому віці.

Усі ці обставини підкреслюють необхідність постійного аналізу та удосконалення міжнародних норм та стандартів, спрямованих на забезпечення захисту прав людини в умовах воєнних дій.

У сучасному суспільстві активно розглядається тема прав та свобод людини як ключового елемента демократичного, правового і гуманного устрою суспільства. В західній цивілізації правозахисна проблематика стала однією з основних складових суспільного життя. Права і свободи людини вважаються невід'ємними аспектами життя кожної особи, незалежно від її національності, місця проживання, статі, етнічної приналежності, кольору шкіри, релігії, мови чи інших ознак.

Усі люди мають однаковий доступ до певних прав та конкретних свобод, і вони не повинні ставати об'єктом дискримінації. Ці права та свободи взаємопов'язані, взаємозалежні і невід'ємні [1]. Зазвичай вони закріплені та гарантовані законами, міжнародними договорами, загальними принципами права та іншими міжнародними джерелами права. Міжнародне право у галузі прав людини покладає на держави обов'язок здійснення заходів для заохочення та захисту прав і основних свобод людини.

Визнання прав людини відображає не лише їх право на здійснення, але й виконання належних та закріплених обов'язків. Відповідно до положень міжнародного права, держави беруть на себе зобов'язання щодо поваги, захисту та реалізації прав людини [2]. Повага держави до прав людини передбачає невтручання у реалізацію особою своїх прав і утримання від обмеження цих прав. Виконання обов'язків з захисту прав людини спрямоване на те, щоб держава не допускала порушень прав. Виконання прав людини зобов'язує державу гарантувати безперешкодне здійснення основних прав людини. На індивідуальному рівні, кожна особа повинна належно ставитися та поважати права інших.

Загалом, категорія прав людини існує у відносинах між особою та державою, особою та владою. Права людини визначають межі певної влади. Влада та

представлені нею державні органи не повинні втручатися у сферу прав людини, однак вони мають відповідні обов'язки щодо особи, її прав і свобод.

Взаємодія між особою і владою ґрунтується на специфічному принципі та ґрунтується на трьох основних положеннях. По-перше, кожна форма влади має свої межі, які визначаються як природою самої влади, так і розвитком суспільства та демократичними процесами. По-друге, кожна особа має свій унікальний незалежний світ, який є неприпустимим для втручання. По-третє, кожна особа має право висувати претензії до держави, використовуючи своє право на захист своїх прав.

Міжнародна практика підтверджує, що правова демократична держава повинна ґрунтуватися на чіткому механізмі юридичної відповідальності та справедливості для суб'єктів та об'єктів політики і права [2]. Згідно з Конституцією, конституційними законами та іншими нормативними актами, демократичні держави в даний час регулюють політичну, економічну та соціальну політику з урахуванням обстановки в країні, регіоні та світі. При цьому враховується, що в процесі глобалізації, влада в демократичній державі взаємодіє з правами людини та різними групами населення, сприяє рівності можливостей для кожної особи, забезпечуючи захист і підтримку основних принципів свободи, справедливості і миру в суспільстві.

Рівень дотримання та гарантування прав і свобод громадян залежить від особливостей правового режиму. Значущим концептуальним питанням є можливість застосування прав людини у будь-який час, зокрема під час збройних конфліктів і воєнних дій [1].

Філософська основа прав людини полягає в універсальності, оскільки вони властиві всім людям. Загалом можна стверджувати, що вони залишаються застосовними завжди, але проблема становить собою виклик у контексті договорів про права людини під час воєнних подій. Більшість таких договорів надає сторонам можливість відступати від багатьох положень під час війни, за винятком "жорстких" прав, таких як право на життя та заборона катувань. Однак інші права залишаються чинними і повинні захищатися в межах можливостей враховуючи обставини.

Важливо відзначити, що реалізація прав і свобод під час воєнних дій базується на принципі, згідно з яким захист жертв війни має здійснюватися без будь-якої форми дискримінації.

Існує певний набір прав людини, таких як право на об'єднання та політичні права, які не включені до міжнародного гуманітарного права, оскільки їх не розглядається як відомчі до захисту осіб від певної небезпеки збройних конфліктів. Нажаль, у період воєнних дій часто спостерігається анулювання існуючих прав та свобод, що супроводжується придушенням особистості, повним контролем держави-агресора та її органів над різними аспектами суспільного життя. Також відзначається одержавлення громадських організацій, ігноруванням інтересів національних утворень, переслідуванням за інакомислення, мілітаризацією суспільного життя та застосуванням насильницьких та незаконних методів щодо населення.

Отже, воєнні конфлікти часто ведуть до серйозного порушення прав і свобод громадян. Особливо "суворі" права, такі як право на життя, заборона катувань, рабства, та заборона зворотної сили кримінального законодавства, піддаються нападам ігноруванням.

Незважаючи на складність договорів про права людини під час воєнних дій, багато прав залишається застосовними та повинні поважатися, наскільки це можливо за даних обставин.

Важливо зазначити, що захист, який надається жертвам війни, повинен здійснюватися без будь-якої форми дискримінації. Держави зобов'язані не лише

дотримуватися прав людини в умовах воєнних дій, але й не допускати правопорушень та забезпечувати безперешкодне здійснення базових прав.

Міжнародна спільнота повинна активно сприяти дотриманню прав людини під час воєнних конфліктів і вживати заходів для запобігання порушенням.

В цілому, дотримання прав людини в умовах воєнних дій визначається важливістю утримання стандартів гуманітарного права та активною діяльністю спільноти на міжнародному рівні.

Література:

1. Права людини та гендерна рівність під час воєнних дій на території України: збірник тез доповідей учасників наукового форуму (17 червня 2022 року) / упор. Ірина Євхутіч. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с. URL: <file:///C:/Users/Mariya/Desktop/f> (дата звернення: 25.02.2024).

2. Основи міжнародно-правових стандартів прав людини: навч.-метод. посібник за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права О. В. Бігняка. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 168 с. URL: <http://surl.li/cehdr> (дата звернення: 11.06.2022). URL: <http://surl.li/cehdr> (дата звернення: 27.02.2024).

Циганенко Г.В.

к.е.н., доцент, професор МКА, доцент
кафедри публічного управління, адміністрування
та соціальної роботи Національний університет охорони
здоров'я України імені П. Л. Шупика

Економічний розвиток громад в умовах воєнного стану

Економічний розвиток громад набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану, оголошеного в Україні у 2022 році у зв'язку з повномасштабним вторгненням Росії. Війна завдала і продовжує завдавати величезної шкоди економіці України, руйнуючи виробничі потужності, інфраструктуру, логістичні ланцюги, зупиняючи експорт та залучення інвестицій. Відновлення та розбудова економіки у післявоєнний час буде одним з головних завдань української держави та суспільства. В умовах війни відбувається децентралізація економічного життя та посилення ролі місцевих громад у забезпеченні життєдіяльності населення, наданні соціальних та адміністративних послуг, організації гуманітарної допомоги. Об'єднані територіальні громади (ОТГ) стають основною ланкою підтримки економіки та населення в умовах війни. Саме на рівні громад найкраще видно наявні проблеми та можливості для їх вирішення. Тому актуальним постає питання стимулювання економічного розвитку саме на рівні територіальних громад.

По-перше, громади можуть ініціювати та реалізовувати масштабні проєкти з відновлення інфраструктури та економіки на своїх територіях, постраждалих від бойових дій. Це може стосуватися відбудови житлових будинків, лікарень, шкіл, дитсадків, підприємств, доріг, мостів, енергомереж, газо- та водопостачання. Наприклад, громади Донецької та Луганської областей активно долучаються до розробки та реалізації проєктів з відновлення зруйнованої війною інфраструктури, щоб якомога швидше відновити нормальне життя людей на цих територіях. Такі масштабні інфраструктурні проєкти можуть фінансуватися як за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, так і за допомогою грантів від міжнародних донорських організацій. Наприклад, ЄС, Світовий Банк, USAID та інші вже заявили про готовність надавати кошти на відбудову України. Активна участь громад у таких проєктах дозволить значно пришвидшити відновлення зруйнованих територій та

сприятиме пожвавленню місцевої економіки.

У Доповіді "Громадська участь у відбудові України" (ІСІ НАН України, 2023), дослідження описує кращі практики залучення громад до процесів відновлення на місцевому рівні; наголошується на важливості створення координаційних рад та платформ для участі громадян у прийнятті рішень; доповідь містить приклади успішних проектів з відновлення, реалізованих за ініціативи громад [5]. За даними Міністерства розвитку громад та територій України, станом на 2024 р. в Україні налічується понад 1000 ОТГ, що охоплюють понад 80% сільського населення країни. Протягом 2020-2023 рр. ці громади реалізували понад 5000 проектів місцевого розвитку на загальну суму 80 млрд. грн., з яких третина була профінансована міжнародними донорами [3]. За оцінками Світового банку, загальна сума збитків від руйнування інфраструктури в Україні внаслідок війни може сягати \$100 млрд. Понад 9000 км автошляхів та сотні мостів потребують відновлення [6]. За даними Аналітичного звіту "Відновлення України: оцінка потреб та шляхів відновлення" (KSE Institute, 2022), згідно з дослідженням, 72% українців вважають, що громади мають відігравати ключову роль у відбудові країни; 56% респондентів готові брати активну участь у таких проектах; звіт оцінює загальні потреби у відновленні інфраструктури та економіки України в 750 млрд дол. США [10].

По-друге, територіальні громади можуть активно стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу на підконтрольних їм територіях, адже саме малий і середній бізнес є рушійною силою місцевої економіки та сприяє створенню нових робочих місць. Для цього громади можуть запроваджувати різноманітні пільги для малого бізнесу зі сплати місцевих податків та зборів. Наприклад, тимчасове звільнення від сплати податку на нерухомість, єдиного податку чи земельного податку. Також громади можуть надавати в оренду на пільгових умовах приміщення та земельні ділянки для розміщення офісів, магазинів, виробничих цехів малого бізнесу. Або безоплатно надавати стартапам офісні приміщення на перші роки діяльності. Крім того, місцева влада може надавати інформаційно-консультаційну підтримку бізнесу з питань отримання дозвільних документів, доступу до кредитних ресурсів, пошуку ділових партнерів тощо. Окремо варто наголосити на важливості грантової підтримки малих і середніх підприємств з боку місцевої влади. Це можуть бути гранти на відновлення зруйнованого війною бізнесу, запуск нового виробництва чи послуг, впровадження інновацій тощо.

Аналітичний звіт "Підтримка малого та середнього бізнесу в Україні під час війни" (KSE Institute, 2023) зазначив, що: згідно з дослідженням, 58% українців вважають, що розвиток МСБ є ключовим фактором для відновлення економіки України; 73% респондентів очікують від місцевої влади більшої підтримки МСБ; звіт містить рекомендації щодо стимулювання розвитку МСБ на місцевому рівні [10]. Доповідь "Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні: виклики та можливості" (ІЕД НАН України, 2023) описує кращі практики стимулювання МСБ в умовах воєнного стану; Наголошується на важливості податкових пільг, пільгової оренди та грантової підтримки МСБ.; доповідь містить приклади успішного стимулювання МСБ у різних областях України [2].

По-третє, територіальні громади можуть виступати ініціаторами та організаторами створення на своїй території індустріальних (промислових) парків та виробничих кластерів. Це дозволить залучити внутрішні та зовнішні інвестиції в економіку громади, створити нові робочі місця, налагодити випуск продукції з високою доданою вартістю.

Для реалізації таких масштабних проектів громадам необхідно налагодити

тісну співпрацю між місцевою владою, бізнесом та науковими установами. Наприклад, місцева влада може виділити земельні ділянки під індустріальний парк, бізнес профінансує будівництво виробничих та інфраструктурних об'єктів, а університети та наукові центри забезпечать кадровий та технологічний супровід проекту.

Успішними прикладами індустріальних парків в Україні є "Індустріальний парк "Свема" у Львівській області, "Solomon Industrial Park" у Дніпрі, "Коростенський індустріальний парк" на Житомирщині. Вони продемонстрували здатність стати точками економічного зростання для своїх громад і регіонів. Тож ініціативи громад у цій сфері є дуже актуальними. За даними GEIPP, кількість індустріальних парків в Україні зросла з 48 у 2020 р. до 53 у 2021 р. Внаслідок війни 5 індустріальних парків зруйновано або пошкоджено. Загальна кількість робочих місць в індустріальних парках становить 55000. Обсяг інвестицій в індустріальні парки склав 30 млрд. грн. у 2021 р. Прикладами успішних індустріальних парків є "Індустріальний парк "Свема", "Solomon Industrial Park" та "Коростенський індустріальний парк" [9].

По-четверте, дуже перспективним напрямом для зміцнення економіки територіальних громад є розвиток туристичної галузі. Адже туризм при правильній організації може приносити чималі доходи в місцевий бюджет у вигляді туристичного збору, орендної плати, податків від туристичного бізнесу. Для успішного розвитку туризму громадам важливо об'єктивно оцінити наявні туристичні ресурси та розробити власний туристичний "продукт". Це можуть бути екскурсійні маршрути вихідного дня до історико-культурних пам'яток чи об'єктів природно-заповідного фонду, тури вихідного дня для любителів активного відпочинку, сільський зелений туризм тощо. Наприклад, громади Карпат досить успішно розвивають гірськолижний, екотуризм, сільський туризм. А громади на Сході можуть розробити індустріальні тури вихідного дня на відновлені підприємства. Дуже важливо налагодити співпрацю громад з туроператорами для включення місцевого турпродукту в туристичні пакети та його просування. Також корисним буде створення туристичних інформаційних центрів та веб-ресурсів для інформування та залучення туристів.

Згідно Стратегії розвитку туризму та курортів в Україні до 2026 р., туризм є одним із пріоритетних напрямків розвитку економіки України; розвиток туризму може принести значні доходи в місцеві бюджети; для успішного розвитку туризму необхідна співпраця між владою, бізнесом та громадськістю [8]. У 2023 р. туризм генерує 2,1% ВВП України, створив 370 000 робочих місць, доходи від туризму в 2022 р. склали \$4,5 млрд. У 2023 р. Зелений туризм є одним із найдинамічніше зростаючих сегментів туристичного ринку України .

По-п'яте, дуже важливим є активне залучення територіальних громад до реалізації масштабних державних і міжнародних програм з відновлення та розвитку економіки України. Наприклад, зараз триває розробка комплексного Плану відновлення України за підтримки ЄС, США, Світового Банку та інших партнерів. В рамках цього плану будуть реалізовуватися масштабні проекти з відбудови інфраструктури, підтримки бізнесу, створення робочих місць по всій країні. Для успіху таких проектів дуже важливо залучити громади на місцях як повноправних партнерів, адже саме вони найкраще обізнані з місцевими проблемами й можливостями. Громади можуть стати рушійною силою реформ, якщо їх залучити до планування, моніторингу та впровадження проектів на місцях. Наприклад, громади можуть брати активну участь у визначенні пріоритетів відбудови в своєму регіоні, створенні місцевих рад з відновлення, громадському моніторингу реалізації проектів. Така участь забезпечить максимальну відповідність міжнародної допомоги реальним

потребам конкретних громад.

"План відновлення України" передбачає на 2024 р. загальний обсяг фінансування - \$750 млрд.; пріоритетні напрямки - відбудова інфраструктури, підтримка бізнесу, створення робочих місць; джерела фінансування – ЄС, США, Світовий Банк, МВФ, інші [11].

Отже, незважаючи на всі труднощі, викликані війною, територіальні громади мають значні можливості для стимулювання економічного розвитку. Це дозволить швидше подолати наслідки війни, відновити економіку та покращити добробут громадян. Держава повинна максимально сприяти ініціативам громад щодо місцевого економічного розвитку. Адже сильні громади - це запорука успішної держави. В умовах війни це стає особливо зрозумілим і набуває стратегічного значення.

Література:

1. Відновлення України: шляхи та можливості фінансування. Аналітична доповідь. 31.05. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/vidnovlennya-ukrayiny-shlyakhy-ta-mozhlyvosti-finansuvannya>
2. Інститут економіки промисловості НАН України. Офіційний сайт. "Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні: виклики та можливості. Серпень 2023. URL: <https://iie.org.ua>
3. Міністерство розвитку громад та територій України. Офіційний сайт. URL: <https://mtu.gov.ua/>
4. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний сайт. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації. Аналітична доповідь. 2019. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/gromadyanske-suspilstvo-ukraini-politika-spriyannya-ta-zaluchennya>
5. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний сайт. Інструменти підтримки бізнесу в період воєнного стану в Україні. Серпень 2023 року. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv>
6. Організація Об'єднаних Націй. Україна .Офіційний сайт. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. Пресреліз від 23 березня 2023. URL: <https://ukraine.un.org/uk/224374>
7. План відновлення України. Відновлення України. Офіційний сайт. URL: <https://recovery.gov.ua/>
8. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р URL: Zakon.rada.gov.ua. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249826501>
9. GEIPP Ukraine. Офіційний сайт. Global Eco-Industrial Parks Programme - Ukraine: Country Level Intervention. URL: <https://geipp-ukraine.org/>
10. [Kyiv School of Economics. KSE Institute. Офіційний сайт. URL: https://kse.ua/kse-department/kse-institute/](https://kse.ua/kse-department/kse-institute/)
11. UNDP Ukraine. Офіційний сайт. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. Публікації від 15 FEBRUARY 2024. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/>

Олександр Чорній

аспірант ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка
Юрія Бугая», м. Київ

Державне регулювання розвитку малого та середнього бізнесу

Мале та середнє підприємництво (МСП) є важливою складовою економіки будь-якої країни. Воно забезпечує значну частину робочих місць, створює нові товари та

послуги, сприяє розвитку інновацій. Тому державна політика щодо МСП спрямована на створення сприятливих умов для його розвитку та зростання.

Однією з важливих складових державної політики щодо МСП є співпраця між різними суб'єктами підприємницької діяльності. Така співпраця може здійснюватися у різних формах, таких як:

Співпраця між малими та середніми підприємствами. Така співпраця може здійснюватися у рамках кластерів, кооперації, консорціумів тощо. Кластери дозволяють малим підприємствам об'єднувати свої зусилля для вирішення спільних проблем, таких як доступ до ресурсів, сировини, ринків тощо. Кооперація та консорціуми дозволяють малим підприємствам спільно реалізовувати спільні проекти, що вимагають значних фінансових, технологічних або кадрових ресурсів [1].

Співпраця між малими та середніми підприємствами та великими підприємствами. Така співпраця може здійснюватися у рамках субпідрядних відносин, партнерства, франчайзингу тощо. Субпідрядні відносини дозволяють малим підприємствам отримувати замовлення від великих підприємств, що дозволяє їм розвиватися та розширюватися. Партнерство та франчайзинг дозволяють малим підприємствам отримувати доступ до технологій, знань, досвіду великих підприємств.

Співпраця між малими та середніми підприємствами та державними органами. Така співпраця може здійснюватися у рамках державних програм підтримки МСП, консультацій, надання інформації тощо. Державні програми підтримки МСП дозволяють малим підприємствам отримувати фінансування, консультації, навчання тощо. Консультації та надання інформації дозволяють малим підприємствам отримувати допомогу у вирішенні різних проблем, пов'язаних з їхньою діяльністю.

Співпраця між різними суб'єктами підприємницької діяльності має ряд переваг, таких як:

Збільшення конкурентоспроможності. Співпраця дозволяє малим підприємствам отримувати доступ до ресурсів, знань, досвіду, що дозволяє їм підвищувати свою конкурентоспроможність.

Зменшення ризиків. Співпраця дозволяє малим підприємствам диверсифікувати свої ризики, що дозволяє їм бути більш стійкими до зовнішніх потрясінь.

Збільшення можливостей для зростання. Співпраця дозволяє малим підприємствам отримувати доступ до нових ринків, що дозволяє їм зростати та розвиватися.

Держава може сприяти співпраці між різними суб'єктами підприємницької діяльності шляхом розробки та реалізації відповідних програм, надання субсидій, консультацій тощо [2].

Уряд України також проводить активну політику щодо сприяння співпраці між різними суб'єктами підприємницької діяльності. Зокрема, у рамках Національної програми сприяння розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на 2021-2027 роки передбачається реалізація таких заходів, як:

1. Розробка та впровадження механізмів підтримки кластерів.
2. Створення умов для розвитку субпідрядних відносин між малими та середніми підприємствами та великими підприємствами.
3. Розвиток франчайзингу.
4. Забезпечення доступу малих та середніх підприємств до інформації та консультацій з питань співпраці.

Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню ефективності співпраці між різними суб'єктами підприємницької діяльності, що позитивно позначиться на розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Література:

1. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія . К : НІСД, 2009. 336 с.
2. Косач І.А. Концептуальні засади розробки Стратегії розвитку державно-приватного партнерства в АПК України. Проблеми та перспективи економіки та управління. 2018. №1(13). С.24-31.

Чеховський А. А.

аспірант кафедри міжнародних відносин
та політичного консалтингу, Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна», м. Київ.

Трансформація енергетичної політики України в умовах воєнного часу

Енергетична політика України має розгалужену структуру, в якій функціонування відбувається на основі взаємодії всіх елементів. Управлінська діяльність у сфері енергетичної політики не є однозначною та простою, оскільки потребує врахування різних аспектів життєдіяльності країни. Йдеться про ресурсні, технічні, економічні, екологічні, організаційно-адміністративні, управлінські, соціальні, інноваційні, політичні, геополітичні, безпекові та інші аспекти, світоглядні аспекти енергозабезпечення життєво важливих потреб та функцій держави, суспільства, економіки. Окрім того, діяльність у сфері енергетичної політики може суттєво еволюціонувати у часі в одній і тій само країні залежно від динаміки соціально-економічного та науково-технологічного розвитку, трансформації моделей функціонування енергетичних ринків.

Останнім часом і в Україні, і у світі спостерігаються суттєві зміни принципів регулювання енергетичного сектору, розширюється діапазон методів використання енергетики як інструменту досягнення політичних цілей. Крім того, прискорення економічних процесів в світі зумовлює необхідність швидкого реагування на зміни, що при розгляді переходу до екологізації економіки має відобразитися в енергетичній політиці держави. Варто врахувати, що створювана останніми роками енергетична політика конкретизується у відповідних директивах ЄС, що безпосередньо переноситься на юридичні регуляції держав ЄС. Ці регуляції в істотний спосіб створюють умови, і навіть вимушують реорієнтацію стратегій енергетичних підприємств, а також спричиняють зміни в поведінці споживачів енергії. Значною мірою виконання цих змін пов'язується з аплікацією різних видів інновацій, зокрема особливо технологічних і організаційних.

Енергетична політика на даний момент націлена на міжгалузеву кооперацію для ефективного задоволення потреб національної економіки та громадян необхідними видами енергії. Енергетичний комплекс України проходить періоди значної трансформації, які зумовлено не тільки дією галузевих чинників, а й соціально-економічними перетвореннями у країні. В Україні в результаті військових дій пошкоджено ряд критично важливих об'єктів енергетичної системи, що негативно вплинуло на функціонування всіх об'єктів (економічних, соціальних, державних) на невизначений термін. Враховуючи вищезазначене, аналіз сучасних умов господарювання є важливою умовою ефективного функціонування будь-якої економічної системи стала гнучкість і здатність швидко адаптуватися до умов ринку. Тому розроблення розгалуженої системи завдань енергетичної стратегії держави з

розробленими відповідно до реалій конкретної системи господарювання є запорукою успіху енергетичної політики.

На сьогодні в енергосистемі держави спостерігається значний дефіцит потужностей як для промислових підприємств так і для споживачів. Енергоринок України ще до початку військових дій приєднався до енергосистеми Європейського Союзу, що призвело до суттєвих змін в функціонуванні комплексу. Для ефективного функціонування на європейському ринку необхідно аби вітчизняний енергоринок відповідав європейським стандартам, зокрема в частині захисту добросовісної конкуренції та обмеження державної допомоги. Для цього необхідно сумісними зусиллями розробити відповідні заходи щодо контролю за виконанням всіх норм серед Міністерством енергетики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Антимонопольного комітету України та Національною енергетичною компанією «Укренерго». Зростання вартості енергоносіїв призвело до підвищення цін на електроенергію як серед споживачів та і серед підприємств. Тому збільшується попит на альтернативні види енергії, які не залежать від газу, нафти, ядерного палива. В Європі активно розвиваються підприємства «зеленої» електроенергії. Такі самі принципи екологізації виробництва діють і в Україні [1-2].

В умовах воєнних дій важливими є завдання збереження енергосистеми, вирішення яких повинно відбуватися за трьома напрямками (військовими, економічними та споживчими). Військовий напрям спрямований на забезпечення збереження вій агресора енергетичних інфраструктурних об'єктів за допомогою відповідної техніки. Економічний напрям реалізується через залучення інвестиційних та грантових коштів для відновлення пошкоджених об'єктів, застосування нових сучасних технологій в цій сфері. Споживчий напрям характеризує відповідальне споживання електроенергії в побутових цілях. Для збалансованого та справедливого перерозподілу навантаження саме усвідомленість споживачів відіграє ключову роль.

Варто також звернути увагу, на нову Енергетичну стратегію України на період до 2050 р. [3], яка передбачає перехід від застарілої моделі функціонування з домінуванням великих виробників, викопного палива, неефективних мереж, нецивілізованої конкуренції на енергетичних ринках до нової моделі з розвиненим конкурентним середовищем, рівними можливостями для розвитку всіх видів виробництва енергії, джерел і маршрутів постачання паливно-енергетичних ресурсів. Характерними ознаками цієї моделі є переважне використання низьковуглецевих джерел і технологій із найвищими коефіцієнтами перетворення енергії; впровадження інтелектуальних систем (smart energy); реалізація заходів із запобігання й адаптації до зміни клімату в межах Паризької угоди.

Зазначені зміни ставлять перед Україною нові економічні та технологічні виклики. Тому, в післявоєнний період відбудова енергетичної політики України повинна базуватися на принципах інноваційності та екологізації галузі.

Література:

1. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування : аналіт. доп. / Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Бобро Д. Г., Сменковський А. Ю., Рябцев Г. Л., Завгородня С. П.; за заг. ред. О. М. Суходолі. Київ : НІСД, 2020. 178 с.
2. Чорній В. Вплив війни на енергетичну систему України. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. № 2. Том 2. С. 196-202. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-31](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-31).
3. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року: Закон України від 21.04.2023 р. № 373-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text>

Імідж службовця в державних органах

В сучасному суспільстві, де важливим чинником є сприйняття та довіра до державних установ, імідж службовця в державних органах стає ключовим аспектом ефективного функціонування публічного сектора. Ця тема виокремлюється як невід’ємна частина сучасної державної політики та управління, адже сприйняття громадянами діяльності державних службовців суттєво впливає на рівень довіри до влади, стабільність соціального клімату та розвиток суспільства в цілому.

Імідж службовця в державних органах включає в себе не лише зовнішній вигляд та стиль, а й професійні якості, етичні норми та рівень комунікабельності. Діяльність кожного працівника у сфері державного управління має віддзеркалювати прозорість, відповідальність та орієнтацію на високі стандарти професійної етики. Враховуючи різноманітні завдання та виклики, перед якими стоїть державний апарат, дослідження іміджу службовця стає ключовим елементом для забезпечення ефективного управління та конструктивного взаємодії між владою та громадянами.

Актуальність теми визначається насущною потребою забезпечити ефективну та довірчу взаємодію між державними установами та громадянами. У світлі швидко мінливого суспільного контексту, імідж службовця стає ключовим чинником формування довіри до влади, стабільності політичної ситуації та ефективності державного управління. Відповідальність, прозорість, та високі стандарти професійної етики у роботі службовців є необхідними для забезпечення розвитку суспільства та забезпечення інтересів громадян. Таким чином, дослідження іміджу службовця в державних органах є актуальним і стратегічно важливим аспектом сучасного управління.

Мета статті полягає в розгляді та аналізі ключових аспектів формування іміджу посадової особи в сфері державного управління.

Згідно з Законом України від 10.12.2015 «Про державну службу» державний службовець це «громадянин України, який перебуває у публічно-правових відносинах з державою і займає посаду в органі державної влади та здійснює встановлені для цієї посади повноваження з метою забезпечення виконання функцій органом державної влади» [1].

Імідж, визначається як образ особи, організації чи явища, є результатом спрямованого формування з метою впливу на конкретну соціальну групу. Це враження про себе, яке суб’єкт бажає виробити у загальному сприйнятті суспільства [2].

Імідж державних службовців виявляє ряд характеристик у своєму функціонуванні та структурі, тому його можна розглядати як унікальний тип особистого іміджу. З одного боку, можна розглядати імідж державних службовців як підвид професійного іміджу, а з іншого боку – як політичний імідж. Це пояснюється тим, що він інтегрує як властивості особистості в ролі представника конкретної сфери діяльності – управління державними справами, так і характеристики суб’єкта політичного. Для іміджу державних службовців важливими елементами є

представництво влади, рівень публічності, популярність серед громадян та взаємодія з ними.

Криза в українському суспільстві призвела до значних духовних та моральних наслідків у всіх сферах, включаючи державну службу. Негативні тенденції, що впливають на сферу державної служби, особливо гостро стосуються її етичного аспекту, який є ключовою складовою культури управління державним службовцем. В уявленні громадян державний службовець – це не лише фахівець, але й особа, що виступає від імені держави. Поведінка державного службовця, незалежно від його конкретної посади, його відношення до справи та громадян, мова та зовнішній вигляд формують не лише його особистий авторитет, а й авторитет тієї служби, яку він представляє, і держави в цілому [3].

Основним елементом будь-якої іміджевої системи є її структура. На думку більшості вчених, структура іміджу органу державного управління складається з таких ключових компонентів:

1. Діловий імідж організації: розгляд організації як суб'єкта ділової активності, включаючи повноту та своєчасність надання послуг громадянам.
2. Імідж працівників: уявлення про стиль життя, суспільний статус та особистісні характеристики працівників.
3. Внутрішній і імідж організації: відображення культури організації та соціально-психологічного клімату.
4. Імідж керівника: можливості, ціннісні орієнтації, психологічні характеристики та зовнішність керівників.
5. Імідж персоналу: узагальнене уявлення про персонал, його фахову компетентність, мобільність, точність та інші характеристики.
6. Соціальний імідж організації: думка громадськості про соціальні цілі та роль організації в житті громади.
7. Імідж послуги: уявлення людей щодо особливих характеристик, які відрізняють надані послуги.

Для вивчення явища іміджу в науковій практиці зазвичай використовують методи соціології. Також виправданим є включення методології психології та суміжних наук, оскільки імідж є складовою психологічного контексту. Було проведено декілька опитувань щодо очікувань українців від державних службовців (таблиця 1) [4]. Дані опитувань підтвердили, що імідж держслужбовця повинен мати чітку структуру, розроблятися та реалізовуватися за відповідною схемою, яка враховує конкретні обставини. Важливим елементом успішного іміджу службовців є рівень довіри громадськості до них, вміння нести відповідальність за прийняті рішення, харизматичність, внутрішня та зовнішня компоненти позиціонування влади, вміння самопрезентуватися, особистісні якості і розвинені комунікативні навички.

Таблиця 1.

Блоки суспільного очікування

Суспільні очікування до держслужбовців		
Знання	Компетенції	Особисті якості
1. Освіченість 2. Фаховість 3. Грамотність 4. Знання мов	1. Вміння працювати з великим обсягом інформації 2. Стратегічне мислення 3. Вміння вести переговори	1. Чесність 2. Відкритість 3. Робота в інтересах суспільства 4. Клієнтоорієнтованість 5. Відповідальність 6. Неупередженість

В підсумку, імідж службовця в державних органах визначає не лише його особистий авторитет, але й впливає на довіру громадян до влади в цілому. Збереження та підвищення цього іміджу вимагає розвитку комунікативних навичок, відповідального ставлення до обов'язків та взаємодії з громадськістю, що є ключовим для ефективного управління державним сектором.

Література:

1. Закон України «Про державну службу» від 12 грудня 2015 року / Електронний ресурс. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
2. Бугрим В.В. Комунікативно-технологічні матриці побудови ефективного іміджу. Наукові записки Інституту журналістики. - К.: Інститут журналістики, 2007. - Т. 28. - С. 33-42. - Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1970>
3. Мельничук Я. Імідж державних службовців / Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування. - 2011. - М51. - С.40-41. - (Серія Наукова думка).
4. Огризко О. Справжні слуги народу: портрет нового державного службовця. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/columns/2019/08/8/7223074/>

Шаховніна Н.В.

к.пед.наук, доцент

Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
ЗВО «Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая»

Трансформація математичної освіти в Україні: державна політика та перспективи розвитку

В сучасному світі, охопленому стрімкими технологічними змінами та глобалізацією, математична освіта визначається як ключовий компонент розвитку суспільства. У змаганні за світове лідерство, країни активно впроваджують стратегії та політики, спрямовані на трансформацію освітніх систем, зокрема, математичної. Дана стаття присвячена дослідженню важливої ролі державної політики у трансформації математичної освіти в Україні та визначенню перспектив її подальшого розвитку. *Метою статті* є розгляд ключових аспектів, які впливають на сучасні тенденції в математичній освіті та розгляд можливостей, які відкриваються завдяки активній участі держави в цьому важливому процесі.

Актуальність теми визначається необхідністю адаптації освітніх систем до вимог сучасного світу. Зміни у технологічному ландшафті та глобальних викликах вимагають перегляду підходів до викладання математики. Державна політика в цій галузі стає ключовим інструментом у формуванні якісної та відповідної потребам суспільства математичної освіти, що робить цю тему надзвичайно актуальною для обговорення та дослідження.

З березня 2020 року внаслідок COVID-19 українське навчання перейшло на дистанційний формат, а згодом використовувало змішаний підхід через карантинні обмеження. 24 січня 2022 року розпочалося російське вторгнення на територію України, знову переведучи навчання в онлайн. Викладачі мають досвід дистанційного навчання, але сучасні умови війни вносять свої виклики. Навіть при гармонізації емоційного стану учасників навчання під час активних воєнних подій, надзвичайно важливим є проведення синхронних онлайн-занять з математики [2].

Є кілька причин, які підтримують необхідність проведення синхронних онлайн-занять з математики під час воєнних дій. Здатність аналізувати та критично

мислити, яка розвивається під час навчання математики, набуває особливого значення в умовах сучасних воєн і пропаганди. Після війни буде необхідно відновлювати економіку, що вимагатиме глибоких математичних знань. Математичні навички також є ключем для вивчення інших галузей, а тривалі перерви у вивченні математичних дисциплін можуть вплинути на навички студентів.

Під час воєнного конфлікту дистанційне навчання може відбуватися у різних режимах, таких як синхронний, асинхронний чи біхронний. Асинхронний формат надає можливість навчання у зручний для кожного час, тоді як синхронний формат сприяє кращій стабілізації емоційного стану студентів через відновлення взаємодії з одногрупниками і викладачами. При можливості оптимальним варіантом є впровадження біхронного навчання, що поєднує як синхронний, так і асинхронний підходи.

Державна політика відіграє ключову роль у трансформації математичної освіти, визначаючи стратегічні напрямки розвитку та реалізуючи конкретні заходи для покращення якості викладання та навчання математики в освітніх закладах. Однією з основних складових успішної державної політики є розробка і впровадження сучасних навчальних програм, які враховують сучасні тенденції у математичній науці та вимоги ринку праці.

Держава має забезпечувати належний рівень фінансування для математичної освіти, що включає в себе підтримку професійного розвитку викладачів, створення інноваційних навчальних матеріалів та обладнання для ефективного викладання. Розробка програм підтримки обдарованих студентів у галузі математики також є важливою складовою державної стратегії.

Держава стимулює впровадження сучасних технологій в навчальний процес, сприяє підвищенню кваліфікації викладачів та створенню умов для їхнього творчого підходу до викладання математики. Крім того, вона може визначати механізми оцінювання результативності математичної освіти та розробляти заходи щодо корекції недоліків.

Загалом, державна політика в математичній освіті виступає як стратегічний керівник, спрямований на забезпечення високого стандарту освіти та формування конкурентоспроможного покоління з високим рівнем математичної грамотності.

Підтримка наукових конференцій, семінарів та робочих груп сприяє обміну досвідом між викладачами та вченими, сприяє створенню наукового середовища в закладах вищої освіти (ЗВО). Важливим елементом є фінансова підтримка для підвищення кваліфікації викладачів, організація тренінгів та майстер-класів щодо сучасних методик викладання.

Використання сучасних технологій, таких як віртуальні лабораторії та онлайн-ресурси, дозволяє ефективно впроваджувати інноваційні методики та підвищує доступність матеріалів для студентів. Заохочення ЗВО до міжнародного обміну та участі у міжнародних математичних програмах розширює горизонти студентів та викладачів, сприяючи вдосконаленню освітнього процесу взагалі.

Такий комплекс заходів визначає дієвість держави у сфері математичної освіти в ЗВО, сприяючи створенню конкурентоспроможної та високоякісної освітньої системи.

Вища математична освіта в Україні стикається зі значними викликами, що залишаються невирішеними протягом останніх років. Деякі з них включають:

- недостатнє фінансування та обмежені ресурси в університетах створюють виклики для забезпечення сучасної інфраструктури та матеріально-технічної бази для якісного викладання математики;

- невідповідність навчальних програм до сучасних технологій та відсутність використання інтерактивних методів навчання можуть обмежувати ефективність освітнього процесу;
- низький рівень професійної орієнтованості;
- структура та методика викладання математики може не завжди враховувати індивідуальні особливості та потреби студентів, що може призводити до негативного сприйняття математики як важкої та неприступної галузі [3].

Розв'язання цих викликів вимагає комплексного підходу, залучення ресурсів та експертів для створення сучасної та адаптованої до потреб суспільства вищої математичної освіти.

На жаль не слід очікувати, що навчання незабаром повністю перейде до традиційного формату в закладах вищої освіти. Ймовірно, змішана форма навчання буде ставати все більш популярною. Важливо не ухилятися від проблем, що стоять перед викладачами та університетами, а намагатися знаходити ефективні шляхи їх вирішення. Зокрема, зрозуміти, як організувати навчання математики в наш час так, щоб воно було захопливим та продуктивним. Однак важливо зазначити, що успіх таких ініціатив залежить не лише від викладачів та студентів, але й від державної політики в сфері освіти. Активна участь держави в створенні і підтримці ефективної освітньої стратегії не лише забезпечить якісне навчання, але й сприятиме загальному успіху країни.

Література:

1. Жданова Ірина. Бунтарі в математичній освіті: міркування про (не)кризу системи освіти. Режим доступу: https://lb.ua/blog/irina_zhdanova/451251_buntari_matematichniy_osviti.html
2. Васильєва Дарина. Стан дистанційного навчання математики під час війни в Україні. Режим доступу: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/596/563>
3. Бурда М.І., Васильєва Д.В. Особливості навчання математики в умовах воєнного стану / Математика в рідній школі, №4-5, 2022. – С.6-15. https://lib.iitta.gov.ua/731956/1/Matematika_4_2022-6-15.pdf

Ямковий М.В.

аспірант кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи
Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика,

Стратегічне планування: надання медичної допомоги при геморагічному інсульті в Україні

За офіційною статистикою, представленою електронною системою охорони здоров'я, від Національної служби здоров'я України в нашій країні реєструється від 130 до 150 тисяч випадків інсульту на рік. До цієї цифри включені всі випадки звернення пацієнтів за медичною допомогою у всіх заклади, які надсилають дані до електронної системи. Згідно з представленими попередніми даними, кількість пацієнтів, яким у 2022 році було поставлено діагноз інсульт складає 200 тисяч, що вдвічі більше ніж за 2021 рік [1]. При цьому 85% всіх зареєстрованих випадків припадає на ішемічний інсульт, а 15% на геморагічний. Близько 40 % пацієнтів з інсультом гинуть протягом перших 30 днів після нього, і лише кожен 5 зможе повернутись до праці після завершення лікування. Більше 60% пацієнтів, які перенесли інсульт залишаються інвалідами, а 20% потребують постійного догляду [2]. Описана статистика підносить Україну на лідируючі позиції за рівнем

захворюваності та смертності у світі. Причиною високої смертності від інсультів є група чинників, які спричиняють захворювання.

Так, близько 80% всіх інсультів зумовлюють п'ять провідних чинників: кров'яний тиск, підвищений холестерин, високий рівень цукру, малорухомий спосіб життя, надмірна вага, нездорове харчування. З цим усім у нашій країні великі проблеми: велика кількість громадян має високий тиск і тримає його в межах норми лише за допомогою медичних препаратів. Окрім того багато хворіють на цукровий діабет, мають підвищений холестерин, і на відміну від жителів розвинутих країн, не вживають профілактичні заходи для його зниження, що відіграє вкрай важливу роль у зниженні ризиків інфарктів чи інсультів. Врешті решт, багато українців страждають на надмірну вагу і ведуть малорухливий спосіб життя. На добавок до всього, у нашій країні вкрай погана ситуація із здоровим харчуванням, бо ми споживаємо вкрай мало корисних продуктів і надто багато шкідливих: у вигляді тваринних жирів, готових м'ясних та ковбасних виробів, тощо.

З іншого боку перелічені ключові чинники, які провокують інсульт не включають до свого списку стрес, хоча медики заявляють, що протягом 2022 року обсяги захворювання на інсульт зросли мало не вдвічі, що неухильно пов'язано із стресом, в результаті війни. Проте, стверджувати, що саме нервеве перенапруження відіграє суттєву роль при провокуванні інсульту не доводиться. Це пов'язано із тим, що стрес може спровокувати лише короткостроковий підйом артеріального тиску, але дуже рідко він є таким, щоб спровокувати інсульт. Тому, такий стрибок рівня захворювання на інсульт скоріше пов'язаний із тим, що люди, яких напяму доторкнулась війна припиняють профілактичне лікування хронічних хвороб. Підтвердження цього отримуємо із статистики щодо зростання рівня захворюваності на інсульт на західній Україні, куди переїхала більша частина населення з окупованих та прифронтових регіонів [1].

У випадку коли уникнути інсульту не вдається, то на перший план виходить усунення його наслідків. Зокрема, розміру ураження головного мозку, а в результаті й обсяги неврологічного дефіциту можуть бути зменшеними за умови вчасної діагностики та початку лікування в перші години після розвитку інсульту, тобто у рамках так званого терапевтичного вікна. Загальний перелік необхідних медичних заходів щодо порядку дій у випадку підозри на геморагічний інсульт на законодавчому рівні закріплюється у вигляді протоколів лікування. Відтак, проаналізуємо нормативну базу, на основі якої відбувається регламентація лікування пацієнтів з інсультом за допомогою табл. 1.

Таблиця 1.

Нормативно-правова база щодо регулювання порядку надання допомоги при геморагічному інсульті

Назва	Статус	Вид	Реєстраційний №
Стандарт медичної допомоги «Надання допомоги при спонтанному внутрішньомозковому крововиливі»	Чинний	Стандарт	ГС 2022-09
Клінічна настанова заснована на доказах «Надання допомоги при спонтанному внутрішньомозковому крововиливі»	Чинна	Настанова	КН 2022-09
Наказ Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження Стандартів медичної	Чинний	Наказ	МОЗ-2022-09

допомоги «Надання допомоги при спонтанному внутрішньо мозковому крововиливі»			
Геморагічний інсульт (Внутрішньомозкова гематома, аневризмальний, субарахноїдальний, крововилив)	Чинний	Протокол	ГС 2014-275
Геморагічний інсульт. Аневризмальний субарахноїдальний крововилив	Застаріла	Настанова	КН-2014-275-1
Наказ Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при геморагічному інсульті	Чинний	Наказ	МОЗ 2014-275

Джерело: розроблено авторами на основі [2]

Так, згідно із Стандартом медичної допомоги «Надання допомоги при спонтанному внутрішньо мозковому крововиливі» усі без виключення пацієнти, щодо яких існує підозра на інсульт підлягають госпіталізації бригадами екстреної медичної допомоги в терміновому порядку до найближчих медичних закладів, в яких є інсультне відділення, блок чи інсультний центр. Необхідність лікування пацієнтів безпосередньо у спеціалізованих закладах охорони здоров'я дозволяє знизити летальність орієнтовно на 20%, а інвалідизацію на 30%. Окрім того зменшуються витрати на догляд за хворим на всіх етапах його лікування. При цьому надання первинної чи екстреної допомоги відбувається спеціалістами безпосередньо на місці першого контакту із пацієнтом для приведення його у стан, придатний до подальшого транспортування.

При стратегічному плануванні розвитку системи надання медичної допомоги при геморагічному інсульті важливо враховувати той факт, що на догоспітальному етапі тип інсульту не визначається. Час на доправлення пацієнта до медичного закладу повинен бути не більше 1 години 40 хвилин з моменту виклику бригаи екстреної медичної допомоги. Діагностичні заходи до госпітального етапу передбачають детальний збір анамнезу щодо моменту виникнення первинних симптомів та час їх виявлення іншими людьми. На наступному етапі проводиться оцінка стану пацієнта за шкалою ком Глазго та шкалою AVPU, аналіз вітальних функцій – артеріального тиску, частоти серцевих скорочень, частоти дихальних рухів, температури тіла, рівня глюкози в крові, сатурації, тощо. В разі виявлення відхилень від норми, на місці проводиться медикаментозна стабілізація деяких відхилень, наприклад одягається киснева маска. В обов'язковому порядку відбувається запис електрокардіограми, з подальшою передачею отриманих результатів у консультаційний телеметричний центр. Транспортування пацієнта відбувається у положенні піднятого головного кінця носі на рівні до 30 градусів. Паралельно із цим до медичного закладу надсилається попередження щодо госпіталізації пацієнта із підозрою на геморагічний інсульт впродовж 15 хвилин.

Характерною особливістю лікування у спеціалізованому інсультному відділенні є можливість зниження до 30 % вірогідності летального кінця та втрати працездатності у всіх пацієнтів з легким, помірним та важким інсультом. При цьому важливо враховувати той факт, що згідно із дослідженням Національної академії медичних наук України (НАМУН) фрагментація надання медичних послуг у деяких випадках

навпаки може призводити до неоптимального лікування, проблем з безпекою та неефективним використанням ресурсів охорони здоров'я.

Окрім того, загалом фрагментований підхід до лікування інсульту, який існував в Україні, не забезпечував ефективної інтегрованої системи профілактики, лікування та реабілітації геморагічного інсульту через неадекватні зв'язки та координацію між основними компонентами його лікування. Хоча окремі складові системи лікування інсульту можуть бути добре розвинені, вони часто діють ізольовано. Проблема доступу до скоординованої допомоги при інсульті найбільш гостро постає в сільській місцевості чи місцевості з недостатнім неврологічним обслуговуванням (недостатній доступ до неврологічної експертизи).

Варто зазначити, що починаючи з 2017 року розпочались тотальні зміни щодо надання допомоги хворим з інсультом. Так, станом на кінець 2017 – початок 2018 року в Україні було від 500 до 800 закладів охорони здоров'я, куди спрямовували пацієнтів з інсультом. При цьому лише $\frac{1}{4}$ з них містила в собі той мінімальних перелік необхідних умов, які забезпечували надання медичної допомоги на якісному рівні. Ситуація кардинально змінилась із формуванням Національної служби здоров'я України (НСЗУ). Останньою було визначено допомоги при інсульті, зокрема геморагічному, однією із пріоритетних послуг і розпочато укладення контрактів із закладами охорони здоров'я для її надання на вибірковій основі. Паралельно із цим було сформовано описаний нами перелік вимог до медичних установ для того, щоб таку укладення контракту стало можливим. Це дозволило вже через два роки – у 2020 році відстежувати принципово іншу картину. За попередніми оцінками станом на початок 2021 року було укладено контракти з близько двома сотнями лікарень, у штаті яких були фахівці з необхідними знаннями щодо особливостей лікування ішемічних та геморагічних інсультів, існує відділення реанімації, є власна лабораторія, а також обладнання для проведення комп'ютерної томографії, магнітно-резонансної томографії та ін. [3].

В результаті запровадження такого підходу, кількість летальних випадків через інсульт знизилось на 6% [1]. У подальшому позитивна динаміка лише збільшувалася, навіть з урахуванням того, що щорічно вимоги до лікарень, які укладають договори з НСЗУ зростаються. Важливим моментом при цьому є те, що Національна служба здоров'я за рахунок коштів з бюджету здійснює покриття витрат закладу охорони здоров'я на надання допомоги пацієнтам з інсультом. Так, ще недавно близько третини пацієнтів відмовлялись від госпіталізації через брак фінансів, проте вже зараз із тотальною зміною порядку фінансування медичної допомоги ситуація кардинально змінилась. Коли хворий потрапляє до лікарні, у якій укладений контракт, всі його медичні послуги вже оплачені і самостійно ніякі витрати здійснювати не потрібно.

Однією із останніх новацій, які було запроваджено НСЗУ у співпраці з МОЗ, є видання наказу, згідно з яким екстрена медична допомога хворих, з підозрою на інсульт повинна направляти останніх виключно до медичних закладів, які готові до надання спеціалізованої допомоги та мають підписаний контракт з НСЗУ. У довоєнний час було досягнуто такого рівня, коли лише 20% пацієнтів з інсультом отримували допомогу не у профільній лікарні. Тобто так звана централізація допомоги дозволила досягнути помітно кращих результатів.

У той же час, закономірно може виникнути запитання, чи достатньою є задекларована нами кількість лікарень із наявними спеціальними засобами для надання допомоги хворим на інсульт. Для надання відповіді на це запитання варто звернутись до світової практики, яка підкреслює, що такої кількості є цілком достатньо.

З іншого боку, така новація як обов'язкове спрямування до спеціалізованих мед закладів може сприйматись громадянами негативно через збільшений час доставки пацієнтів до нього. Набагато звичніше звернутись до найближчої лікарні, ніж їхати 30, а то й 40-50 кілометрів до мед закладу з спеціалізованою допомогою. Для того, щоб усунути будь-які суперечки у цьому питанні Міністерство охорони здоров'я видало відповідний наказ, виконану вати який зобов'язані всі без виключення бригади екстреної допомоги. Згідно із наказом, «швидка» повинна везти хворого з підозрою на інсульт до найближчого профільного медичного закладу, незалежно від того, де він знаходиться [3]. При цьому для Національної служби здоров'я немає принципово значення, якому закладу охорони здоров'я перераховувати кошти за хворого.

Враховуючи це, при стратегічному плануванні розвитку системи надання медичної допомоги при геморагічному інсульті необхідно сприяти розвитку спеціалізованих інсультних відділень у складі медичних закладів з урахуванням принципу зменшення часу доставки пацієнтів з будь-якої точки країни. У зазначеному напрямку на початку 2022 року вже були здійснені певні кроки. Так, розпочато створення нормативної бази для «спроможної госпітальної мережі». Згідно із нею на рівні госпітального округу кожної області повинні працювати кластерні та надкластерні медичні заклади. В результаті їх взаємодії планується розподілити функції таким чином, щоб забезпечити отримання населенням всього спектру необхідної допомоги у зоні найшвидшої доступності. Це дозволить виявити надлишкові заклади охорони здоров'я і підвищити ефективність використання бюджетних ресурсів.

Війна поставила цей процес на вимушену паузу. Проте зараз він знову набирається актуальності, проте із значними поправками. Основна суть змін торкається того, що в результаті повномасштабних військових дій із російською федерацією було знищено та пошкоджено багато закладів охорони здоров'я, які потребують оперативного відновлення [3].

До 1 травня поточного року обласній військовій адміністрації повинні були визначити перелік медичних установ, які увійдуть до спроможної мережі, з урахуванням регіональних особливостей. Відповідні проекти в подальшому були передані до Міністерства охорони здоров'я для проведення додаткових консультацій з кожним регіоном [3]. Закономірно, що новації які очікуються ближчим часом дозволять суттєво вплинути на якість та своєчасність надання медичної допомоги при геморагічному інсульті та підвищити відсоток виживання та зменшити ступінь інвалідизації пацієнтів при цьому захворюванні.

Підсумовуючи проведені дослідження можемо зазначити, що стратегічне планування розвитком системи надання медичної допомоги при геморагічному інсульті повинне враховувати значення своєчасного та повноцінного надання допомоги пацієнтам у зниженні рівня летальності та інвалідизації. Відтак, при формуванні мережі медичних закладів критично важливим є таке їх розміщення у межах госпітального округу, яке б дозволяло доставити хворого у найкоротший час. При цьому кожен медичний заклад, який спеціалізується на наданні допомоги при геморагічних інсультах обов'язково повинен мати: апарат для проведення МРТ та КТ, можливість для проведення моніторингу вітальних функцій, лабораторного аналізу гомеостазу, наявність у своєму штаті персоналу із належною медичною кваліфікацією, а також лікаря-нейрохірурга. Вагомі кроки у напрямку до створення рівномірного розміщення медичних закладів із інсультними відділеннями вже здійснено. Війна поставила цей процес на вимушену паузу. Поступово питання знову

набуло значної актуальності, проте уже з урахуванням значного руйнування та пошкодження мережі медичних закладів. Відтак, оцінити ефективність розробленого стратегічного плану Національної служби здоров'я щодо розміщення мережі медичних закладів з інсультними відділеннями ми зможемо оцінити вже в найближчому майбутньому.

Література:

1. Лебідь Н. Лікар-невропатолог Юрій Фломін: «Уникнути інсульту загалом нескладно і недорого, тільки українці не завжди це усвідомлюють». *Центр політичного консалтингу*. 2023. URL: <https://cpc.com.ua/articles/likar-nevropatolog-yuriy-flomin-uniknuti-insultu-zagalom-neskladno>-(дата звернення 03.07. 2023).
2. Гончар А. Статистика інсульту в Україні: шокуючі факти. *НУБЗ*. 2023. URL: <https://hubz.ua/ekspertna-dumka/statystyka-insultu-v-ukrayini-shokuyuchi-fakty/#:~:text=реморাগічний>. (дата звернення 03.07. 2023).
3. Геморагічний інсульт. Державний Експертних Центр МОЗ України. 2022. URL: <https://www.dec.gov.ua/mtd/gemoragichnyj-insult/> (дата звернення 03.07. 2023).
4. Устінов О.В. Розбудова спроможної мережі: Віктор Ляшко провів зустріч за участю Асоціації міст України. Український медичний часопис. URL: <https://umj.com.ua/uk/novyna-240979-rozbudova-spromozhnoyi-merezhi-viktor-lyashko-proviv-zustrich-za-uchastyu-asotsiatsiyi-mist-ukrayini> (дата звернення 05.07. 2023).

Якимець М. М.

аспірантка кафедри адміністративного та
фінансового менеджменту,
Інституту адміністрування, державного управління
та професійного розвитку,
Національний університет «Львівська політехніка»

Опір змінам в публічному адмініструванні

Ефективні впровадження змін в сфері публічного адміністрування передбачає врахування сучасних механізмів мотивації професійного розвитку персоналу. Оскільки зміни є неминучими в сфері публічного адміністрування, адже впровадження концепцій нової моделі публічного управління передбачає реформування публічної служби. Запровадження змін продукує емоційну реакцію працівників через невизначеність. Зокрема, опір можна поділити на два типи: індивідуальний та організаційний. Опір змінам, зокрема в сфері публічного адміністрування, виникає через неспроможність швидкого реагування та маневреності органів публічної влади. В міру того, як темпи змін зростають, органи публічного влади повинні вчасно та результативно реагувати на зміни такі як, нові технології, суспільні потреби тощо [1].

Дослідження опору змінам в публічному адмініструванні зосереджується на аналізі причин, через які співробітники та організації можуть чинити опір реформам та нововведенням (рис.1).

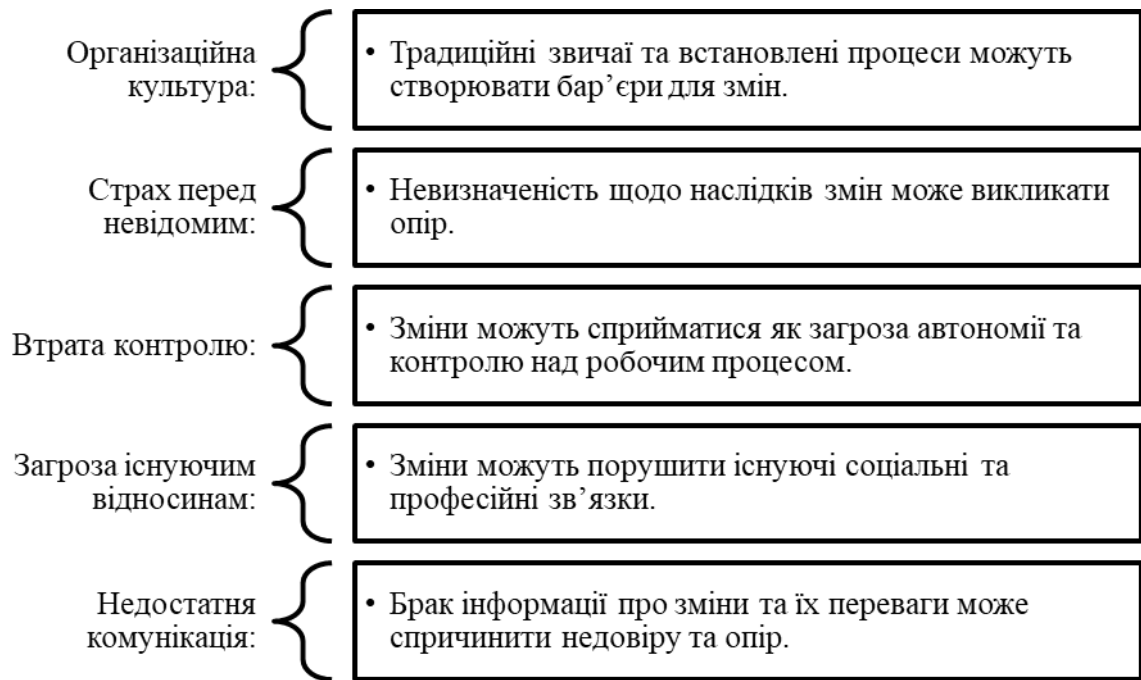

Рис.1. Причини опору змінам в публічному адмініструванні

Опір змінам в публічному адмініструванні є суттєвою проблемою, яка може перешкоджати впровадженню реформ та покращень. Це багатогранна проблема, яка може виникати з різних джерел, включаючи індивідуальне ставлення, організаційну культуру та системну інерцію. Також доцільно використовувати інституційні моделі публічної служби для адаптації до змін [2].

Досліджуючи особливості опору змінам в публічному адмініструванні слід виокремити такі аспекти, які сприятимуть послабленню опору:

Політика відсторонення: Державні службовці можуть чинити опір змінам, які, на їхню думку, віддаляють їх від впливу їхньої роботи на суспільство та клієнтів. Це може включати відчуття безсилля своєї ролі.

Організаційна інерція: Організації, особливо в державному секторі, можуть мати глибоко вкорінені способи роботи, які чинять опір змінам. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як усталена рутинна, страх перед невідомим або відчуття загрози безпеці роботи.

Участь працівників: Залучення працівників до процесу змін може допомогти зменшити опір. Це включає надання їм права голосу в процесі прийняття рішень і забезпечення того, щоб зміни були значущими для їхньої роботи.

Лідерство та комунікація: Ефективне лідерство та чітка комунікація мають вирішальне значення для подолання опору змінам. Лідери повинні вміти сформулювати бачення змін і донести їх переваги до всіх зацікавлених сторін [3].

Адаптація до змін: Органи публічної влади повинні адаптуватися до дедалі складнішого середовища, що часто вимагає впровадження змін, необхідних для ефективного реформування. Розуміння динаміки опору є важливим для успішної адаптації. Для ефективного управління опором важливо розробити стратегії, які включають активне лідерство, залучення співробітників до процесу змін, та відкриту комунікацію. Це може призвести до більш успішних і стійких організаційних змін [4].

Управління опором змінам у публічному адмініструванні передбачає поєднання стратегічного планування, комунікації та залучення, зокрема:

Структуроване управління змінами: Використання структурованого підходу на початковому етапі, щоб забезпечити врахування всіх аспектів змін. Участь

керівництва: Залучення вищого керівництва, а саме активна і видима підтримка задля впровадження змін.

Лідерська підтримка: Залучення керівників, які можуть обґрунтувати та переконати, що зміни матимуть позитивний вплив на колектив.

Чітке інформування: Інформування про необхідність змін, їхній вплив та переваги для працівників.

Оцінка опору: Якісне оцінювання опору, визначення його причини та масштабів задля визначення індивідуальної та колективної реакції.

Врахування особистих інтересів: Встановлення та врахування особисті інтереси тих, на кого впливатимуть зміни, щоб заручитися підтримкою та довірою.

Участь працівників: Залучення працівників до процесу змін, даючи їм змогу зробити свій внесок у прийняття рішень.

Навчання та підтримка: Впровадження навчання та підготовка, щоб допомогти працівникам адаптуватися до нових систем і процесів. Впроваджуючи ці стратегії, керівники можуть краще управляти опором і сприяти впровадженню змін у сфері публічного адміністрування [5].

Література:

1. Дикань О.В., Дикань В.В., Глушенко Т.М. // Планування і розвиток кар'єри державних муніципальних службовців / Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. – Вип. 2 (61). – С. 173-177. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/ebook/tpdu/2018-2/index.html>
2. Михайловська, О., Воронко, А. (2021). Реалізація змін в публічному управлінні. наукові перспективи (Naukovі perspektivi), (6 (12)).
3. Приймак, Н. С. (2019). Корпоративна культура в системі управління змінами підприємства. «Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування, (2(88), 91–97. [https://doi.org/10.26642/jen-2019-2\(88\)-91-97](https://doi.org/10.26642/jen-2019-2(88)-91-97)
4. Лукашевська Уляна. Управління змінами в публічному секторі: виклики та стратегії. Актуальні питання у сучасній науці, 2023, 12 (18).
5. Олійник Р. Ю. Офіс управління проектами в проектному менеджменті публічного адміністрування. Вчені записки ТНУ ім. ВІ Вернадського. Серія: Державне управління, 2020, 2: 139-143.

Sofiia Rozhko, student, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, w68257@student.wsiz.edu.pl;

Yulianna Kogut, student, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, 68926@student.wsiz.edu.pl

EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE CASH FLOW MANAGEMENT MODEL

Effective cash flow management is crucial for the financial health and sustainability of any business. As businesses navigate the dynamic and often unpredictable economic landscape, the ability to monitor, analyze, and optimize cash flow becomes a strategic imperative. In this article, we delve into the evaluation of a cash flow management model, aiming to assess its efficacy in enhancing financial performance and resilience. The cash flow management model under scrutiny incorporates various components, such as forecasting, budgeting, and liquidity management. These elements collectively contribute to a comprehensive approach in

ensuring a steady and sufficient cash flow, enabling organizations to meet their short-term obligations and pursue strategic initiatives. As the business environment evolves, the need for robust cash flow management becomes increasingly apparent, making the evaluation of existing models imperative.

This article explores key parameters for assessing the effectiveness of the cash flow management model, including accuracy in forecasting, adaptability to changing market conditions, and alignment with organizational goals. By examining real-world examples and case studies, we aim to provide valuable insights into the practical application and impact of different cash flow management strategies. The evaluation of cash flow management models is paramount for businesses seeking to optimize their financial operations and thrive in dynamic markets. Through a critical analysis of the chosen model's strengths and weaknesses, organizations can refine their approach to cash flow management, fostering resilience and sustainable growth.

Financial support to cover the needs of the enterprise in capital, as well as compliance with the timeliness of implementation of the current obligations of the entity depends on its ability and ability to form at a certain time the necessary fund of funds with a given absolute value, the quantitative expression of such characteristics of the enterprise is the level of its liquidity and solvency. The main criterion according to which the structuring of the cash flows of the entity is the source of the formation of such cash flows, the basis of this criterion is the principle of identification of the aggregate of economic transactions in accordance with their functional and organizational load.

The cash flow from the operating activity of the entity should be considered as the main source of financial support for its economic activity in the following periods, therefore, one of the key characteristics of an effectively functioning enterprise is the presence for a long period of time of a positive operating cash flow with a relatively stable absolute value, at the same time, a high level of absolute value of operating cash flow should be considered as a positive phenomenon. Evaluation of the effectiveness of the cash flow management model involves compliance with a certain level of generalized criteria, which, in particular, include the following:

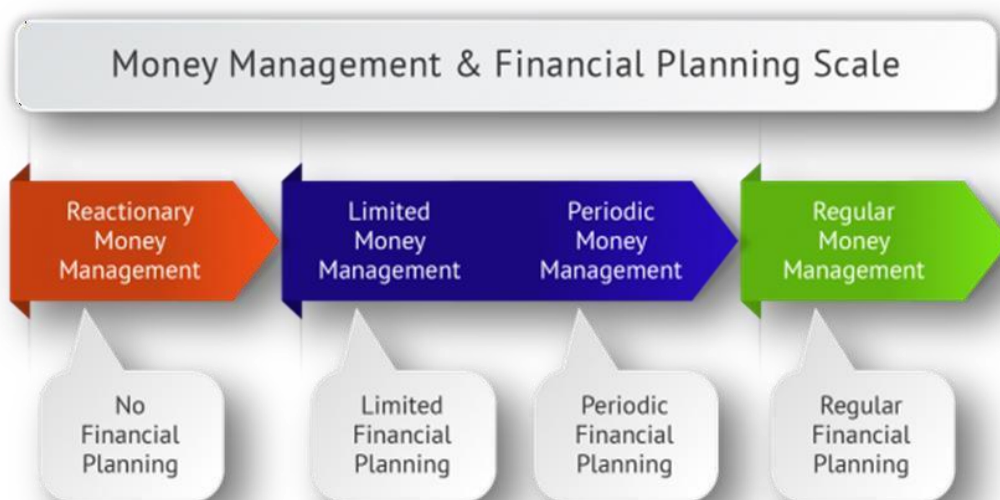
- stability of cash flows of the entity, first of all, operating cash flow;
- formation of a clear and stable trend over a long period of time, the growth of the absolute value of Free Cash flow;
- consistency and significant correlation between the formation of investment cash flow and financial cash flow;
- maintaining by forming a sufficient absolute value of the operating cash flow acceptable level of the debt protection ratio (debt cover ratio) as one of the indicators of the enterprise's creditworthiness;
- the validity of the target financial indicators, which are determined in the financial plan and others.

An important component of the cash flow management model in today's conditions is the form of execution of certain managerial financial decisions regarding the cash flows of the entity generated as a result of operating, investment and financial activities (Fig. 1).

Fig. 1. Components of the cash flow management model in today's conditions

Under these forms it is necessary to understand the methods characterized by common features of implementation [1-3]:

- management of monetary calculations of the economic entity;
- management of receivables of the enterprise;
- management creditor of the debt business entity.

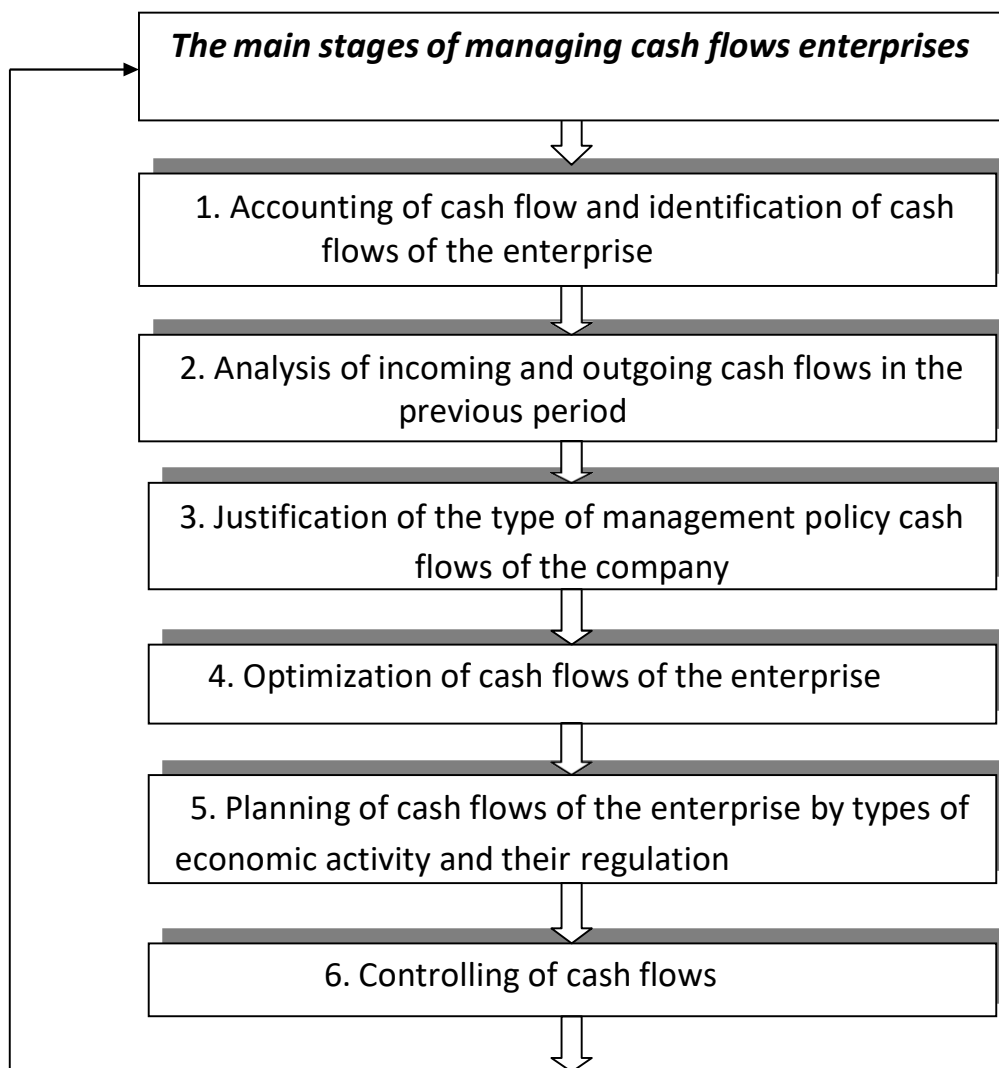

Fig. 2. The sequence of stages of management of cash flows of the enterprise

n essential factor of the model of monetary calculations is the level of its influence on the formation of absolute value and direction of cash flows, and, therefore, the need to harmonize the basic parameters of monetary calculations with the needs of the model of cash flows management of the entity. The sequence of stages of management of cash flows of the enterprise is given in figure 2, the influence of monetary calculations on the formation of cash flows – in figure 3.

Therefore, it is advisable to note that the optimization of cash payments as a direction of managing the cash flows of an entity is closely intertwined with the formation, circulation and repayment of accounts receivable and accounts payable. The receivables management model includes the following elements:

- 1) static analysis of financial information on receivables of the entity;
- 2) dynamic (trend) analysis and assessment of trends in the development of the situation with the repayment of accounts receivable by counterparties;
- 3) justification optimal deadline provision deferred payment of accounts by customers;
- 4) refinancing of receivables of the enterprise;

5) control expired the debiator debt and the warning of hopeless debt, that is.

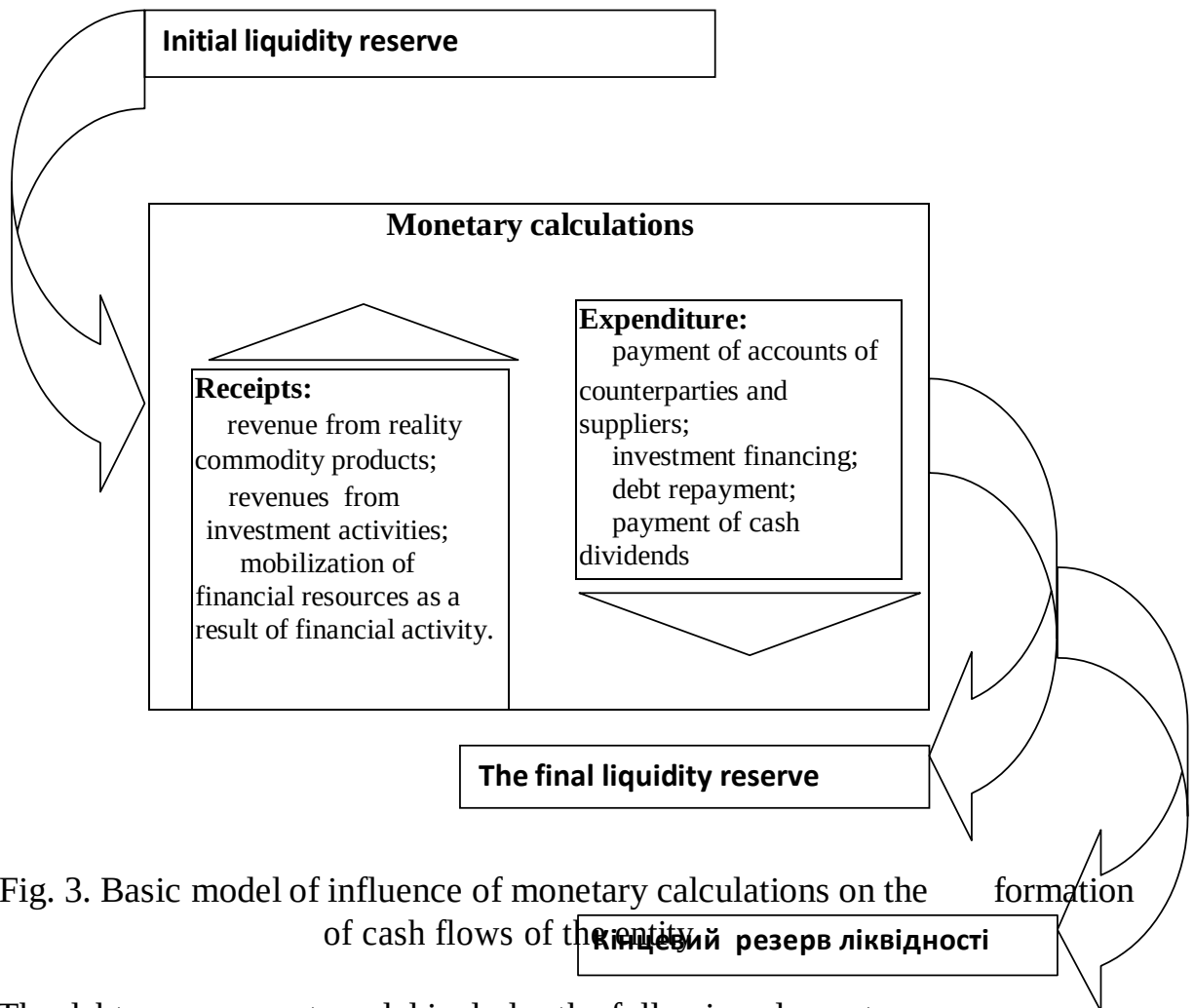

Fig. 3. Basic model of influence of monetary calculations on the formation of cash flows of the entity

The debt management model includes the following elements:

- 1) static and dynamic analysis of the formation and repayment of accounts payable of the entity and its impact on the value of its cash flows;
- 2) justification of the expediency of receiving a delay in payment of suppliers' accounts, as well as the optimal period of such a delay;
- 3) prevention of formation of overdue accounts payable and provision, if necessary, prolongation of accounts payable, etc.

Conclusions. Effective cash flow management stands as a linchpin for the financial well-being and longevity of any business, especially in the face of a constantly changing economic landscape. The evaluation of cash flow management models, as discussed in this article, sheds light on crucial parameters such as forecasting accuracy, adaptability to market dynamics, and alignment with organizational goals.

This article emphasizes the importance of a comprehensive approach to cash flow management, encompassing forecasting, budgeting, and liquidity management. Real-world examples and case studies serve to illuminate the practical applications and impacts of diverse cash flow management strategies.

Furthermore, the evaluation criteria highlighted include the stability of cash flows, the formation of a consistent trend in Free Cash Flow growth, correlation between investment and financial cash flows, maintenance of acceptable debt

protection ratios, and the validity of targeted financial indicators. These criteria form the basis for gauging the effectiveness of a cash flow management model.

In today's business environment, the execution of managerial financial decisions regarding cash flows is a pivotal component of the cash flow management model. This involves the prudent management of monetary transactions, receivables, and creditor relationships, all contributing to the overall resilience and sustainable growth of the enterprise. As businesses navigate the intricacies of their financial operations, a well-evaluated and robust cash flow management model becomes instrumental in ensuring financial stability and success.

Used literature:

1. Sytnyk L.S. *Financial Management: Study. 2006./Training's and its students' practical Training (4)/10-I'm going to work in the classroom/10-I'm going to work in the classroom.* – 352 sec.

2. Tarasyuk G.m. *Management of economic entities: Problems and prospects of development: Monograph/ Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine; ZSTU; [Edit] H.m. Tarasyuk].* - ZSTU, 2012. - 392 sec.

3. Award Winning Scenario Generator Scenario Generation Solutions (2024). URL: <http://surl.li/pznwj>.

Смирнов І.М., аспірант

*Національний університет «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна)*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОДЕЛЕЙ ДО ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ДЕРЖАВОЮ ТА НЕУРЯДОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Актуальним є питання вивчення досвіду використання національних інструментів управління та механізмів надання соціальних послуг, розроблених у Європейському Союзі та інших країнах світу. Для дослідження було використано досвід запровадження соціальних контрактів як ефективного інструменту надання соціальних послуг на прикладах окремих країн Європейського Союзу (Угорщини, Польщі, Румунії, Болгарії та ін.).

Існують подібності та відмінності у застосуванні цього інструменту в країнах ЄС. Країни Співтовариства наділені повноваженнями самостійно регулювати це питання на законодавчому рівні, враховуючи свої національні особливості та чинну практику ЄС. Децентралізація та субсидіарність є загальними принципами, на яких будуються та функціонують моделі суспільного контракту в країнах ЄС. Відповідно до цих принципів соціальні послуги мають бути децентралізованими, автономно керованими, належної якості, а втручання держави в процес надання послуг має бути мінімальним.

Інституціоналізація означає здатність НУО виконувати делеговані державою завдання щодо надання соціальних послуг, їхній потенціал у цій сфері, рівноправність і надійність як партнерів у процесі міжгалузевої співпраці, відповідальність, підзвітність та дотримання державні установи.

Самостійність означає здатність НУО функціонувати незалежно від держави чи інших установ (наприклад, міжнародних донорів, політичних партій, благодійних фондів, церков тощо).

Підсумовуючи характеристику двох згаданих вище критеріїв, доцільно зазначити, що в цілому ці критерії визначають інституційне середовище громадянського суспільства, його можливості, потенціал та умови надання соціальних послуг. Залежно від двох вищезазначених критеріїв оцінки, вимірів (осей), а саме інституціоналізації та самостійності, можна виділити наступні чотири основні європейські моделі співробітництва щодо організації надання соціальних послуг: рис. 1.

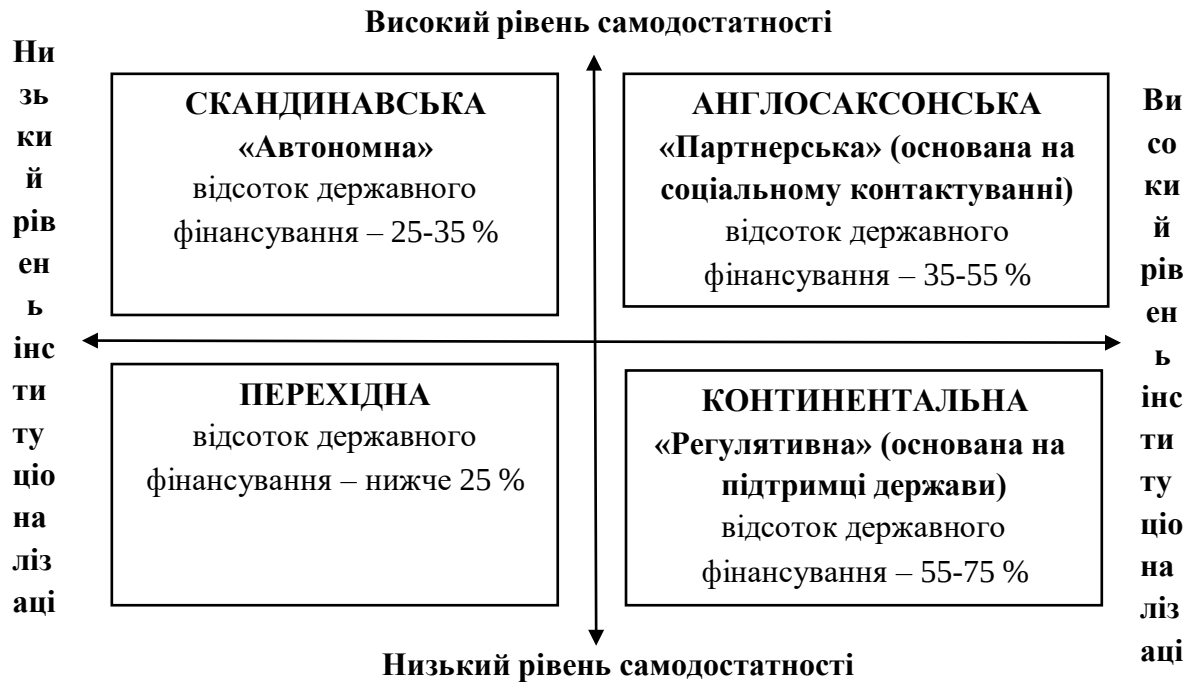

Рис. 1. Класифікація європейських моделей співпраці між державними та неурядовими організаціями в системі надання соціальних послуг

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що на даний час в європейських країнах спостерігається спільна тенденція до конвергенції систем соціальних послуг, що є головним результатом спільної соціальної політики, яка реалізується в Європейському Союзі, згідно з якою національні уряди забезпечують вільну конкуренцію, рівний доступ і недискримінацію суб'єктів, що надають соціальні послуги на соціальному ринку.

Список використаних джерел

1. Дубич К. В. Механізми державного управління соціальними послугами : зарубіжний досвід та українські реалії : монографія. Київ : Вид-во НАДУ при Президентові України, 2015. 386 с.
2. Усаченко Л. М. Теоретико-методологічні засади розвитку взаємовідносин органів державної влади з неурядовими організаціями : монографія. Хмельницький : Вид-во ХУУП, 2008. 343 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ВЕЛИКИХ МОВНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИКІВ У ІТ-КОМПАНІЯХ

У сучасному швидкозмінному бізнес-середовищі, роль навчання та розвитку працівників набуває особливої ваги для компаній, які прагнуть ефективно впроваджувати новітні технології та зберігати конкурентні переваги. Це особливо актуально для ІТ-індустрії, де швидке перенавчання та розвиток розробників програмного забезпечення виступає одним з вирішальних факторів успіху. Традиційні методи навчання та розвитку, хоча й ефективні, часто пов'язані зі значними витратами та матеріально-технічними проблемами. Наприклад, обмежений час технічних наставників або застарілі навчальні програми, які не підтримуються належним чином, можуть стати перешкодами для успішного навчання. Однак розвиток штучного інтелекту (ШІ) пропонує трансформаційний потенціал у цій сфері. Використовуючи великі мовні моделі (LLM), компанії можуть підвищити якість технічного наставництва, створити персоналізований досвід навчання та оптимізувати навчальні процеси, зменшуючи при цьому відповідні витрати.

Авторське дослідження базується на аналізі використання моделей GPT-3.5 і GPT-4 Turbo для створення адаптованих навчальних шляхів, застосування методу Фейнмана для перевірки засвоєння знань та оптимізації програмного коду. Зокрема, метод Фейнмана допомагає у перевірці знань через просте пояснення складних концепцій, що сприяє кращому розумінню і засвоєнню матеріалу.

Експерименти показали, що впровадження ШІ може значно знизити витрати на навчання та одночасно підвищити якість технічного наставництва. Персоналізація навчальних шляхів дозволяє співробітникам оптимізувати свій час та зусилля, що призводить до підвищення загальної продуктивності.

Впровадження ШІ в навчальні процеси відкриває нові можливості, але також ставить перед компаніями нові виклики, зокрема потребу у високоякісних даних та уникненні упереджень у алгоритмах. Необхідність в дослідженнях точності та надійності ШІ-систем є критичною для подальшої інтеграції цих технологій.

Рекомендується, що ІТ-компанії мають інтегрувати ШІ як стратегічний ресурс у своїх навчальних програмах. Подальші дослідження повинні зосередитися на розробці нових методик, що дозволять краще адаптувати навчальні матеріали до індивідуальних потреб працівників та оптимізувати використання ШІ у корпоративному навчанні.

Список використаних джерел

1. LinkedIn Learning Solutions. (2024). LinkedIn Workplace Learning Report 2024. <https://learning.linkedin.com/content/dam/me/business/en-us/amp/learning-solutions/images/wlr-2024/LinkedIn-Workplace-Learning-Report-2024.pdf>
2. Erik, Brynjolfsson., Lindsey, R, Raymond. (2023). Generative AI at Work. Social Science Research Network, doi: 10.3386/w31161
3. Shakked, Noy., Whitney, Zhang. (2023). Experimental evidence on the productivity effects of generative artificial intelligence. Science, doi: 10.1126/science.adh2586
4. Panagiotis, Louridas., Christof, Ebert. (2023). Generative AI for Software Practitioners. IEEE Software, doi: 10.1109/MS.2023.3265877

5. Yatin, Bajaj., Manoj, Samal. (2023). Accelerating Software Quality: Unleashing the Power of Generative AI for Automated Test-Case Generation and Bug Identification. International Journal For Science Technology And Engineering, doi: 10.22214/ijraset.2023.54628
6. Pamela, Samuelson. (2023). Legal Challenges to Generative AI, Part I. Communications of The ACM, doi: 10.1145/3597151
7. Chenyu, Yang., Lei, Cao. (2023). VerifAI: Verified Generative AI. arXiv.org, doi: 10.48550/arXiv.2307.02796
8. K., Ferdowsi., Ruanqianqian, Huang., Michael, James., Nadia, Polikarpova., Sorin, Lerner. (2023). Live Exploration of AI-Generated Programs. arXiv.org, doi: 10.48550/arXiv.2306.09541

Гарафонов О.І.

д.е.н., професор кафедри менеджменту КНЕУ імені Вадима Геттмана

Костецький М. Є.

магістр, спеціальність 061 Зв'язки з громадськістю

РОЛЬ ІНСТРУМЕНТІВ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ У ПРОСУВАННІ БРЕНДУ КОМПАНІЇ

У сучасному бізнес-середовищі впізнаваність бренду компанії відіграє ключову роль у її успіху. В умовах високої конкуренції та перенасиченості ринку споживачі все частіше роблять вибір на користь тих компаній, які зуміли створити сильний та відомий бренд. У цьому контексті цифровий маркетинг стає незамінним інструментом, що дозволяє ефективно просувати бренд, залучати нових клієнтів та підтримувати лояльність існуючих. За даними дослідження, проведеного у 2023 році агенцією дослідження поведінки споживачів GWI[1], десять найбільш популярних способів відкриття споживачами нових брендів включали в себе: пошукові системи (31%), рекламу, побачену у соціальних мережах (27%), веб сайти брендів/продуктів (25%), рекламу, побачена на веб сайтах (23%), інтернет-магазини (23%), рекомендації/коментарі у соціальних мережах (22%), сайти з відгуками споживачів (22%). Тобто сім із десяти найпопулярніших способів знайомства з новим брендом відбулися саме через інтернет, що робить інструменти цифрового маркетингу незамінними для ефективного просування бренду компанії.

Основні інструменти цифрового маркетингу включають в себе SEO, PPC-рекламу, SMM, або просування в соціальних мережах, email-маркетинг та контент-маркетинг[2]. Кожен з цих інструментів має свою унікальну роль і можливості для просування бренду компанії. SEO, або оптимізація для пошукових систем, є процесом поліпшення видимості сайту в органічних результатах пошуку. Високі позиції у пошукових системах, таких як Google, допомагають брендам бути більш доступними для споживачів, що шукають інформацію про продукти чи послуги. Ефективне SEO включає оптимізацію контенту, структури сайту та використання ключових слів, що відповідають запитам користувачів. PPC-реклама, або реклама з оплатою за клік, дозволяє брендам показувати свої оголошення користувачам, які шукають певні ключові слова або відвідують певні веб сайти. Це включає контекстну рекламу в пошукових системах та банерну рекламу на різних веб ресурсах. PPC-реклама надає можливість точно націлитися на певну аудиторію і отримати достатньо швидкі результати, адже оплата відбувається лише за реальні кліки на оголошення. Соціальні мережі стали важливим каналом для просування брендів завдяки їх широкому охопленню та можливості взаємодії з аудиторією. Платформи, такі як Facebook, Instagram, LinkedIn та Twitter,

дозволяють брендам створювати контент, взаємодіяти з користувачами, проводити рекламні кампанії та отримувати зворотній зв'язок. Соціальні мережі сприяють підвищенню впізнаваності бренду і лояльності клієнтів через активну комунікацію та залучення. Через соціальні мережі бренди також можуть просуватися і ставати відомішими завдяки інфлюенсер маркетингу. Email-маркетинг є ще одним потужним інструментом цифрового маркетингу, що дозволяє компаніям безпосередньо спілкуватися зі своєю аудиторією. За допомогою розсилок бренди можуть інформувати клієнтів про новини, акції, нові продукти та інші важливі події. Ефективні email-кампанії сприяють побудові довгострокових відносин з клієнтами та підвищенню їхньої лояльності. Контент-маркетинг полягає у створенні та розповсюдженні цінного і релевантного контенту з метою залучення та утримання аудиторії. Це можуть бути блоги, відео, інфографіка та інші формати, що надають корисну інформацію та відповідають на запити користувачів. Контент-маркетинг допомагає зміцнювати бренд, покращувати його репутацію та формувати довіру споживачів. Всі ці інструменти найбільш ефективно працюють в комплексі, що дозволяє брендам ефективно просувати свої продукти та послуги, підвищувати впізнаваність і лояльність клієнтів.

Збільшення витрат на цифровий маркетинг стає помітною тенденцією в багатьох компаніях, що прагнуть залишатися конкурентоспроможними на сучасному ринку. В епоху цифрових технологій, де споживачі все більше часу проводять онлайн, інвестиції в цифрові канали маркетингу є необхідністю. Зростання витрат на SEO, PPC-рекламу, соціальні мережі, email-маркетинг та контент-маркетинг дозволяє компаніям не лише покращити видимість своїх брендів, але й отримати точнішу аналітику та ефективніше взаємодіяти зі своєю аудиторією. Це також відкриває нові можливості для персоналізації та таргетингу, що сприяє збільшенню конверсій та підвищенню рентабельності інвестицій.

Таблиця 1

Глобальні витрати на цифровий маркетинг, млрд доларів США

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Аудіо реклама	2.7	3.6	4.8	5.7	7.6	8.9	10.1
Банерна реклама	76	89.5	102.7	118	139.9	147.2	161.8
Інфлюенсер маркетинг	6	8.1	11.9	16	22.4	26.3	30.8
Пошукова реклама	105.3	131.5	151.4	167.5	230.3	251.7	279.3
Відео реклама	35.5	54.1	76	107.5	148.6	160.2	176.6
Невизначені джерела	17.5	18.2	19.1	18.8	19.9	20.1	21.1
Всього	243.1	304.9	365.8	433.5	568.6	614.5	679.8

Так, за даними Statista[3], глобальні витрати на цифровий маркетинг з 2017 по 2023 рік збільшилися більше ніж в півтора рази. Найбільші показники зростання витрат мають інфлюенсер маркетинг, бюджети на який виросли більше ніж в чотири рази, відео реклама, що продемонструвала зростання в майже чотири рази, адже такі сервіси як YouTube чи TikTok це зараз невід'ємна частина нашого життя та аудіо реклама, бюджети на яку зросли в майже три рази, що є реакцією все зростаючу популярність стрімінгових сервісів і розростаючийся ринок подкастів.

Все більш значуща роль інструментів цифрового маркетингу у просуванні бренду є результатом зміни споживчої поведінки та збільшення часу, проведеного в інтернеті. Використання пошукових систем, соціальних мереж, веб сайтів брендів, інтернет-магазинів та платформ з відгуками споживачів стали ключовими методами для знайомства з новими брендами та підтримки контакту споживача із брендом. Відповідно, компанії мають максимально ефективно використовувати інструменти цифрового маркетингу для просування власного бренду, підвищення видимості та залучення споживачів. Такі платформи як YouTube, TikTok, Instagram, Spotify та багато інших цифрових платформ стали невід'ємною частиною сучасного життя, що робить їх надзвичайно корисними для знайомства і побудови довгострокових відносин із споживачами. Глобальне зростання витрат на ці інструменти відображає їхню ефективність і необхідність для успішного функціонування в умовах швидкозмінного та насиченого ринку, а компанії, що успішно просувають свої бренди використовуючи комплекс інструментів цифрового маркетингу вигідно виділяються на фоні конкурентів, отримуючи онлайн видимість, залученість споживачів та впізнаваність власного бренду.

Список використаних джерел

1. Дослідження GWI: Як споживачі знаходять нові бренди та досліджують продукти у 2023 році <https://blog.gwi.com/marketing/brand-discovery/>
2. Sanduapama, A & Karunarathne, Lakshi. (2023). Analyzing the Effectiveness of Digital Marketing Tools for Marketing Luxury Apartments in Colombo. 20. 49-62. 10.31357/jres.v20i01.6418.
3. Дані Statista: Цифрова реклама – витрати у всьому світі <https://www.statista.com/outlook/dmo/digital-advertising/worldwide?currency=USD#ad-spending>

Під загальною редакцією доктора наук з державного управління,
професорки Гбур Зоряни Володимирівни

МАТЕРІАЛИ
I НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
«НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ»
(06 – 08 БЕРЕЗНЯ 2024 РОКУ)

За зміст тез несе відповідальність автор. Редакція публікує оригінали поданих авторами матеріалів.

Підписано до друку 11 квітня 2024 р. Формат 60х84/16 Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 19,99. Тираж 300 прим. Замовлення № 56 Віддруковано 300 примірників (свідоцтво: Серія ДК №8070 від 21.02.2024 р.)

м. Чернігів, вул. Ремісничка, 28
тел. +380 (63) 677 09 09
email: ipt.institut@ukr.net